هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

82

سالی/ 2012 – بەرگی هەشتاو دوو

چاپی یەکەم/ سالی 2013

پێریست

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی دەسپێك خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/9/5 ل 5

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (1) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/9/11 ل 11

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (2) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/9/12 ل 67

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (3) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دووشەممە 2012/9/17 ل 115

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (4) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/9/18 ل 181

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (5) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/9/19 ل 245

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (6) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/9/24 ل 295

پرۆتۆكۆلی دانیشتنی ژمارە (7) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – سێ شەممە 2012/9/25 ل 365

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس و پێزانینی خۆم ئاراستەی سەرجەم لیژنە پەیوەندیدارەکان و سەرجەم ئەندامە بەڕێزەکانی پەرلەمانی کوردستان دەکەم، داواکارم کە لە ڕۆژی یەکەم دا ئەو تێبینیانەی کە خستمە بەردەمی ئەندامانی بەڕێز، داڕێژراوە بە شێوەی نووسراوێك لێم وەرگرن بۆ ئەرشیفی پەرلەمانی کوردستان، ئەگەر مومکین بێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

هەموو ئەو قسانەی کە جەنابت و سەرجەم پەرلەمانتارە بەڕێزەکان کردیان، لەو دوو، سێ ڕۆژەی ڕابردوو قسەیان کردووەو ڕای جیاوازیان داوە یان ڕای وەك یەکیان داوە هەموو لە پرۆتۆکۆلی پەرلەمان تۆمار کراوە لە ئایندەدا حەتمەن چاپ دەکرێت و دەخرێتە بەردەستی هەموو خوێنەرانی کوردستان، دەست خۆشیش لە پەرلەمانتارە بەڕێزەکان دەکەین، کە لەو چەند ڕۆژەی ڕابردوو ماندوو بوون، ئێستا دێینە سەر خاڵی دووەم: خاڵی خستنەڕوو گفتوگۆکردنی پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان لە هەرێمی کوردستان، ئێمە سوپاسی لیژنەی پێشوو دەکەین، خوێندنی بالآ کە ئیشەکەیان تەواو بوو، ئێستا لیژنەی تایبەت بە خاڵی دووەم لەگەڵ لیژنەی یاسایی بفەرموون بۆ سەکۆی لیژنەکان، لیژنەی تەندروستی، لیژنەی کشتوکاڵ با بفەرموێت.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی، بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، ڕاپۆرت سەبارەت بە پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان، لیژنەی کاروباری یاسایی ڕۆژی 19/خەرمانان/2712ی کوردی بەرامبەر 2012/7/30ی زایینی کۆبوونەوە بۆ تاوتوێ کردنی پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان، کە لەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیران پێشکەش کرا بوو، دوای خوێندنەوەی یەکەمی لە پەرلەمان، لە دانیشتنی ئاسایی ژمارە (4) ڕۆژی 2011/10/3 بۆ لیژنەکەمان نێردرا، دوای گفتوگۆ و تاوتوێ کردن لیژنەکەمان گەیشتە ئەمانەی خوارەوە:

1- لیژنە لەڕووی مەبدەئیەوە پشتگیری لە پرۆژەکە دەکات.

2- پرۆژەکە هەندێك هەڵەی زمانەوانی و چاپی تێدایە لە ڕووی ڕیزبەندی ماددەو بڕگەو ناوەڕۆکەکەی، هەروەك لەکاتی خوێندنەوە دا دەردەکەوێت، لیژنە پێشنیاز دەکات کە چاك بکرێتەوە.

3- لیژنە پێشنیاز دەکات پێشەکی و دەست پێکەکەی بگۆڕدرێت بۆ ئەو پێشەکیەی کە پەرلەمان دایناوە، چونکە ئەو پێشەکیە بۆ سەرۆکایەتی هەرێمە نەك بۆ پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی یەکەم داڕشتنی پێشەکی ماددەکە بەو شێوەیە دەبێت:

مەبەست لەو دەستەواژەو دەربڕینانەی خوارەوە ئەوەیە کە ماناکانی بەرمبەریان، بەرامبەریان دیاریکراوە بۆ مەبەستی ئەو یاسایە، سەبارەت بە بڕگەی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم هیچ تێبینیەکی لەسەری نیە، سەبارەت بە بڕگەی پێنجەم: پێشنیار دەکەین داڕشتنەکەی بەو شێوەیەی خوارەوە بێت:

بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی پاراستنی دارستان و ژینگە لە هەرێمدا، بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی سەر بە وەزارەتی ناوخۆ، کە ئەرکی پاراستنی دارستان و بەروبوومەکانی پێ سپێردراوە، سەبارەت بە بڕگەی شەشەم: پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە: پۆلیسی دارستان هەموو پۆلیسێك، ئەفسەرێك کە سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پاراستنی دارستان و ژینگە بێت، سەبارەت بە بڕگەی حەفتەم: پشتگیری ڕای لیژنەی کشتوکاڵ دەکەین، کە داڕشتنەکەی بەو شێوەیە بێت: یەکگرتنەکی ژیانی تەواوە لە نەمامەکان و پاوان و پووش و پەڵاش و چیلکە و باقی روەکەکانی تر پێکدێ، هەروەها ئاژەڵی کێوی و ئاوی و زیندەوەرە وردیلەکان، چ ئەوانەی کە بەخۆرسك دەڕوێن یان ئەوانەی دەستکردن، بڕگەکانی هەشتەم تا چواردەم هیچ تێبینی لەسەر نییە، بڕگەی پانزدەم لیژنە پێشنیار دەکا بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (مەر و ماڵات هەموو جۆرە ئاژەڵێکی بەخێوکراو یان ماڵی)، بڕگەی شازدەم هیچ تێبینی لەسەر نییە، ماددەی دووەم: سەبارەت بە بڕگەی یەکەم پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە دابڕێژێ (ڕێکخستن و بەڕێوەبردن و پاراستنی دارستان و چاککردن و زیادکردنی ڕووبەر و پارێزگاری لەجێگیری و هاوسەنگییە سروشتییەکەی و درێژە پێدانی)، بڕگەی دووەم هیچ تێبینی لەسەر نییە، بڕگەی سێیەم پشتگیری لە پێشنیاری لیژنەی کشتوکاڵ دەکەین، کە بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (پاراستنی دارستان وەکو سامانەکی نەتەوەیی و نیشتیمانی و پارێزگاری لە جۆرە سروشتیە گونجاوەکانی و چاککردنی و هەوڵدان بۆ مانەوەی بنچینە بۆ ماوەکانی لەکوردستاندا)، بڕگەی چوارەم پێشنیار دەکەین دابڕێژێتەوە بەم شێوەیە (پارێزگاری کردن لەجوانی سروشتی و ژینگەی و بەدەستهێنانی ناوچەی گەشتیاری و ڕابواردن بەمەبەستی هاندان و بووژانەوەی جوولەی گەشتیاری لەهەرێمدا)، پێشنیاری زیادکردنی بڕگەیەك دەکەین بە ریزبەندی بڕگەی پێنچەم بەم شێوەیە (رووپێوکردن و رووماڵکردنی دارستانەکان بە مەبەستی دارشتنی بەرنامە بۆپەرەپێدان و پارێزگاری کردنیان بەهاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، سەبارەت بە ماددەی سێیەم بڕگەی یەکەم، هیچ تێبینی لەسەر نییە، بڕگەی دووەم وشەی بەندی یەکەم لە ناوەرۆك دا بگۆڕدێ و بکرێتە بڕگەی یەکەم، هەروەها لەهەر ماددەیەکی تردا هاتبێ بە هەمان شێوە بگۆڕدرێ، چونکە ئەوەی باوە لە دابەشکردنی وشەکان بڕگە بەکاردێ، داڕشتنەکەشی بەم شێوەیە بێ (تەرخانکردنی ئەو زەویانەی کە لەبڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دا هاتوون بەگوێرەی یاسا)، بڕگەی سێیەم هیچ تێبینی لەسەر نییە، بڕگەی چوارەم لیژنە پێشنیار دەکات بڕگەی چوارەم بکرێتە ماددەیەکی سەربەخۆ، ریزبەندی ماددەکان بگۆردرێن، بڕگەی چوارەم بکرێتە ماددەی سەربەخۆ، زەوییەکانی دارستان و پاوان ئەوانەی تەوسییە نەکراون بە ناوی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوەوە تۆمار بکرێن، سەبارەت بەماددەی چوارەم، یەك: دەستەواژەی سامانی نەتەوەیی بخرێتە پاش وشەی هەرێم، دوو: داڕشتنی بڕگەی یەکەم بەم شێوەیە

بێ، (نابێ خاوەنداریەتی زەوییەکانی دارستان بگوازرێتەوە بۆ هیچ کەسێك و لایەنێك، ئەگەر هاتو بۆ پرۆژەیەکی ستراتیژی نەبوو کە نەتواندرێ ئەم پرۆژەیە بگوازرێتەوە شوێنی تری گونجاو بۆ جێ بەجێکردنی، ئەمەش بەبڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەبێ و دەبێ پاساویشی تێدا دیاری بکرێ، سەبارەت بەبڕگەی دووەم، خاڵی سێ وشەی دامەزراوە بکرێ بەشوێنەکانی خزمەتگوزاری و بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (دروستکردنی شوێنی خزمەتگوزاری گشتی یان تایبەت لەناو زەوییەکانی دارستان دا بە شێوەی کاتی یان بەردەوام، سەبارەت بە هەمان بڕگە، بڕگەی دووەم خاڵی هەشت، بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (لەوەڕاندن لەناو شوێنەکانی نەمام تازە)، سەبارەت بە ماددەی پێنجەم ڕستەی (بۆ هیچ کەسێك نییە بچێتە ناویەوە لابدرێ) ، لەکۆتایی پێشەکی ماددەکەدا، سەبارەت بە ماددەی شەش و حەوت و هەشت و نۆ، هیچ تێبینی لەسەر نییە، سەبارەت بە ماددەی دەیەم، تەنها دەستەواژەی فەرمانگەکانی دەوڵەت بگۆڕدرێ بۆ فەرمانگەکانی هەرێم، ماددەی یازدە و دوانزدە و سیانزدە، تێبینی لەسەر نییە، ماددەی چواردەم لەدەقە عەرەبییەکە (غیاب الشمس) بکرێ بە (غروب الشمس)، خۆر ئاوا بوون تەنیا ئەو دەستەواژەیە بگۆردرێ، ماددەی پازدەم تێبینی لەسەر نییە، ماددەی شانزدەم، لیژنە پێشنیار دەکا ڕەت بکرێتەوە، چونکە پێچەوانەی دەستوور و یاساکان و بنەماکانی مافی مرۆڤە، ماددەی حەڤدە و هەژدە و نۆزدە و بیست، هیچ تێبینی لەسەر نییە، بیست و یەك وشەی دەست درێژی بکرێتە زێدە ڕۆیی، ماددەی بیست و دوو و بیست و سێ، هیچ تێبینی لەسەر نییە، ماددەی بیست و چوار، خاڵی یەك یاخود بڕگەی یەکەم تێبینی لەسەر نییە، بڕگە دوو پشتگیری ڕای لیژنەی کشتوکاڵ دەکەین کە بڕگەیەك بەریزبەندی پێنجەم زیاد بکرێ، سەبارەت بەماددەی بیست و پێنج، پشتگیری پێشنیارەکەی لیژنەی کشتوکاڵ دەکەین بەزیادکردنی بڕگەیەك بۆماددەکە و بڕگەی یەك، بکرێتە بڕگەی یەکەم لەماددەکە، دەقی ماددەکە بکرێتە بڕگەکانی دووەم و سێیەم، وەزارەت دەبێ کەل و پەل و پێداویستی میکانیکی و هی دەستی و بەرەنگار بوونەوە و کوژانەوەی ئاگر دەستەبەر بکات و چاودێری و بەرەنگار بوونەوەی ئاگر لەو شوێنانە دروست بکات کە دارستانەکەی تێدا زۆر چڕە، سەبارەت بەماددەی بیست و شەش هیچ تێبینی لەسەر نییە، تەنها لەرووی داڕشتنەوە، سزای گرتنی لەسێ مانگ کەمتر نەبێ وە لەساڵێك زیاتر نەبێ یان بەغەرامەیەك کەمتر نەبێ لە (250) هەزار دینار و زیاتر نەبێ لە (3) ملیۆن دینار، ئەو سزایە دەسەپێ بەسەر هەرکەسێك کە سەرپێچی حوکمەکانی یەك و دوو و چوار و پێنج، شەش، حەوت، هەشت،ی بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەو یاسایەی کرد، خاڵی دووەمی ماددەی بیست و شەش سزای گرتن لە ساڵێك کەمتر نەبێ و لە دوو ساڵ زیاتر نەبێ یان بەغەرامەیەك کەمتر نەبێ لە (5) ملیۆن دینار و زیاتر نەبێ لە (10) ملیۆن دینار، یان بە هەردوو سزاکە سزادەدرێ، هەرکەسێ سەرپێچی لە خاڵی سێ، نۆ، دە،ی بڕگەی دووەمی خاڵی چوارەمی ئەو یاسایە کرد، ماددەی بیست و حەوت پێشنیار دەکەین بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (سزای گرتن ماوەی لەسێ مانگ کەمتر نەبێ و لەساڵێك زیاتر نەبێ، یان غەرامە لە (2) ملیۆن کەمتر نەبێ، بەسەر هەرکەسێ دەسەپێندرێ یەکەم: هەرکەسێك هەر درەختێکی دارستانە بەتەمەنەکان یان دار لقەکانی بڕیەوە، یان

روەكە كێوییە سروشتییەكان، ئەوانەی لەبەردەم هەڕەشەی لەناوچوون دان یان زێدەڕۆیی كردە سەریان بە هەر شێوەیەك لە شێوەیەكان، دووەم هەركەسێك ببێتە مایەی ئاگر كەوتنەوە لە دارستانەكان و زەوییە دارستانییەكان و دارستانە پارێزراوەكان و شوێنەكانی خۆپارێزی و پاوان، لەئەنجامی كەمتەرخەمی و پشتگوێخستن، ناچار دەكرێ كە قەرەبووی ئەو زیانانەش بكاتەوە كە روویان داوە بەگوێرەی یاسا پیادە كراوەكان، سەبارەت بەماددەی بیست و هەشت تەنها لەرووی دارشتنەوە سزایەكە دابڕێژێتەوە، باس لە سزا دەكا، (سزای گرتن كەمتر نەبێ لە مانگێك و زیاتر نەبێ لەسێ مانگ یان غەرامە لە(500) هەزار دینار كەمتر نەبێ، هەركەسێك كە لەبڕگەكانی سەرەوەی ئاماژە پێكراو ئەو جۆرە كارانەی ئەنجامدا، ماددەی بیست و نۆ، سی، سی و یەك، سی و دوو، سی وسێ، تێبینی لەسەر نییە، ماددەی سی و چوار بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (وەزیر ڕێنمایی پێویست دەربكات، دەبێ وەزیر ڕێنمایی پێویست دەربكات بۆ ئاسانكاری جێ بەجێكردنی حوكمەكانی ئەم یاسایانە، ماددەی سی و پێنج لێژنە پێشنیار دەكات كە ماددەكە لابدرێت، ڕەتی دەكەینەوە، چونكە ئەم یاسایە لەعێراقدا بەپێی ماددەی بیست و شەشی یاسای دارستان و باخەكان، ژمارە (30)ی ساڵی 2009 ڕەت كرایەتەوە، هەروەها لێژنە پێشنیاز دەكا دوو ماددە زیاد بكرێ بۆ پرۆژەكە، ماددەیەك بەو شێوەیە بێ (كار بە هیچ دەقێكی یاسایی یان بڕیار ناكرێ كە پێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە بێت، ماددەكەی تریش لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەكانە حوكمەكانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بكەن، سەبارەت بەماددەی سی و شەش بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاوكردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی وەقائعی كوردستان جێ بەجێ بكرێت)، سەبارەت بە هۆیە پێویستییەكانی دەرچوونی ئەم یاسایە لیژنە پیشنیار دەكات كە ئەم یاسایانەی لەهەرێمی كوردستاندا بەركارن سەبارەت بە دارستانەكان لەگەڵ پێویستییەكانی پارستنی دارستانەكاندا ناگونجێن بەمەبەستی رێكخستنی ئیداری و پاراستن و پارێزگاری و چاككردنی دارستانەكان و زیادكردنی رووبەری سەوزایی و بەشداری كردن لە چاككردنی ژینگە و بەدەستهێنانی شوێنی گەشتیاری كە لەكاتی ئێستادا بۆتە پێویستییەكانی ژیان و بۆخۆ گونجاندن لەگەڵ بارودۆخ و سیاسەتی دارستان كە پێویستە پەیڕەو بكرێ بۆ پاراستنی دارستانەكان وەكو سامانی نەتەوەیی و نیشتیمانی پارێزگاری لە جۆرە سروشتە گونجاوەكان لەگەڵ ژینگەی ئێمە، مانەوەی بنچینەی بۆ ماوەییەكان لەكوردستاندا ئەم یاسایە دەرچوێندرا، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك جلال.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە ئێمەش ڕاو بۆچوونی خۆمان هەیە سەبارەت بەلیژنەی كشتوكاڵ و ئاودیری، ئەمەش دەقی نووسراوەكەمانە كە بۆ سەرۆكایەتی پەرلەمانمان بەرز كردۆتەوە، نیشانە بەنووسراوی سەرۆكایەتی پەرلەمان ژمارە (1234) لە 2011/10/5 لیژنەكەمان كۆبوونەوەی خۆی ئەنجامدا بە ئامادەبوونی

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان کە لەهاوپێچدا واژوو کراوە، تێبینی و ڕای خۆمان تێدا دیاری کردووە و هاوپێچ لەگەڵ نووسراوماندا دەینێرینە لای بەڕێزتان بۆ کاری پێویست، تکایە لەگەڵ ڕێزدا، ئێستا دەقی تێبینی و مولاحەزەکان دەخوێنینەوە:

یاسای ژمارە ( ) ساڵی 2011 دەروازەی یەکەم

پێناسە و ئامانجەکان.

بەشی یەکەم

پێناسەکان

بەنیسبەت خاڵی (1 و 2 و 3 و 4) تێبینیمان نییە کە یاساکە وەکو خۆی بمینێتەوە کە هاتووە.

پێنجەم: بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس و دارستان کەراسپێردراوە بەپاراستنی دارستان و بەروبوومەکانی پێکهاتەکان، وای لێبێ.

شەشەم: تێبینیمان نییە، لیژنە پێشنیاری ئەوەی خوارەوە دەکات بۆ حەوتەم (دارستان یەکەیەکی ژیانی تەواوکارە کە پێك دێت لەدار و درەخت و پووش و پەلاش و گژوگیا و ڕووەکی دیکە و ئاژەڵی کێوی و ئاوی و زەیندەوەری ورد جا سروشتی بێت یان دەستکرد کە گەشەیان کردبێت).

ماددەی هەشتەم: تێبینیمان نییە، بۆ ماددەی نۆیەم لیژنە پێشنیاری ئەوەی خوارەوە دەکات، دارستانی تایبەت بریتیە لەو دارستانانەی کە لەلایەن کەسانی ئاسایی یان مەعنەوی یەوە دروست کرابن کە موڵکایەتی یان مافی بەکاربردنیان بۆ ئەو کەسانە دەگەڕێتەوە یان زەوییە بەردەڵانییەکان کە کشتوکاڵیان تێدا ناکرێت.

دەیەم: زەوی دارستان ئەوزەویانەیە کە بەدارو درەختی ڕووەکی سروشتی و لەوەڕگا داپۆشرابن، بەنیسبەت ماددەی یانزدە و دوانزدە و سێزدە و چواردە و پانزدە و شانزدە، تێبینیمان لەسەر نییە.

بەشی دووەم

ئامانجەکان

ماددەی دوو: لیژنەکەمان پێشنیاری ئەوەی خوارەوە دەکات:

ئامانجی ئەو یاسایە ئەمانەی خوارەوەیە:

یەکەم: پاراستنی ئارامی ژینگەی بالانسی سروشتی، چاککردنی دارستانەکان و زیاد کردنی ڕووبەرەکانی.

دووەم: بەشداری کردن لە:

1- چاككردنی ژینگە و فەراهەم كردنی شوێنێكی پارێزراو بۆگیانلەبەر و پەلەوەرە كێوییەكان و پاراستنی هەمە جۆرە ژینگە.

2- فەراهەم كردنی هەندێ كەرستەی پێویست بۆ پیشەسازی، ئەوەش بەچالاكردنی وەبەرهێنان لەسەرچاوە دارستانییەكان.

3- كەم كردنەوەی داروخانی خاك و ڕاماڵینی ئەمەش سەرچاوەی هەڕەشەن بۆ ئاوڕێژی رووبار و دەریاچەكان بۆ خەزێنی ئاو بۆ پاراستنی سەرچاوە ئاوییەكان كە شادەماری ژیانن بۆ دانیشتوانی كوردستان.

سێیەم: پاراستنی دارستانەكان كەسامانی نەتەوەیی و نیشتیمانییە، هەروەها پاراستنی جۆرە خۆرسكەكانی كە گونجاون و چاككردنیان و هێشتنەوەی خۆرسك و ڕەچەڵەكردنی لە هەرێم.

چوارەم: هێشتنەوەی جوانی ئیزافە بكرێ،

بەشی سێیەم

كار پێكردن

ماددەی سێیەم

یەكەم و دووەم و سێیەم و چوارەم تێبینی نییە.

دەروازەی دوەم

ڕێ و شوێنی پاراستنی دارستان و ڕێكخستنی لایەنەكان و سوودمەند بوونیان

بەشی یەكەم

ڕێ و شوێنی پاراستنی دارستان

ماددەی چوارەم: دارستانەكانی هەرێم، ئەمە ئیزافە بكرێت دارستانەكانی هەرێم سامانێكی نەتەوەیی و نیشتیمانییە، (1 و 2 و 3 و 4) تێبینی لەسەر نییە، پێنج ئەو ئیزافەیەی بۆ بكرێ (سووككردن و هەڵپاچینی دار و درەخت)، (6 و 7 و8 و9) تێبینی لەسەر نییە، دە: دامەزراندنی پڕۆژەی بەرد هەڵكەندن و دەرهێنان و گواستنەوەی لە ناوچە دارستانییەكان یان هەڵكەندنی زەوییەكەی تا دوای ئەم عیبارەتەی بۆ ئیزافە بكرێ، لیژنەكەمان پێشنیار دەكا لە (11)لەكاتی وەرگرتنی موافەقاتی یاسای كار پێكراو بۆ دروست كردنی پڕۆژەیەك لەناوچە دارستانییەكان، پێویستە لەسەر لایەنی تایبەتمەند لە 30٪ ی دارو درەختەكان بهێڵێتەوە بەلایەنی كەمەوە، ماددەی پێنج و شەش تێبینمان نییە.

بەشی دووەم

سوود وەرگرتن لەدارستانەكان

یەكەم: سوود وەرگرتن لەگشت دار و كۆتەرە وشكەكان كەبەكاردێت لەپیشەسازییە خۆ جێیەكاندا.

دووەم: لەوەڕاندنی ماڵات باشتر وایە ژمارەی بزن كەم بكرێتەوە لە ئیزافەكەدا، لەدووەم تێبینی هەیە، لەماددەی (8 و 9)ش تێبینیمان هەیە.

ماددەی دە

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە وەرز و رۆژی دارچاندن دیاری بکات لەساڵدا.

دووەم: بۆ بەڕێوەبەریەتی گشتی هەیە نەمام بەخۆڕایی دابەش بکات بەشارەوانییەکان و رێکخراوەکان و فەرمانگەکانی دەوڵەت، بۆ هەستان بەهەڵمەتی دار چاندن لەبۆنە نیشتیمانییە میللەکاندا.

بەشی سێیەم

وەبەرهێنان لەدارستاندا

ماددەی یانزدە: تێبینیمان نییە.

ماددەی دوانزدە: رێگە بەخاوەن دارستانی تایبەت دەدرێت بەپێی ئەو مەرج و پێوەرە هونەریانەی وەزارەت دیاری دەکات بۆ وەبەرهێنانی دارستانەکان بەهەڵپاچین و سووککردنی یان گۆڕینی داری دارستانەکان بە دار و درەختی بەردای گونجاو بەو مەرجەی مۆڵەتی یاسایی لە وەزارەت وەربگرن.

ماددەی سێزدە: تێبینیمان نییە، دووەم بڕینەوەی دار و درەختی ناو باخچەی ماڵان، هەروەها دارەکان بەر بەستی یا ملکەچ دەبێ بە مۆڵەتی یاسایی بێ بەرامبەر، ماددەی (15 و 16 و 17 و 18 و19 و20) تێبینیمان نییە، ماددەی (21) نابێت دەست درێژی لە بەکارهێنانی زەوی دارستان بکرێت، بە فەرپێدانی پاشماوە و پاشەڕۆی ڕەق و شل یان تیشکدەر یان هەرماددەیەکی تر کە زەرەر مەند بن، ماددەی (22 و23) تێبینیمان نییە، لە دەروازەی چوارەمدا خۆ پاراستن لەئاگر کەوتنەوە و ڕێگە لێگرتنی بۆ ئیزافە بکرێ، بەشی یەکەم لەخۆ پاراستن لەئاگرکەوتنەوە ماددەی (24) تێبینی نییە، ماددەی (25) یەکەم و دووەم تێبینی نییە، لیژنە پێشنیار دەکات بۆ سێیەم، لەسەر وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەکان پێویستە بەفەراهەم کردنی پێداویستی ئاگر کوژانەوەی میکانیکی یان دەستی لەگەڵ پێداویستییەکانی تر بۆ ئاگر کوژانەوە، هەروەها دروست کردنی پەیژە یان ئامرازی ئاگر کوژانەوە بۆ چاودێری ئاگر کوژانەوە لەو ناوچانەی دارستان و لەوەرگاکان بڕی بەرزە یان مامناوەندییە، دەروازەی پێنجەم حوکمەکانی یاسا ماددەی (26 و27 و28 و29 و30 و31) تێبینی نییە، ماددەی (23) لیژنە پێشنیار دەکات مەعامەلەی زەوتکەر بۆ زەوی دارستانی میری ملکەچە بە یاسا کار پێکراوەکان، ماددەی (34 و35) تێبیینیمان نییە، لەسەر پاساوی یاساکانیش یەك مولاحەزەمان هەیە ئەویش کە لەلاپەڕەیەك دایە، یەك کەلیمەیە، ئەگەرنا لەگەڵ هۆی دەرچوونی یاساکەین کە لەوەزارەت و ئەنجومەنی وەزیرانەوە هاتووە، لەگەڵ مولاحەزەی ئەوەی هەندێ هەڵەی چاپ و ئەوە هەیە لەتەقریرەکە کەنووسراوە لەکاتی خوێندنەوە چاکیان دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو تارا خان.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنــەی کاروبــاری تەندروســتی و ژینگــە چــەند تێبینیــەکمان هــەبوو لەســەر ئــەم یاســایە، ئێســتا دەقــی ڕاپۆرتەکە دەیخوێنمەوە

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان – عێراق

بابەت/ ڕاپۆرت

لیژنــەی کاروبــاری تەندروســتی و ژینگــە لــە ڕۆژی چوارشــەمە ڕێکــەوتی 2011/12/28 کۆبــۆوە، کــە لەکۆنووســی ژمــارە (48)ی لیژنــەمان ئامــاژەی پێکــراوە بــە ژمــارە (103) لــە 2011/12/29 ئاراســتەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کراوە بۆ دیراسەت کردنی پڕۆژە یاسای پاراستنی دارستان لەهەرێمی کردستانی عێراق، کە لەلایەن سەرۆکایەتی ئەنجومەنی وەزیرانی حکومەتی هەرێمی کوردستانەوە پێشنیار کراوە، لەدانیشتنی ژمارە (4)ی ڕۆژی دووشەممە ڕێکەوتی 2011/10/3 پەرلەمانی کوردستان خوێندنەوەی بۆ کــراوە، بەنووســراوی ژمــارە (1234) لــە 2011/10/5 ئاراســتەی لیژنــە کــراوە، ئەمــەی خــوارەوە ڕای لیژنەمانە لەسەری: دەربارەی ماددەی یەکەم بڕگەکانی یەکەم تا نۆیەم هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، بڕگەی دەیەم دابڕێژێتەوە وەك ئەوەی کە لە ڕاپۆرتی کشتوکاڵ و ئاودێری دا هاتووە، دەیەم: زەوی دارستان ئەو زەوییە کە دار و درەختی دارستان و ڕووەکی سروشتی لێدەڕوێت و بەلەوەڕگا داپۆشرابن، بڕگەی یازدە تا شازدەم هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، دەربارەی ماددەی دووەم ئەم تێبینیانەمان هەیە لەسەری، بڕگەی دووەم بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە: یەکەم/ چاککردنی ژینگە و فەراهەم کردنی شوێنی پارێزراو و نەهێشتنی بەبیابان بوون و هۆکارەکانی داروخانی خاك و ڕاماڵین.

دووەم/ دابین کردنی هەندێ کەرەستەی خاو کە لەپیشەسازی پێویستی پێیەتی، بڕگەی سێیەم وەك خۆی، بڕگەی چوارەم دابڕێژێتەوە بەم شێوەیە (دابین کردنی ناوچەی گەشتیاری و حەوانەوە)، بڕگەی پێنجەم زیاد بکرێ بەم شێوەیەی کە لە ڕاپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری دا هاتووە، پێنجەم هێشتنەوەی جوانی دەربارەی ماددەی سێیەم بڕگەی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، بڕگەی پێنجەم زیادبکرێت بەم شێوەیە (الغابات المحمية المحظورة) دەربارەی ماددەی چوارەم، یەکەم بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (نابێ موڵکایەتی زەوی دارستان بۆ هیچ کەس و لایەنێك بگوازرێتەوە مەگەر بۆ پرۆژەیەکی ستراتیژی ئەوتۆ بێت کە نەتواندرێت جێگایەکی لەباری تری بۆ بدۆزرێتەوە، لەم حاڵەتەدا تەنها بەبڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەبێت و دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی سەرۆکایەتی هەرێمی)، بە عەرەبییەکەشی (لا يجوز نقل ملكية اراضي الغابات لاي شخص او جهة مالم يكن للمشروع استراتجية يتعذر ايجاد موقع اخر اكثر ملائمة لتنفيذه، في هذه الحالة يكون بقرار من مجلس الوزراء بعد موافقة رئاسة اقليم كوردستان).

دووەم بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە (نابێ هیچ هەڵس و کەوت و ئەم چالاکیانەی خوارەوە ئەنجام بدرێت تەنها لە چوار چێوەی دەستەڵاتێکی سنووورداری مەرجدار بەکارکردن لە چوارچێوەی بەرژەوەندی گشتی و زیان نەگەیاندن بە دارستان و بەڕەزامەندی وەزیر دەبێت، بەعەرەبییەکەشی (لايجوز القيام باي من التصرفات

والنشاطات الاتية الا ضمن الصلاحيات المحدودة المشروطة بالعمل ضمن اطار المصلحة العامة وعدم الاضرار بالغابات بموافقة الوزير).

دەربارەی ماددەی (5، 6، 7، 8، 9) هیچ تێبینیەکمان نییە لەسەری، دەربارەی ماددەی دەیەم: یەکەم بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە(وەزیر بۆی هەیە وەرز و ڕۆژ و دارچاندن دیاری بکات لەساڵدا، بەعەرەبیەکەی (اولا: للوزير تحديد فصل وايام التشجير خلال السنة)، دەربارەی ماددەی یازدەم تاوەکو کۆتایی ماددەی بیست و شەش هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، دەربارەی ماددەی بیست و حەوت (سزادان توند بکرێت ماوەی بەندکردنە زیاد بکرێت، یان غەرامە زیاد بکرێت، یان هەردووکیان زیاد بکرێن، دەربارەی ماددەی بیست و هەشت، بڕگەی دووەم بەقەرەبوو کردنەوەیەکی گونجاو (بالتعويض المناسب) دیاری بکرێت بەچی؟ دەربارەی ماددەی (29 و 30) هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، دەربارەی (31) بڕگەی دووەم ئەم بڕگەیەی خوارەوە بخرێتە سەر یان بە بڕگەیەکی جیاواز زیاد بکرێت لەسەر ماددەکە، ڕووەکەکانی ماددەی هۆشبەر بەپێی یاسای نەهێشتنی مادده هۆشبەرەکان مامەڵەی لەگەڵدا دەکرێت. بەعەرەبییەکەی (النباتات المخدرة تسرى عليها قانون مكافحه المواد المخدره)، دەربارەی ماددەی (32 و 33 و34 و35 و36) هیچ تێبینییەك نییە لەسەری، دەربارەی هۆیەکانی دەرچوون (الاسباب الموجبة) هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، لەگەڵ ڕێزمان دا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ماددە، ماددە بیخوێنەوە، بۆ ئەوەی موناقەشەی لەسەر بکرێ، فەرمووو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانون حماية الغابات لاقليم كوردستان_العراق

الباب الاول

التعاريف والاهداف والسريان

الفصل الاول

التعاريف

المادة (1):

يقصد بالتعابير و المصطلحات الاتية لاغراض هدا القانون المعانى المبنية ازاء كل منها:

اولا - الوزارة: وزارة الزراعة والموارد المائية فى اقليم كوردستان _ العراق.

ثانيا - الوزير: وزير الزراعة والموارد المائية في اقليم كوردستان _ العراق.

ثالثا - المديرية العامة: المديرية العامة للبستنة والغابات و المراعي.

رابعا - المدير العام: المدير العام للبستنة والغابات والمراعي.

خامسا - مديرية شرطة الغابات: مدير الشرطة المكلفة بحماية الغابات و منتجاتها.

سادسا - شرطى الغابات: كل شرطى او ضابط ينتسب الي مديرية شرطة الغابات.
سابعا - الغابات: هي الوحدة الحياتية المتكاملة التى تتكون من الاشجار و الشجيرات و الاعشاب والادغال و النباتات الاخرى و الحيوانات البرية و المائية و الاحياء الدقيقة سواء اكانت نابتة بصورة طبيعية او اصطناعية.
ثامنا - الغابات الاميرية(غابات الاقليم): هي الغابات بنوعيها (الطبيعية و الاصطناعية) و اراضي الغابات العائدة ملكيتها للاقليم سواء اكان عليها حق الانتفاع للغير ام لم يكن.
(كو نووسرايه ئەوها دەيخوێنمەوە، چونكە هەڵەی چاپ و زمانەوانی زۆر تێدايە، ببورن) تاسعا - الغابات الخاصة: هي الغابات المنشاة من قبل اشخاص طبيعين او معنويين و التي تعود ملكيتها اويعود حق التصرف فيها لهولاء الاشخاص.
عاشرا - اراضي الغابات: هي الاراضي التي تنمو عليها اشجار الغابات والشجيرات و النباتات الطبيعية و التي كانت مكسوة بالغابات.
حادي عشر - نتاج الغابة: كل مادة في الغابات ثابتة او منقولة كالخشب الصناعي و خشب الوقود وفحم الخشب و الراتنج والعفص و الاصماغ و المواد الدباغية و الثمار و البذور و الجذور و الالياف و اللحاء و العسل و من السماء و الدبال و التراب والصخور و الاعشاب و النباتات الطبيعية والفطر بانواعه و لحوم وفراء الحيوانات البرية و الطيور و البيض والازهار و ابصال الزينة و غيرها من المنتجات.
ثاني عشر - الشجرة: كل نبت ذي ساق خشبي بجميع ادوار نموه.
ثالثة عشر – الخشب: هي الاشجار بجميع ادوار نموها قائمة كانت ام ساقطة باي شكل و لاية غابة.
رابعة عشر – المشتل: الارض المخصصة لانتاج وتربية الاشجار و شجيرات الغابات والمشاجر.
خامسة عشر – المواشي: كل الحيوانات الرعوية الداجنة كالثيران و البقر والماعز و الصخول و الجاموس و الخيل و الامهار والحمير و الاغنام والخراف وغيرها.
سادسة عشر – الراعي: كل شخص يتولي رعي المواشي بجميع انواعها.

بەڕێز د.ارسلان بايز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی یەكەم مەبەست لەو دەستە واژەو زاراوانەی دادێن، واتا دیاری كراوەكانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:
یەكەم - وەزارەت : وەزارەتی كشتوكال و سەرچاوەكانی ئاو لەهەرێمی كوردستان_عێراق.
دووەم- وەزیر: وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو لەهەرێمی كوردستان_عێراق.
سێیەم- بەڕێوەبەرایەتی گشتی: بەڕێوەبەرایەتی گشتی باغداری و دارستان، پاوان.

چوارەم- بەڕێوبەری گشتی: بەڕێوبەری گشتی باغداری و دارستان، پاوان.
پێنجەم- بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی دارستان: بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس، پۆلیس کەراسپێردراوە بە پاراستنی دارستان و بەروبوومەکانی.
شەشەم- پۆلیسی دارستان: هەر پۆلیسێك یان هەر ئەفسەرێك سەر بە بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی دارستان بێت.
حەوتەم- دارستان: بریتییە لە یەکەیەکی ژیانی تەواو کار کە پێك دێ لە دارو درەخت و پووش و پەڵاش و گژوگیا و رووەکی دیکە و ئاژەڵی کێوی و ئاوی و زیندەوەری ورد جا یا بەسروشتی یا بەدەستکرد گەشەیان کردبێت.
هەشتەم- دارستانی میری (دارستانی هەرێم): بریتییە لە دارستان بە هەردوو جۆریەوە (سروشتی و دەستکرد) زەوی و دارستان کە موڵکی هەرێمە جا مافی سوود لێوەرگرتنیان لەلایەن کەسێك یان لەسەر کەسێك هەبێت یان نا.
نۆیەم- دارستانی تایبەت: بریتییە لەو دارستانەی لەلایەن کەسانی ئاسایی یان مەعنەوییەوە دروست کرابن، موڵکایەتی یان مافی بەکاربردنیان بۆ ئەو کەسانە دەگەڕێتەوە.
دەیەم- زەوی دارستان: ئەو زەوییانەی کە داری دارستان و درەخت و رووەکی سروشتییان لێ دەڕوێت کەپێشتر بەدارستان داپۆشرابن.
یانزدە- بەری دارستان: هەر ماددەیەك لەدارستان جێگیر بێ یا گوازراوە وەکو تەختەی پیشەسازی و تەختەی سووتەمەنی و خەڵوزی تەختە و راتنج و مازو و کەتیرە و کەرەستەی پێستە خۆشکردن، بەر و تۆ و رگ و ریشاڵ و توێکڵە دار و هەنگوین و گەزۆ و پاشماوەی گەڵا و گوڵ و بەرد و گژوگیا و رووەکی سروشتی و قارچك بە هەموو جۆرە کانییەوە، گۆشت و پێستی ئاژەڵی کێوی و باڵندە و هێلکە و ماسی و گوڵ و پیازی جوانی و بەروبوومی دیکە.
دوانزدەم- دار: هەموو رووەکێکە قەدی هەبێ بەهەموو قۆناغەکانی گەشەکردنیەوە.
سێزدە- تەختە: دارە بەهەموو قۆناغەکانی گەشەکردنییەوە چ راوەستاو بێ یان کەوتبێ بەهەر شێوەیەك و بۆ هەموو مەبەستێك.
چواردەم- نەمامگە: زەوی تەرخانکراو بۆ بەرهەمهێنان و پەروەردەکردنی دارو درەختی دارستان و دارستانی دەستکرد(مشاجر).
پازدە- ماڵات: هەموو ئاژەڵێکی لەوەڕاندنی ماڵی وەك گاو مانگا و بزن و گیسك و گامێش و ئەسپ و مایین و گوێدرێژ و مەر و بەرخ و هی دیکە.
شازدە- شوان: ئەو کەسەی ماڵات دەلەوەڕێنێت بە هەموو جۆرەکانییەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تێبینیتان، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

برێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەکو لیژنەی یاسایی تێبینی و ڕاو سەرەنجمان لەسەر ماددەی یەك بەم شێوەیەی خوارەوەیە:

صياغة مقدمة المادة كالاتي:

يقصد بالتعابير و المصطلحات الاتية المعانى المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

بالنسبة للفقرات (اولا وثانيا و ثالثا و رابعا): لا توجد عليها اية ملاحظة.

الفقرة (خامسا): نقترح صياغتها بالشكل الاتي:

مديرية شرطة حماية الغابات و البيئة في الاقليم: مديرية الشرطة التابعة لوزارة الداخلية و المكلفة بحماية الغابات و منتجاتها.

الفقرة (سادسا): تقترح صياغتها كالاتي:

شرطي الغابات: كل شرطي او ضباط ينتسب الى مديرية شرطة حماية الغابات و البيئة.

سابعا: نؤيد رأي لجنة الزراعة وصياغتها كالاتي:

الغابة: هي الوحدة الحياتية المتكاملة التي تتكون من الاشجار و الشجيرات و المراعي و الاعشاب و الادغال و النباتات الاخرى والحيوانات البرية و المائية و الاحياء الدقيقة سواءا كانت نابتة بصور طبيعية او اصطناعية.

الفقرات من (ثامنا الى رابع عشر): لا توجد عليها اية ملاحظة:

الفقرة (خامس عشر): تقترح اللجنة صياغتها كالاتي:

المواشي: كل الحيوانات الداجنة والاليفة.

الفقرة (سادس عشر): لا توجد عليها اية ملاحظة، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی کشتوکاڵ.

بەڕێز جلال على:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بەعەرەبی دەیخوێنمەوە بۆ ئەوەی تۆ بەکوردی....

التعاريف ولاهداف والسريان

والتعاريف المادة (1): (اولا و ثانيا و ثالثا و رابعا) لايوجد عليها ملاحظة.

خامسا: اقتراح للجنة يكون كالاتي:

مدير شرطة الغابات: مديرية الشرطة المكلفة لحماية الغابات و مكوناتها و منتجاتها.

سادسا: لايوجد ملاحظة.

سابعا: اقتراح اللجنة يكون كالاتي:

هي الوحدة الحياتية المتكاملة التي تتكون من الاشجار و الشجيرات و المراعي و الاعشاب و الادغال و النباتات الاخرى والحيوانات البرية و المائية و الاحياء الدقيقة بصورة طبيعية او اصطناعية.

ثامنا: لايوجد ملاحظة.

تاسعا: اقتراح اللجنة يكون كالاتي:

الغابات الخاصة: هي الغابات المنشاة من قبل اشخاص طبيعين او معنوين و التي تعود ملكيتها او حق التصرف فيها لهؤلاء الاشخاص او في الاراضي الصخرية الغير القابلة للزراعة.

عاشرا: اقتراح اللجنة يكون كالاتي:

اراضي الغابات هي الاراضي التي تنمو عليها الاشجار و الغابات و الشجرات و المراعي و النباتات الطبيعية.

الحادي عشر : لايوجد ملاحظة.

الثاني عشر : لايوجد ملاحظة.

الثالث عشر : لايوجد ملاحظة.

الرابع عشر : لايوجد ملاحظة.

الخامس عشر: لايوجد ملاحظة.

السادس عشر : لايوجد ملاحظة.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموون.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ڕاپۆرتەكەی ئێمە بە زمانی كوردییە، بە زمانی كوردی دەیخوێنمەوە.

ماددەی یەكەم: بڕگەی یەكەم تا نۆیەم هیچ تێبینیەك نییە لەسەری، لەبڕگەی دەیەم دابڕێژێتەوە وەك ئەوەی كە لەڕاپۆرتی لیژنەی كشتوكاڵ و ئاودێری دا هاتووە.

دەیەم- زەوی دارستان: ئەو زەوییانەیە كە دارو درەختی دارستان و رووەكی سروشتی لێدەڕوێت و بە لەوەڕگا داپۆشرابن، لە بڕگەی یازدە تا شازدە هیچ تێبینیەك نییە لەسەری.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر تێبینیت، ببورە جەنابی وەزیر با ئەوە كوردییەكەی بخوێنێتەوە.

بەڕێز زكيه سيد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەكەمان بەنیسبەت خاڵی یەكەم و دووەم و سێیەم و چوارەم تێبینی نییە، بۆ خاڵی پێنجەم بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی دارستان كە راسپێردراوە بە پاراستنی دارستان و بەروبوومە كانی و پێكهاتەكان، لەخاڵی شەشەم تێبینیمان نییە، بۆ حەوتەم پێشنیار دەكەین یەكەیەكی ژیانی تەواوكارە كە پێك دێت لە

دار و درەخت و لەوەڕگا و پووش و گژوگیا و ڕووەکی دیکە و ئاژەڵی کێوی و ئاوی و زیندەوەری ورد جا سروشتی بێت یان دەستکرد، کە گەشەیان کردبێت، خاڵی هەشتەم تێبینیمان نیە، خاڵی نۆیەم دارستانی تایبەت بریتیە لەو دارستانانەی کە لە لایەن کەسانی ئاسایی یان مەعنەوی دروست کرابن، کە موڵکیەت یان مافی بەکاربردنیان بۆ ئەو کەسانە دەگەڕێتەوە یان ئەو زەویانەی بەردەلآنین کە کشتوکاڵیان تیا ناکرێ، دەیان زەوی دارستان ئەو زەویانەیە کە بە دار و درەخت و ڕووەکی سروشتی و لەوەڕگا داپۆشرابن و 11 و 12 و 13 و 14 و 15 و 16 تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئەوەڵدا قانونەکە حەز دەکەم پێشنیار بکەن کە ناوەکەی ببێ بە (قانون حماية وادارة الغابات) لە جیاتی (قانون حمايه الغابات)، چونکە زۆربەی ئیشەکانی ناوی باسی ئیدارە دەکات، لە ژێر (سابعا) کە نەسە عەرەبیەکەم پێیە کە دەڵێ (بصورة طبيعية أو اصطناعية) حەز دەکەم لە پێش ئیستناعیەکە لە عەرەبیەکە کە (کمشاجر) بنووسرێ دەبێ (بصورة طبيعية أو مشاجر اصطناعية)، (ثالث عشر) کە تەعریفی خەشەب دەکات و دەڵێت و حەز دەکەین بەو شێوەیە بێت: (الخشب/ هى مادة الاجار الرئيسة بجميع ادوار نموها))، رابع عشر: الاغراض المخصة لانتاج وتربية شتلات اشجار و شجيرات الغابات) مەشاجرەکە لابەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە بۆ موناقەشە کردن؟ ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە ، م.عمر، بەفرین خان، هاژە خان، کاك جمال، بێریڤان خان، د.بشیر، کاك عبداللە حمدامین، کاك دڵشاد، سیوەیل خان، م.کاوە، کاك شوان، شلێر خان، کاك صباح بیت اللە، کاك عبدالرحمن، کاك قادر حسن، کاك فاضل، شەونم خان، مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستی دا ئەم پرۆژە یاسایە ئیختساسی من نیە، بەس من دوو، سێ تێبینی زمانەوانیم هەیە ئەگەر ئیجازە ببێ، یەکێکیان بە نیسبەت ناوەکە لە عەرەبیەکە ناو نراوە (حمایە الغابات) کوردیەکە ناونراوە (پاراستنی دارستان)، تەبعەن دارستان بە تەئکید وەرگێڕانی غابات نیە، چونکە ئەگەر قەرار بێ غابە بکەینە کوردی یان دەبێ بڵێین بێشە یان دەبێ بڵێن جەنگەڵ، ڕەنگە وشەی جەنگەڵەکە دەستەواژەیەك و ئیحایەکی جوان ناگەیەنێ، لەبەرئەوە یاساکە ئەو یاسای عیراقیش ناونراوە (حمایە المشاجر والغابات) لێرە لە عەرەبیەکە و لە کوردیەکەش خۆیان پاراستووە لە وشەی دارستان، من پێم باشە یاسایەکە یان ناوبنرێ

و عەینی ئەوەی عیراق یان ناوی بنێینن (قانون حمایە البساتین و المشاجر) چونکە ئێمە لە کوردستان دا ئەگەر بە هەڵە نەچووبم ئێمە بێشە و جەنگەڵ و غابەشمان نیە لە کوردستان دا، شەرت نیە ئێمە دەقێك بێنین و ئیتر دەبێ واقعی ژینگەیی کوردستانمان لەبەرچاو بێت ئایا لە کوردستان دا بەو مەفهومەی کە هەیە عیلمیەن بۆ غابە غابەمان هەیە؟ یەعنی جەنگەڵ و بێشەمان هەیە؟ ئەوە بۆ ئیختساسیەکان بەجێ دەهێڵم، بەڵام ئەگەر هەر قەرار بێ داینێن ئێمە ناوەکە بگۆڕین بە وشەی بێستان یان باخ و دارستانەکان، چونکە باخ و دارستانمان هەیە، کە ڕەنگە دارستان مەقسودەکە ئەوە بێ کە ئیستناعیە و دروست دەکرێت، باخ و بێستانەکانیش ئیتر هەمووی بگرێتەوە، بە هەرحاڵ من وادەزانم غابەمان نیە و ئەوە تێبینی یەکەممە، بە نیسبەت وەرگێڕانی وەزارەتەکەش ئەوەی کاك عمر خوێندیەوە، هەمووی بە هەڵە دەبینم، وەزارەتی ئێمە ناوی (وزارە الزراعە والموارد المائیە) دەبێتە وەزارەتی (کشتوکاڵ و سەرچاوە ئاویەکان یان داهاتە ئاویەکان) دەقیق تریشە لەسەرچاوە ئاویەکان، نەك سەرچاوەکانی ئاو، چونکە وەزارەتەکە ناوی وەزارەتی مەسادری میاە نیە، (المصادر المائیە) یان (الموارد المائیە) لەبەرئەوە یان دەبێ بکرێتە سەرچاوە ئاویەکان، یان دەبێ بکرێتە داهاتە ئاویەکان، وەزارەتی کشتوکاڵ و داهاتە ئاویەکان، چونکە لە سێ، چوار شوێن دا دووبارە بووەتەوە و با ئەو هەڵەیەمان بەسەر دا نەچێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەفرین خان فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، ئەوەی جێگەی ئاماژە بۆ کردنە من لە زاراوەکان من یەك، دوو تێبینیم هەیە، لە دوای ماددەی 5 بەدواوە زۆر وشەی ناوچەی پاراستن یان دارستانی پارێزراو هاتووە، بەڵام لە زاراوەکان نەهاتووەتە پێناسە کردن، هەرچەندە لە ماددەی 5 باس کراوە، بەڵام باشتر وایە لەنێو زارەووەکان دا ئەو دوو وشەیە و ئەو دوو دەستەواژەیە بێتە پێناسە کردن، خاڵێکی دیکە دەستەی پاراستن و چاککردنی ژینگەیە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، زۆرێك لە ئامانجەکانی ئەو رستەیە لەگەڵ ناوەڕۆکی ئەو یاسایە یەك دەگرێتەوە، بۆیە باشتروایە بەشێك لە بەرپرسیاریەتی ئەم یاسایە لە ئەستۆی وەزارەت یان با بڵێین بەڕێوبەرایەتی گشتی باخداری و پۆلیسی دارستانە، بەشێك لەو ئەرکە بسپێردرێ بە دەستەی پاراستن و چاك کردنی ژینگە بەو پێیەی کە هەم لە ئامانج و ناوەڕۆکەوە لە یەکەوە نزیکن و هەمیش مەبەست لەو پاراستن و چاککردنی ژینگە و بە تایبەت لە بابەتە مەترسیدارەکان و جوان کردنی ژینگە، بۆیە واباشترە لە پێناسەکان ناوی ئەو دەستیەش بهێندرێت و بەرپرسیاریەتێکی پێ بدرێت، خاڵی تر دیارە ماڵات هاتووەتە پێناسە کردن، بەڵام ئاژەڵە کێویەکان لە یاد کراوەو ئێمە دەزانین ڕۆژانە دەبینین ئاژەڵە کێویەکان ڕووبەڕووی مەترسی لەناو چوون دەبنەوە بە تایبەتی ئەوانەی کە لە ڕووی ڕاوشکارەوە بەکاردەهێندرێت و بەر ئەو مەترسیە کەوتوون بۆیە باشتر وایە هەم سزا دابندرێت و هەم لە دوای ماڵات

ئاژەڵە کێویەکان پێناسەی بۆ بکرێت و دەست نیشان بکرێ، چونکە لە ناوەڕۆکی یاسایەکە دا چەند جارێك ئاژەڵی کێوی هاتووە و باشتر وایە وەکو دەستەواژە و وەکو زاراوەیەك پێناسەی بۆ بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وێڕای پشتگیری کردنمان بۆ ئەو پرۆژە یاسایە، چونکە بەڕاستی زۆر گرنگە کە ئێمە یاسایەکمان هەبێ بۆ پاراستنی دارستانەکان، بە مەبەستی زیاتر پاراستنی ژینگە لە هەرێمی کوردستان دا من تێبینیم لەسەر پێناسەکان لەوەیە کە زۆر یەعنی زۆر شتەکان پێناسە کراون دەتوانین ئێمە کورتیان بکەینەوە و ئەویش بە ئەوەی کە دەمجیان بکەین، لەوانە حەوتەم و هەشتەم و نۆیەم دەتوانین کە دەمج بکرێت، حەوتەم دارستان من تێبینیم لەسەر ئەوەش هەیە کە بریتیە لە یەکە، من پێموایە یەکە، یەعنی دەستەواژەیەکی گونجاو نیە بۆ دارستان، چونکە دارستان پێك دێت لە مەساحەیەك لە زەوی، بۆیە من پێموایە کە یەکە گونجاو نابێ بۆ دارستان، ئەگەر بیکەینە مەساحەیەك کە لە زەوی ئەو شتانە لەخۆ دەگرێت، هەشتەم و نۆیەمی لەگەڵ دەمج بکەین بەوەی کە دارستانی میری و تایبەتیش دەگرێتەوە، دارستانی میری و تایبەت ئەوە خۆی دیارە، یەعنی میری ئەوە سەر بە حکومەتە و تایبەتەکانیش ئەوەی کە سەر بە خەڵکە و یان بە کەرتی تایبەتە، ئەوەی دەیەم ئەگەر ئێمە لێرە باسی بکەین و بیکەینە مەساحەیەك لە زەوی و ئەو زەوی دارستانەش پێویست ناکات کە هەبێ لە پێناسەکە دا، چونکە لە دارستانەکە تەعریفی دەکەین بە زەوی، دەربارەی 15 ماڵات واباشە باڵندەشی لەگەڵ دابێت، چونکە لە زۆربەی لە ناو یاسایەکە دا باڵندەش هاتووە، بۆیە وا پێویست دەکات ماڵات و باڵندە بێت، لە خاڵی 15 و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جمال فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من تەئکید لەسەر عینوانی پرۆژەکە دەکەم، ئەگەر بێتو سەیری مەشروعەکە بکەین دوو عینوانمان لەبەردەستە، لە پێشەکی دەڵێت (قانون حمایە الغابات) لە خوارەوە نووسراوە (قانون حمایە الغابات لاقلیم کوردستان – العراق) ئەوە دوو عینوانە، عینوانی یەکەم، سیفەتی ئیتلاقە، یەعنی (الغابات) بە گشتی تەحدید نەکریە، هی دووەم هاتیە و تەحدید کریە، من پێم باشە ئەگەر بێتو مولاحەزەی جەنابی وەزیریش بدەین، قانونەکە بەم ناوە بێت (قانون حمایە وادارات غابات اقلیم کوردستان – العراق) دەبێت و یەعنی سیفەتی خسوسیەت بە ئیقلیمی کوردستان دەدرێت (حمایە وادارە غابات اقلیم کوردستان - العراق، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر دڵخۆشم بەوەی پرۆژەیە یاسایەك هەبێ بەناوی دارستان، بەڵام بە نیسبەت ناوەکەی داوا دەکەم ناوی ئەو پرۆژەیە تەنها یاسای دارستان بێت، چونکە سامانێکی نەتەوەییە وەکو یاسای نەوت و غاز و یاسای هاتوچۆ پێویست ناکات وشەی پاراستنی لەگەڵ بێت، چونکە ئەو دارستانانەی کە سروشتین وخۆیان هەنە، هەر بە پێی ئەو یاسایە دەتوانین بیپارێزین، بەڵام ئەو دارستانانەی کە نیە و دەستکردە هێشتا دروستمان نەکردووە چۆن بیپارێزین، لە هەموو ئەو وڵاتانەی کە دارستانی لێیە و چووم سەردانیم کردووە و یەعنی دیتوومە ناوی یاساکەیان تەنها یاسای دارستانە، بۆیە پاراستن وشەیەکی زیادە لەگەڵی بێت، ئێمە لەگەڵ هەموو یاسایەك دائیمەن پاراستنی بەکاردێنین، بۆ ناوی یاسایەکە وا دوورودرێژ بێت، هەتا ئەو پۆلیسەی کە دارستان دەپارێزێ پێی دەڵێن پۆلیسی دارستان، پێی ناڵێن پۆلیسی پاراستنی دارستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.بشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موقەدیمە و مەنتوقی ماددەی یەکەم کە جەنابی وەزیر پێی باش بوو ئیدارەشی بۆ زیاد بکرێت، من پێم وایە هەر مەسەلەکە لە زمانی عەرەبی دا دوو موزاف بەیەکەوە نایەت و نابێ قانون حمایە و ادارە، بەڵکو ڕاست ترە وایە بڵێین (قانون حمایە الغابات وادارتها) ئیدارەتەکە بکەوێتە دواوە، لە مەنتوقی ماددەکە دیسانەوە ئەوە ناوی قانونەکە بوو، ئەوە کە باسم کرد ئێستا، مەنتوقی ماددەی یەکەم، (يقصد بالتعابير و المصطلحات الاتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون) لە هەموو یاسایەکانی دیکە، وابزانم وا هاتووە، (يقصد بالتعابير والمصطلحات الاتية لاغراض هذا القانون و يقصد بالتعابير والمصطلحات)، یەکەم جار وا خوێندرایەوە، ئەگەر وابکرێت باشترە (المعاني المبينة ازاءها) بکەوێتە دوای باشترە، لە فەقەرەی (سابعا) کە تەعریفەکە دەکات دەڵێ (وحده الحياه المتكامله) هەتا دەگاتە (والاعشاب والادغال والنباتات الاخرى والحيوانات البرية والمائية والاحياء الدقيقة سواءا كانت نابتة بشرط الطبيعية أو الاصطناعية) من دەپرسم ئایا حەیواناتی بەری بە سورەی ئیستناعی نابت دەکات؟ ناکرێ، کەواتە (بصورة طبيعية أو اطظناعية) بخرێتە دوای نەباتاتی ئوخرا لە ئەخیریش بڵێین (والحيوانات البرية والمائية وألاحياء الدقيقة) یەعنی ئیستناعیەکە ئەو حەیواناتانە نەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبداللە فەرموو.

بەڕێز عبدالله محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پابەندم بە ئیمزایەکەم کە لەلیژنـەی یاسایییەوە کردوومـە، روخسـەتیان لێ دەخـوازم و ڕەئیـەکم هەیـە لەسەر ناوەکە، ناوەکە من لەگەڵ ئەوە دانیم ناوی ئیداری، لەبەرئەوەی ئیداریە وەسیلەیە، نەك نـاو، بـەڵکو باشتروایە گەشەپێدانی لەگەڵ بێت، پەرەپێدانە و تەنمیە و حیمایەی غابات و تەنمیەی غابات و حیمایـەت، لەبەرئەوەی ئێمە لـە هۆیـەکانی دەرچوون دا باسـی ئـەوەمان کـردووە مەساحەکەی زیـاد بکرێت، حیمایـە زیاتر لەڕووی زمانەوانیەوە بۆ ئەوەیە کە شتێك بەو حەجمەی کە هەیەتی کەم نەکرێت یـاخود نەفـەوتێ، بەڵام ئێمە لە کوردستان هەدەفی ئەوەمان هەیە و لە قانونەکەش دا هەدەفەکە موەجەهە بەرەو ئەوەی کـە مەساحەکەی زیاد بکرێت، لەبەرئەوە باشتروایە ناوەکەی وشەی تەنمیەی بۆ زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من بۆ ئەم یاسایە من پرسیارێکم لـە بـەڕێزان لیژنـەی یاسایی هەیـە، ئێمـە بڕیـاری ژمـارە 3 ی 2009 ی یاسای غابات و مەشاجری عیراقیمان هەیە و لەگـەڵ یاسایەکەی هـەرێمی کوردسـتان موقارەنـەمان کـردووە شتێکی وا جیاواز نیە، پرسیارەکە ئەوەیە، ئێمە بە مەرجێك عیراقیش بەشێکە لەوەی کە ئیتفاقیـەی دەولی و لە ئومەمی موتەحیدە کە ئیمزای کردووە، بۆ پاراستنی بیئە و ژینگە، بۆیە عیراق وەك دەوڵەت پابەنـدە بەو ڕێنماییانەی کە لـە ئاسـتی دەولی و ئومـەمی موتەحیـدە دەرئەچـن بـۆ پاراسـتنی ژینگـە و بیئـە، بۆیـە پێموایە، ئێمە ئێستا یاسایەکی تر دەردەکەین و یاسایەکی ترمان لەبەردەست دایە، پرسیارەکەم ئەوەیـە لـە بەڕێزان لیژنەی یاسایی، ناکرێ ئینفازی یاسای ژمارە 30 عیراقی بکرێ لە باتی ئەم یاسایە؟ کە ئەم یاسـایە جیاوازیەکی وای نیە لەگەڵ یاساکانی تردا و زۆر شتی لەیەکتر دەچـێ و زۆر جـار مـن موقارەنـەم کـردووە، ئەو ماددانەی کە لە یاسا عیراقیەکە هاتووە زیاتر پابەندی بنەما دەولیەکانی پێوەیە، بۆ نموونە کاتێك کـە شوان یان مەڕ و ماڵات لە شوێنێکی سووتاو دەلەوەڕێ لە یاسا دەوڵەتیەکان دا زۆرینەی دەوڵەت دە ساڵی بـۆ دانـاوە کـە تـا دە سـاڵ نـابێ بلـەوەڕێ، بـەڵام لەمـەی هـەرێمی کوردسـتان دا بـۆی دانـەنراوە، بـۆ نموونـە پێچـەوانەی یاسـا عیراقیەکـە پابەنـد بـوونێکی گـەورەتری تیـا بـێ و مەسـەلەی بیئـە و مەسـەلەی غابـات مەسەلەیەکی ناوچەیی بچووك نیە، مەسەلەیەکی جیهانیە، ئەوە ئێمە لەگـەڵ عـەرەب و عـیراق یـەك بیئـە تەئسیرمان لەسـەر یـەکتری هەیـە و لەگـەڵ ناوچـەکەش دا، بۆیـە مـن پێشـنیار دەکـەم بـۆ ئـەوە هـەم کـاتی پەرلەمان، هەم ئەگەر پێیان باش بێت، پێشنیازی ئـەو پرسـیارە دەکـەم ئینفـازی یاسـای ژمـارە 3ی 2009 بکەین، بۆ ئەوەی ئینفاز بکرێ لە هەرێمی کوردستانەوە ئالیەتەکەی بەڕێنمایی لە وەزارەتی مەعنیەوە جێ بـەجێ بکرێ، ئـەوە تـەنها پێشـنیارە، بـۆ مەسـەلەی ناوەکەشـی ئەگـەر مایـەوە یاسایەکە پێموایـە ناوەکـەی

معیارێکی گشتیمان هەیە لە جیهاندا کە بەکاردێت، یاسای خدمەی غابات بەکاردێت، یاسای غابات و مەشاجر بەکاردێت، ئەو کۆمەڵە بۆیە پاشگری کەی بۆ دائەنرێ جۆرێك لە یاساکە بڵێین مانای یاسایەکە مانا گشتیەکەی لەدەست دەدا، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ئەو ماددەیە، با بڵێین بڕگەی 2 نووسراوە، وەزیر: وەزیری کشتوکاڵ و ئاودێری و سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان ئەگەر ڕەش بکرێتەوە، پێم باشە، لەبەرئەوەی دووجار ناوی هەرێم هاتووە، یەك لە ناونیشانی یاسایەکە، دوو/ لە وەزارەتی کشتوکاڵ، واتە ئەگەر هی وەزیری تەنها ناوی وەزیرەکە بێت، وابزانم باشترە، بڕگەی 7 نووسراوە دارستان لە دوای گژوگیا ڕووەکی دیکە وئاژەڵی کێوی ئەگەر بنووسرێ ئاژەڵ و باڵندەی کێوی باشترە، باڵندەشی تێدا بێ پێم باشە، بە نیسبەت 15 پێناسەی ماڵات لێرە کراوە، زۆر بەدرێژی دیاری کردووە، یەعنی گا و مەڕو ماڵات و گیسك و بزن نازانم چی و چی واتە هاوڕام لەگەڵ لیژنەی یاسایی، مەڕو ماڵات هەموو جۆرە ئاژەڵێکی بەخێوکراو یان ماڵی بگرێتەوە، باڵندەش دەگرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.ڕۆژان پرسیاری کاك دڵشاد وەڵامی هەبوو؟، فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، پرسیارێك ئاراستەی لیژنەی یاسایی کرا کە بە ئینفازی یاسای عیراقی، ئینفاز کردنی هەر یاسایەکی عیراقی پێویستی بەوە هەیە کە پرۆژە یاسایەك پێشکەش بکرێت، یان لە لایەن حکومەتەوە یان لە لایەن ژمارەی یاسایی ئەندامانیپەرلەمان و دواتر خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێ و هەمان ڕێکاری هەر پرۆژە یاسایەك، ئێستا ئەو پرۆژە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە و ڕاستە ئێمەش تێبینی ئەوەمان کردووە، بڕگە و بەندەکانی هەندێکی لە یاسای عیراقی دەرچێت، بەڵام پرۆژەیە و بە پێی ڕێکارە یاساییەکان خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە و ئاڕاستەی لیژنەکان کراوە و هیچ لیژنەیەکیش داوای ڕەت کردنەوەی نەکردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەفو ئەگەر ڕێگەم بدەن من وەڵامم هەیە بۆ کاك دڵشاد، بە نیسبەتی قانونی عیراقیەوە، حەز دەکەم کاك دڵشاد مولاحەزەی ئەوە بکات بە هیچ جۆرێك لە خوارووی عیراق و ناوەڕاستی عیراق غاباتی تەبیعی نیە، کە لە کوردستان دا نزیکەی یەك ملیۆن هێکتار غاباتی تەبیعی و مەراعی تەبیعی هەیە، یەك داری تەبیعیش لە خوارووییە، مەگەر شوجەیرات هەبێ، لەبەرئەوە زۆری فەرقە ئەم قانونەی هەرێمی کوردستان لەگەڵ قانونی عیراقی دا، زۆر وردەکاری هەیە بۆ پاراستنی غاباتی تەبیعی کە هەمانە و لە عیراق دا نیە، لەبەرئەوە پێویست دەکات ئەم یاسایە لە کوردستان دا هەموار بکرێ، لەبەرئەوەی تەبیعەتی تۆبۆگۆافی و تەبیعەتی نەباتی و هەتا ئەحیائی نەباتی و حەیوانیش لەگەڵ وەسەت و جنوب دا جیایە و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی یەکەم زیاتر پێناسەیە، بۆیە تۆزێك دەبێ وردتر سەیری بکەین، لە بڕگەی 7 و 10 لەوەڕگا هاتووە، لەوەڕگا و پووش و گژوگیا، بە قەناعەتی من لەوەڕگا زیادە و پووش و گژوگیا بەسە، خۆی پووش و گژوگیا لەوەڕگاش دەگرێتەوە، ئەگەر لەوەڕگای تێدا نەبێ لە ماددەی 7 و 10 هەمان شتە، چونکە تەعریفە، پووش و گژوگیا بێت پێموایە باشترە، بڕگەی 9 دیسانەوە هەر پێناسەیە، لە نیهایەتی بڕگەکە باسی ئەوە دەکات بۆ ئەو کەسانە دەگەڕێتەوە کە زەویە بەردەڵانەکانیان کە کشتوکاڵیان تیا ناکرێت، ئەو زەویانەی کە کشتوکاڵی تیا ناکرێ و بەردەڵانە و لەو پێناسەیە جێگای نابێتەوە، لەبەرئەوەی ئەو غاباتەی کە بووەتە غابات کراوە، ئیتر بەردەڵان بێ و بەردەڵان نەبێت، لێرە وەکو ئەوەیە داوای مۆڵەت و ڕێگەپێدان بکات، لێرە پێموایە وەکو تەعریف لێرە جێی نابێتەوە، بۆیە پێموایە ئەو دوو، سێ وشەی ئەخیری زەوی بەردەڵان کە بە کەڵکی کشتوکاڵ نایەت زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوان فەرموو.

بەڕێز شوان کریم کابان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سێ تێبینیم هەیە، یەکەم/ پشتگیری لەو ڕایەی بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ دەکەم لەسەرناوەکەی، جا یان ئیدارەی بۆ ئیزافە بکرێ یان تەنمیەی غابات وەکو کاك عبدالله گوتی، ئەگەر تەنمیە بێت باشترە، ئەوەش یەکلا بکرێتەوە بەڕاستی ئەو یاسایە (فی اقلیم کوردستان یان لاقلیم کوردستان)ە ئەگەر (فی اقلیم

کوردستان) بێ دەگەڕێتەوە بۆ قانونەکە، ئەگەر (لاقلیم کوردستان) بێ مەبەستمان دارستانەکانە، لەبەرئەوە باشتر وایە (لاقلیم کوردستان) بێ لە تەسمیەکە، دووەم/ من لەبۆ 7 لە پێناسەکان دا پشتگیری ئەو تەعریفە دەکەم کە لیژنەی کشتوکاڵ دایناوە، بەڵام لە تەرجەمەی عەرەبی بۆ کوردیەکە یەك، دوو هەڵەی وردی تیایە لەوانەیە تێبینان نەکردبێ، لە عەرەبیەکە موعەرەفە، یەعنی ناسراوە کە دەڵێ (هی الوحده الحیاتیه المتکامله) ئەوە ناسراوە لەوێ، لە کوردیەکە نەناسراوە، دەڵێ (یەکەیەکی ژیانیە) ئەوە یەك، لەبەرئەوە پێویست وایە بکرێ بە (ئەو یەکە ژیانیەیە) لە کوردیەکە نووسراوە (تەواکار) تەواوکار موکەمیلە، موتەکامل نیە، موتەکامل تەواوە و باشتروایە ئەگەر ئێمە پشت بە کوردیەکە ببەستین ئەوە موعالەجە بکەین بۆ ئەوەی تووشی هەڵە نەبین، بە نیسبەتی تێبینی سێیەمەوە ئەوەیە کە ئێمە ئێستا لە هەرێمی کوردستان ناشناڵ پارکمان دیاری کردووە کە مەنتیقەی سەکرانە، بڵێین پارکی میللی یان پارکی نیشتمانی، پێویست دەکات بەڕاستی لە پێناسەکان دا هەبێ بۆ ئەوەش بچێتە ناو یاسایەکەوە و وەکو پێویست گرنگی خۆی پێ بدرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ئەم ماددەیە لە 9 دا (الغابات الخاصة: هی الغابات المنشئة من قبل اشخاص الطبیعین أو المعنویین والتی تعود ملکیتها) پێم باشە (أو حیازتها أو یعود حق التصرف فیها لهؤلاء الاشخاص) خەڵکێکی زۆر چاوەڕێی ئەم یاسایە دەکەن، ئێمە تەجاوزاتی زۆرمان بینی لە غابات دا، لەبەرئەوە کە بوو بە واقعی حال دەبێ قانون یاسایەکە بەڕاستی شتێکی بۆ بکەی کە ئەو خەڵکە ئیتر ئەوەندە بە موتەجاوز دانەنرێن، دوو شت هەیە ئێمە لەم یاسایە بۆ باسی نەکراوە لە تەعاریف دا باس نەکراوە، یەکێك لەوانە ئاگربڕە کە بەڕاستی لە یاسای زۆر لە دەوڵەتانی دراوسێ تیایەتی کە دەتوانی پێی بڵێی ئەو مەساحەیەیە لەو زەویانەی کە نەباتاتی تیا لادەبرێت بۆ ئەوەی ئینتشاری ئەو سووتاندنە مەنع بکات، ئەوە زۆر گرنگە هەتا وەختێ کە حەریقێك ڕوو دەدات سەیر دەکەی کەس خۆی بە مەسئول دانانێ، لەبەرئەوە ئەگەر ئێمە ئەو ختوتی ناری یان ئاگربڕ دابنێین ئەوە کارێکی باشە، دوای ئەوە یەك تەعبیری تر بۆ مەعابر وەکو ڕاڕاو نەوەکو ڕۆژێ لەڕۆژان ئەو شوێنانە یان تروقی مروری سەریع بێت یان سکەیەکی حەدیدی پیا بڕوات، لەبەرئەوە هەتا بۆ حەیواناتیش کە دەلەوەڕێت مەعابری خۆی هەبێت، ئەگەر ئەو پێناسانە ختوتی یەعنی هینی ئاگربڕ و ئەوەش زیاد بکرێت، ئەو حیازەیەش لەگەڵ مولکیەتەکە هەبێ، کێشەی زۆرمان بۆ حەل دەکات و سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بيت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا مولاحەزەم لەسەر پێناسەی ئەم یاسایەیە کە دەڵێ (قانون حمایه الغابات) مـن پێشـنیار دەکـەم (قانون حمایه الغابات و المشاجر) بێت، ئەوەشی بۆ ئیزافە بکرێت، دەربارەی ماددەی 7 کە پێناسەی غابەیـە من پشتگیری لە سیاغەی لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری دەکەم کە بەو شێوەیە باسیان کردووە و بەو شـێوەیە دووبارە سیاغەی بکرێتەوە، هەروەها ئەوەی تریش ئیزافە بکرێ، (ثامنا/ المشاجر) کـە تـەعریفی مەشـاجر بەو شێوەیە بکرێت (هی المساحات المجریـة الصـناعیة بالاشجار الملائمـة السـریعة النمـو وقصـیرة العمـر)، لـە (عاشرا/ اراضی الغابات هي الاراضی التـی تنمـو علیهـا اشـجار الغابـات والشـجیرات (المراعـی) یشـی بـۆ ئیزافـە بکرێت، داوا دەکەم لـە پاشـی (سـادس عشـر، سـابع عشـر)ی بـۆ ئیزافـە بکرێـت، (اراضـی المشـاجر) (الاراضـی الزراعیة التی تلائم لانشاء مشاجر النقیة أو مختلطة) سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستی لەگەڵ ئەوەم ناوەکە ببێتە ئیدارەی دارستانی هەرێمی کوردستان، بە نیسبەتی ئەم پرۆژەیە بەڕێز سەرۆکی پەرلـەمان بـە ڕای مـن بـۆ ئێمـە ئەگـەر ئێمـە دەرچوێنرا بۆمـان مەشـاکلی زۆر لـەدوای دێـت، بـۆ نموونە مەسەلەن، ئێمەلە کوردستان دارستان نیە کە دارستانێکی سەر بە کەسێك نـەبێ، لـە هـەر جێیـەکی کوردستان دێیەکی لەسەرە، ئەو زەویانـە هـەمووی دابـەش کـراون لەسـەر خـاوەنی ئـەو دێیانـە، هـەر کـەس دەزانێ حدودەکەی لێرە بۆ ئێرە هی کەسێکە، چ دار بێ و چ بـەرد بـێ و چ خـاك بێـت، چ هـەر شـتێکی تـر بێت، دابەش کراوە، یەعنی چ ئـاوەدانی بـێ چ وشـکی بێـت، هـەموو دەیـزانین، ئـیتر ئێمـە لێـرە ئـەو پـرۆژە دابڕێژین ئێستا لە کوردستان کێشەیەکی تر هەیە، نایەڵن 26...30، مەڕێکە بە چ بەخێوی بکەن؟ یـەعنی ئەمە کێشەیە بۆ خەڵکی لەناو دێیە، دێیەکان گەشەی نەکردووە، ئەوە کێشەیەکی سەرەکیە بۆ ئـەوان، دوای ئەوە ئەم پرۆژەیە ئەگەر دایڕێژینـەوە یـەعنی جـێ بـەجێ بکـرێ بـەڕەئی مـن کێشـەیەکی زۆر گەورەیـە و هەڵەیە بۆ ئەو خەڵکەی هەڵدەستێ، مەسەلەن ئەو ئەرزانە لە هەموو جێیەکی هەر وایە، دەبێ تـاپۆ بکـرێ لەسـەر ئـەو خەڵکانـە هـەموویان عـەردی خۆیـان دەزانـن، بـەڵام دەبـێ ئـەم ئیـدارەی دارسـتانە بـە گوێرەی دارستان جێ بەجێ دەکرێ، ئەگەر دار نەبڕێ ساڵانە وشك دەبێ، چار، پێنج سـاڵ وشـك دەبـێ و دەکەوێـتە ئەرزی، ئەگەر بیبڕێ نۆژەن دەبێ و تازە دەبێ و گەورە دەبێ و قوەت دەکا و سـاڵ بـە سـاڵ نموەکـەی زیـاتر دەبێ، ئەمـە لێـرە بـەڕەئی مـن ئـەم پرۆژەیـە دەبـێ دارسـتانی تایبـەت لـە دارسـتانی یـەعنی وەکـو بڵـێین حکومەت دروستی کـردووە جیا بکەینـەوە، دارسـتانی حکومـەت دەبـێ حیمایـەی بکـرێ و حکومـەت دابنـێ دارستانەکە، ئەمە شتێکی زۆر باشە و جوانی دەداتە کوردستان، هەوایەکەی جوان دەبێ و بەڵام ئەمـەی کـە

ئێمە قسە لەسەری دەکەین، ئەم دارستانانە لە شاخە و لە دێیە و لە کوردستان هەموو دێیەك بۆ ئێمە بەڕەئی من کێشە دروست دەبێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاهەنگ خان فەرموو.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی بەڕێز وەزیر دەکەم کە دەڵێ ئیدارە بۆ وشەی ئەو قانونە زیاد بکرێت، چونکە ئیدارە بە تەبیعەتی خۆی تایتڵی هەر مەشروعەکی یان هەر قانونەکی شتێکی زۆر موهیمە بۆ ئیش کردن لەسەری، کە ئێمە دەڵێین غابات هەتا ئێستا و یان زراعەت سێکتەر و قتاعی زراعی لە وڵاتی ئێمە ئیهمال کراوە و بەرهەمهێنانی لەسەر نابێت ئەو تەتەوری نەکردووە بەو مەعنایەی پێویست کە خۆمان دەمانەوێ، ئەو تایتڵە ئەگەر بگۆڕی ئیدارەکە حەتمەن وەزیفەی ئەو قانونەش دەگۆڕێ، بەرهەمهێنانی مەشاریعی دێتە سەر، ئەو تایتڵەی کە ئیدارەکەی بۆ ئیزافە بکرێ، زۆر زۆر موهیمە، لە نوقتەی 5 یش ئەوەی کە دەڵێ شورتەی حیمایەی غابات، شورتەی حیمایەی غابات عادەتەن لە هەموو دنیا وەزائیفی خۆی هەیە، ئەو فەقەرەیە ئەو قانونە سیغەیەکی کەمە، ئەگەر خسوسیەتێکی بدرێتێ، ئەوەی کە لە لیژنەی یاسایش هاتووە و کە دەڵێ تابع بە وەزارەتی داخلیە بن، موحالە ئەو دوو وەزیفەیە لێك بدرێ، چونکە سایکۆلۆجیەت و ئیش و ڕەنگ و سەیارە و هەتا هەڵگرتنی سیلاح، هەتا ڕەنگی جل و بەرگی شورتەی غابات زۆری فەرقە لەگەڵ سیستم و سایکۆلۆجیەتی ئیشی وەزارەتی داخلیە، بۆیە لە فەقەرەی 5 من ئەو فەقەرە لە قانونەکە و لە ئەسڵی قانونەکە بە کورتی دەزانم و دەبێ خسوسیەتێکی خاس بدرێتە پۆلیسی غابات و ئەو ئیدارەیە زیاد بکرێ، چونکە ئیدارە ئەو تایتڵە زۆر موهیمە بۆ تەتویر و بۆ ئیش کردن لەسەری موستەقبەلەن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم یاسایە من سەرەتا پشتگیری دەکەم، چونکە بەڕاستی پاراستنی ژینگە و دارستان و سروشت لە ژیانی هەر کۆمەڵێك دا ڕوکنێکی زۆر ئەساسە، سەبارەت بە ماددەی یەکەم بە تەسەوری من پێناسەی ناوەڕۆکی یاسایەکە دەکات، پێناسەی جۆری دارستان و ڕووەك و ژینگە دەکات بە پێویستی دەزانم کە

ئاماژەیەك بە ناشنالْ پارك بكرێت كە چەند ساڵێكە هەوڵی بۆ دەدرێت لە سنووری سەكران و تاكو هەڵگورد لە مەرحەلەی یەكەم، تەئیدی ڕەئی برای هاوكارم كاك شوان دەكەم، چەندین وۆرك شۆپی بۆ كراوە، لە مەیدانیشەوە چەندین سەردانی كراوە، فەحسی زەوی و زارو دارو درەختەكانیشی كراوە، تەنسیقیش لەگەڵ وڵاتانی ئەوروپی و وڵاتانی عەرەبی كراوە لەم ڕووەوە، چەند ڕۆژی ڕابردوو خۆشبەختانە وۆرك شۆپێكی زۆر گرنگ لە سەنتەری قەزای چۆمان لەم بارەیەوە كراوە، كە هەموو ئەو پسپۆرانە لە ناوەوەو لە دەرەوە بەشداریان تیا كرد، خەریكە لەمەراحلی كۆتاییە بۆ ئەوەی كە لە لایەن نەتەوە یەكگرتووەكانەوە ئەمە بە ڕەسمی بە ناشنال پارك بناسرێ، ئەو كاتیش كە ناسرا هەتا پاراستنیشی لە ڕووی ماددی و مەعنەویەوە لە ئەستۆی ئەوان دەبێ، بە تەسەوری من نەوەك هەر لە ڕووی سروشتی لە ڕووی سیاسیش كاریگەریەكی ئەرێی لەسەر هەرێمەكەمان دەبێ، تەسەور دەكەم بێجگە لەوە بۆردێكی هەیە ئەو ناشنالْ پاركە، چەندین كەسایەتی شارەزاو پسپۆرو چالاك وان لە بواری ژینگە پارێزی لە خۆ دەگرێت، پڕۆژەیەكیشیان ئامادە كردووە، لەو ڕۆژانە قەرارە بدرێتە سەرۆكایەتی پەرلەمان و حكومەتی هەرێمیش، من پرسیارێك ئاراستەی جەنابی وەزیر دەكەم، تا چەند لەم بابەتە ئاگادارە پێشنیاریش دەكەم كە ئەم بابەتە لەم پڕۆژەیەدا ئاماژەیەكی پێ بكرێت، جێگای بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لە ماددەی یەك تێبینیم لەسەر دوو بڕگە هەیە، بڕگەی نۆ و لەگەڵ بڕگەی یانزە، باس لە مەسەلەی ژینگە دەكات، لە بڕگەی نۆ هاتووە دەڵێ دارستانانی تایبەت بریتیە لەو دارستانانەی كە لە لایەن كەسانی ئاسایی یان مەعنەوی دروست كراbn، موڵكایەتیان مافی بەكار بردنیان بۆ ئەو كەسانە دەگەڕێتەوە، من هەر چەندە لەكاتی موناقەشە كردنی ئەم قسە كردنەی ئەندامانی بەڕێز لە ژوورەوە نەبووم، تەنها گوێم لە چەند قسەیەكی كاك عبدالرحمن بوو، لێرە یەك نوقتە هەیە، پێویستە بەڕاستی وەكو ئەڵێ سنوور بەندی بۆ بكرێ، بە تەئكید لە كوردستان پێموانیە هیچ جێگایەك هەبێ كە دەستی موڵكایەتی خەڵكی نەخرابێتە سەر، بۆیە مەسەلەی دارستان یەكێكە لەو خاڵە زۆر گرنگانەی كە عیلاقەی بە جوانی و ژینگە و بە ڕازاندنەوەی وڵات هەیە، بۆیە بە بڕوای من دارستانەكانی كوێستانەكان زیاتر كە لەخوا بەزیاد بێ كوردستان دارستانێكی زۆر باشی هەیە، من پێشنیار دەكەم ئەو دارستانانە حكومەتی هەرێمی كوردستان موڵكایەتی بخاتەسەر، پاشان بە مۆڵەت لە لایەن هاووڵاتیانەوە بەكاربێت بەپێی پێویست، یان كە زیان بە دارستانەكان نەگەیەنێ، كە ئەمە پێموایە باشترە لەوەی كە بەو شكلە، چونكە لێرە هەر لە بڕگەیەكی تری ئەو خاڵەدا سنوور نایەڵێ كە پارێزگاری لە دارستان بكرێ، چونكە ئەڵێت مافی بەكاربردنی هەیە، ئەگەر نەبێتە موڵكی دەوڵەت و بە ئیجازەی حكومەت بەكارنەهێندرێت، بەڕاستیەكەی سنوور وەكو ئەو ساڵانەی

ڕابردوو زیانێکی گەورە بەدارستانەکان دەگەیەندرێت، بۆیە داوا کارم حکومەتی هەرێمی کوردستان ئەو ناوچانەی کە دارستانن، چونکە هەموومان دەزانین لە گوندەکان پێی دەڵێن قەدەغە، یەعنی ئەو قەدەغانە بەکاردێن، ساڵانە ئەیبڕن و بەکاری دێنن بۆ مەڕو ماڵات، بەڵام ئەگەر حکومەت کردی بە موڵکی خۆی و بە ئیجازە خەڵك توانی سوودی لێ وەربگرێت، هەم خەڵك سوود دەبینێ و زیانیش بە دارستانەکان ناگەیەندرێت، لە بڕگەی یانزەشدا باس لەو زیندەوەرانەی یان لەو گیانلەبەرانە دەکات کە سوود لە پووش و پەڵاش دەبینن، بەڵام لێرە بە بڕوای من بە تەواوەتی ئیشارەتی بە هەموو ئەو گیانلەبەرانە نەداوە، چونکە یەکێك لەوانە مەسەلەی باڵندە کە هەموومان دەزانین شتێکی زۆر عەجیبە لەهەر کوێیەکی دونیا کە هەبێ، بەڵام بەداخەوە ساڵانە بەهۆی سووتاندنی دارستانەکان و کەژو کێوەکان لە کوردستان، بە هەزارەها گیانلەبەری کێوی دەسووتێ، لە مارو باڵندە، بۆیە ڕاستیەکەی دەبێ حکومەتی کوردستان ڕێ و شوێنی....، هەر کەس مەزرەعەی خۆی هەیە گیانەوەری ماڵی لەو مەزرەعەیە سوود وەردەگرێ، گیانەوەرە کێویەکانیش لەناو دارستانە گشتیەکان حەیاتیان پارێزراوە نە ئەسووتێن نە ڕەنجیشیان بە زایەع دەچێ، بۆیە هیوادارم ئەو دوو مولاحەزەیەی کە من دام حکومەتی هەرێمی کوردستان لەبەرچاوی بگرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەرچی هیچی بۆنەماوەتەوە، بەڵام شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ئەمەوێ لە بیدایەت لە ناونیشانەکەوە دەست پێ بکەم، ئێمە کاتێ باسی غابە ئەکەین، واتە دارستان، دارستان بەبێ ئەو حەیوان و ئاژەڵ و باڵندانەی کە تیایدا وابزانم وەسفێکی تایبەتی نامێنێ، بێ بنەما دەرئەچێت ئەگەر ئەو شتانەی لەگەڵ نەبێ، من پێم باشە هەر لە ناونیشانەکەوە بگۆڕێت، (قانون حماية الغابات لاقليم كوردستان) بکرێت بە (قانون حماية الغابات والحياة البرية) حەیاتی بەری بە حەیوانات بە تیور هەتاوەکو بە حەشەراتی کە لە ناو دارستانەکانیش ئەگرێتەوە، بەنیسبەتی ماددەی یەکەم، بڕگەی سێهەم، (المديرية العامة للبستنة والغابات والمراعي) من پێم باشە ئەگەر ئەو ناونیشانەمان گۆڕی ئەمە ببێ (المديرية عامة للغابة والحياة البرية) پێنجەم (مديرية شرطة الغابات/ مديرية الشرطة المكلفة بحماية الغابات ومنتجاتها)، (بحماية الغابات والبرية ومنتجاتها) چونکە بەتەنیا شورتەی غابات ئیشی ئەوە نیە ئاگای لە درەختەکان بێ، ئەی ئەو حەیواناتەی کە لەناو دارستانەکان بە بەرچاومانەوە ڕۆژانە ئەکوژرێن، ڕاوچیەکان ئەیان کوژن دەبێ ئەمان داکۆکیان لێ بکەن، فیعلەن ئێستاش دیفاع لەوە ئەکەن و داکۆکی لێ ئەکەن، بەڵام پێویستە ئەوە بکرێت بە قانون، (الغابات الخاصة) بڕگەی نۆ، غاباتی خاسە بەڕاستی تەعریفەکەی لێرە وازح نیە، لە لایەن خەڵکێکەوە غاباتی خاس دروست ئەکرێت لەناوچەیەکە کە ئەو ناوچەیە حەیاتی بەری تیایەو غاباتیشی تیایە، دەبێ شەرت و شروت دابندرێت بۆ ئەو بابەتە وەها

نەڕوات، چونكە ئێمە خۆمان ئەزانین لە كوردستان دەرگا كردنـەوەی دەرگایـەكی ئـاوا، بڕگـەی قـانونی ئـاوا دەرگا ئەكاتەوە بۆ خەڵك كە بە ئارەزووی خۆیان لە دارستانەكان، لە شاخەكان، دەستكاری ئەرزو دەسـتكاری تەبعـەت بكـەن، هـەتاوەكو زۆرجـار دێتەسـەر ئـەوەی كـە زۆر جێگـە ئەسـووتێندرێت، بـۆ ئـەوەی ئـەرزی لێ دروست بكرێت، ئەرزەكە بكرێت بە زراعەت، یاخود بكرێت بە باخێك لەو ناوەڕاستە، لەبەر ئەوە بەڕاسـتی ئەبێ شەرت و شروتێكی تایبەتی بۆ دابنـدرێت، بنووسـرێ (حسـب التعلیمـات الـتي تصـدرها وزارة الزراعـة) یاخود ئەنجومەنی وەزیران ئەبێ لێرە شەرتێكی بۆ دابندرێت، (دهـام اراضـی غابـات) لەگـەڵ تەعریفەكـەی خۆی پێویستە ئیزافەیەكی بۆ بكرێت لە ئەخیر(وتعیش علیهـا الحیوانـات البریـة) چـونكە تـەعریفی غابـات گژو گیاو شوجەیراتی تیایە (وتعیش علیها الحیوانات البریة) بڕگەی سێزدە تـەعریفی خەشـەب، (اشـجار بجمیع ادوار نموها قائمة او سـاقطة)، پـێم باشـە ئـەو تەعریفـە بـەم شـێوەیەی لـێ بێـت (هـي المـادة النباتیـة طبیعیة ناتجة من الاشجار وبجمیع ادوار نموها قائمة ام كان ساقطة وباي شكل ولای غایة تستعمل) لێـرە لـە دوو جێگا باسی لە ماددەی پانزە و شانزە باسی (مواشی) كراوە لەگەڵ (راعي) بەڵام لـە هـەمان كاتـدا باسـی (مرعی) نـەكراوە، مـەرعا جێگایـەكی زۆر گرنگـە كـە ئـەبێ دەستنیشـان بكرێـت، مـەرعا مواسـەفاتی چیـە؟ لەكوێ بۆچی بەكاردێت؟، چونكە ئێمە خۆمـان دەزانـین لـە دێهاتـەكانی كوردسـتان كـەكاتێك حەیواناتـەكان بەڕەڵلا ئەكرێت، جاری وا هەیە بەشەو ناهێندرێنەوە، یەعنی هەموو غاباتەكان ئەو نەباتە تەبیعیانەی كە تیایەتی، ئەو نەباتە توبیانەی كە لەناو غاباتەكە بەڕاستی بكەوێتە بەردەم ئەو حەیواناتانە، زۆربەی زۆری كۆتایی پێ دێت، لەبەر ئەوەی تەعریفی مەرعا زۆر گرنگە لێرە دەست نیشانی بكرێـت، بڕگەیـەكی تـریش كە هاوڕێكانم باسیان لەسەر كرد، لەسەر غاباتی خاسە ئەمیری، بەڕاستی لـە كوردسـتان ئێمـە ئەگـەر سـەیر بكەین لە دێهاتەكان، چوار دەوری دێهاتەكان دابەش كراوە، مـوڵكی خـاوەن دێهاتەكانـە، خـەڵكی دێهاتەكانـە، ئایا ئەو غاباتە خاسانە دروست ئەكرێت خەڵكی دێهاتەكان ئەیفرۆشێتەوە بەو خەڵكە، لەبەر ئەوە ئەمە بە تەواوەتی تەئكید لەسەر ئەمە دەكەمـەوە ئـەبێ تـەعلیماتێكی زۆر تونـدی بـۆ دابنـدرێت، چـونكە بەڕاسـتی ئەگەر وانەبێ ئێمە بەتامای غابات نـەبین لـە كوردسـتان، پشتیگری هاوڕێكانیشـم ئەكـەم لـە تەعریفـەكان، تەعریفی ناشناڵ پارك ئـەبێت، بەڕاسـتی ئـەوەش حاڵـەتێكی زۆر گرنگـە لـە كوردسـتان، ئێسـتاش سـەرەتای دەست پێ كردنەكەی و ئیش كردن تیایە دەستی پێ كردووە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنە هاوبەشەكان نەك وەڵامدانەوە ئەگەر، فەرموو كاك كاردۆ.

بەڕێز كاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كاك دڵشاد پێشنیارێكی كرد، ئێمە ئێستا لە ماددەی یەكەمین، كاتی خۆشـی ئێمـە سـەبارەت بـەو یاسـایە لـە لیژنـەی یاسـایی، بـرادەران لێـرەن موناقشـەی ئـەوەمان كـرد بەڕاسـتی ئـەوەی عـیراق زۆر باشـەو پێویسـتە ئینفاز بكرێت، هیچ جیاوازی نیە، ئەگەر جیاوازیـەك هەیـە، بـرادەران دەڵـێن یاسـاكەی ئێمـە تایبەتمەنـدی

هەیە، با ئەو پێشنیارە بکەن لەکاتی ئینفازەکە هەمواری بکەین، ئەم هەموو کات کوشتنە ئەو هەموو موناقەشەیە ئێمە ئێستا لە ماددەی یەکین، بۆچی بۆ یاسایەك بکەین کە لەئاستی عیراق هەیە، باشتریشە، دەتوانین ئەو بنەما نێودەوڵەتیەکانیشی تیایە، بۆ بێین موناقەشەیەکی چەند ڕۆژە بکەین بۆ یاسایەك کە هەر دووبارە کردنەوەی ئەوەی عیراقە، بەخرابتر نەوەك چاکتر، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو د. رۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

باسی ئەوەمان کرد کە ئەو پڕۆژەیە لە لایەن ئەنجومەنی وەزیران پێشکەش کراوە، ئینفازی قانونەکی عیراقی پێویست بەوەیە کە پڕۆژە یاسایەك پێشکەش بکرێ، بەپێی ڕێکارە یاساییەکانی ناوخۆی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ دەڵێن چی؟.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ڕێزم بۆ پێشنیارەکەی کاك کاردۆ، واتێئەگەم سێ ساڵە وەزارەتی کشتوکاڵ یاساکانی عیراقی، یاساکانی دەوروبەر، یاساکانی کە کاری پێ ئەکرێت، لە زۆربەی وڵاتەکانی دەرو دراوسێدا دیراسەی ئەکەن بۆ ئەوەی بەڕاستی فۆرمەلەی یاسایەك بکەن بۆ هەرێمی کوردستان، من قەناعەتم وایە ئەو یاسایەی کە جەنابتان ئەیڵێن من بینیومە و مەعنیەکان لە وەزارەتی کشتوکاڵیش بینیویانە، ئەو کەسانەی کە لە غاباتیش چەندین ساڵ ئیشیان کردووە، کە ئێستا خانەنشینن، دکتۆرایان هەیە، یان ماستەریان هەیە، من یەکێك لەوانەی کە پرسم پێ کردوون دکتۆراو ماستەرەکانی جامیعەکانی دهۆکیش و سەلاحەدین و سلێمانی، کە زۆریان لا گرنگ بووە، زۆر ستراتیژی بووە کە ئەم یاسایە لە پەرلەمانی کوردستان هەموار بکرێ، جیاوازی زۆرە لەگەڵ یاساکەی لەعیراق باس کرا، لەگەڵ ڕێزم.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو کاك دڵشاد خۆت پێشنیارت کرد، فەرمووو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڵێ، من پێشنیارم کرد، من پێم خۆشە لیژنەی کشتوکاڵ کە پێی وایە جیاوازی هەیە، پێم خۆشە کە جیاوازیەکانی زۆر گرنگ بەلای ئێمەو بۆ هەرێمی کورستان بۆمان دیاری بکات، بزانین کامەیە

جیاوازیەکان، بە پێچەوانەوە من هەندێ شت هەیە حەز ئەکەم تەوزیحی بکەم، لە هەموو دونیا لە یاسای غابات چەند مانگێك مەنعی حەریق دەکات لە مەنتیقەی غابات، ئەسلەن لە یاساکەی کوردستان تیای نیە، زۆر جار لە هەندێ ولأت لە یەکی تەمووز دەست پێ ئەکات تا 9/1، ئەمە لە یاساکەی کوردستان تیای نیە، بەپێچەوانەوە یاساکە زۆر نزیکە لە یەك، ئەگەر شتێکی ئیزافەی تیایە بۆ هەرێمی کوردستان تایبەتمەندیەکە دیاری ئەکات لە ناو یاساکە، بۆمان دیاری بکەن بۆ ئەوەی ئێمەش بگەینە ئەو ڕایەی کە پێویستە موناقەشە بەردەوام بکەین، یان ئەوەتا بڵێین گفتوگۆکان زۆر نەکوژێ لەکاتەکانی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕەئی چیە؟، فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوە ئاویەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێگەیشتنەکەی ئێمە ئەوەیە کە بەڕاستی تایبەتمەندی خۆمان هەیە، ئێمە غاباتی تەبیعیمان هەیە کە لە عیراق نیە، کێشەی مەراعیمان هەیە، کێشەی ئەوانەی کە مەڕو ماڵات دێتە ئێرە کە ناچێتە خوارەوە، ئەمە هەمووی ئەبێ بە قانون تەنزیم بکرێ، دەربارەی ئاگرو حەرائیق ئەوە بەشێکە ئێمە پێشنیاری خۆمان هەیە، کە ئەچینە ناو ماددەکان یەك بە یەك، ئێمە داوا ئەکەین بۆئەوەی ئیزافە بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ بزانین جەنابت ئاخیر ڕەئی.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

من بەعام لەگەڵ مولاحەزەکان ئەوەی ئەو خوشك و برایانە وتیانە ئەوە جواب درایەوە و پاساوی نەبوو، بەلأم بەعام لەسەر ناونانی یاساکە ڕەئی هەبوو کە هەر یاسای دارستان بێ، ڕەئی هەیە کە یاسای دارستان و ئیدارە کردنی بێ لەگەڵ پارێزگاری کردنی، ئەوە ئەتوانین کە هەر سێ لیژنەکە دانیشتین لەگەڵ ڕەئی خوشك و برا پەرلەمانتارەکان ڕەئیەکان سابت بکەین، بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدرێت، بۆ ئەوەی چ ناوێکی لێ بندرێت، بەلأم بەعام بانەڵێین لەهەموو دونیا، لە زۆر ولأتاندا کە ئەڵێی یاسا، یاسای دارستانە، چونکە مولاحەزاتەکانی تر لەماددەکانا دێت، ئەو مولاحەزەیەی کە وترا لە کوردستان غابات نیە، لە کوردستان غاباتی تەبیعی هەیە، زیاتر لە یەك ملیۆن هێکتار غاباتی تەبیعی هەیە، بێجگە لە چەند ملیۆن هێکتاری مەراعی تەبیعی، ئەوە مولاحەزەیە، بەنیسبەتی ئەوەی کە وتیان وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو غەڵەتە، وا تێدەگەم لە عیراقیش وەزارەتی کشتوکاڵ و مەواردی مائیە لەبەر ئەوەی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوە، بەنیسبەت ماڵاتەوە کە هەقە زۆر ناو وتراوە، من بۆخۆم لەگەڵ ڕەئی لیژنەی یاسایم کە بوترێ، هەندێ مولاحەزاتی تر هەیە دەربارەی احیائی مائی کە د.بشیر باسی کرد، هەندێ شت هەیە

لەوانەیە لە دارستان ئیحیائی مائی پێویست بکات تۆ زیادی بکەی ، لەبەر ئەوە یاساکە جیای نەکردۆتەوە ناتوانی بۆی زیاد بکەی، باسی ئاژەڵ و باڵندەی کێوی کرا، ئەوە لەمولاحەزەکانی تر و لە ماددەکانی تر هەمووی باس کراوە، باسی مەسەلەی ئاگر برِو مەسەلەی حەرائق کراوە، ئەوە لە یەکێك لەماددەکانی کە داوامان کردووە ئیزافە بکرێ، داوا دەکەین ئەوە مەسەلەی ئاگر برِو حەرائیقەش ئیزافە بکرێ، مەسەلەی ناشناڵ پارکیش ئەتوانین بەزەوی دارستان ئیزافە بکەین، ئەوە مولاحەزەیەکی باشە، بەنیسبەتی غاباتی تەبیعی کە ئەڵێن بۆ ئەشخاس و یان هینی مەعنەوی یان کەسێکی بە تەنیا کردبێتی، هەندێ غابات هەیە، غاباتی وەقفە، یان غاباتی یەکی ترە، لەبەر ئەوە ئەوانە هی مەعنەویە، هەندێ غاباتیش هەیە بەڕاستی خەڵك ئیشی تیا کردووە، لە زەمەنێکی زۆرەوە لەوانەیە لە دەیانساڵەوە تاپۆی خۆی هەبێ، ئەرازی هەرچی زەویەك غابات بێ یان کشتوکاڵی بێ، کە تاپۆی هەبوو سەر بە وەزارەتی عەدلە، ئێمە ناتوانین ئەو تاپۆیانە بسرِینەوە، چونکە بە یاسا دانراوە و سەر بە وەزارەتی عەدلە، ئەوە ئەبێ هەقی خۆی بدرێتێ، بەڵام وەکو یاساکە بەعام تەتبیق ئەبێ بەسەر غاباتی خاسەش و بەنیسبەتی غاباتی عامەشەوە، حەز ئەکەم مولاحەزەیەکی تر بدەم، ئەگەر کوردستان بە حدود تەحدید نەکراوە، بڵێین دەملیۆن هێکتارو زەوی بێ، لە 67٪ زەویەکانی ئێمە بەردەڵانی و غابات و مەراعیە، یەعنی 33٪ ئەمێنێتەوە بۆ ئەرازی زراعی، من مولاحەزەکانم هەر ئەوەندە بوو، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر هیچ تێبینیت هەیە، یان بچینە سەر ماددەیەکی تر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوە ئاویەکان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، ئێستا قانونەکەی عیراقم بینیوە، ڕاستە چەند ئۆڤەر لاپیشی تیایە بەس ئەوەی ئێمە ئەمانەوێ ئیزافەی بکەینە سەری، بەڕاستی ئێستاکە کە باسی ئەهدافەکان دەکەین وەلەو نەگەیشتینەتە ئەوێ، ئێمە ئەمانەوێ بیکەینە(18:00) لەوێ بەڕاستی باسی فەیەزانی نەکردووە، دوای کێشەیەکی گەورە کە ئێستا بەرامبەر غابات هەیە، پێی ئەڵێن (فرانك مینتەیشن) تەفتیت، کە بەڕاستی لەناو ئەو قانونە هەر باس نەکراوە، بەشێکی تر کە وا خەتەرێکی زۆرە لەسەر غابات و ئەو ئاژەڵ و ئەو زیندەوەرانەی کە لەناوی ئەژین، ئەوەیە کە تەفتیت کرا، ئێستا هەموو عالەمەکە ئەچن، ئەگەر تەفتیتیش کرا، ئەبێ مەمەرات هەبێ بۆ ئەوەی جین پوڵەکە زۆر هینی تێنەکەوێ، ئەمانەوێ ئەمە هەمووی بخەینە ناو قانونەکەی خۆمان کە لە قانونەکەی بەغدا نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

چونکە قانونێکی بەدیل نیە ئێستا، ئەگەر ئێمە ئەوە رەفز بکەینەوە ئەو موناقەیە، ئەبێ مەشروعێکی بەدیل هەبێ، فەرموو کاك فرست.

بەڕێز فرست احمد/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

كاك دڵشاد داوای ئەوە ئەكات ڕەفزی ئەو پڕۆژەیە بكرێت، ئینفازی قانونی عیراقی بكرێت، ئێمە وەكو سەرۆكایەتی ناتوانین ئیلزامی ئەندامان بكەین بۆ ئەوەی ئەو پڕۆژەیە پێشكەش بكەین، ڕەئی من ئەوەیە تووشی فەراغەك نەبین، هەروەختەك پڕۆژەكە هات ئەگەر پەلەی لێ بكەن پێش موناقەشەی ئەو قانونە تەواو ببێ، ئەو وەختە پێشنیاری كاك دڵشاد بخەنە دەنگدان كە ئەو پڕۆژەیە ڕەفز بكرێتەوە یان ڕەفز نەكرێتەوە، ئەما ئێستا رەفز بكرێتەوە پڕۆژەكە وجودی نیە، وابزانم تووشی خەلەلەك ئەبین.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەم بابەتە كە ئێمە ئەو قانونە ڕەفز بكەین و قانونی عیراقی دەقاو دەق هەیە، ئێمە لە كاتێك هەرێمێكی فیدراڵین، دەسەڵاتی تەشریعیمان هەیە بەپێی دەستووری عیراقی، هەتا ئەو یاسایەی كە هەشە ئێمە پێویستە یاسای تایبەتی خۆمان هەبێ، بۆ ئێمە دەسەڵاتی خۆمان بەكارنەهێنین؟، لەبەر ئەوە پێویستە بەبێ ئەوەی كە كاك جلال فەرمووی تایبەتمەندێتی عەواملی كە لەو یاسایە پێویستە، هەموو یاساكان پێویستە، ئێمە هەوڵ بدەین یاسای تایبەتمان هەبێ بۆ كوردستان، مادام دەسەڵاتمان هەیە با بەكاری بهێنین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

خۆی مەسەلەكە ئەوەنیە كە ئێمە قانون دەردەكەین یان دەرناكەین، ئەو برادەرانە دەڵێن ئەو قانونەی كە لە عیراق هەیە زۆر لەوەی خۆمان نزیكە، ئیكتیفا دەكات بە واقعی كوردستانیش، بۆ ئەوەی ئینفازی بكەین، زیاتریش پابەندە بە تەعلیماتە دەولیەكەوە، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ تاكە یەك ئەندام ئەو تەرحەی كردووە، دوو كەسی كە پشتگیری نەكردووە، دوو كەسیش بێ، ئەبێ سێ كەس بێ، ئێمە دائیمەن كردوومانە بە عادەتی و بووە بە عورف لەم پەرلەمانە سێ كەس ئەو داوایەی كردووە، ئەمە خاڵی یەكەم، خاڵی دووەم، فەرقێكی زۆر جەوهەری لە یاسا عیراقیەكە هەیە، شورتەی دارستانی نیە، لە هەرێمی كوردستان شورتەی دارستانمان هەیە، ئەم شورتەی دارستانانە دەبینین ڕۆژانە چ حاڵەتێكیان هەیە كە ڕاوی ئەو كەسانە ئەكەن كە ڕاو كەرن، تەعەداشیان لێ دەكرێت، خۆ دەبێت تۆ لە چوارەچێوەی یاسایەك بتوانی دیاری بكەی كە ئەرك و كارەكانی ئەوان چیە؟، خاڵی سێهەم، ئێمە مەحمیاتی تەبیعیمان هەیە، قۆپی قەراغ لە زەمانی مەلەكیەوە مەحمی تەبیعیە، بڕۆ بزانە چ

تەجاوزاتێکی لەسەر کراوە، ئەی ناکرێ ئەم سەروەتە قەومیە تۆ بێنی لە چوارچێوەی یاسایەك خاسە تایبەتە بە خۆتەوە، بێیت ڕێکی بخەیت، بۆ ئیلا دەبێ نەفاز بە یاسایەك بکەی کە لە عیراق هەیە، ڕەچاوی ئەو خاڵانەی نەکردووە کە لە هەرێمی کوردستان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

هاوڕاز خان فەرموو.

بەڕێز هاوڕاز خۆشناو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش بەڕاستی لە دوای ئەوەی کە تەماشای یاسای ژمارە (30) ی 2009 م کرد، هەمان یاسایە، یەعنی من هەر ماددەی دووت بۆ بخوێنمەوە جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، هەمووی وەکو خۆی تەرجومە کردووە، تەنها دوو خاڵی لێ لاداوە، دوو خاڵەکەش یەکێکیان دەڵێ (توفیر فرص العمل والقضاء على البطالة) خاڵی دووەمی کە لێی لاداوە (تشجیع الاستثمار الزراعی) با من شتێك بڵێم بەڕاستی ئەوەی عیراقیەو بە ئەوە تەرجومە کراوە، ئەگەر شتێکی لێ کەم کرابێ، یان ناوێکی لێ گۆڕدرابێ، لەگەڵ ئەوەی کە ئێمە یاسای ژمارە (8) ی ساڵی 2008 مان هەیە، ئەوەی بەڕێزان زۆر تەئکیدی لەسەر دەکەنەوە، ئێمە کێشەیەکمان هەیە لە هەرێمی کوردستان کە بوونی یاسایەکی زۆرمان هەیە، یاسای ژمارە (8) ساڵی 2008، بەڕاستی من زۆر تر بینیم ئەوەی جەختی لەسەر دەکرێتەوە، ئایا ئەوە یاسای ژمارە (8) ساڵی 2008 مان کە بەڕاستی نەچۆتە بواری جێبەجێ کردن و جێبەجێ ناکرێ؟، ئێمە ئەگەر ئەو یاسای ژمارە (8)ی ساڵی 2008 ە هەموو ئەوەی کە باسی باڵندەو باسی بەریەکەش دەکات، باسی دارستانیش دەکات هەموو ئەوانەی تێدایە بەشێوەیەك لە شێوەکان، من لەگەڵ ئەوەدام کە یاسایەك هەبێ بۆ حیمایەی دارستان، بەڵام ئەمە یاسایەکی عیراقیەو هاتیە لێرە نەقل کراوە، منیش لەگەڵ ئەوەدام بەڕاستی ئەو یاسایە ڕەفز بکرێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عزالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم، من پێموابێ فەرقێکی جەوهەری لە بەینی ئەم دوو ڕەئیە نیە، ئەوەی کە قانونەکەی عیراق ئینفاز بکرێ بە هەمواری چەند خاڵێکەوە، کە بە خسوسیەتی ئێمەیە، لەگەڵ ئەوەی کە ئەیانەوێ ئەو یاسایە وەکو خۆی گفتوگۆی لەسەر بکرێ، چونکە لە نەتیجە نیەتی هەردوو لا پاراستنی دارستانە کە بۆخۆی لە قانونەکەی عیراقیش وایە، دووەم، من پێموایە ئەو پێشنیارە زیاتر لەو هاتووە کە ئێمە سابیقەیەکی تری لەو جۆرەمان هەیە، کە ئێمە هەرێمی کوردستانین و هەقی دەرکردنی یاساشمان هەیە، بەڵام ئێمە لە خولی گرێدانەکانی پێشوو تر یاسایی خزمەت و خانەنشینی هێزەکانی ناوخۆ وەکو خۆی ئینفازمان کرد بە هەموار کردنی چەند بڕگەیەك، ئەم هەموو وەختەمان بە هەموو یاساکە وە نەبرد، کە لیژنەی یاسایی بۆ

خۆشیان ئامادەیان کردبوو ڕاپۆرتەکە، ڕەئیەکەی ئەوانیش وابوو کە قانونەکە ئینفاز بکرێتەوە، هەندێ ڕەئی جیاوازی ئەندامانی پەرلەمان هەبوو، بە چەند خاڵێك هەموار کرا، چەند ماددەیەك هەموار کرانەوە، کەواتە نیەتی ئەساسی ئەوەیە مادام قانونەکە هەدەفی حیمایەی غاباتە، ئێمە بۆ گێڕانەوەی وەخت فریا بکەوین لەو چەند مانگە کەمەی داهاتوو کە هەمانە، زۆرترین یاسای کەڵەکە بوو کە هەمانە، پڕۆژەی کەڵەکە بوو هەمانە تەواوی بکەین، ئەمە بە تەنیا بۆ گێڕانەوەی وەقتە، سێهەم، بە منەوە بوو بە چوار کەس کە پێشنیاز ئەکەین کە پەیڕەوی ناوخۆ وەکو خۆی جێبەجێ بکرێت، ئەو پێشنیازەش بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

د.عمر فەرمووو.

بەڕێز د.عمر حمدامین نورەدینی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا هەر دوو پڕۆژەکە شتی هاوبەشیان تیایە ئەمە هەقیقەتە، بەڵام خسوسیەتێکیشی پێ دراوە، تایبەتمەندێتی لە هەرێمی کوردستان لەناو یاساکەدا وەکو بەڕێزان باسیان کرد، لەهەندێ خاڵ خۆی دەبینێتەوە، بەڵام ئەگەر سەیری ڕێڕەوی قانونی مامەڵە کردن لەگەڵ ئەو پڕۆژە یاسایە بکەین، ئەمە حکومەت ناردوویەتی، لە سەرۆکایەتی داخیلی بەرنامەی کار کراوە و خوێندنەوەی یەکەمی بۆ کراوە، لیژنە پەیوەندیدارەکان گفتوگۆیان لەسەر کردووە، چەندین کۆڕو کۆبوونەوەی لەسەر کراوە، بیرو بۆچوونی وەزارەت وەرگیراوە، جارێکی تر داخیلی بەرنامەی کار کراوەتەوە، ئێستا پرۆسەی گفتوگۆ دەستی پێ کردووە لەسەری، ئەمەی کە بەڕێزان پێشنیاریان کرد دەکرا، بەس لەو حاڵەتەدا کەهەردوو لیژنەی بەڕێز ڕاپۆرتیان ئامادە دەکرد، لیژنە پەیوەندیدارەکان پێشنیارێکی هاوبەشیان بکردایە، ئەو کات بیان وتبایە ئێمە لەگەڵ ئەوەین کە عیراقیەکە تەنفیز بکرێ ببێتە بەدیلی ئەو پرۆژەیە، وارد بوو، بەس لە ئێستادا داخیلی گفتوگۆ بووین، وەستاندن و گەڕاندنەوەی لە پەیڕەوی ناوخۆش تۆزێك تەناقوزی تیابێ، لە لایەکی تریشەوە ڕاستە هەندێ نموونەی تریشمان هەیە، جگە لەوەی کە خانە نشینی هێزەکانی ناوخۆ، بەڵام هێزەکانی ناوخۆش بە ڕەئی من پێویست بوو کە ئێمە سیمایەك و تایبەتمەندێتی خۆمانی پێ بدەین، بۆ؟، لەبەر ئەوەی یەکسەر جێبەجێمان کرد بە تەعدیلێکی بەسیتەوە، ئێستا جارێکی تر پڕۆژە پێشکەش کراوەتەوە بۆ ئەوەی تەعدیلی بکەینەوە، لەبەر ئەوەی بەڕاستی بەشێوەیەکی تێرو تەسەل گفتوگۆمان نەکرد لێرە لە هۆڵی پەرلەمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك شوان فەرمووو.

بەڕێز شوان عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێموایە دوو ڕەئی هەیە ئەوە بە دەنگدان یەکلایی ئەکرێتەوە، لەسەر ئەوە قسە نابێ بکرێت کە پرۆژەی عیراق نەفاز بکرێ یان نا، چونکە ئەوە دەبێ بە پرۆژە یاسا پێشکەش بکرێ، خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، دوای خوێندنەوەی دووەم، دەبێ لە خوێندنەوەی یەکەم یەکلا بکرێتەوە کە نەفاز بکرێ یان نا، ئێستا دوو ڕەئی هەیە، دەکرێ بۆ ئەوەی کە وەختیش نەڕوات و جەنابیشتان مەشغول نەبن بەوەوە بخرێتە دەنگدانەوە، بەردەوام بین، یان بەردەوام نەبین؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك فرسەت.

بەڕێز فرست احمد/سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارەکی وازح و سەریح هاتووە، کو پرۆژەکە ڕەفز بکرێت، مەوزوعی بەردەوام بین و بەردەوام نەبین باشە بە دەنگدان وای لێهات کە بەردەوام نەبین، مەسیری مەشروعەکە چی لێدێت، تەئجیل دەکرێت؟، یەعنی مانای ئەوەیە نە ڕەفزە، ناکرێ موعەلەق ئەمێنێتەوە، بە ڕەئی من مەوزوعی ڕەفز هەر ئەندامێك بۆی هەیە ئەو پێشنیارە بکات لەهەر مەرحەلەیەکی موناقەشە، ئێمە وەکو سەرۆکایەتی ناتوانین موسادەرەی مافی ئەندامێك بکەین، کو داوای ڕەفز ئەکات، فەرموون ئێوە موافق بن، خۆ هیچی تێدانیە ئەو زۆر ئیعتیادیە، ئەما هەرکە بڵێین مەرحەلەیەکی موناقەشە تێپەر بووە، لیژنەکان ڕاپۆرتی خۆیان تەقدیم کردووە، لەناحیەی قانونی ئەوە هیچ بنەمایەکی نیە، ئەندام پەرلەمان ئەتوانێت لە تەسویتی نیهائی ئەوەی لەسەر قانون دێتە کرن، فیعلەن هەندێك لە ئەندامان موافق نابن لەسەر تەسویتی نیهائی، یەعنی مانانی ئەوەیە کە داوای رەفزی پرۆژەکە دەکەن، لە هەر مەرحەلەیەك ئەندام پەرلەمان ئەتوانێت داوای ئەو پێشنیارە بکات، وەکی تر برادەران ئەگەر لەگەڵ نەبن ئەغلەبیە، ئەوە هەقە ڕەفزی ئەو موقتەرەحە بکەن، شتێکی زۆر ئیعتیادی و سروشتیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا شتەکە وازحە، فەرموو سۆزان خان.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ئەسنای موناقەشە کە تەرحێك هاتووە دوو کەس کردوویەتی، بە نوقتەی نیزام ئەوە پێی ناوترێ پشتگیری، بە نوقتەی نیزام خەڵك ناتوانێ بڵێ من داوا دەکەم، خۆمان هەمووومان باش ئەزانین نوقتەی نیزام یەعنی پێچەوانەی پەیڕەوی ناوخۆ کارێکت کردبێ، نوقتەی نیزام ئێستا لێرە دەربڕینی ڕایە، نوقتەی نیزام پێشنیاری تازەیە، ئاخر ئەمەی کە ئەکرێت لە دەرەوەی پەیڕەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا چوار کەس چەند کەس داوای کردووە ئەم پرۆژەیە رەفز بکرێت، دوایی پرۆژەیەکی تر تەقدیم بکرێت، ئێستا دوایی ئەوان دەتوانن بیکەن بۆ خۆیان، پرۆژەیەکی تر تەقدیم بکرێت بۆ ئینفاز کردنی ئەو قانونەی کە لە عێراقدا هەیە، کەواتە دوو رەئی جیاواز هەیە رەئیەك دوورترە کە دەڵێت رەفز بکرێت، کێ دەیەوێت ئەو پرۆژەیەی کە ئێستا موناقەشەی دەکەین رەفز بکرێت تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کاکە هەر ئەوەیە، فەرموو کاك عبداللە.

بەڕێز عبدالله محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێم باشە دانیشتنی ئەمڕۆ تەئجیل بکرێت تا بەیانی پرۆژەکە ئامادە دەکرێت، بۆ ئەوەی ئەم حزوری پرۆژەکە مەوجود بێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاکە شتەکە وازیحە، برادەران شتەکە وازیحە رەئیەك دەڵێت ئەو پرۆژەیە رەفز بکرێت، دەتوانن دوایی تەبعەن ئەوە ئارەزووی خۆیانە پرۆژەیەك تەقدیم بکەن بۆ ئینفاز کردنی ئەو قانونەی کە لە عێراقدا هەیە، دوایی خۆیان دەتوانن تەقدیمی بکەن، نەك رەبت بکرێت، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە با نەچینە ناو جەدەلێك کە هیچ نەتیجەیەکی نییە، ئەگینا ئێستا قانون هەیە لە عێراقدا ئینفازیش دەکرێت بەبێ ئەوەی بە پەرلەمانیش داچوو بێت، قانونی مەجلیسی خدمەی جامیعی خۆ ئینفاز دەکرێت و بە پەرلەمانیشدا نەهاتووە، ئێمە قسە لەسەر چ دەکەین دەڵێین ئایا ئەو پرسیارە لە خۆمان بکەین ئێمە موناقەشەی چەند رۆژە بکەین بۆ یاسایەك کە هەمان ناوەڕۆك و ئامانجی هەیە، یاسایەکی حازر هەیە، ئەگەر ئیزافەیەکیش هەبێت لەسەر تایبەتمەندی کوردستان بیکەین لەسەر ئەو نیەتە وا بکەین، یان ئیدامە بەو یاسایە بدەین چەند رۆژێکی تر خەریك بین دەریچووێنین کە کاتی پەرلەمان دانیشتن دەکوژێت، جگە لەوە بەڕاستی بۆ پەرلەمانتاریش نییە رێ و شوێن بۆ ئەندامانی پەرلەمان دادەنێت، حەقی ئەوەت هەیە ئەمە نوقتەی نیزامە، ئەمە نوقتەی نیزام نییە، ئەمە چیە؟

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئێمە چۆن حەسمی ئەم مەسەلەیە دەکەین؟ دەبێت ئێمە خاڵێکمان هەبێت بۆ ئەوەی یەکلایی بکەینەوە، فەرموو کاك دکتۆر ئەحمەد.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(ورتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆی لەڕاستیدا ئەوە دەکرێت بە دەنگدان یەکلا بکرێتەوە وەکو جەنابت باست کرد، بەڵام ئێمە ئەگەر ئەو ڕێو شوێنانەش بگرینەبەر کە جارێکی تر ئەو پرۆژەیە پێشکەش بکرێت بۆ ئینفاز دەبێت خوێندنەوەی یەکەمی بۆ بکرێت، پاشان دەبێت لیژنەکان دیسان راپۆرت ئامادە بکەن و هەندێك گۆڕانکاری لەناو یاساکە بکەن بەپێی تایبەتمەندی هەرێمی کوردستان، ئەو پرۆژەی کە ئێستا هەیەو ئێمە موناقەشەی دەکەین هەندێك گۆڕانکاری تێدا کراوە لەڕاستیدا لەگەڵ عێراقیەکە جیاوازی هەیە، لیژنەکانیش هەندێکیان پێشنیاریان کردووەو ئیزافاتیان کردووە بەپێی تایبەتمەندی هەرێمی کوردستان، کە پێموایە لە یاساکەی عێراقیدا ئەوانە نین، یەعنی تا ئەو ئیجرائاتانەی ئێمە دەیکەین کە پرۆژەیەکی تر پێشکەش بکرێت، پێموایە ئەو پرۆژەیە ئێمە دەتوانین موناقەشەی بکەین و تەواویش ببین، بۆیە من رەئیم وایە موناقەشەکە بەردەوام بێت، بەڵام دەتوانین بۆ ئەو پەرلەمانتارە بەڕێزانە بخەیە دەنگدانەوە، بۆ ئەوەی حەسم بێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عزالدین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێستا لەسەر پرسیارەکەی بەڕێزتان دوو رەئی هەیە، یەکێکیان/ ئەوەیە کە قانونی عێراقی ئینفاز بکەین بە هەندێك تەعدیلاتەوە، یاخود بەردەوام بین لەسەر ئەمە، تەواو، ئەو دوو رەئیەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە ناتوانین ئەوە بڵێین، چونکە ئەو قانونەی بۆ ئینفازەکە لەبەردەستمان نییە، تەقدیم نەکراوە، ئینفازی قانونی عێراقی لەبەردەستمان نییە تا بڵێین ئەمە رەفز دەکەین ئەوی دەکەینە ماددەی بەدیل، ئەوەی ئێستا هەیە، ئەوەی لەبەردەستمانە رەفز بێت، یان کاری لەسەر بکەین، دوایی خۆتان ئێوە ئازادن تەقدیمی دەکەن، تەقدیمی ناکەن مەوزوعێکی ترە، ناتوانین بە یەکەوە رەبتیان بکەین، فەرموو ئەڤین خان.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم ئێمە لە سندووقەکانماندا بەرنامەی کار دیاری کراوە، ئێمە لە هۆڵی پەرلەماندا تەنها دەتوانین ئێستا کار بکەین، یاخود ئەوەی کە لەم هۆڵە ئەو جەدەلە دەکرێت لەسەر بەرنامەی کاری ئیشەکانمان ئەمڕۆ دەیکەین، بۆیە بە خوێندنەوەی ئێمە بۆ بەرنامەی کار خاڵی دووەم دەڵێت گفتوگۆ کردن لەسەر ئەم پرۆژە یاسایە، نەگوتراوە ئێمە تەعدیلی، یاخود نەفازی یاسایەکی تر بکەین، باشە من بەش بەحاڵی خۆم

یاساکەی عێراقم نەخوێندۆتەوە، وابزانم لە 90٪ی برادەرانیش یاساکەی عێراقیان نەخوێندۆتەوە، چۆن نەفازی دەدەینێ؟ ئەمە یەك.

خاڵی دوو/ ئێمە بەپێی یاسا ناتوانین نەفازی یاسایەك بکەین ئێستا ئێمە چۆن بڵێی وجودی نییە، یاخود وەکو پرۆژە لەبەردەستماندا نییە، تەنها و تەنها ئێمە بەردەوامی لەسەر گفتوگۆکردنە، دەتوانین وەکو بەڕێزت ئاماژەت پێ کرد دەتوانرێت بخرێتە دەنگدانەوە، ئەم پرۆژە یاسایە یان رەفز بکرێت، یان بەردەوام بین لەسەری، وەئیلا ئێستا لەم حاڵەتەدا، لەم دانیشتنەدا ئێمە بۆمان نییە بەپێی یاساکان نەفاز بدەینە ئەو پرۆژە یاسایەی کە لە عێراقدا هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دڵشاد تۆ خاوەنی ئیقتیراحەکەی، دەتوانین یەك شت بخەینە دەنگدانەوە ئەویش رەفزی ئەم موناقەشەی ئەم پرۆژەیە بکرێت، یان نەکرێت؟ بەڵێ فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێ دەچێت پێشنیارەکە لەبەر ئەوەی بۆ هاوکارانم لە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان تازە بێت، بۆیە من پێموایە فورسەتێك بدەین بە برادەرانی ئەندامانی پەرلەمان بۆ ئەوەی یاسا عێراقیەکە بخوێننەوە، بۆ ئەوەی هاوتاکەی بکەن، من رەئیم وایە هەروەکو چۆن هاوکارانم گوتیان هەندێکیان نەیانخوێندۆتەوە یاسا عێراقیەکە، بۆیە رەنگە بە قسەکان وا تێ بگەن ئەوەی عێراقیەکە جیاوازترە لەمە، بۆ ئەوەی تێگەیشتنێکی گشتی دروست بێت لە دانیشتنێکی تردا لە گفتوگۆدا ئەم مەوزوعە بخەینە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

تەواو، ئێمە دەیخەینە دەنگدانەوە، کێ دەڵێت ئەم پرۆژەیەی کە لەبەردەستماندایە موناقەشەی دەکەین رەفز بکرێت، پەیوەندی بە هیچ شتێکی ترەوە نەبێت؟ فەرموو کاك فرسەت.

بەڕێز فرست احمد عبدالله/ سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

موقتەرەحی کاك دڵشاد موعەلەق بوو لەسەر شەرتێك ئینفازی قانونی عێراقی، ئەگەر کاك دڵشاد موسیڕ بێت لەسەر ئەو رەبتەی نێوان رەفزەکە لەگەڵ شەرتی نەفازی قانونی عێراقی، بە رەئی من نابێت بخرێتە دەنگدانەوە، بەڵام ئەگەر لە یەك جیاوازیان بکەین، مەجەرەد رەفز، چونکە هی تر ئێمە ناتوانین تەحقیقی بکەین، ئەوە مەربوتە لەسەر ئیرادەی ئەندامان، ئەگەر رەفزەکە بە تەنیا بێت بە رەئی من سەرۆکایەتی

دەتوانێت بیخاتە دەنگدانەوە، بەڵام ئەگەر موعەلەق بێت لەسەر شەرتی پێشکەش کردنی پرۆژەیەك بۆ ئینفازی قانونی عێراقی بەو شەرتە، ئێمە ناتوانین پێشنیاری رەفزەکە بخەینە دەنگدانەوە، لەگەڵ رێزم.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

دەتەوێت رەبتی بکەین بە قانونی عێراقیەوە، ئەوە نابێت، ناخرێتە دەنگدانەوە، کەواتە بەردەوام بین لەسەر موناقەشەی خۆمان، باشە، یەعنی دەکات تۆ سەحبی رەئیەکەی خۆت کرد، باشە، فەرموون بۆ ماددەی دووەم.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ئامانجەکان

ماددەی (2):

ئامانجی ئەم یاسایە ئەمانەی خوارەوەیە:

یەکەم: رێکخستنی کارگێڕی و پاراستن و نۆژەنکردنەوەو چاك کردنی دارستان و زیاد کردنی رووبەرەکەی.

دووەم: بەشداری کردن لە:

1-چاك کردنی ژینگەو نەهێشتنی بە بیابان بوون و هۆکارەکانی داماڵین.

2- دابین کردنی هەندێ کەرەستەی سەرەتایی کە پیشەسازی پێویستی پێیەتی.

3- هاندانی وەبەرهێنانی کشتوکاڵی.

سێیەم: پاراستنی کەلەپووری کشتوکاڵی و چەشنەکانی کشتوکاڵ و سەرچاوە بۆ ماوەییەکانیان لە کوردستاندا.

چوارەم: دابین کردنی ناوچەی گەشتوگوزاری و خوشگوزەرانی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە عەرەبیش تکایە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

الاهداف

المادة الثانية:

يهدف هذا القانون الى ما يأتي:

اولاً: تنظيم ادارة وحماية وصيانة وتحسين الغابات وزيادة مساحتها.

ثانياً: المساهمة في:

1- تحسين البيئة ومكافحة التصحر وعوامل التعرية.

2- توفير بعض المواد الاولية التي تتطلبها الصناعة.

3- تشجيع الاستثمار الزراعي.

ثالثاً: حماية التراث الزراعي والاصناف الزراعية ومواردها الوراثية في كوردستان.

رابعاً: توفير المناطق السياحية والترفيهية.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زەكیە خان فەرمووو بە كوردی بخوێنەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی دووەم

ئامانجەكان

ماددەی (2):

ئامانجی ئەم یاسایە ئەمانەی خوارەوەیە:

یەكەم: ڕێكخستنی كارگێڕی و پاراستن و نۆژەنكردنەوەو چاك كردنی دارستان و زیاد كردنی رووبەرەكەی.

دووەم: بەشداری كردن لە:

1-چاك كردنی ژینگەو نەهێشتنی بە بیابان بوون و هۆكارەكانی داماڵین.

2- دابین كردنی هەندێ كەرەستەی سەرەتایی كە پیشەسازی پێویستی پێیەتی.

3- هاندانی وەبەرهێنانی كشتوكاڵی.

سێیەم: پاراستنی كەلەپووری كشتوكاڵی و چەشنەكانی كشتوكاڵ و سەرچاوە بۆ ماوەییيەكانیان لە كوردستاندا.

چوارەم: دابین كردنی ناوچەی گەشتوگوزاری و خۆشگوزەرانی.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ئێوە تێبینیتان هەیە؟

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دووەم، ئێمە لەسەر بڕگەی یەکەم تێبینیمان هەیە کە بەشێوەیەك دابڕێژرێتەوە بەم شێوەیە:
(رێکخستن و بەڕێوەبردن و پاراستنی دارستان و چاککردن و زیاد کردنی رووبەری و پارێزگاری لە جێگیری و هاوسەنگیە سروشتیەکەی و درێژە پێدانی)، بەم شێوەیەی لێ بێت.
بڕگەی دووەم هیچ تێبینیمان لەسەر نییە.
بڕگەی سێیەم وەکو ئەو پێشنیارەی لەلایەن لیژنەی کشتوکاڵ کراوە پشتگیری لەوە دەکەین کە بەو شێوەیەی ئەوان پێشنیاریان کردووە دابڕێژرێتەوە.
بڕگەی چوارەمیش پارێزگاری کردن لە جوانی سروشتی و ژینگەیی و بەدەستهێنانی ناوچەی گەشتیاریی و خوشگوزەرانی بە مەبەستی هاندان و بووژاندنەوەی جووڵەی گەشتیاریی لە هەرێمدا، بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە.
هەروەها بڕگەیەك زیاد بکرێت بە ریزبەندی بڕگەی پێنجەم (روو پێو کردن و رووماڵکردنی دارستانەکان بە مەبەستی داڕشتنی بەرنامە بۆ پەرەپێدان و پارێزگار کردنیان بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان)، ئەو بڕگەیە زیاد بکرێت ببێتە ریزبەندی بڕگەی پێنجەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی فەرموو.

بەڕێز د.تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ماددەی دووەم ئەم تێبینیانەمان هەیە لەسەری:
بڕگەی دوو بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:
(1-چاککردنی ژینگەو فەراهەم کردنی شوێنی پارێزراو و نەهێشتنی بە بیابان بوون و هۆکارەکانی داڕووخانی خاك و رامالین.
2- دابین کردنی هەندێ کەرەستەی خاو کە پیشەسازی پێویستی پێیەتی.
3- وەك خۆی.
بڕگەی سێیەم: وەك خۆی.
بڕگەی چوارەم دابڕێژرێتەوە بەم شێوەیە:
(دابین کردنی ناوچەی گەشتیاری و حەوانەوە).
بڕگەی پێنجەم زیاد بکرێت بەو شێوەیەی کە لە راپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێریدا هاتووە.
پێنجەم: هێشتنەوەی جوانی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی کشتوکاڵ.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیەکانی لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری، لیژنەکەمان پێشنیاری ئەمانەی خوارەوە دەکات، ئامانجی ئەم یاسایە ئەمانەی خوارەوەیە:

یەکەم/ پاراستنی ئارامی ژینگەیی و باڵانسی سروشتی، چاك کردنی دارستانەکان، زیاد کردنی رووبەڕەکانی.

دووەم/ بەشداری کردن لە:

1- چاك کردنی ژینگە، فەراهەم کردنی شوێنێکی پارێزراو بۆ گیانلەبەرو پەلەوەرە کێویەکان و پاراستنی هەمە جۆری ژینگەیی.

2- فەراهەم کردنی هەندێك کەرەسەی پێویست بۆ پیشەسازیەکان، ئەوەش بە چالاك کردنی وەبەرهێنان لەسەرچاوە دارستانیەکان.

3- کەم کردنەوەی داڕووخانی خاك و رامالینی، ئەمەش سەرچاوەی هەڕەشەن بۆ ئاوڕێژی رووبارو دەریاچەکان، خەزێنی ئاو بۆ پاراستنی سەرچاوە ئاوییەکان، کە شادەماری ژیانن بۆ دانیشتوانی کوردستان.

سێیەم/ پاراستنی دارستانەکان کە سامانی نەتەوەیی و نیشتمانە، هەروەها پاراستنی جۆرە خۆرسکەکانی کە گونجاون و، چاك کردنیان و، هێشتنەوەی خۆرسکە رەچەڵەکدارەکان لە هەرێم.

چوارەم/ ئیزافەی دوو بڕگە، کە هێشتنەوەی جوانی بۆ ناوچە خۆشگوزەرانیەکان.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێز سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و ئاودێری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، لە ژێر (ثانیاً)، (1- تحسين البيئة وتقليل عوامل التصحر والتعرية والفيضانات وحماية المياه الجوفية)، چونکە وامان بۆ بکات.

دووەم هیچ گۆڕانکاری لەسەر نییە.

(3- تشجيع الاستثمار الزراعي) بۆی زیادە بکەین (في مجال الغابات).

لە ژێر سێیەم (ثالثاً: حماية التراث الزراعي والاصناف الزراعية) بۆی زیاد بکەین (النباتية الاصلية)ئەو نەباتانەی کەوا لە کوردستاندا دەردەچن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە ناوی دەنووسین؟ ئەم خوشك و برا بەڕێزانە ناویان نووسراوە ڕێزداران (کاك دلێر محمود، گەشە خان، کاك فازل، کاك صباح، سیوەیل خان، مامۆستا کاوە، کاك جەمال، بێریڤان خان، پەروین خان، تارا خان، شەونم خان، دکتۆر ئەحمەد) دانیشتنی ئەمڕۆمان کۆتایی پێ دەهێنین تا بەیانی سەعات (11) بەخواتان دەسپێرین هەربژین.

2-خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پێشنیاری یاسای سندوقی هاوکاری کردنی نەخۆشیەکانی شێرپەنجەو نەخۆشی قورس.

بەخێرهاتنی گەرمی وەزیری کشتوکاڵ و مامۆستا (سعد) و وەفدی یاوەری دەکەین، ناوی ئەندامانی پەرلەمان لەدانیشتنی ژمارە (2) ی ئاسایی لە 2012/9/17 مۆڵەت پێدرابوون یان ئامادە نەبوون ئەمانەن:

اسماعیل سعید مۆڵەت

سالم تۆما کاکۆ مۆڵەت

سەردار رشید ئامادەنەبووە

شڤان احمد مۆڵەت

شێردڵ تحسین مۆڵەت

صبیحە احمد مۆڵەت

عمر صدیق مۆڵەت

نەسرین جمال مۆڵەت

نیشتیمان مرشد مۆڵەت

داوا لە لیژنەی یاسایی و لیژنە پەیوەندیدارەکان دەکەین، بێن بۆ ئێرە، خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار:

-بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو وگفتوگۆ کردنی پڕۆژە یاسایی پاراستنی دارستان لە هەرێمی کوردستان.

دیارە گەیشتینە ماددەی دوو، کۆمەڵێك بەڕێز ناوی خۆیان نووسی بوو بۆ قسە کردن لەسەر ماددەی دووی پڕۆژە یاسای دارستان، بەڕێز کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەتی ماددەی دووی ئەم یاسایە من چەند تێبینیەکم لەسەری هەیە، بڕگەی یەکەمیان بەم شێوەیە ئیزافە بکرێ و دابڕێژرێتەوە، ڕێکخستنی کارگێڕی و پاراستن و نۆژەنکردنەوە و چاککردنی دارستان، زیاد کردنی ڕووبەرەکەی و پارێزگاری کردن لە هاوسەنگیە سروشتیەکەی، درێژە پێدانی بەردەوام، بە گوێرەی بڕگەی سێهەمیش، من پشتگیری لە راپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵ و یاسایی دەکەم کە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، پاراستنی دارستان وەکو سامانێکی نەتەوەیی و نیشتیمانی پارێزگاری لە جۆرە سروشتی و گونجاوەکانی و چاککردنی، هەوڵدان بۆ مانەوەی بنچینەییە بۆماوەکانی لە کوردستاندا، بە گوێرەی بڕگەی چوارەمیشەوە ئەوەی کە هەیە، من پێموایە کە فراوانتر بکرێ، چونکە هەموومان ئەزانین کوردستان وڵاتێکی دڵ فرێن و جوانە دیمەنەکەی، سروشتێکی جوانی هەیە، شوێنی گەرمیان و کوێستانی هەیە، بەشێوەیەکە ئەگەر بێتو کوردستان حکومەت هاوکاری بکات، خەڵکیش خۆی هەوڵ بدات ئەتوانێ ناوچەی گەشتیاری زۆر جوان و بەهێزی تیا دروست بکرێ لەناوچەکە، کە سەرنجی وڵاتانی چوار دەور بەتایبەتی

ئەو وڵاتانەی کە لێمان نزیکن، ئەو وڵاتانەی کەنداو ڕابکێشێ بۆ کودستان، هەر بۆ ئەم مەبەستەش ئەمە ئەبێتە هۆی گەشە کردنی ئابووری، چونکە کەرتی گەشتیاری چەند گەشەی کرد، ئابووری ئەو وڵاتە گەشە ئەکات، وەکو چۆن کەرتەکانی تر گەشە بکەن ئابووری گەشە ئەکات، ئەمە خۆی لەخۆیدا ئەبێتە دۆزینەوەی هەلی کار، بەتایبەتی ئەمڕۆ لەکوردستاندا، لەبەر ئەوە من وای بەباش ئەزانم خاڵی چوارەم، بڵێین بڕگەی چوارەم بەم شێوەیە نەبێت، بە شێوەیەکی تر دابڕێژرێتەوە کە هەیە، پارێزگاری کردن لە جوانی و ژینگەیی و بەدەست هێنانی زیاتری ناوچەی گەشتیاری و ڕابواردن بە شێوەیەکی هاوچەرخ، تا ببێتە هۆی بووژاندنەوەی کەرتی گەشتیاری و ئابووری لە هەرێمی کوردستان، منیش لەگەڵ زیاد کردنی بڕگەیەکی ترم کە لیژنەی یاسایی و کشتوکاڵ ئاماژەیان پێی کردووە، کە دەڵێت، ڕووپێو کردن و ڕوومالّ کردنی دارستانەکان بەمەبەستی داڕشتنی بەرنامە بۆ پەرەپێدان و پارێزگاری کردنیان بە هاوکاری و هەماهەنگی لایەنە پەیوەندیدارەکان، لە هەمان کاتدا بەنیسبەتی لیژنەی کشتوکاڵەوە، بەتایبەتی سەرۆکی لیژنەکەو لیژنەکە شارەزان، بڕگەیەکی تریان ئیزافە کردووە، لەگەڵ ئیزافەکانی ئەوانیشم، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەم لەسەر بڕگە دووی ئەم ماددەیە هەیە، کە موساهەمەکان زیاد بکەین لەکاتێکدا کە دارستان دەپارێزین، مەبەست لە چاککردنی ژینگە، ڕێگە گرتنە لە بیابان بوون و عەواملی تەعریە، گلدانەوەی ئاو، وابزانم بەڕێز وەزیر دوێنێش ئاماژەی پێدا کە دەبێتەهۆی زیاد کردنی ئاوی ژێر زەوی، ڕێ گرتن لە با، پاراستنی ژیانی زیندەوەرانی هەمە چەشنی کە وەکو وتمان دارستان بە تەنها پێك نەهاتووە لە دارەکان، بەڵکو لەو بوونەوەرانەی کە لە دارەکانیش ئەژین، لەبەر ئەوە ئەو سێ خاڵەی بۆ زیاد بکرێ باشە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی دوو باسی چاککردنی ژینگە و نەهێشتنی بە بیابان بوون دەکرێت، بەڕاستی ئەوەی کە من مولاحەزەم هەیەو نیشانی دەدەم، هەتاوەکو ئێستا وەکو شێوەیەکی بەرنامە ڕێژی، بەرنامەیەك نیە بۆ ڕزگار بوونی کوردستان لە بیابان بوون، چونکە لە ساڵانی ڕابردووش لەم پرۆژەیەشدا هاتووە، کە چۆن ئیهتیمام بە کەلەپووری کشتوکاڵی بدرێت، بەڕاستی ئەوەی کە زۆر زۆر گرنگە، کوردستان لە بیابان بوون ڕزگار دەکات، مەسەلەی دروست بوونی بەنداوە، کە بەنداو ئەوە چەند ساڵە باسی لێوە دەکرێت، هەتاوەکو

ئێستا وەکو پێویست ڕاستە لە هەندێ شوێن کاری سەرەتایی لێ کراوە، بەڵام بەڕاستی تاوەکو ئێستا نەچۆتە بواری جێبەجێ کردنێك کە جوتیاران و خەڵکی کوردستان دڵی پێ خۆش بێ، ئەمە زۆر زەرووره، لە برگەی دووشدا هەرچەندە خوشکی بەڕێزم باسی کرد، دابین کردنی هەندێ کەرەستەی سەرەتایی و پیشەسازی پێویستی پێیەتی، ئەمە بەڕاستی دابین کردنی کەرەستە دوو لایەنی هەیە، نازانم هەردوو لایەنەکە بۆ دابین کردنی یان تەنها لایەنێکی، ئەویش لایەنی دابین کردنی کەرەستەی زەبت کردنی ئەو ئاگرانەی کە لە کوردستان ساڵانە دەکەوێتەوە، بە هەزارەها دۆنم دارستان و پووش و پاوان دەسووتێن، لەگەڵ ئەو گیانەوەرانەی کە لەناو کوێستانەکانن، بە هیچ شێوەیەك زەبت ناکرێ، لەبەر ئەوەی نە جادەی بۆ ڕۆیشتووە، نە کەرەستەی زەبت کردنی ئاگرەکان هەیە، نەتوانراوە ئەمساڵ تەنها لە یەك میحوەری هەڵجەوە هەژدە هەزار دۆنم دارستان و پووش و پاوان سووتاوە، من ئەوەم ئاگا لێیە، لەناوچەکانی تریش دەبینم کە بەشێوەیەکی زۆر ئاگر دەکەوێتەوەو پووش و پاوان دەسووتێ، بنە دەوەنێك بە دە، پانزە ساڵ دێتە بەرهەم ئەوەی کە تۆ بیبینی و دیمەنێك لە کوردستان دروست بکات، بەڵام لە کون فەیەکونیکا بە هەزارەها دۆنم دەسووتێ و هیچ کەرەستەیەکی زەبت کردنی ئەو ئاگرانە نیە کە نەیەڵێ ئەو هەموو پووش و پاوان و دەوەنانە بسووتێن، لایەنێکی تر مەسەلەی دابین کردنی کەرەستەی کشتوکاڵی، بەڕاستی هەتاوەکو ئێستا نابینین وەکو پێویست کەرەستەی کشتوکاڵی درابێ بە جوتیارەکان، بۆ ئەوەی بتوانن بەرووبوومی جوتیاری کە بەرووبوومی جوتیاری کۆمەڵێك گرنگی هەیە، یەکێك لەوانە کوردستان لە بیابان بوون ڕزگار دەکات، سەوزاییەکی جوان بە کوردستان دەبەخشێ، لایەنێکی تر سوودی جوتیاران لە دابین کردنی کەرەستەی جوتیاری، بەعەکسەوە ئەو کەرەستانەی کە حکومەت دەیدات، پێموایە گرانترە کە لەبازاڕی ڕەش دەفرۆشرێت، بۆیە بەڕاستی ئەگەر ئێمە بمانەوێ کەرەستەی کشتوکاڵی بۆ جوتیار دابین بکەین، کوردستان لە بیابان بوون ڕزگار بکەین، ئێمە زۆر لە پرۆژەکانی....، زۆر کولفە دابین کراوە بۆ زۆر پێداویستی بەڵام بە هەقیقەت ئەوەی کە زۆر پێویستە، چونکە بەرووبوومی جوتیاری یان کشتوکاڵ یەکێکە لە دەستکەوتە زۆر مەزنەکان، لە هەر کوێیەکی دونیا، یەعنی بەداخەوە ئێمە لە وڵاتێکی کشتوکاڵی تاوەکو ئێستاش سەوزەو خیارو تەماتە لە سوریاو ئێران و فلاَن و فیسانەوە بۆمان دێت، کە ساڵی ڕابردوو بەعامی جوتیارانی کوردستان گلەیی و گازندەیان لەوە هەبوو بەرووبوومەکەیان لە لایەنی حکومەتەوە وەرناگیرێ، لە سەرەتای ساڵەوە بازاڕەکانی هەرێمی کوردستان پڕ ئەبێ لە هەناری میسری و سوری، ئەمە کەواتە حیساب نەکردنە بۆ بەرووبوومی جوتیاری، ئاخیر خاڵم ئەوەی کە پێویستە ئیشارەتی پێ بکەم، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، بەڕاستی من پێشنیار دەکەم لە مەسەلەی دابین کردنی شوێنی گەشتیاری، پێویستە ئەو هەموو ئوتێل و ڕێستورانتانەی لەناو شارەکان دروست دەکرێ، بگوازرێتەوە بۆ سەر چیاکان، مەسەلەن ئەگەر لەسەر چیای سەفین چەند ئوتێلێك هەبێ، پێموایە دیمەنێکی زۆر جوانتر هەم بە هەرێم ببەخشێ، گەشتیارانیش دەچن بۆ ئەو شوێنە، ئەگەر ئوتێلێك لەسەر چیای حەسەن بەگ دروست بکرێ، لەکوێ شوێنی وا دەست ئەکەوێ بۆ حەوانەوەو بۆ پشوو دانی خەڵك و لەزەت کردن لە شوێنی گەشتیاری،

پێشنیار دەکەم هەندێك لەو شوێنانە بگوازرێتەوە بۆ سەر چیاو شوێنە دارستانەکان لە هەرێمی کوردستان، دیمەنێکی جوان بە ولاًتیش ئەبەخشێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە ئیلتیزام بە کاتەوە بکەن، لە بابەتەکەش دەرنەچن، بەڕێز کاك صباح بیت الله.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی دووەم، من پێشنیار دەکەم کە ماددەکە هەمووی بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، المادة الثانية (تتحقق اهداف القانون بالوسائل الاتية:

اولاً: دعم وزارة الزراعة والموارد المائية للغابات والمشاجر وانشاء المشاجر الصناعية ودعم الموجود واحجامها من خلال:

أ/ الاشراف الفني.

ب- توفير الشتول.

ثانياً: توفير الحمايه للغابات والمشاجر.

ثالثاً: اجراء المسح والجرد للغابات.

رابعاً: توفير فرص العمل والقضاء على البطالة.

خامساً: توفير المناطق السياحية والوسائل الترفيهية) سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە، ئەگەر وشەی ڕابواردن لاببەین لەناو ئەو داڕشتنە، چونکە وشەی ڕابواردن زۆر مەعنای دیکە دەدات، بەو شێوەیە بیخوێنینەوە، دابین کردنی ناوچەی گەشت و گوزاری بەمەبەستی بووژانەوەی جووڵەی گەشتیاری لە هەرێمدا، پشتیوانی لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی دەکەم، بڕگەیەکیان زیاد کردووە ئەویش ڕووپێو کردن و ڕوومالٚ کردنی دارستانەکان، بەمەبەستی داڕشتنی بەرنامە....هتد، با درێژەی پێ نەدەم، پشتیوانی لەو ڕەئیە دەکەم ئەگەر زیاد بکرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

به قەناعەتی من ماددەی دووەم بە هەر چوار بڕگەکەوە، هەرسێ لقی بڕگەی دوو بە عەرەبیەکەی زۆر ڕێك و پێکە، بێ کەم و کوڕیە، بە مورەکەزی مانای تەواوە، ئەگەر تەرجومەیەکی باشی کوردی بکرێ هیچ کێشەیەکی نیە، بۆیە من هەر تەعدیلێك لەسەر ئەو بڕگەیە بە زیادی دەزانم، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك جمال طاهر فەرموو.

بەڕێز جمال طاهر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مولاحەزەم تەنها (اولاً: تنظيم ادارة وحماية وصيانة وتحسين الغابات وزيادة مساحتها) علميەن نابێ تەنزیم پێشی ئیدارە بێ، چونکە ئیدارە خۆی لە ئەسڵدا دەستەواژەیەکی فرەوانترە لە تەنزیم و تەختیت و......هتد، بۆیە من دەبینم ئەگەر بکرێ کەلیمەی تەنزیم لابدرێت، بە باشتر دەبینم ئەگەر ئەوەلەن بکرێ بە (اتباع الاساليب العلمية في ادارة الغابات) چونکە ئەو کاتە کەلیمەی (ادارة الغابات) سیانە و تەحسین و زیاد کردنەوەی مەساحاتی خۆی دەگرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوام کردبوو ناوی یاساکە ببێتە یاسای دارستان، ئەگەر هاتو لەوە سەرکەوتوو بووین، دەتوانم ئەو وەختە ئامانجەکان دیاری بکەم، ئەویش ئامانجەکان ئەوەیە، یەکەم ئامانج ئەوەیە پاراستنی دارستانە، دووەمیش، چونکە کە ئامانجەکان دەخوێنمەوە زۆر تێکەڵە حەز دەکەم دیاری بکرێ، یەکەم پاراستنی دارستان و زیاد کردنی ڕووبەری دارستان و گرنگیدانە بە سروشت، بەهێز کردنی گەشەی دارستان، دڵنیا بوونە لە بەرهەمی دارستان، هەروەها دابین کردنی ناوچەی گەشت و گوزارو بەدیهێنانی دیمەنی سروشتی، پاراستنی ئارامی و کۆمەڵایەتیشە، ئابووریە، هەروەها هاندانی وەبەرهێنانی کشتوکاڵیە، لێرە باسمان کردووە دەڵێین هاندانی وەبەرهێنانی کشتوکاڵیە، بەڵام لای من بەدیهێنانی پیشەسازیشە، چونکە زۆر لە دارستانەکان دەتوانین سوودی لێ وەربگرین بۆ پیشەسازی، ئەمە چۆن دەڵێین وەبەرهێنانی کشتوکاڵیە، دەبێ بە هەمان شێوە وەبەرهێنانی پیشەسازیش بیخەینە ناو، چونکە مادام وەکو سامانە سوود لەو دارانە وەردەگرین، هەروەها پارێزگاری کردنەو بەهێز کردنی جۆری دارستانە لە بارەی بیۆلۆجی دارستانەوە، چونکە مانەوەی ئەو دارە ئێمە دەبێ بیپارێزین، یاسایەکمان هەبێ بۆ ئەوەی جۆری ئەو دارە بمێنێت، بۆ کەلتورمان و بۆ گەشە کردنی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز پەروین خان فەرموو.

بەڕێز پەروین عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت خاڵی یەکەم من پێم باشە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە، ڕێکخستن و دابین کردنی پانتایی و سەوزایی زیاتر بەمەبەستی دروست کردنی دارستان و نەهێشتنی بیابان و پاراستنی بالأنسی سروشتی، بەنیسبەت خاڵی چوارەم، من پێم باشە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، زیاد کردن و نۆژەن کردنی ناوچەی گەشت و گوزاری بەشێوەیەکی هاوچەرخ، بە مەبەستی خۆش گوزەرانی، ئەگەر بێتو سەیری کوردستان بکەین، دیارە ناوچەی گەشت و گوزارمان هەیە، بەڵام بەم شێوەیە گرنگی پێ نەدراوە، بۆیە ئێستا ئەگەر موتابەعەمان کردبێ، ئەمساڵ گەشتیارێکی زۆر ڕووی لە هەرێمی کوردستان کرد، بەڵام بەهۆی کەمی گرنگی پێدان بەو شوێنانەی گەشت و گوزار دیارە گلەییی زۆریان هەبووە لەو شوێنانە، هەروەها شوێنی گەشت و گوزارمان زۆرە، بەڵام دیارە ئەو شوێنانەش وەکو پێویست گرنگیان پێ نەدراوە، بۆیە بە زیاد کردنی ئەو شوێنە گەشت و گوزاریانە، دیارە هەرێمی کوردستان لە بیابان بوون دەپارێزێ، پانتای سەوزایی زیاتر دەکات لە هەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تار خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز قسەکانم کرا، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قسەکانی من لەلایەن هاوڕێکانم کرا، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم ورتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دووەم، بڕگەی سێهەم، پاراستنی کەلەپووری کشتوکاڵی و چەشنەکانی کشتوکاڵی، پێشنیار دەکەم پاراستنەکە ببێتە پارێزگاری، عەرەبیەکە ببێتە (المحافظة علی التراث الزراعی) چونکە مادام قسە لەسەر کەلەپووری کشتوکاڵیە، پارێزگاری کردنی باشترە لە پاراستنی، سەبارەت بە بڕگەی

چوارەم، دابین کردنی ناوچەی گەشتیاری و گەشت و گوزاری، ڕابواردنەکە یان تەرفیهیەکە لە عەرەبی لابرێت تکایە، چونکە ناوچەی گەشت و گوزاری تەرفیهیش لەخۆی دەگرێت، ئیتر پێویست ناکات تەرفیهیەکەی تێیدابێ، یان زیاد بکرێ، پشتیوانی لە ڕای لیژنەی یاسایی دەکەم کە بڕگەی پێنجەمی بۆ زیاد بکرێ کە ڕوو پێو کردن و ڕووماڵ کردنی دارستانەکان بە مەبەستی دارشتنی بەرنامە بۆ پەرەپێدان و ڕزگار کردنیان بە هاوکاری و هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان، هەروەها پشتیوانی لە ڕاپۆرتی لیژنەی کشتوکاڵیش دەکەم کە پاراستنی سەرچاوە ئاوییەکانیان بۆ زیاد کردووە، چونکە ڕاستی پاراستنی سەرچاوە ئاوییەکان زۆر زۆر گرنگە، بەشێکی گرنگە لە پارێزگاری کردن و پاراستنی دارستانەکانمان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کێشەیەکی جیهانی ئێستا ڕاستی، تەغەیوراتی مەناخی و ئیحتیباس حەراریە، سەبەبە رەئیسیەکەی ئەوەیە کە کاربۆنێکی زۆر هەیە لەناو جەو، زۆر موئتەمەراتی عالەمی کراوە کە هەوڵ دەدەن ئەم کاربۆنە کەم بکەنەوە، یەکێك لەو شێوەیەی کەکاربۆن کەم بکرێتەوە، ئەوەیە کە غابات دروست دەکەین، پێی ئەڵێن (کاربۆن سینگ) لەبەر ئەوە حەز دەکەم ئەگەر بکرێت، لە پێشنیارەکان نوقتەیەکی تر بخرێتە ناو ئەهدافەکان، بڵێ (تقليل تأثيرات التغيرات المناخية والاحتباس الحراري في كوردستان) سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لیژنەکان بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

السريان

المادة الثالثة:

اولاً: يسرى هذا القانون على غابات الاقليم الاميرية والاراضي التي تمت تسجيلها للنفع العام وكذلك التي سيتم تسجيلها اضافة الى الاراضي الخالية من الغابات في المناطق النائية او التي يمكن ان تنشأ عليها الغابات.

ثانياً: تعين الاراضي الواردة في البند اولاً من هذه المادة بقرار من الوزير.

ثالثاً: تسرى احكام هذا القانون على الغابات الخاصة من النواحي الفنية والادارية.

رابعاً: تسجل اراضي الغابات والمراعي التي لم يتم تسويتها بأسم وزارة الزراعة والموارد المائية.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەش بخوێننەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

کار پێکردن

ماددەی سێ:

یەکەم: ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێت لەسەر دارستانی هەرێم لە (ئەمیری) وئەو زەویانەی بۆ سوودی گشتی ڕوواندراون یان دواتر دەڕوێندرێت لەگەڵ ئەو زەویانەی دارستانیان تیا نیە، لەناوچە دارستانیەکان، یان ئەوانەی کەدەتواندرێت دارستانیان تیادا دروست بکرێ.

دووەم: دەست نیشان کردنی ئەو زەویانەی کە لە بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە هاتووە بە بڕیاری وەزیر دەبێت.

سێیەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەکرێت لە ڕووی تەکنیکی و کارگێڕییەوە بەسەر دارستانی تایبەتدا.

چوارەم: زەویەکانی دارستان و لەوەڕگاکان کە کاری ڕێکاری بۆ نەکراوە بەناوی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوەوە تۆمار دەکرێن.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەکان یەك بەیەك ڕەئی خۆیان بڵێن، سەرەتا لیژنەی کشتوکاڵ.

بەڕێز زکیه سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم هیچ تێبینیەکمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی بڕگەی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم هیچ تێبینیەکمان نیە، تەنها بڕگەی پێنجەم زیاد بکرێ، کە بەم شێوەیە بێ، (الغابات المحمية المحضورة) سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

دیارە سەماعەکەت دروست نەبوو، ئەگەر جارێکی تر بیخوێنیەوە.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی بڕگەی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم هیچ تێبینیەکمان نیە، تەنها بڕگەیەك زیاد بکرێت، پێنجەم (الغابات المحمية المحضورة).

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی تێبینیمان لەسەر بڕگەی یەکەم و سێیەم نیە، تەنها لەسەر دووەم و چوارەم، سەبارەت بە بڕگەی دووەم، وشەی بەندەکە هاتووە بکرێتە بڕگە، ئەوەی کە لە کۆتایی بڕگەکە هاتووە، بە بڕیاری وەزیر، ئێمە لەگەڵ ئەوە دانەبووین کە وەزیر بڕیار لەسەر ئەو بابەتە بدات، بەپێی یاسا بێ، واتە (القرار من الوزير) بگۆڕدرێت، (وفق احكام القانون) سەبارەت بە بڕگەی چوارەم، لەبەر ئەوەی ناوەڕۆکی بڕگەکە باس لە سەرەیانی قانونەکە ناکات، ئەو لایەنانەی کە قانونەکە دەیانگرێتەوە، بۆیە پێمان باشە پێشنیاری ئەوە دەکەین بڕگەی چوارەم ببێتە ماددەیەکی سەربەخۆ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ناوی ئەو ئەندامە بەڕێزانە دەنووسین کە تێبینیان لەسەر ئەم ماددەیە هەیە، کوێستان محمد، دڵشاد حسین، سۆزان شهاب، ئارام قادر، د.احمد وەرتی، حەمە سعید حەمە علی، بیلال سلیمان، سیوەیل عثمان، کاوە محمدامین، قادر احمد، قادر حسن، شلێر محمد نجیب، صباح بیت الله، عبدالرحمن حسین، فاضل بەشارەتی، تارا ئەسعدی، ئەو بەڕێزانە ناویان نووسیوە، بەڵێ کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیەکەم لەسەر بڕگەی چوارە، کە باسی ئەوە ئەکات دارستان و لەوەڕگاکان تۆمار بکرێ بەناوی وەزارەتی کشتوکاڵەوە، ئەوەی کە تەسویە نەکراوە، ئێمە هەموومان ئەزانین زۆربەی ناوچەکانی کوردستان تا ئێستا نە تەسویە کراون، نە تاپۆ کراون، بەڵام پشتاو پشت ئەم لەوەڕگایانە هی ئەو گوندیانەیە، ئێستا تۆ ئەمەی لێ زەوت ئەکەی تاپۆی ئەکەی لەسەر وەزارەت، کەواتە ئێمەین گوندەکان حەسر ئەکەین، لەوەڕگاکان نایەڵین ئەیخەینە سەر وەزارەت، هەروەکو چۆن کاك فاضل باسی کرد کە تا ئێستا سەوزەو میوەمان لە دەرەوە بۆ هاتووە، لەمەو دوا ئەبێ گۆشتیش لە دەرەوە بێنین، ئیتر ئەو ئاژەڵداریەی کە هەیە، ئەو ئاژەڵداریەش نامێنێ، وەکو چۆن لە کەرتی کشتوکاڵ شکستمان خوارد، لەوەش بە هەمان شێوە، بۆیە

من پێموایە ئەو بڕگەیە ئەبێ مەسائیلی لەوەڕگای لێ دەربهێندرێت، تەنها دارستانەکان تۆمار بکرێ بەناوی وەزارەتەوە، لەوەڕگاکان کە پشتاو پشتی هی گوندیەکانە بۆ خۆیان بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێ بڕگەی (1) (يسري هذا القانون على غابات الاقليم) بەس خۆی لە تەعریفەکە غاباتی ئەمیریە، وە غاباتی خاسە هەیە، پێموایە (الغابات الاميريه والخاصه) بۆی زیاد بکرێ، دووەم، یاسای غابات لە هەموو شوێنێك کۆمەڵێك ئیستیسنائاتی تیایە، ئەو کاتە لە تەعریفەکەش، بۆ نموونە، لە یاسای عیراقی، بۆیە باسی ئەکەم پێدەچێ لە کوردستانیش بشێت ئەوە، (حدائق والمتنزهات داخل حدود البلديات) ئەوەی لێ ئیستیسنا کراوە، بەستنی ڤیتاعی خاسی لێ ئیستیسنا کراوە، لەگەڵ دارو غاباتی ناو قەبرەستان و جێگا موقەدەسەکان، ئەوانە ئیستیسنا کراوە، یا ئەو دارو دارستانانەی کە مەساحەیان لە پێنج دۆنم زیاتر نیە، بەڕاستی ئەمە لە یاسا عیراقیەکە هەیە، بەشێك لە یاسای لوبنانیش هەیە، پێموایە ئیستیسنائاتێك ئێمە ئەگەر بزانین لەگەڵ هەرێمی کوردستان ئەگونجێ پارێزگاری لەهەندێ خسوسیات بکەین، بەتایبەتی باخچەو باخەکانی ناو شارەوانیەکان و ئەو دارو دارستانانەی کە لە قەبرەستانەکان و شوێنە پیرۆزەکانن، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز سۆزان خان فەرموو.

بەڕێز سۆزان شهاب نوری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، من پێشەکی پشتگیری لەو زیاد کردنەی لیژنەی تەندروستی دەکەم، هەروەها پشتگیری لەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی دەکەم، بەڵام چەند ئیقتیراح و دوو ئیزافەم هەیە، ئیزافەی یەکەم، سەبارەت بە لەوەڕگاکانە، ئەویش بێنین بەجۆرێك دایبڕێژینەوە، چونکە ئێمە هەتاوەکو ئێستا هەندێ ناوچەمان هەیە تەسویەی بۆ نەکراوە، ئەمە دەبێتە کێشە، ئەوانەی دوورە دەستن تەسویەیان بۆ نەکراوە، بۆیە کاتێ باسی لەوەڕگاکان دەکەین، لەوەڕگای تایبەت هەیە هی ئەشخاسە، کە لە ناو حدودی دێکە دایە، هەیە دوورە دست ترە، لەبەر ئەوە ئەمە ئەبێ چارەسەر بکرێ، چونکە ناکرێ جوتیار لە لەوەڕگاش مەحرومی بکەیت و بیخەیتە سەر حکومەت، ئەمەش دەبێتە جۆرێك لە کەم کردنەوەی گەڕانەوەی خەڵك بۆ دێکان، بۆیە ئەو لەوەڕگایانەی کە تایبەتن بە لەوەڕگای تایبەت، ئەبێت تاپۆ بکرێ لەسەر ئەو خەڵکانەی کە خۆیان چەندین ساڵە لە باب و باپیرانیانەوە ئەوێ لەوەڕگای ئەوانەو پاوانی ئەوانە، ئەوەی کە لە دەرەوەی حدودی بەلەدیەکەیە ئەوە عایدی حکومەت بێ، هیچ کێشەیەکی ئەوتۆی تیا

نابێ، بۆ ئەوەی پێشیشی بخات، بۆ ئەوەی حکومەت بتوانێ گەورەتری بکات، ئیهتیمامی پێ بدات، هەروەها ئێمە شتێکی تریشمان هەیە، لەناو تەسمیمی ئەساس لە ماستەرپلانی هەندێ شار غابات دەکەوێتە خودی ناو شارەکە خۆیەوە، ئەمە چۆن چارەسەر دەکەین؟، ئەمە دەبێ چی لێ بکەین؟، ئەویش بێگومان دەبێ بگەڕێتەوە موڵکیەتەکەی بۆ وەزارەتی زراعە، بۆ ئەوەی هەر هیچ نەبێ لە فەوتان ڕزگاری بکات، کە دارەکانی ببڕێتەوە و خانوو و هینی لەسەر دروست بکرێ، غاباتی ناو خودی شارەکە، دەبێ زیاتر پەرەی پێ بدرێ، گەورەتر بکرێ، موحافەزە بکرێ، بۆیە من ئیقتیراح دەکەم خاڵی پێنجەم ئیزافە بکرێ(يتم تسجيل اراضى الغابات التى تقع ضمن التصميم الاساسى في المدن لصالح وزارة الزراعة والموارد المائية) ئەوسا موحافەزە لەسەر ئەو غاباتانە ئەکرێت، پەرەی پێ ئەدات، لە لەناوچوون دەیپارێزێ، من ئەم دوو پێشنیارەم هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ايوب نعمت(ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم بڕگەی دوو و چوار لابرێت لەم ماددەیە، چونکە ئەم ماددەیە باس لە چوار چێوەی جێبەجێ کردنی یاساکە دەکات، بەڵام بڕگەی دوو و چوار باس لە ڕێکارێك دەکات کە چۆنیەتی چارەسەر کردنی تەسویەی غابات و زەویەکانە، کە وەك هاوکارانم باسیان کرد کە چەندین ساڵە ئەو کێشە ماوەتەوە، هەرچەندە لیژنەی تاپۆ و تەسویە دانراوە، بۆ چەندین ساڵیش ئەو لیژنانە هەر بوون، بەڵام کارێکی ئەوتۆیان نەکردووە، تەنها چەند زەویەکی دیاری کراویان تاپۆ کردووە، لەبەرئەوە من پێم باشە ئەو دوو بڕگەیە هەر لابرێ، چونکە پەیوەست نیە بە یاساکەشەوە، یاسایەکە باس لە چارەسەر کردنی تەسویە و کێشەی زەوی و زار ناکات، بەڵکو باس لە پاراستنی دارستان دەکات، لەبەرئەوە پێم باشە ئەو دوو بڕگەیە لابدرێت، چونکە ئەوە کێشەیەکی زۆر زۆر قوڵ بۆ حکومەتیش و هاووڵاتیانیش دروست دەکات و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك ئەحمەد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهيم على(وەرتى):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە بڕگەی 4 تێبینم هەیە و پێم باشە ئەگەر جەنابی وەزیر ڕوون کردنەوە بدات لەسەر زەویەکانی دارستان و لەوەڕگاکان کاری ڕێکاری بۆ نەکراوە، بەناوی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی

ئاوەوە تۆمار نەکراوە، ئەمە بەشێوەیەکی گشتی هاتووە، ئایا ئەم تۆمارکردنە چۆن دەبێ، چونکە ئێمە دەزانین کە زۆر زەوی دارستان هەیە کە کاتی خۆی تەسویە نەکراوە و تۆمار نەکراوە، هەندێ ناوچە هەبووە کە سەردەمی ڕژێم ناوچەی موحەڕەمە و قەدەغە کراو بوون بەهۆی شۆڕشەوە ناونرابوون، ئەوانە زەویان تەسویە نەکراوە و زۆر دارستان هەیە، لەبەرئەوە ئەوانە ئەو ڕێکارە چۆن تەواو دەکەن و وەزارەتی کشتوکاڵ ئەو زەویانە تۆمار دەکات؟ من پێم باشە ئەو ماددەیە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە و هەندێ ئیستسنای بۆ بکرێ، وەکو ئەوەی کاک دڵشادیش ئاماژەی پێدا لە قانونە عیراقیەکەش دا هاتووە، ئەم یاسایە جێ بەجێ دەکرێت لەسەر هەموو دارستانەکان کە لە ماددەی یەکەم دا هاتوون، واتە ئەوانەی کە پێناسەمان کردن لە ماددەی یەکەم، ئەمانەی خوارەوە ئیستسنا دەکرێن، یەکەم/ دارستان و باخچە و پارکەکانی کە دەکەونە سنووری شارەوانیەکان، دووەم/ باخ و باخات و بێستانە تایبەتەکان و گۆڕستانەکان، مزگەوت و شوێنە پیرۆزەکان، سێیەم/ هەموو ئەو جۆرە دارستان و باخچانەی کە لەسەر زەوی تایبەتی کەسەکان ڕوواون، ناکەونە سنووری دارستانە پارێزراوەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاک حەمە سعید فەرموو.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەبارەت بە بڕگەی 2 تێبینیم ئەوەیە، ڕاستە بەندەکە بکرێ بە بڕگە، بەڵام ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی دەڵێ بە قانون، خۆی ئەمە قانونە و دەبێ قانونێکی تر دەربکەین بۆ ئەوەی ئەرازیەکان دیاری بکەین، ئێستا ئەمە لە تەعریفەکە دیاری کراوە (اراضی الاميرية)، ئەو ئەرزەکانی تریش کە لە بەندی یەکەم دا فەقەرەی یەکەم دیاری کراوە، دیارە کە دەڵێ ئەوانەی کە تەسجیل نەکراون یان ئەوانەی خاڵین، واتە تەعین کراون، من پێم باشە قەرار بێ، قەرارەکە لەوەزیرەوە نەبێ لە وەزارەتەوە بێ، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم/ منیش لەگەڵ ئەو ڕایەی کاک د.احمد و کاک دڵشادم، هەروەها ئەگەر بڕگەی 4 بمێنێتەوە، پێم باشە بڕگەی 4 باسی سێ شت دەکات، (أراضی الغابات یان المراعی یان التی لم یتم تسویتها) بەس غاباتەکە بمێنێتەوە، مەراعی و ئەوەی تر نەمێنێتەوە، چونکە ئەوە کێشە دروست دەکات بۆ هاووڵاتیان و بۆ بەروبوومی ئاژەڵی و ئاژەڵداری و حەیوان، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

داوا لە لیژنەکان دەکەین ئەو پێشنیارانە لای خۆیان تەسجیل بکەن، کاک بلال فەرموو.

بەڕێز احمد سلیمان (بلال):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من پێشەکی پشتیوانی لە پێشنیارەکەی برای بەڕێزم کاک ئارام دەکەم بە لابردنی بڕگەی 4 و 5 چونکە پەیوەندی بە یاساکەوە نیە بەڕاستی، سەبارەت بە بڕگەی 4یش بە تایبەتی، بەڕاستی ئێمە

بەردەوام باس لەوە دەکەین کە جوتیار و کشتوکاڵ برەوی پێ بدرێت، بەڵام بەداخەوە لە یاساکانمان دا بە پێچەوانەی ئەوەوە کار دەکەین، لەسەردەمی ڕژێمی تاغوتی زۆربەی زۆری زەویەکانی هەرێمی کوردستان لەسەر حکومەت تاپۆ دەکرا، وابوو کە خەڵکی هەرێمی کوردستان نەبێتە خاوەنی موڵك، بەڵام ئێستاش بە پێی ئەم یاسایە دووبارە بەڕاستی ئێمە ئەو سیاسەتەی ئەوان جێ بەجێ دەکەین، بۆیە من بە هەموو شێوەیەك دژایەتی بڕگەی 4 دەکەم کە ئەم زەویانە ئەو مەرعا و ئەو لەوەڕگایانە بخرێتە سەر حکومەت، پێویستە ئەم لەوەڕگایانە وەکو خۆی بمێنێتەوە، لەوەڕگای گشتین، ئەگەر خرانە سەر حکومەت یان ئەو شوێنانەی تەسویە نەکراون، زۆر شوێن هەیە لە باب و باپیرو ئەولاد و ئەژدادیانەوە بۆیان بەجێ ماوە، تازە تەسویە نەکراوە ئێستا تۆ دەیخەیە سەر حکومەت، ئەی ئەو هاووڵاتیە وئەو جوتیارە چی بکات؟ بەڕاستی ئەمە غەدرێکی گەورەیە دەکرێت، بۆیە من پێموایە ئەمە نابێ جێ بەجێ بکرێت، ئەم بڕگەیە بە تەئکید دەبێ لابرێ، داواش دەکەین لە جەنابی وەزیری کشتوکاڵ ڕوونکردنەوەی زیاترمان بداتێ و بزانین مەبەستی ئەگەر مەبەستێکی هەیە لێرە یان ئەو زەویانە کامانەن کە ئەو مەبەستیانە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

خۆی لەڕاستی مەوزوعی مەرعا ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ باگراوندی جوتیاری خۆمان بە شوێنێك دەڵێن کە هی هەموو خەڵکەکەیە، یەعنی هی یەك کەس نیە، لەبەرئەوە ناکرێ لەسەر کەسێك تاپۆ بکرێت، بۆ ئەوەش تەسەروفی تیا نەکرێ، لێرە واکراوە کە عەلەئەساس لەسەر وەزارەتی زراعە بێ بۆ ئەوەی دیسانەوە بۆ هەموو خەڵك بێ و دیسانەوە ئەمە زیاتر وەکو باستان کرد من تەئیدی ئەوە دەکەم کە جەنابی وەزیر دوایی لەسەر ئەوە تەوزیح بدات، بەس دوای قسە کردنی ئەندامەکان، سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەتی ئەو ماددەیە تەنها تێبینیەکم لەسەر بڕگەی2 هەیە، دەست نیشان کردنی ئەو زەویانە کە لە بڕگەی 1 ی ئەم ماددەیە هاتووە بە بڕیاری وەزیر دەبێت ئەگەر بە پێی یاسا بێت باشترە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

مامۆستا کاوە فەرموو.

بەڕێز کاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من لەو ماددەی 3 بڕگەی 2 پێم باشە لەجیاتی (تعین الاراضی الواردة) بکرێتە (تخصیص الاراضی الواردة فی البند الاول) تەخسیس تۆزێ دەقیق ترە بە قەناعەتی من، بڕگەی 4 بڕگەیەکی موهیمە، بۆیە منیش تەئیدی لیژنەی یاسایی دەکەم ببێتە ماددەیەکی سەربەخۆ زۆر لەگەڵ عینوانی سەرەوە ناگونجێت،

ئەگەر ببێـتە ماددەیەکی سەربەخۆ بڕگەیەکی گرنگیشە ببێتە ماددەیەکی سەربەخۆ و پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاک قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

حکومەتی هەرێم یەکێ لە ئیشەکانی لە چەند ساڵی ڕابردوودا ئاوەدانکردنەوەی دێهاتەکان بووە، بە پێدانی سلفەی عەقار و ڕاکێشانی ڕێگاوبان و کردنەوەی خوێندنگا و بنکەی تەندروستی، لە ماددەی 4 ی ئەم یاسایەدا هاتووە کە لە بەشی کوردیەکەی دا دەڵێ (تاپۆ کردنی زەیەکانی دراستان و پاوان و ئەوانەی تەرفیە نەکراون بەناوی وەزارەتی کشتوکاڵەوە) من دەپرسم کاتێ ئەم ماددەیە جێ بەجێ دەکرێ ئەم یاسایە جێ بەجێ دەکرێ، جوتیار لە لادێکاندا جگە لە خانووەکەی خاوەنی هیچ شتێك نابێ، بۆیە لە لادێکان زۆربەمان خەڵکی لادێین، دوو جۆر پاوان هەیە، پاوانێك هەیە و موڵکی خاسە، موڵکەیماڵێکە، هەر هاووڵاتیەك لەلادێ بژی پاوانێکی خاس بەخۆی هەیە لە چوارچێوەی سنووری گوندەکەی خۆی دا، ئەمە موڵکێکە پشتاوپشت لە باب و باپیرانیەوە بۆی بەجێ ماوە، لەوەڕگای گشتی گوندەکەش هەیە، لەبەینی دێیەك بۆ دێیەکی دیکە، خارجی ئەمانە ناوچەیەکی تری فراوانیش هەیە کە ئەمە موڵکی گشتی عامی بەینی هەموو گوندەکانە، بۆیە بەبڕوای من هەرگیز ناکرێ لە لادێ کاندا بە پێی یاسا پاوانی خاس یان مەرعای گشتی گوندێك تسویە بکرێ بەناوی وەزارەتەوە، بۆیە پێویستە پاوانە خاسەکە لەسەر هاووڵاتیەکە خۆی بە پێی ماددەیەکی یاسایی تەنزیم بکرێ و لەوەڕگای گشتی گوندەکەش لەسەر خودی گوندەکە، بۆ ئەوەی حدودی هەر گوندێك لەوەڕگایەکی دیاری کراوی خۆی هەبێ، لە نێو پاوانی خاس دا دارەبەن هەیە کە بنێشتی لێ دروست دەکرێت، ڕەزی تریشی لێیە، ڕەزی بادەم و بایەم و ئەو شتانەی لێیە کە ئەو شتانە کەوتووەتە ناو پاوەنە خاسەکەوە، ئەمە موڵکی گشتی نیە، موڵکی گوندیش نیە، لەهەر گوندێك هاووڵاتیەك لە ماڵێك پاوانێکی خاس بە خۆی هەیە، بۆیە من پێشنیار دەکەم وەك سەرجەم لە هاوکارانم، ئەمانەی باسی لابردنی ماددەی 4 ی ئەم پرۆژە یاسایە دەکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

شلێرخان فەرموو.

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ماددەی 3 بڕگەی 4ی لیژنەی یاسایی باسی قانونێك دەکات، بە نیسبەت قانونی ژمارە 32ی ساڵی 2007 کە لە ماددەی یەکەم کە دوایی تەعدیلی قانونی ڕەقەم 9 ساڵی 1975 وابزانم بڕگەی 2 باسی حەقی (کل من ادعی بحق تصرف ارض امیریة زراعیة التی لم تجری أو لم تنتهی تسویتها) یەعنی لەو

کاتە کە پەرلەمان قەرارێکی دەرکردووە بۆ ئەو زەویانەی کە تەسویەی تیا نەکراوە، ئەمە دەبێ بە کێشەیەکی گەورە با ئێمە قانونێك دەرنەکەین کە بەڕاستی جێ بەجێ نەکرێ، بەڕەئی من ئەو سەرەیانە بۆ ئەو غاباتە بێ کە یەعنی تەحسیلێ حاسڵە، هەر هینی حکومەتە خۆی، دوایی کە تەسویەی ئەو زەویانەی تر کرا دەتوانێ ئەوەی کە بەشی حکومەت بێ و یان بکرێ بەناوی وەزارەتی زراعەوە، کێشەیەکی گەورە ئێستا حالیەن لە شاری سلێمانی دا پرۆژەیەکی گەشتیاری لە شاخی قەیوان دەکرێ، ئەو موستەسمرە دەڵێ من لە باب و باپیرمەوە شاخی قەیوان هی منە، هەتا بەڕێوبەری گشتی بەستەنە زۆر دیفاعی لە زەویەکە کرد کە وتی بە شێوەیەك درەختی تیایە و چل ساڵ و پەنجا ساڵ زیاتر تەمەنیەتی بە چ حەقێك تۆ ئەچی ئەم هەموو درەختە لا ببەیت و بڵێی من هی باوباپیرمە؟، لەبەرئەوە، ئەوە بە پێی ئەو یاسایە بکرێ و یاسای 32 ی ساڵی 2007 وەزیر خۆی بتوانێ بەڕاستی کێشەیەکی گەورەیەو پێویستە زۆر کاری لەسەر بکرێ، زۆ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ماددەی 3 (ثانیا/ تعیین الاراضی الواردة فی البند اولا) بە ڕەئی من بکرێتە (تخصص الاراضی الواردة فی الفقرة اولا) خاڵی چوارەم من پشتگیری لە پێشنیاری لیژنەی یاسایی دەکەم کە ئەم خاڵە بکرێت بە ماددەیەکی تایبەت.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی بە نیسبەت بڕگەی 3 سەبارەت بەم ماددەیە کە دەڵێ دارستانی تایبەت، مەسەلەن دارستانی تایبەت زۆر شت دەگرێتەوە لە خەڵك، خەڵك مەسەلەن ئەسپینداری چەند بووە، بەیانی ئەو ئەسپیندارە ببڕێ، ئەم یاسایە کە دەربچێ و بچێت بڵێ بۆ ئەو ئەسپیندارە بڕیە غاباتە، یان دارێکی چاندووە بە کەڵك دێت بۆ خۆی بەیانی ئەم یاسایە دەربچێ بڵێت دارێك ببڕێ بۆ خۆی چەند ئیستفادەی لێ دەکات، ئەم تایبەتە لێرە دەبێ تەشخیس بکرێ، دوێنێش باسی کرد، بە نیسبەت بڕگەی 4 بەڕاستی لەوەڕگا، یەعنی لەوەڕگا زۆر شتێکی یەعنی موهیمە بۆ ئێمە لە کوردستان کە ئێمە هەموومان دەزانین چەندان ساڵ پێش ئێستا لە کاتی مەلیك دا زەمانی مەلیك ئێمە لە دێی ئێمە جێگایەك هەیە دەڵێن کانیە لەسەر حدودی تورکیا دەکەوێتە مابەینی ئاشوتێ و ئاروشێ، ئەو خەڵکەی لەوێ بووبێ دەزانێ، یان دەچنە کیکەلە، کیکەلە

هەر لەسەر حدودی تورکیایە، لە دوای مانگی 5 بۆ مانگی 6 تا مانگی و 9 و 10 و 11 لەوێ دەمێنن، لەوەڕگا و مەڕەکە هەمووی دەبەنە ئەوێ و جێگایەکی هەیە فراوانە هەمووی لەوەڕگایە و هەمووی گیایە و سەوزە و تا مانگی 11 سەوز دەمێنێ، ئەو لەوەڕگایەی ئێستا تاپۆ بکەن لەسەر وەزارەتی زراعە بەیانی ئەگەر ببێتە یەکێکی تر یان کەسێکی تر، ئەمە موشکیلە دروست دەکات، چۆن ئێمە قبوڵ دەکەین 200 ساڵ لەوێ لەوەڕگای ئێمە لەوێ بوویە و لەوێ هەڵسوکەوتی کردووە و ژیانی بردووەتە سەر، ئێستا وەزارەتی زراعە هەروا بە ئاسانی لەسەر ناوی خۆی تاپۆی بکات و بدات بە کەرتی تایبەت و یان بیفرۆشی و پارەی بەرامبەری وەربگرن، بەڕاستی ئەم لەوەڕگایە زۆر کێشە و موشکیلەی لەدوای خۆی دێنێ، یەعنی ئەمە وادەکات کە بەیانی خەڵك نەتوانێ مەڕ بەخێو بکات، یان لە دێیەکی مەسەلەن لەوەڕگای خۆی و جێی خۆی هەیە، هەموو کەسێك قتعە و جێی تایبەتی خۆی هەیە دوو سەد ساڵە لەسەریە، ئێستا ئاوا بە ئاسانی بەڕای من ئەو بڕگەی 4 هەر لابرێ و نەمێنێ، چونکە لەوەڕگا زۆر خەتەرە، هەموو جێیەکی کوردستان دیاری کراوە، هەموو پارچەیەك لە کوردستان دیاری کراوە، سەد ساڵە و دوو سەد ساڵ پێش ئێستا ئێستا عورفێك هاتووە لە باب و باپیرمانەوە لەسەری ماوین و ئەوە هی ئەوەیە و ئەوە هی ئەوەیە و هەمووی دەست نیشان کراوە و پیاوێکی گەورە لەو دێیە دەزانێ پارچە پارچە هی کێیە و هی کێ نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لەسەر ماددەی 3 پێشنیار دەکەم ڕوونکردنەوەی زیاتر لەو ماددەیە لە ناوەڕۆکی پرۆژەکە بدرێت بە سوودەکانی دارستان چیە، چونکە بەوەی دارستان هەر تەنها بۆ هاووڵاتیان ڕوون بکرێتەوە ئەوە نیە کە بە دارستان بکرێ، چونکە دەزانین دارستان چەند سوودی هەیە لە تەختە و لە ئاردی دار و لەوەی کە دەیان مەوادی لێ دروست دەکرێ کە ئەمە بەڕاستیەکەی کە ئێمە دەبینە خاوەنی سامانێکی نەتەوەیی و سروشتی ئەمە بەڕاستی زۆر زەرورە و ڕوونکردنەوەی زیاتر و تەوزیحی زیاتر لەناو پرۆژەکە هەبێ، من پێشنیار دەکەم کە حکومەت زیاتر مولزەم بکرێ بە جیا کردنەوەی سنووری ئەرزی زراعی و ئەرزی دارستان، چونکە تا ئێستا جگە لە سنووری شارەوانی شارەکان جیا کردنەوەی ئەرزی دارستان و ئەرزی زراعی لە کوردستان نیە، مەسەلەن من بۆ نموونە دەڵێم بە هەزارەها دۆنم ئەرز لە گەرمیان هەیەو نە ئەرزی زراعیە و نە کراوە بە دارستان، ئەمە حکومەت بەڕاستی پێویستە و باشترین سەرچاوەی ئاویش لە گەرمیان هەیە کە هەم چەمی ئاوە سپیە و هەم ئاوی سیروانە، بەڵام دەتوانم بڵێم وشك ترین و بیابان ترین شوێنیش لە کوردستان گەرمیانە، ئەمە بەڕاستی پێویستە حکومەت هەڵسێ بە سەیر کردن و ڕەچاوی کردنی ئەو

ناوچانە، هەم سوود لێی ببینێ و هەم لە ئەرزی کە دەکرێ بە دارستان و ئەرزە زراعیەکانیشی، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە پێی تێبینی خۆم، ئەم ماددەیە جێگەی لێرە نابێتەوە بە تایبەتی بڕگەی یەکەم و سێیەمی، بۆیە پێشنیار دەکەم بگوازرێتەوە بۆ حوکمە کۆتاییەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیازی ئەوە دەکەم کە بڕگەی یەکەم لەگەڵ هی سێیەم ئەگەر بکرێ بەم شێوەیە (تسری احکام هذا القانون علی الغابات الخاصة والغابات الامیریة بالاضافة الی المناطق التی یمکن انشاء الغابات علیها)، واتە کورت کردنەوەی بۆ بکرێ کە هەردووکی مەبەستی سەرەیانەکەیە لەسەر چی؟ سەرەیانەکە ئەو قانونە، ئەم دووە بکرێت بە یەك، لە فەقەرە 2 کە دەڵێ (تعین الاراضی الواردة فی البند الاول من هذه المادة بقرار من الوزیر) بکرێتە (من الوزارة)، کە هەرچەندە وەزیر دیسان حاڵی وەزارەتەکەیە، بەڵام (من الوزارة)، چوارەم/ بۆ مەوزوعی ئەو تەسویەیە من لەگەڵ ئەو هاوکارانەم هاوڕام بە تایبەتی لەگەڵ شلێر خان کە مەوزوعی تەسویە کردن پێویستی بە زیاتر ڕوون کردنەوە هەیە و ئەگەر بزانین کە ئێمە قانونێك دەردێنین بۆ ئەوەی کێشە و گرفتەکانمان کەم ببێتەوە، وابزانم مەوزوعی ئەوەی کە ئەم لەوەڕگایانە کارکردن لەسەری چۆن ئێمە پێش ئەوەی تەسویە بکرێت، ئێمە یەکسەر هەمووی بکەین بەناوی وەزارەتەوە و ئەوە تێ گەیشتنێك مومکینە زیاتر پێویست بێ بۆ ڕوونکردنەوە، داوا دەکەم لە جەنابی وەزیر ئەم فەقەرەیە زیاتر ڕوون بکاتەوە، یان هەر ئەسڵەن ئەو فەقەرەیە لابرێ و بە ماددەیەکی تر پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم کە ئەوە بە ماددەیەکی بەجودا بێتە خواراوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك جلال دەستت بڵند کرد نازانم ڕوون کردنەوەیەکت هەیە؟ نەك وەڵام، بەڵێ فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان، هەندێ ڕوونکردنەوەی پێویست هەیە، وەلەو جەنابی وەزیر لێرەیە، بەڵام من بۆ یارمەتی دان ئەو ڕوونکردنانە دەدەم، هەر بۆ ئاگاداری بەڕێزتان هەر لە ساڵی 30 یەکانەوە کە

تەسویەی ئەرازی زراعی و سەخەری کراوە لە هەرێمی کوردستان، بە پێی ئەو تەسویە و تەسویەکانی دواتریش سەروو 65 هەموو ئەرازی زراعی هەرێمی کوردستان 67٪ و شتێکی ئەرازی سەخەریە، ئەرازی سەخەریش بە ئەمیری حساب دەکرێ، حەز دەکەم ڕوون کردنەوەیەکی بدەم کە باس لە مەسەلەی تەسویە و باس لە مەسەلەی لەوەڕگا دەکرێ، هەموو دێیەك سنووری ئیداری خۆی هەیە، هەموو موقاتەعەیەك کە تەوزیع کراوە لە هەرێمی کوردستان دا لە یەکەوە بۆ 400 و بۆ 2000 و بۆ چەند هەموو موقاتەعەیەك و هەموو رەقەمێك حدودی ئیداری خۆی هەیە، هیچ ڕێگریەك نیە بۆ لەوەڕگا و بۆ غاباتەکان و کە ناونراوە لەوەڕگا، ئەو قسەیەی بەڕێز د.حسن باسی کرد ئەوە مەنتقێکی زۆر گرنگە کە حەقە سوودی لێ وەربگرین، مەسەلەی کە دەڵێین ئەمە هی حکومیە و لەوەڕگا عامە، کە وتت عامە و کە وتت موقاتەعەی 1 لەوەڕگاکەی ئەمەیە و غاباتەکەی ئەمەیە و ئیتر ئەو مەنتقەیە لەو حدودی ئیداری خۆیا لێی موستەفید دەبێ، هیچ ڕێگریەك نیە بەناوی وەزارەتی زراعەوە بێ و بەناوی وەزارەتی مالیەوە بێ، هیچ ڕێگریەك نیە ئەمە مەسەلەی تەوزیعێکی ئیداری و بەڕاستی یاساییە کە ئەوە هیچ ڕێگریەك نیە و هیچ کەسێك ناتوانێ ڕێ لە لەوەڕگاو لە غابات بگرێ، ئەمە خاڵێکیان، دوو/ کە لەم یاسایە باس لە هەندێ ئیستسنا بکرێ بۆ دارستانەکانی گۆڕستانەکان و باخەکانی ناو شار و ئەم شتانە، ئەمە یاسای دارستانە، هیچ پەیوەندیەکی بەناو شار و بە باخ و بە گۆڕستانەکانەوە نیە و ئەمە یاسای غاباتە، دوو/ باس لەوە کرا کە ئەو دارستانانەی ناو شارەکان بکرێ بە ناوی ئەمیری و یان دەسکاری نەکرێ، بۆ زانیاری بەڕێزتان هەرچی مەشروعی غابات لەم هەرێمە کرابێ پێش ئەوەی دەست پێ بکرێ، زەوی مافی کوژاندنەوەی دەکرێ، زەوی ئەمیری بێ ئەوە ئیتفا دەکرێ، هی خەڵك بێ پارەی دەردێتێ، یەعنی هەر یەك بەشێوەیەك کە ئیتفا کرا، یەعنی حەقی خەڵکی تیا دەکوژێت، بەڵام ئەمەی کە مەسەلەن تەجاوز دەکرێتە سەری یان ئەوە بە غەیرە قانونی ئەمەیان شتێکی ترە، بەڵام لەڕووی یاساییەوە هەموو پرۆژەیەکی دارستان کە بکرێ دەبێ لە پێشەوە، ئیتفای حقوقی خەڵکی تیا بکرێ و نەمێنێ، یەعنی حەقی کەسی تیا نەمێنێ ئینجا دەکرێ بە پرۆژە، دوو/ باسی شتێ کرا کە مەسەلەی ئەوەی بۆ بکرێ بەناوی وەزارەتی کشتوکاڵەوە، ئەوە تەنزیمە، یەعنی وەزارەتی کشتوکاڵ تەنزیمی دەکات بە پێی ئەو حدودی ئیداریەی لەدێکان داهەیە، مەسەلەن مەنتیقەی سلێمانی دوو هەزار و شەش سەد و ئەوەندە موقاتەعەی ئیداری هەیە، یەعنی موقاتەعەی زراعی هەیە کە هەچ کەسە و حدودی ئیداری خۆی هەیە، کە دەڵێن وەزارەتی زراعە دەبێ وەزارەتی زراعە ناتوانێ رێ لە کەس بگرێ و بەس تەنزیمی ئەو حدودە ئیداریە دەکات بۆ ئەوەی هەرکەسە شوێنی رەعی خۆی بزانێ و شوێنی قەدەغەی خۆی بزانێ، کەس تەجاوز نەکاتە سەر ئەو حدودە ئیداریەی کە هەیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

ڕاستی مەوزوعی ئیستسناکان چەند ئەندامێك داوایان کردو پێشنیاریان کردبوو، بۆیە پێویستە وەکو نوقتەیەکی خۆیان لە کۆبوونەوەکانی تر و لە دانیشتنەکانی تر بخرێتە دەنگ، بەڵێ کاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا من نوقتە نیزامیەكەم لەسەر قسەكانی كاك جلالە، ئەو باس لەوە دەكات كە هەموو ئەرازیانەی كە بەناوی خەڵك بوونە و حكومەت ویستی تاپۆی بكات لەسەری، بەڵێ ڕاستە كێشەمان نیە لەسەر ئەوە، بەڵام ئەوناوچانەی كە تەسویە و تاپۆ نەیگرتووەتەوە، موڵكەكان لە باب و باپیرانەوە بۆیان ماوەتەوە و ئێستا حكومەت بە كەیفی خۆی دەچێت غاباتی تیا دروست دەكات و ئێمە خۆمان زەویمان هەیە و حكومەت غاباتی تیا دروست كردووە، بەر لەوەی لەسەر من تاپۆ بكرێ، نە تەعویز وەردەگری و نە قەرەبوو دەكرێیەوە و غاباتیشی لەسەر دروست دەكرێ، ئەوە كێشە دروست دەكات لەسەری مەسەلەن ئەو شوێنانەی تەسویە و تاپۆ نەیگرتووەتەوە، بەهۆی بوونی شۆڕش و بەردەوامی شۆڕش لەو ناوچانە ناكرێ ئەوان لەسەر حكومەت تاپۆ بكرێن، بابێ تەسویە و تاپۆ بكرێ لەسەر خەڵكەكەی دوایی ئەگەر حكومەت پێویستی پێ بوو دەتوانێ بۆ خۆی بێ و هیچ كێشەیەك نیە و قەرەبوو بكرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز سیروان بابان (وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە حەتمەن دەمانەوێ لەوەڕگا وەكو لەوەڕگا بمێنێتەوە، یەعنی ئەوە هەمووومان موتەفقین لەسەری و ئەوە ئەركی سەرشانی وەزارەتی ئێمەیە، كە فەقەرەكە بەو شێوەیە هاتووە بەڕاستی بۆ حیمایەتی حەقی عامە، من تێ دەگەم كە عورف هەیە و وەكو من تێی دەگەم فەرق لە مابەینی عورف و مابەینی قانون هەیە، ئێستا بە قانون هەموو لەوەڕگاكان موڵكی وەزارەتی مالیەیە، لە كوردستان لە عیراقیش بە پێی قانونی ژمارە 2 ی 1983، جا ئەگەر سبەینێ بێین لەسەر لەوەڕگایەكە مەشروعێكی وەبەرهێنان دروست بكەین، ئەوە لەوەڕگاكەمان لە دەست دەچێ، ئەگەر لەژێر باڵی وەزارەت بێ ئەوە حەقی عامە و دەتوانین دیفاعی لێ بكەین، ئەوە خاڵی یەكەم، خاڵی دووەم/ دارودارستانی ناو شار ناچێتە ناو تەعریفی غابەوە بەو شێوەیەی كە نووسراوە، خاڵی سێیەم وەكو برادەران باسیان كرد، غابات زۆر زۆر موهیمە بۆ هەم دیسانەوە مەسەلەكە حەقی عامە، عالەكان پێمان دەڵێن كە ئێمە هەر شەخسێك پێویستی بە 2000 م چوارگۆشە سەوزی هەیە، بۆ ئەوەی ئۆكسجینی بۆ دروست بكات، لەناو شارەكان ئەوەمان نیە، بەڕۆاژنە و حەفتانە دەبینین كە ئەم عاصفە خۆڵە كە دێت هەمووومان دەخنكێین، ئەگەر غابات و دارستانمان هەبێ لە دەوری شارەكان و ئەوەی ناو شارەكان بمێنێتەوە و نەبڕدرێ، ئەوە كەم دەكاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

کاك د.احمد نوقتەی نیزامی هەیە، فەرمووو.

بەڕێز د.احمد وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەقتە نیزامیەکەی منیش هەر لەسەر قسەکانی کاك جلال بوو، ئیزافەتەن لەسەر قسەکانی کاك اسماعیل، باس لە مەسەلەی گۆڕستانەکان و شوێنە پیرۆزەکان کرا کە دەڵێ پەیوەندی بە دارستانەکانەوە نیە، هەندێ گۆڕستان هەیە، بۆ نموونە لەناوچەی ئێمە گۆڕستانەکان زۆر کۆنن و دراستانی گەورەیان لەسەر ڕوواوە، ئەمانە بوونەتە دارستانیش، یەعنی بۆ ئیستسنا کردنیان لەوێ، بۆ ئەوەی ئەو شوێنانە نەگرێتەوە، یەعنی تەنها گۆڕستان نیە، دارستانێکی گەورە لەسەری ڕوواوە و خەڵکەکە دەسکاری نەکردووە، ئیتر بووەتە دارستان، ئەگەر داخلی حوکمەکانی ئەم یاسایە بووبێ کە حکومەت تەسەروفی بکات، سەرەیانی حوکمەکانی یاسایەکە بەسەرا بێ، ئەمە بۆیە گوتمان با ئیستسنا بکرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك جلال فەرمووو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دارستانی گۆڕستانەکان هی ئەوقافن و لەسەر ئەوقاف تەملیك کراوە و ئەوقافیش تەسەروفی پێوە دەکات، نەك گۆڕستانەکان، هەندێ ناوچە هەیە کە ئەوقاف غاباتی هەیە، بەڵێ غاباتی ئەوقاف هەیە و ئەوە لێرە باس نەکراوە، دێتە سەر باس کردنی، ئەبێ هی ئەوقافە، لەبەرئەوە هیچ کێشەیەك نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عمر فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەسەر بڕگەی 4 کەباس لە تەسجیل کردنی ئەو ئەرزی غابە و مەرعایانە دەکات کە هەتا ئێستا تەسویەی بۆ نەکراوە لەلایەن وەزارەتی زراعەوە، قەسد لەوەیە کە ئەو زەویانەی کە وەختی خۆی شۆڕشی ڕزگاریخوازی گەلی کوردستان لیجانی تەسویەی نەگەیشتووەتێ، تەسویە حیکمەتەکەی لە چیایە؟ تەسویەی حیکمەتی لەوەیە بوونی حەقی موڵکیەتەکەی بۆ دەوڵەت تەحدید دەکرێ، بەڵام ئەو کەسەی کە لە سەریەتی و لە باوباپیریەوە بۆی ماوەتەوە لێی ناسەندرێتەوە، بەو ئەوترێ موتەسەریف، بەڵام حەقی ڕەقەبە لە قانون دا کە ئەمە قانونی تەسجیلی عەقاریە و قانونی ئیسلاحی زراعی و قانونەکانی تر تەحدیدیان کردووە موڵکیەتی زەویەکان هەتا ئەگەر تەسویەشی بۆ نەکرێ بە حوکمی قانون عام هەموو زەویەك کە تەسجیلیش نەکرابێ هی دەوڵەتە، بەڵام ئەو کەسەی کە لە سەریەتی بەکاری دەهێنێ بۆ هەر سەبەبێك بێ پێی دەوترێ موتەسەریف و لێشی ناسەندرێتەوە حوکمی حوکمی مالیکە، حەقی هەیە

تەسەروفی پێوە بكات بە بەیع بە فرۆشتن و بە كڕین و بە ڕەهن كردن و بەهەموو جۆرە بەكارهاتنێكی تر، بەڵام تەنها حیكمەتەكە لە تەسویە ئەوەیە كە بۆ ئیدارە كردن و دەرهێنانی سورەت قەید یاخود سەنەدی تەسویە بۆ ئەوەی ئەو زەویە بە بێ سەنەد نەمێنێتەوە و موڵكیەتی یان زراعە دەبێ یان بەلەدیە دەبێ یان مالی دەبێ، بەڵام موتەسەریف ئەو كەسەیە كە لەسەری بەكاری دەهێنێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

كاك كاروان فەرموو.

بەڕێز كاروان صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەڵڵا من حەز دەكەم ڕاستیەك هەیە هەموو برادەران لێی ئاگادار بن، یەعنی ئێستا ئەگەر ئەو دارستان و پاوەن و باخ و باخاتەی لە كوردستان هەیە، ئەگەر موڵكی حكومەت بێ ساحبەتی یەك دار ناكات، چونكە كاتێ لەو داهاتانە ئاگر دەكەوێتەوە ئەو گوندانە هەر كەسێ لە سنووری گوندەكەی خۆی هەڵمەتی كوژانەوەی ئاگرەكە دەكات، خۆ حكومەت هیلی كۆپتەری نیە بچێ ئاگرەكە بكوژێنێتەوە، ئەگەر ئەو موڵكە لە دەستی جوتیار دەربێنن بە دڵنیایەوە پێتان دەڵێم خاوەنی یەك دار نابین لە كوردستان، چونكە ئێستا جوتیار خاوەنی پاوەن و دارستانی خۆی دەكات، پێشم وانیە كە ئەو یاسایە ئەگەر دەریش بچێت، بتەوێ دارستان و پاوەن لە دەستی جوتیار دەربهێنی ئەو یاسایە بتوانی جێ بەجێ بكرێ، ڕەنگە هەندێ شوێنی گشتی هەیە بكرێ، بەڵام ناتوانی پاوەن لە دەستی جوتیار دەربهێنی، چونكە سەد ساڵە لە باب و باپیریەوە تازە لەگەڵ كاك حسین باسمان كرد بە عورف بۆی بەجێ ماوە تۆ دەتوانی بە یاسایەك پاوەنەكان تاپۆ بكەی لەسەر جوتیارەكە و شوێنە گشتیەكان و لەوەڕگاكانیش موڵكی عامە بێ و خزمەتی هەموو لایەك دەكات، ئەگینا خۆ تاوەكو ئێستا ئەو دارستانانە جوتیار پاراستوویەتی، خۆ حكومەت نەی پاراستووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

جەنابی وەزیر قسەیەكت هەیە بۆ ماددەی 4؟ فەرموو.

بەڕێز سیروان بابان/ وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

نەخێر هیچ قسەیەكم نییە، سوپاس.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الاول

اجراءات حماية الغابات

المادة رابعة:

تعتبر غابات الاقليم وطنية وان انشاءها وتوسيعها واقامة المرافق فيها تعد من المصالح ذات النفع العام ولايجوز التصرف فى هذه الغابات سواء اكانت مسجلة باسم الوزارة أم غير مسجلة من قبل اية جهة كانت الا وفقا للقانون، ومن قبل ذلك على وجه الخصوص:

اولا/ لايجوز نقل ملكية اراضى الغابات لاى شخص أو جهة الا فى حالة الضرورة القصوى وبقرار من مجلس الوزراء.

ثانيا/ لايجوز القيام بأى من التصروفات والنشاطات الاتية الا بموافقة الوزير:

1/ انشاء أو تبديل أو اى حق عيني اخر غير حق الملكية على اراضى الغابات مشروطة بعدم الاضرار بالغطاء النباتى.

2/ تأجير اراضى الغابات.

3/ اقامة منشأت عامة أو خاصة داخل اراضى الغابات بشكل مؤقت أو دائمى.

4/ زرع اراضى الغابات والاراضى الواقعة داخلها أو استغلالها لغير الاغراض الغابية.

5/ تشذيب أو تقليم الاشجار والشجيرات الغاباتية والنباتية البرية أو قطع الاغصان أو اية اجزاء منها بما يؤدى الى الاضرار بها أو تشويهها.

6/ قطع اى من الاشجار الغاباتية.

7/ اصطحاب الالات والوسائل الخاصة بالقطع والنقل داخل الغابة.

8- رعي الاخلاف الجديدة الثاشئة.

9- اقامة سد او حاجز على نهر او جدول يمر بالغابة او تبديل جريانه.

10- انشاء المقالع و نقل الصخور او الاحجار من داخل مناطق الغابات او القيام بالحفريات فيها.

ثالثاً: تسري الاحكام الواردة في البندين (اولاً و ثانياً) من هذه المادة على المشاتل ايضاً.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بە كوردیەكەی.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەروازەی دووەم

ڕێ و شوێنی پاراستنی دارستان و ڕێكخستنی لایەنەكانی سوود لێ وەرگرتنی

بەشی یەكەم

ڕێ و شوێنی پاراستنی دارستان

ماددەی (4):

دارستانەكانی هەرێم نیشتمانین و دامەزراندن و فراوان كردن و دامەزراندنی پرۆژە لەناویاندا لە بەرژەوەندی و سوودی گشتیدا دەبێت، و نابێ ڕەفتار بە و دارستانەناوە بكرێت، جا چ بە ناوی وەزارەت تۆمار كرابێ یان نا، لەلایەن هەر لایەنێكەوە بێت، تەنها بەپێی یاسا دەبێت لە نموونەی ئەوانە بە تایبەتی:

یەكەم: نابێ مولكایەتیی زەویی دارستان بۆ هیچ كەس و لایەنێك بگوازرێتەوە تەنیا لە حاڵەتی زۆر پێویستدا نەبێت بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران.

دووەم: نابێ هیچ هەڵسوكەوت و ئەم چالاكیانەی خوارەوە ئەنجام بدرێت تەنها بە ڕەزامەندی وەزیر دەبێت:

1-دامەزراندن یان گۆڕین یان گواستنەوەی هەر مافێكی تایبەتی دیكە، بەتها مافی موڵكایەتی نەبێت، لەسەر زەوی دارستانی (مەرجدارە بە زیان نەگەیاندن بە ڕووپۆشی ڕووەكی).

2- بە كرێ دانی زەوی دارستان.

3- دامەزراندنی دەزگای گشتی یان تایبەت لەناو زەوی دارستان بەشێوەی كاتی یان هەمیشەیی.

4- چاندنی زەوی دارستان و ئەو زەویانەی دەكەونە ناویەوە یان بەكارهێنانی بۆ مەبەستی تر دوور لە دارستان.

5- بڕینەوە یان هەڵپاچینی دارو درەختی دارستان و ڕووەكی كێوی یان بڕینی لقەكان یان هەر بەشێكی دیكە كە دەبێتە هۆی زیان گەیاندن یان شێواندنیان.

6- بڕینی هەر دارێكی دارستان.

7- هێنانی ئامێر و كەرەستەی تایبەت بە بڕین و گواستنەوەیان لە ناو دارستان.

8- لەوەڕاندن لەسەر چڵ و پۆپی تازە سەوز بوو.

9- دامەزراندنی بەنداو یان بەربەست لەسەر ئەو ڕووبارو جۆگانەی بە دارستاندا تێدەپەڕن یان گۆڕینی ڕێڕەوەكانیان.

10- دامەزراندنی پرۆژەی هەڵكەندنی بەرد و گواستنەوەی تاشە بەرد یان بەرد لەناو ناوچەكانی دارستانەوە یان هەڵسان بە هەڵكەندنی زەوییەكەی.

سێیەم: حوكمەكانی هەردوو بڕگەی (یەكەم) و(دووەم)ی ئەم ماددەیە لە نەمامگەكانیشدا كاریان پێ دەكرێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەم ماددەیان ڕاستی روحی قانونەكەیە، لیژنەكان ڕەئی خۆتان، ئێستا لیژنەی كشتوكاڵ فەرموو.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەروازەی دووەم:

لیژنەکەمان پێشنیار دەکات، کە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە (ڕێ و شوێنی پاراستنی دارستان و ڕێکخستنی لە لایەنەکانی سوودمەند) بە نیسبەت بەشی یەکەم: ڕێ و شوێنی پاراستنی دارستان، دیسان پێشەکیەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە: (دارستانەکانی هەرێم سامانێکی نەتەوەیی و نیشتمانینە)، بە نیسبەت جۆری دووەم: زۆربەی ئەندامانی لیژنە تێبینیان نیە، بەڵام پێشنیارێك هەیە کە موافەقەی بەڕێز سەرۆکی هەرێمی لەگەڵ دابێت، بە نیسبەت خاڵی یەکەم و دووەم و سێیەم و چوارەم تێبینی نیە، بەنیسبەت خاڵی پێنجەم سووک کردن و هەڵپاچینی دارو درەخت بەوشێوەیە دابڕێژرێتەوە، بەنیسیەت شەش و حەفت و هەشت و نۆ تێبینی نیە، بەنیسبەت دە: دامەزراندنی پرۆژەی، بەوشێوەیە دابڕێژرێتەوە: دامەزراندنی پرۆژەی بەردهەڵکەندن و دەرهێنان و گواستنەوە لە ناوچە دارستانیەوە یان هەڵکەندنی زەویەکەی، دیسان لیژنەکەمان پێشنیار دەکات خاڵێکی تر زیاد بکرێتەوە، ببێتە خاڵی یازدە لەکاتی وەرگرتنی موافەقاتی یاسایی و کارپێکراو بۆ دروست کردنی پرۆژەیەك لە ناوچە دارستانیەکان، پێویستە لەسەر لایەنی تایبەتمەند لە (30٪)ی دارو درەختەکەی بهێنێتەوە بە لایەنی کەمەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش دەربارەی ماددەی چوارەم، دوو تێبینیمان هەیە، یەکەمیان: بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە: نابێت موڵکایەتی زەویی و دارستان بۆ هیچ کەس و لایەنێك بگوازرێتەوە، مەگەر بۆ پرۆژەیەکی ستراتیجی ئەوتۆ بێت، کە نەتوانرێت جێگایەکی لەبارتری بۆ بدۆزرێتەوە، لەو حاڵەتە دا تەنها بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران دەبێت، دوای وەرگرتنی ڕەزامەندی سەرۆکایەتی هەرێم، کە بەزمانی عەرەبیش (لا يجوز نقل ملكية اراضي الغابات لأي شخص او جهة ما لم يكن المشروع استراتيجي يتعذر ايجاد موقع اخر اكثر ملائمة لتنفيذه في هذه الحالة يكون بقرار من مجلس الوزراء بعد موافقة رئاسة اقليم كوردستان)و، دووەمیان: بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە: نابێت هیچ هەڵسوکەوت و ئەو چالاکیانەی خوارەوە ئەنجام بدرێت، تەنها لە چوارچێوەی دەسەڵاتێکی سنووورداری مەرجدار، بەکارکردن لە چوارچێوەی بەرژەوەندی گشتی و زیان نەگەیاندن بە دارستان و بە رەزامەندی وەزیر دەبێت، کە بە زمانی عەرەبیەکەی (لايجوز القيام بأي من التصرفات والنشاطات الاتية الا ضمن الصلاحيات المحدودة مشروطة بالعمل ضمن اطار المصلحة العامة وعدم الاضرار بالغابات الا بموافقة الوزير).

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چوارەم:

پێشەکی ماددەکە وشەی سامانی وەتەنی زیاد بکرێت، وشەی سامان لەدوای وشەی هەرێم، سەبارەت بەبڕگەی یەکەم: ئێمەش پێشنیار دەکەین کەوا ئەو بڕگەیە دابڕێژرێتەوە: کە (حالة الضرورة القصوى) واتە حاڵەتی زۆر پێویست لابدرێت، لەبەرئەوەی ئەو دەستەواژانە تەفسیر بکرێت، مەجالی ئەوەی هەبێت کە زەوی دارستان بگوازرێتەوە، مولکیەتەکەی بگوازرێتەوە بۆ کەسێك یان لایەنێك، بۆیە ئێمەش پێشنیار دەکەین، کەوا تەنها بۆ پلانی ستراتیجی و، ئەو پرۆژەیە تەنها لەو شوێنە ئەنجام دەدرێت، واتە شوێنێکی تر نیە پرۆژەکەی تێدا ئەنجام بدرێت، ناتوانرێت بگوازرێتەوە و، بڕیارەکەی ئەنجومەنی وەزیرانیش پاساوی تێدا بێت، واتە هۆکارەکانی کەوا نەقلی مولکیەت دەکرێت لەناو بڕیارەکە دیاری بکرێت، سەبارەت بە بڕگەی دووەم: ئێمە دوو تێبینیمان هەیە خاڵی سێ و هەشتەم پێویستان بە داڕشتنەوە (اقامة منشات عامة) ئەوە بکرێتە شوێنی خزمەتگوزاری (مرافق الخدمية)، وە بڕگەی هەشتەمیش واتە لەو شوێنانەی کە نەمامی تازەی لێ چێنراوە، لەو شوێنانە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە خاڵی هەشتەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، لە ژێر ماددەی دوو، چوارەم: (زرع اراضي الغابات والاراضي الواقعة داخلها او استغلالها، لغير الاغراض الغابية)، (لغير الاغراض الغابية) لاببەین، چونکە هەر خۆی بە تەبیعەت ناکرێت، پاش دە کە دە تەواو دەبێت یازدە ئیزافە بکەین، کە سەبەبەکەش ئەوەیە ئێستا توێژینەوە پێمان دەڵێت گەورەترین خەتەر لەسەر غابات دوو شتە، یەکێك پێیان دەڵێن (fragmentation) کە بچووك دەکرێتەوە بە حەدێك کە ئیتر ناتوانێت بژێت یەکەم، دووەمیش کە عەزل دەبێتن ئیتر ئەو ئاژەڵانەی لەناوی دەژین، مەمەڕاتیان نیە ناتوانن بێن و بڕۆن، لەبەرئەوە پێشنیار دەکەم پاش دە، یازدە ئیزافە بکرێت کە بڵێت (القيام بأي نشاط قد يؤدي الى تفتيت الغابات الى مجاميع منعزلة غير مستديمة)، حەز دەکەم (ثالثا)یش ئیزافە بکەین کە دەڵێت (لايجوز قطع اشجار الغابات الا للضرورة القصوى وتنفيذ المشاريع الاستراتجية في الطرق وعندها يجب التعويض العادل من خلال تمثيل مشروع غابات يحدد خصائصه من قبل المديرية)، باسی خەصائیصی گشتی دەکەین لەناو دوو قەوسە (مساحه، عدد الاشجار، نوع الاشجار)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەو بەڕێزانەی دەیانەوێت قسە لەسەر ئەو ماددە بکەن، ئەو بەڕێزانە ناویان نووسراوە (شەونم خان- کاك فاضل- لانە خان- کاك دلێر- ئاهەنگ خان- کاك عبدالرحمن- کاك صباح- سیوەیل خان- کاك حمە سعید- ئاشتی خان- کوێستان خان- کاك دڵشاد- پەیمان خان- کاك ئارام- سمیرە خان- شلێر خان) کەسی تر نیە؟ شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی چوارەوە، بڕگەی یەکەم (لا يجوز نقل ملكية اراضي الغابات لأي شخص) ڕام لەگەڵ ڕایەکەی لیژنەی یاسایی دایە، کە پێویستە تەحدیدی ئەو هەدەفانە بکرێت، کە نەقلی مولکیەی غابات دەکرێت، هەدەفەکان چیە؟ ئەو (ضرورة القصوى) دەبێت لابرێت، چونکە دەتوانرێت ئەگەر لانەبرێت، یاخود ئەهدافەکان تەحدید نەکرێت، بتوانێت بە ئەنواع ڕێگا ئەو (ضرورة القصوى)یە بەکاربهێنرێت، بۆ ئەغرازی تایبەت و کە ببێت بە زەرەر بۆ غابات، بەنیسبەت دووەم، بڕگەی چوار لێرەدا (زرع اراضي الغابات داخلها او استغلالها لغير الاغراض الغابية) ئەلێرەدا لەدوای ئەو بڕگەیە دەمەوێت دوو بڕگەی تر ئیزافە بکرێت، یەکێك لەوانە (استخدام المواد الكيمياوية كالمبيدات والاسمدة الكيمياوية مالم تتأكد من مصدرها واثارها السلبية على الحياة البرية والحياة الغابية) ئەوە پێویستە بە ئاگاداری وەزیر ئەو ئیشە بکرێت، هیچ کەسێك بۆی نەبێت مەوادی کیمیاوی لە غاباتدا بەکار بهێنێت، ئەگەر وەزیر ئاگادار نەبێت، بڕگەیەکی تر (اجراء التجارب العلمية المتعلقة بالنواحي الوراثية والجينية مالم تتأكد من الاهداف المسموح بها وفق الاداء العامة والخاصة للحياة البرية)، چونکە ئەگەر ئەو تەجوربە جینیانە یان ئەو تەجوربانە بکرێت لە غابات دا و، وەزارەت ئاگادار نەبێت لەوانەیە زەرەرێکی گەورە بە غابات بگەیەنێت، هەروەها حاڵاتی تایبەت دروست دەبێت، کە ئەو نەبات و درەختانەی لەناو غاباتەکە دا هەیە لە کیس بچێت، جگە لەوە بڕگەی (10): (انشاء المقالع و نقل الصخور والتربة) چونکە توربەی غاباتیش نابێت بگوێزرێتەوە لە جێگایەکەوە بۆ جێگایەکی ترو، هەروەها (انشاء المقالع ونقل الصخور والتربة والاحجار من داخل مناطق الغابات او القيام بالحفريات للاغراض الخاصة بنفع الغابة)، یەعنی ئەو توربە و بەرد و شتانە نەگوێزرێتەوە، ئەگەر بۆ سوودی غابە نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیارێکم هەیە لە ماددەی چوار، پێشنیار دەکەم کە باشتر وایە خاڵێك بۆ بڕگەی دووەمی ماددەی چوار زیاد بکرێت، ئەویش گرفتێکە لەو چەند ساڵەی یان با بڵێین بە دەرکردنی پرۆژەی سەرف کردنی سولفەی خانووبەرە، ئەوە بەڕاستی بڕیارێکی باش بوو، بەڵام گرفتێك هەیە پێویستە وەزارەت یان حکومەت چارەسەری ئەو گرفتە بکات، لە گوندەکان شوێنی نیشتەجێبوونی قەدیم کراوە بە باغ، شوێنی لەوەرگای ئاژەڵی ماڵی کراوە بە شوێنی نیشتەجێبوون، ئەمەش گرفتێکی گەورەی لە گوندەکان دروست کردووە، بەڕاستیەکەی پێویستە حکومەت مولزەم بێت و، وەزارەت مولزەم بێت بە چارەسەرکردنی ئەو گرفتە، چونکە ئەوە کێشەی گەورەی لە گوندەکان دروست کردووە، شوێنی نیشتەجێبوونی باغە، شوێنی لەوەرگای

ئاژەڵی ماڵی بووە بە شوێنی نیشتەجێبوون، ئەوە پێویستی بە چارەسەرکردن هەیە لەسەر ئەو تەسمیمەی کە لە سولفەی خانووبەرە وەزارەتی شارەوانی پێ دادەچێت، مەفروزە ئەوەش چارەسەر بکرێت، لەناو سیاغەی ئەم پرۆژەیە دا و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لانا خان فەرموو.

بەڕێز لانا احمد چەلەبی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبیعی پشتگیری لە ڕەئی لیژنەی یاسایی دەکەم، بە نیسبەت ماددەی چوارەم لە زمنی ئەوەلەن (في حالة الضرورة القصوى) ئەوە نەمێنێتن، بەڕاستی ئەوە چونکە مەتاتییە، یەعنی مەجالی ئیجتیهاداتی زۆر لەناو دەبێتن، بەنیسبەت هەر لە ماددەی چوارەم خاڵی دووەم کە دەڵێت(لا يجوز القيام باي من التصرفات والنشاطات الاتية الا بموافقة الوزير)، هەروەها پشتگیری لە ڕەئی شەونم خان دەکەم، کە ئیستخدامی مەوادی کیمیاوی کە موبیدات و هۆرمۆنات و ئەسمیدەی کیمیاوی تەئکید بکرێتەوە، لە مەسدەرەکەی کە ئاساری سلبی نەبێت لەسەر حەیاتی بەڕی و غابات، بەس لەگەڵ ئەوەش ئیزافەکم هەیە بە نەزەر ئیعتیبار وەربگیرێتن، بەکارهێنانی موبیدات بۆئەوەی موکافەحەی حەشەراتی زارە بکرێتن بەڕاستی، چونکە ئەگەر بنۆڕین بەنیسبەت فەسڵی دووەم لە زمنی (الاهداف) لە ماددەی دووەم، لە رابعاً ئەو غاباتانە، یەعنی یەك لەو ئامانجانەیە کە وەکی مەناتقی سیاحی و تەرفیهی بەکاردێتن، مەسەلەن زۆرجار دەبینی بۆ نموونە لە شەقلاوەی حەز دەکەی لەو باخچانە دابنیشی، جێگایەکی بەڕاستی تەرفیهیە، سیاحیە، بەس لەبەر پێشکەی حەوانەوەت نیە، یەعنی مەسەلەن حەز دەکەین وەکی وڵاتانی دەرەوە مەسەلەن دەبینی پڕ غاباتە و سیاحەتە، بەس هیچ پێشکە و شتێکی وانیە، یەعنی تەئسیر لەسەر ناحیەی سیاحە بکرێت، بۆیە ئەوەی بەکاربهێنین موبیدات و شتی وەها، زەرەر نەدات بە غابات و بەو باخچانە، بەس لە هەمان کاتیش ئەو حەشەراتانە دەوری نەمێنێتن و، بۆئەوەی ئیستفادەی لێ بکەین لە ڕووی سیاحی، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی چوار، من لە بڕگەی یەکەمدا لەگەڵ ئەو برادەرانەم کە ئەو (ضرورة القصوى)یە لا ببرێت، لەبەرئەوەی شتێکی بەتەواوەتی بەبێ تۆ دەتوانرێت زۆر دەستکاری بکرێت، من پێم باشە بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە زیاتر لەو بڕگەیە(نابێ مولکایەتی زەویی دارستان بۆ هیچ کەس و لایەنێك بگوازرێتەوە تەنیا ئەگەر بەمەبەستی دروستکردنی پرۆژەی ستراتیجی گشتی بێت، ببێتە گەشەی زیاتری جووڵەی گەشتیاری و ئابووری لە هەرێمی کوردستاندا)، خاڵێکی تریش هەر لەگەڵ ئەوە دەڵێ (لەکاتی

گواستنەوەی ئەو مولکیەتەش دا وا باشترە بەشێوەی پشك بێت لەلایەن وەزارەتی کشتوکاڵ و کەرتی تایبەت کە دروست دەکرێت) و، خاڵێکی تر هەر لەگەڵ ئەوە پێم باشترە ئەو پرۆژە ستراتیجانە زیاتر وەزارەتی کشتوکاڵ لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان دا پێکەوە دایبڕێژنەوە، ئێمە کە ئەمەمان هین کرد، کەواتە پێویستە هەر وەزارەتی کشتوکاڵ لەگەڵ دەستەی وەبەرهێنان دا ڕێنمایی پێویست و گشتی دەربکات، سەبارەت بەو بڕگەیە بۆئەوەی (ضرورة القصوی) نەبێتە هۆی ئەوەی زیاتر بەرژەوەندیە شەخسیەکان زاڵ بن بەسەر بەرژەوەندی گشتی دا، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئاهەنگ خان فەرموو.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رووف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابت کە ئاماژەت پێکرد وتت ئەو بڕگەیە یان ئەو ماددانە روحی قانونەکەیە، فعلەن روحێتی، ئەوەی من مولاحەزەم کردیە هەمووی (لایجوز) ئەی (یجوز ویجب) لە کوێیە؟ (یجوز ویجب) ئایا من پرسیارێك لە بەڕێز وەزیری زراعە دەکەم، ئایا ئەو هەموو (لایجوزانە) ئیحتیاجی بە هیچ سندووقێك نیە؟ هاوکاری تێدا بێت ئەو سندووقە کە دروست بکرێت لەو قانونە ، ببێتە دەعمێکی مالی بۆئەوەی ئەو غاباتانە پەرەی پێ بدەن، لە ساڵی (1891) لە ئەمەریکا کە ویستیان غاباتی پەرە پێ بدەن، لە نەسریەی وەزارەتی خارجیەی ئەمەریکی سندووقێك داندرا لەگەڵ مەسحی جیۆلۆجی لەگەڵ غابات ئەرازیەکەیان کڕیەوە، تەڵەبەی جامیعەیان هێنا ئەوەی کە ئیشی نەبوو، وتیان وەرن دار بچێنن یان ئەو تەڵەبەی کە تەخەروج دەکات، ئەو بەروبوومی ئەو دارانەیان فرۆشتەوە ناو شار، کە بووە ئیقتیصادێك ئەو سندووقە ئایا جەنابت بە پێویستی نازانی کە دروست بکرێت؟ یەك لە (یجب)کانی ئەو قانونە بێت، بۆئەوەی روحی ئەو قانونە بپارێزین، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من پێشەکی پشتگیری قسەکانی جەنابی وەزیر دەکەم، کە وتی هەولێر تۆزو خۆڵێکی زۆری هەیە، دارستانی زۆر دەوێت لە دەوروبەری بچێنی، بەڵام پرسیاری لێ دەکەم بۆ تا ئێستا داری نەچاندیە، غاباتی دروست نەکردیە لە دەوروبەری هەولێر و سەوز بکاتن؟، چ پرۆژەیەکی هەیە؟، چ بەرنامەیەکی هەیە کە ئەوە دروست بکات و جێبەجێی بکات؟ ئەمە زۆر پێویستەو زۆر گرینگە و زۆر زەرورەتە دەبێت بیکات، سەبارەت بە ماددەی چوارەم لە بڕگەی دووەم: یەکەم کە دەڵێت دامەزراندن یان گۆڕین، ئەمن کە قسە دەکەم لەسەر ئەو غاباتەی ئێستا هەیە، یەعنی ئێستا یاسایەك هەیە کە غابات بەڕێوە ببات دەڵێن غابات

ئێستا هەیە، گۆڕین مەسەلەن ئێستا بە دێیەكان، یەعنی گوندەكانی ئێمە دەڵێین ئەوە غاباتە، نابێت چڵی ببڕی و دار ببڕی، لەسەر ئەوە قسە دەكەن كە گۆڕین، كەسێك ئەرزێكی هەیە دەیەوێت ئەو دارە ببڕێت باهەیڤی لە جێگای بچینی بادام مەسەلەن، یان بیكاتە فستق یان بیكاتە گێلاس، ئەو غاباتە ئێستا دەڵێت پۆلیس لەوێیە، مەمنوعە تۆ ببڕیت، ناهێڵێت، كە بشبڕێت هەڵبەتە پۆلیس دەیگرن، مەخسەدم لێرە ئەوەیە كە ئەو گۆڕینە بۆ ئەمە هەیە بۆچی ناهێڵێت ئەو زەوییەی خۆی بەكاربهێنێت؟ بیكاتە باوی لەجیاتی دارێكی وشك و ڕەق تیا بێت یان بیكاتە فستق یان بیكاتە گێلاس، ئەمە بەڕای من زۆر گرینگە ئەم گۆڕینە ئەگەر لەسەر ئەو غاباتەی ئێستا هەیە، ئەمە بەیانی حكومەت غابات دروست بكات و بچێنێت و، دروست بیكات بەكاربهێنێت ئەمە هیچ ئەمە گلەییم لەسەر ئەوە نەیە، قسەم لەسەر ئەوە نیە، بەڵام لەسەر ئەوەی ئێستا هەیە كە جێبەجێ دەكەن، كە تەتبیق دەكەن لە كوردستان و لە شوێنەكانی شاخ، سەبارەت بە پێنجەم هەم بڕگەی دووەم: كە دەڵێت بڕینەوە یان هەڵپاچینی دار هەر لەسەر ئێستا، ئەگەر تۆ ئەو دارانە هەڵپاچی هەر وشك دەبێت، هەر تێك دەچێت دوو، سێ، چوار ساڵ یەعنی وشك دەبێت و پیر دەبێت و دەكەوێت، بە كەڵكی هیچ نامێنێت، نەك داری ئێمە ئێستا ئەو دارە نیە كە غاباتی باسی لێدەكەین، داری غابات تایبەتی خۆی هەیە، ناوی خۆی خاسی هەیە، بەرز دەبێت و دەبێتە غاباتێكی جوان، ڕێك و پێك لە دونیا و لە عالەم دەچینن، بەڵام ئێمە ئەو غاباتەی ئێستا هەیە لە شاخ دارێكی وشكە، دارێكی بەڕووە، دارێكی مازیە ئەو غاباتە نیە كە ئێمە دەڵێین با هەڵپاچینی نەكەن، ئەمن لەسەر ئێستا قسە دەكەم نە بەیانی زراعە دروست ببێت، غاباتێكی دروست بكەن ئەوە هیچ ئەوە تایبەتمەندی خۆی هەیە و، ئەوە زۆر تەواوە و ڕێك و پێكە لەسەری، بەڵام ئێستا ئەم دارە بۆ هەڵناپاچی، بۆچی نەیبڕی؟، بۆ جوانی نەكات؟، بۆ چەقی لێ نەبات؟ بۆ دانەڕیتە هەڵكەوێ و سەركەوێ تراشێكی بچووكە لە ئەرزە؟، ئەمە مەخسەدم لێرەیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كاك صباح فەرمووو.

بەڕێز صباح بيت الله شكری:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی چوارەم لە سەرەتا كە دەڵێت (تعتبر غابات الاقليم وطنية)، منیش لەگەڵ ئەو ڕەئیەم كە ئەمە ئیزافە بكرێت(تعتبر غابات الاقليم ثروة قومية و وطنية)، بە نیسبەت ئەوەلەن من تەئیدی ڕای لیژنەی ژینگە و تەندروستی دەكەم، كە بە حەقیقەت سیاغەكی باشیان دووبارە داڕشتووە بۆ ئەو بابەتە، من تەئیدیان دەكەم، ثانیاً: لە بڕگەی سێیەم: (اقامة منشات عامة) بە ڕەئی من بكرێت بە(اقامة مرافق الخدمية)، تەئیدی لیژنەی یاساییش دەكەم، كە ئەوانیش ئەو دەورەیان هەیە و، هەروەها خاڵی یازدەم ئیزافە بكرێت بەم شێوەیە (عند حصول الموافقة القانونية لانشاء مشروع في الغابات يجب على الجهة المختصة الابقاء على 40٪ من الاشجار والشجيرات كحد ادنى) ئاخیر قسەم تەئیدی هەر دوو پێشنیاری

جەنابی وەزیر دەکەم، بەڵام حەق بە جەنابی وەزیره لەکاتی ڕەوانەکردنی ئەو پرۆژە یاسا لە حکومەت، ئەم دوو پێشنیارەی جەنابی وەزیر لەناو ئەو پرۆژە یاسا دا موناقەشەمان لەسەر کرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی چوار منیش پێم باشە سامانێکی نیشتمانیە، دەبێت وشەی سامانی بۆ زیاد بکرێت، بێینە سەر خاڵی یەکەم: نابێت موڵکداری زەوی دارستان، با بڵێین لە حاڵەتی زۆر پێویست بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران ئەوە یەکەم، لە دووەمیش هاتووە هیچ چالاکیەك نەکرێتن ئیلا بە ڕەزامەندی وەزیر، لە خاڵی سێیەم و دووەمیش دا هاتووە دامەزراندنی دەزگای گشتی یان تایبەت لەناو زەوی دارستان، بەشێوەیەکی کاتی یان هەمیشەیی نابێت ئیلا بە ڕەزامەندی وەزیر، جاری وا هەیە مەبەستم ئەو وەزیره نیە، چونکە ئەوە یاسایە بۆ چەندین ساڵ دەڕواتن، لەوانەیە ئەو کاتی ببێتە مەزاجی، مەزاجی وەزیری دەبێت لە بۆ لایەنێك موافەقەی دەکات، ڕەزامەند دەبێت لە بۆ با بڵێین چالاکیەك، لە بۆ لایەنێکی دیکە با بڵێین دەبێتە مەزاجی، دوایی وابزانم ئەو خاڵانە ئەوەی یەکەم و دووەم کە هاتیە لەگەڵ خاڵی سێیەمی دووەم، هەمووی خاڵن دژ بەیەك دەبێت، لەلایەك دەڵێت ئەنجومەنی وەزیران بیگوازتەوە، لەلایەکی تر دەڵێت چالاکیەکان دەبێت بە ڕەزامەندی وەزیری بێتن و، دواییش وا تەسەور دەکەم مەزاجی دەبێتن، ئەو کاتە فەرق و جیاوازی لێ پەیدا دەبێتن، کێشەش پەیدا دەبێتن، بە نیسبەت خاڵی شەشەمیش وا تەسەور دەکەم زیادە، لە خاڵی شەشەم نووسرایە بڕینی هەر دارێکی دارستان واتە لە خاڵی پێنجەم: هاتیە بڕینەوە یان هەڵپاچینی دارو درەختی دارستان، خاڵی شەشەم پێم زیادە، بە نیسبەت خاڵی با بڵێین سێیەم بڕگەی سێیەم حوکمەکانی هەردوو بڕگە لەسەر مەشتەلەکان، باشە مەشتەل پەیوەندی زۆر بە دارستانەوە نیە، ڕاستە لەوانەیە مەشتەلەك هەبێت لەناو دارستان، کە ئەمە یاسایەکەمان بۆ دارستان دەرهێنا واتە مەشتەلەکەش دەگرێتەوە، وا تەسەور دەکەم تەحسیل حاسلە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك حەمە سعید فەرموو.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو جەنابت ئاماژەت پێکرد، ئەم ماددەیە گرینگە و ڕوحی یاساکەیە و، ناوی پاراستنی دارستانە، بەڵام بەداخەوە پێم وایە هەندێك ئیستسنای تیایە، ئەو ئیستسنایانە دارستان ناپارێزن، یەعنی ئیستسناکان وا دەکەن کە دارستان نەپارێزرێت، بۆیە لە ئەوەڵەن پێم باشە ئیستسناکە نەمێنێت (لایجوز نقل ملكية اراضي الغابات لاي شخص او جهة) (الى)ـەکە تا ئاخیر نەمێنێت ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم: بڕگەی (ثانیاً)

بكرێت بە دوو بڕگە، ثانیاً: (لایجوز القیام بأي من التصروفات و النشاطات الاتیة) بە موتلەقی، ئەویش خاڵی یەك و دوو و سێ و چوار و نۆ بێت، ئەو پێنج خاڵە پێم وایە پێویست ناكات بە هیچ شێوەیەك تەسەروفی تیا بكرێت (لایجوز القیام بأي من التصروفات والنشاطات الاتیة)، دووەم بڕگەی یەعنی ثانیا كە بۆ ثالثا (لایجوز القیام بأي من التصروفات والنشاطات الاتیة الا بموافقة الوزیر) ئەمیش ئەو خاڵانە بێت خاڵی (پێنج و شەش و حەوت و هەشت و نۆ)، ئەو خاڵانە بێت بە موافەقەی وەزیر، ما باقیەكەی نابێت هیچ تەسەروفێكی تیا بكرێت، ئەو كاتە زنجیرەی (ثالثا) دەبێت بە (رابعاً)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئاشتی خان فەرموو.

بەڕێز ئاشتی عزیز صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە ناونیشانەكە خۆی كە باس لە حیمایە دەكات، ناكرێت لە حیمایەكردنی دارستاندا ئاماژە بە ئاگر كەوتنەوە نەكرێت، یەعنی هیچ بڕگەیەكی تیا نیە و، یەكێك لە زیانەكان كە بەر غاباتی هەرێمی كوردستان كەوتووە لە ساڵانی ڕابردووە، یەكێك لە كێشەكان ئەوەیە كە موستەهدف بووبێت یان بەهۆی بێ بایەخیەوە بووبێت ئاگركەوتنەوە ڕووی داوە و، یەكێكی تر بەڕاستی لە هۆكارەكان ئەوەیە كە ژمارەیەكی زۆر لە دەغڵی جوتیاران نزیكی غاباتەكانە لە هەرێمی كوردستان، یان گوندەكان نزیكن لە غاباتەكان، بۆیە لێرەوە من بە زەروریەتی دەزانم كە بڕگەیەك هەبێت ئاماژە بەوە بكات كە پاراستنی دارستان لە ئاگركەوتنەوە، ئەو كەسەی كە دەیەوێت پووش و پەڵاش لەدوای دەغڵەكەی دەسووتێنێت، پێویستە رووخسەتێك وەر بگرێت، ئەم رووخسەتە لەلایەن پەیوەندیدار بێت و، لە زۆربەی وڵاتان دا زۆر جار سەقفی زەمەنی دانراوە، بۆ نموونە لە (1)ی تەمووزەوە تاوەكو (31)ی تشرینی یەكەم حەزرە كە هیچ جۆرێك سووتاندن یان پووش سووتاندن لەو ناوچانە ڕوو بدات، بۆیە ئێمە وەكو شێوازێكی پاراستنی غاباتەكان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كوێستان خان فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تێبینیم لەسەر بڕگەی یەكەمە، دیارە دارستان مولكی گشتیە و، ئێمە ئەو كێشەی كە هەمانە وەك جەنابی وەزیر باسی كرد لە كەمی دارستانە و، دارستانیش پێویست ناكات بە هیچ شێوەیەك بگوێزێتەوە بۆ هیچ كەس و لایەنێك، بەتایبەتی كە لێرە نووسراوە لە حاڵەتی زۆر پێویست، كە ئەوە دەستەواژەیەكی زۆر لاستیكیە و، دەكرێت زۆر خراپ بەكار بهێنرێت، وەك ئەو نموونەی هاوڕێم شلێر خان باسی كرد، كە ئێستا بەشێك لە شاخی قەیوان دراوە بە پرۆژەیەك كە (400) داری تیا لەناو دەچێت، بۆیە بە ڕای من

پێویستە بڕگەکە هەر لابرێت، بەڵام ئەگەر بە دەنگدان لا نەبردراو مایەوە، ئەو گۆڕانکارییەی بەسەر دابێت کە لیژنەی تەندروستی پێشنیاریان کردووە، بەڵام لەجیاتی موافەقەتی سەرۆکی هەرێم، موافەقەتی پەرلەمان بێت، لەبەر پاراستنی دارستانەکان، بڕگەی دووەمیش کە دەڵێت تەنها بە ڕەزامەندی وەزیر بێت، من پێشنیار دەکەم کە بکرێت بە ڕەزامەندی وەزارەت نەك وەزیر و، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك خاڵ هاوکارانم باسیان کرد، بەس من زۆر ناچمە سەر خاڵەکان، من لەسەر بڕگەی شەش (قطع اي من الاشجار الغاباتية)، تەبعەن ئەمە قەتعیە، بەڵام بەبڕوای من بڕینی داری غاباتی زۆرجار بیانی بیئی هەیە، زۆرجار بڕینی دار سوودمەندترە لەوەی بمێنێتەوە کە دارێك نەخۆش بێت، لەبەر ئەوە زۆر قەتعیە، پێم باشە ئەوە ورد بکرێتەوە، بۆ نموونە لە هەندێك یاسای بڵێین یاسای غاباتی وڵاتانی تر، دارەکانی تەحدید کردووە کە نابێت ببڕێتەوە بۆ نموونە داری سنەوبەر نابێت ببڕێتەوە، لەبەر ئیجرائاتی مەسەلەن داری سنەوبەری جەبەلی و لیسان، یەعنی کۆمەڵێك دەوڵەت هەیە تەحدیدی کردووە، بڕینەوەکەی لە مەقابل دا هەندێك یاسای تریش هەیە، لە مەقابلی بڕینەوە شتی بەدیلی تەحدید کردووە، کەسێك ئەگەر بۆ نموونە کۆمەڵێك دار ببڕێت، لە مەقابلەکەی دەبێت مەساحەیەکی ئەوەندە بکات بە دار کە پێویستی کرد لەو بڕیانە، من ڕەئیم وایە لە بڕگەی شەشەم (قطع اي من الاشجار الغاباتية) زۆر قەتعیە، دەکرێت وردبوونەوەی تیا بکرێت و، ئەسبابی هەبێت لە چ کاتێك دا دار ببڕێتەوە بە موافەقەی کێ بێت و، بۆچی بێت و مەقابلەکەی چی بێت؟ بۆیە پێم وایە ئەو بڕگەیە زۆر قەتعیە دەکرێت ورد بکرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لەسەر ئەوەیە، کە وەکو هاوکارانم فەرموویان پێش ئێستا، کە خاڵی یەکەم کە دەڵێت (نابێ موڵکایەتی زەویی دارستان بۆ هیچ کەس و لایەنێك بگوازرێتەوە)، ئەوە تەنها بە بڕیاری ئەنجومەنی وەزیران، ئەوە لێرانە ڕاست هاتووە، لە خاڵی دووەم: دەڵێت ئەو چالاکیانە ئەنجام نادرێتن تەنها بە ڕەزامەندی وەزیر نەبێت، تەبعەن وەزیر وەکو با بڵێین شتێکی ئەو هەڵسوکەوتانەی بەرامبەر بە دارستان دەکرێت، دەکریٚ ڕۆژێك لە ڕۆژان مەزاجی بێت، بۆیە پێشنیار ئەکەم کە ئەنجومەنێك هەبێت لە وەزارەت کە کاری ئەو دارستانانە ڕایی بکات، بۆیە لەگەڵ ئەوە نیم کە تەنها وەزیر ئەو شتەی پێ بسپێردرێت، لەگەڵ ڕێزم، تاوەکو توانایەکی زیاتری هەبێت ئەو ئەنجومەنە کار بکات، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵێکی تر، لەو

یاسایە، یان لەو ماددەیە باسی ئەوە نەکرایە کە بە چ شێوەیەك ئەو نابێ، نابێیانە جێ بەجێ بکرێت، ئەو (لا یجوز)انە کو جێ بەجێ بکرێت؟ ئەو دەزگایە هەیە، بەلاّم کێیە تێدا ئیش ئەکات؟ ئەو ڕێکارە یاسایانە چۆنە؟ ئەو دەستەیە کێیە کە ئیشی تێدا دەکات؟ تەبعەن لێرانە بەرفراوانی هەیە ئەو قسەیە، دەبێ هەوڵ بدەین ئەو کەسانە زیاد بکەین کە هۆشیاری کشتوکاڵیان هەیە، لە قوتابخانە، لە پەیمانگا، لێرانە هیچ ئیشارەتی بۆ نەکراوە، ئەو دەزگایە کێ هەڵی دەسووڕێنێ؟ بەڕاستی پرسی دارستان پرسێکی گەورەیە، وەکو بڵێی سامانێکی نیشتیمانیە، ناکرێ هەر کەسێك بۆخۆی تەصەروف بکات، ئێمە بەهەر شوێنێك کە بەو شوێنانە تێدەپەڕین هیچ ئیشارەیەك نیە کە پێت بڵێ ئەو ڕێگایە مەحزورە، یان دارستانە، هیچ شتی وامان نیە، و ئەو کەسانەی کە ئەو کارانە ئەنجام دەدەن ئەوەش ئیشارەتی پێ نەکرایە، کەسانی پسپۆر، چۆن مامۆستا پسپۆرە بۆ دەرس وتنەوە، ئەوەی سەرپەرشتی دارستان ئەکات ئەبێ پسپۆر بێت، (نان بۆ نانەوە، گۆشت بۆ قەساب) یەعنی بەڕاستی لێرە ئیشارەتی پێ نەکرایە، تێبینی سێیەمم، خاڵی شەشەم نووسرایە بڕینی هەر دارێکی دارستان، لە خاڵی حەوتەم ئەڵێ، هێنانی ئامێری تایبەت بۆ بڕین بۆ ناو دارستان، لێرە دەکرێ لە خاڵی شەشەم بڕینی هەر دارێکی دارستان تەنها بە شێوەیەکی مۆڵەت پێدراو، کەسانی مۆڵەت پێدراو ئەو دارانە ببڕنەوە، چونکە تۆ ئامێریش دەهێنی لە خاڵی حەوتەم بۆ بڕینەوەی دارەکان، دەبێ هۆیەك هەبێت بۆ بڕینەوەی دارەکان، بۆیە ئیقتیراحیش دەکەم کە ئەگەر لە حاڵەتێك ئەو دارە وەکو کاك (دڵشاد) فەرمووی، ئەگەر پێویستی بە بڕینەوەش هەبوو چی بکرێ؟ ئێستا (فلاح)ەکان ئەو ڕێکارە پیادە دەکەن، کە دارێك کرمێ دەبێت، یان خراپ دەبێت، دارێکی تر لە هەمان شوێن دەچینن تاکو ئەو بۆشاییە دروست نەکات، کە بەرز دەبێ و بڵند دەبێ ئینجا دارە کۆنەکە دەبڕێتەوە، یەعنی بەو شێوەیە بێت، ئەوە ئیشارەتی پێ نەکرایە، و زۆر پشتگیری ئەوە دەکەم کە بەنداو و جۆگە دروست بکرێت، بۆ ئەوەی ئاو بچێت بۆ ئەو دراستانانە، هەم بۆ جوانکرکردنی شێوەکانیان، هەم بۆ سوود وەرگرتن لێیان، چونکە دەزانین کە چەندساڵێکە کەوتینە وشکە ساڵی، کە لەوانەیە یاریدەدەر نەبێ بۆ سەوز بوونی ئەو دارستانە، خاڵێکی تریشم ئەوەیە، تەبعەن ئێمە سەردانی ئەو ناوچانەمان کردووە، ناوچەکانی دەوروبەری هەولێر، بەڕاستی هەر دارستانە و تێل بەند کرایە، یەعنی لێرە دەبێ ئەو ئەنجومەنە هەستی بەو شتە کردبێ، تێل بەند کراوە و خەڵکیش ڕۆژانە گلەیەکانیان بەرز دەکەنەوە، کە ئەو تێل بەند کردنە هی دارستانەکان یانیش مۆڵکن، خەڵك ناتوانێ وەکو لەوەرگا بەکاری بێنێ، خەڵك سوودی لێ وەرگرێ، بەرەکەی بخوا ئەگەر داری بە بەری تێدابێت، ئەوانە هەمووی کێشەنە، دەبێ ئیزافە بکرێتن، ئەنجومەنی وەزیران هەستێ بە چارەسەر کردنی ئەو کێشانە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو سەمیرە خان.

بەڕێز سەمیرە عبدالله اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیر ئەکەم، و دەست خۆشی لە لیژنەکانی مەعنی ئەکەم، پشتگیریش لە لیژنەی کشتوکاڵ ئەکەم، بەتایبەتی ماددەی (4) بڕگەی (2)ەم، کە موافەقەی بەڕێز سەرۆکی هەرێم زیاد بکرێت، چونکە سەرۆکی هەرێم دەستەڵاتەکی تەنفیزیە، و هەروەها قسەکانی من برادەران کردیان، کاك (صباح بیت الله) کردی، نامەوێ دووبارەی بکەمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شلێر خان.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ئەوەی کە ئەڵێ (الی موافقه الوزیر) تەئجیلی ئەرازی غابات، ئەگەر لیژنەی یاسایی پێی باش بێت یەکسەر ئەو دەستەڵاتە ڕەهایەی نەبێت، حەسەب قانون بیع و ایجار اموال الدوله، ڕەقەم (32)ی ساڵی 1986 ی بۆ زیاد بکەن، چونکە بەڕاستی ئەو ناتوانێ یەکسەر خۆی تەئجیلی بکات، دوای ئەوە پشتگیری لە لیژنەی کشتوکاڵ ئەکەم، بۆچی تەحدیدی نەکەین لە دۆنمێك کە لە (40) درەخت کەمتر نەمێنێتەوە، یەعنی ئەو کەسەی کە مەشروعێکی تێدا بکات، موحافەزەی درەختەکان بکات، دوای ئەوە فەقەرەی چوارەم زیاد بکرێت، من لە بڕگەی یەکەمیش باسم کرد، وابزانم کاك (جلال) مولاحەزەکەی منی بە هەند وەرگرت، ئەگەر بێت لە یەکێك لە ئیجرائاتی حمایەی غابات، (انشاء خطوط نار عبرة تخطيط مساحات من الاراضي التي تزال عنها النباتات لمنع انتشار الحرائق) سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو د. سیروان.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری کشتوکاڵ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو هەموو لایەك ئەزانێت ئەم قانونە کە هاتۆتە ئێرە ساڵی 2007، لەناو قانونەکەش کە باسی وەزیر ئەکات، باسی مەوقیع ئەکات، باسی شەخص ناکات، ئەمە ڕوون کردنەوەیەکە، خاڵێکی تر، کە لەناو قانونەکەش کە ئەڵێ وەزیر کە ئەڵێ بە تەنفیز ئەبێ بە تەعلیمات بێت بۆ ئەوەی تەنفیز بکرێت، جا لەو مەرحەلەوە بە لیژنە ئەکرێت، ڕوون کردنەوەیەکی تر، وەکو من تێبگەم، سەندوقێك هەیە پێی ئەڵێن سندوقی بیئە، کە هەرچی غەرامات هەیە ئەچێتە ناوی، دروست کردنی غابات بەشێکە لەوە، کە ئێمەش لیژنەیەکمان هەیە کە تەمسیلی ئێمە ئەکات لەوێ، لە لایەن (گرین داڵت)ەکەوە کەوا دارستان دەوروپشت بۆ ئەوەی تۆز و خۆڵ کەم بکاتەوە، لەناو ماستەر پلاندا هەیە، بە پانی (3) بۆ (4) کیلۆمەترە کە بە دەوروپشتی هەولێر ئەڕوات، وەکو من تێبگەم ئەوە مەسئولیەتی شارەوانیە، بەڵام ئێمە هاوکاریان ئەکەین،

یەکێ لە برادەران وتی کە من باسم کردووە کە خۆم چیم بۆی کردووە؟ بەڕاستی من داوای لێبوردن ئەکەم کە بە شەش مانگ غابەم پێ دروست نەکرا، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەر بۆ ڕاست کرنەووە، جەنابی وەزیر گوتی لە ساڵی 2007 ەوە، بەڵام بە نووسراوی ئەنجومەنی وەزیران ژمارە (2254) لە 2011/9/15 ئەم پرۆژە یاسایە پێشکەش بە پەرلەمان کراوە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەندێك مولاحەزات کە باسی مەوادی کیمیایی و ئەوانە کرا، ئەوە لە ماددەکانی دواوە باس کراوە، دوو، مەسەلەی سندوقی هاوکاری وەکو جەنابی وەزیر ڕوونی کردەووە، مەسەلەی حەرائیق، ماددەیەکی خاصمان هەیە، و باسیشمان کردووە لە حەرائیقدا ئێمە داوای زیاد کردنی ماددەیەکمان کردووە لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری، بۆ مەسەلەی دابین کردنی پێداویستیەکانی حەریق کوژاندنەوە، یەعنی ئیلزامی حکومەتمان کردووە لەو ماددە، مادام پۆلیسی غابات هەیە، مادام کرێکاری غابات هەیە، ئەبێت پێداویستیشیان بۆ جێ بەجێ بکات، یەکێ لەوانە مەسەلەی خەتی ئاگرە و مەسەلەی ئەبراجە کە جیهازی پەیوەندی پێشکەوتووی تێدا بێت، بۆ ئەوەی بزانرێت لە کوێوە غابات هەیە، لە کوێوە حەریق هەیە، ئەوەمان جێ بەجێ کردووە، مەسەلەی حەرائیقیش بە ماددەیەکی تایبەت هاتووە، بەڕاستی پێشنیار ئەکات کە پەیمان خان باسی کرد، سەقافەی غابات، پێویستە گرنگی غابات لە مەراحیلەکانی دیراسە بیکەین بە ماددەیەك ئەوە، من ئیقتیراحم بۆ لیژنەی یاسایش کرد کە مەسەلەی ئیهتیمام بە غابات و سەقافەی غابات و مەسەلەی سەوزایی هەر لە بیدایەتی پۆلەکانی سەرەتایی تێدا بێت، تا جامیعە، و داواش بکرێت کە بەشێکی تایبەت بۆ دارستان بکرێتەوە لە زانکۆکانی هەرێمی کوردستان و، سوپاس.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ویستم لە سندوق ناڵێم ئەو سندوقەی کە غەرامەی دێتە سەرێ، هەر وەکی جەنابت وتت ئەوە روحە، نیزامەکی موئەسەساتی ئەو سندوقەی کە دەیەوێ غاباتی پێ دامەزرێت، سندوقەکە دەبێ لە لایەن وەزارەت، ئەسحابی هیوایەت، خێرخواز، ئەوەی کە تەیر و توال بەخێو ئەکات، ئەوەی کە مونەزەماتی دەولیە، سندوقی نەقدی دەوڵی عالەمی، ئەوەی کە خۆیان پارەی دەبەخشنە ئەو سندوقە، ئەو سندوقە وا دادەمەزرێ کە مەبلەغەکی وای هەبێت کە ئیحتیاجی بە بودجەی یەك ملیار و دوو ملیار و چەند فلسەکی غەرامەی نەبێ کە دێتە ناو ئەو سندوقەی، زۆر سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

ماددەی پێنجەم:

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة:

(الغابات المحمية وهي مساحات الغابات او الاراضي الواقعة داخل الغابات و تكون مخصصة لاغراض خاصة كالمحافظة على بعض انواع الاشجار والحيوانات و الطيور والصخور او المواقع الاثرية او المناظر الطبيعية ولايجوز دخول اي شخص فيها) ويكون انشاء وتحديد هذه المحميات بقرار من الوزير يحدد فيه:

اولا:اسم الغابة المحمية والهدف من انشاءها.

ثانيا:موقعها وحدودها ومساحتها.

ثالثا:تنظيم كيفية الدخول والخروج وتنظيم ادارتها.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی پێنج:

(دارستانی پارێزراو بریتین لە ڕووبەرەکانی دارستان، یان ئەو زەویانەی کەوتوونەتە ناو دارستان، بۆ مەبەستی تایبەتی تەرخان کراون، وەکو پاراستنی هەندێ جۆری دار و ئاژەڵ و باڵندە و بەرد و یان شوێنەواری دێرین و دیمەنە سروشتیەکان، و نابێ کەس بچێتە ناویانەوە، دامەزراندن و دەست نیشان کردنی ئەو پارێزراوانە بە بڕیاری وەزیر ئەبێت کە ئەمانە دیاری ئەکات:

یەکەم:ناوی دارستانی پارێزراو و ئامانجی دامەزراندنی.

دوو:شوێن و سنوور و ڕووبەرەکەی.

سێیەم: ڕێکخستنی چۆنیەتی چوونە ناوەوە و هاتنە دەرەوە و بەڕێوەبردنی.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە هیچ تێبینیەکمان نیە ل سەر ئەم ماددە.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیەکمان نیە لەسەر ئەو ماددەیە، سوپاس

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە ماددەکە ئەکەین، تەنها یەك تێبینیمان هەیە، ڕستەیەك لە کۆتایی پێشەکی ماددەکەدا هەیە، کە هیچ کەسێك بۆی نیە بچێتە ناو ئەو جۆرە دراستانە، ئەو بڕگەیە زیادە و پێویست ناکات.

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

له سەرەتاش جەنابی وەزیر داوای کرد کە قسە بکات لەبەر ئەوەی ئەم یاسایە لە مێژە پێشکەش کراوە، و جەنابیشی ئاگای لە ئەصلی پرۆژەکە نەبووە پێشتر، بۆیە ئەگەر ئیزافەیەکی هەبێت ئێستا قسە بکات، دوایش ڕێی پێدەدەین بۆ ئەوەی زیاتر قسە بکات، کێ تێبینی هەیە؟ (امیر گۆگە، فاضل بەشارەتی، کاوە محمد امین)

بەرێز امیر گوگە یوسف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی پشتگیری لیژنا یاسایی دکەم چونکە ل دوماهی د بێژیت (لایجوز دخول ای شخص فیها)، هەروەسا د خالێن سێ (تنظیم کیفیة الدخول و الخروج و تنظیم ادارتها)، ئەڤە ل ڤێرێ هاتیە چارەسەر کرن، ئان کو ئەڤ ڕێزە ل ڤێرێ (لایجوز دخول ای شخص) چونکە پێویست ناکات، ل خالا سێ هاتیە چارەسەر کرن، سوپاس.

بەرێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك فاضل.

بەرێز فاضل محمد قادر:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (5) باسی ئەو شتانە ئەکات کە دەبێ پارێزراوبن، بەتایبەت تەرخان کراو، وەکو پاراستنی هەندێ جۆری دار و ئاژەڵ و باڵندە و بەرد و یان شوێنەواری دێرین و دیمەنی سروشتی نابێت کەس بچێتە ناویەوە، ئێستا دیاردەیەك هەیە لە شاری هەڵەبجە، کە بە داخەوە چونکە ئاسەوارێك یان شوێنێکی سروشتی جوان کە خوای گەورە بەخشی بێتی بە ناوچەیەك نابێت لێی بسەنیەوە، کۆچی پێ بکرێت بۆ ناوچەیەکی تر، ئێستا بۆ ماوەی ساڵێکە من چەند جارێك پرسیارم کردووە، عەلا ئەساس بە ناوی ئەمریکیەکانەوە ئەم باسە ئەکەن، ئاسەواری سنووری هەڵەبجە دەگوازرێتەوە و نازانم بۆ کوێی دەبەن، چونکە هەتا ئێستاش ئەوەی کە هەموومان دەیزانین مۆزەخانەیەکی مەرکەزی نیە لە کوردستان کەوا دەوڵەمەند بکرێ بە ئاسەوارە دێرینەکان، لەبەر ئەوە دەبێ هەر ناوچەیەك تایبەتمەندی خۆی هەبێت، و هەر ناوچەیەك ماڤی خۆیەتی پارێزگاری لە سروشتی و لە شوێنە دێرینەکانی بکرێ، بۆیە داواکارم حکومەت، و وەزارەتە پەیوەدنیدارەکان ڕێگری هەبێ لەم بەرنامەیەی کە ئێستا بە تایبەت لە هەڵەبجە دەستی دراوەتێ و بە بەردەوام شوێنە دێرینەکان دەردێ و ئەبرێ بۆ جێگایەکی تر، سوپاس.

بەرێز د.حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك کاوە.

بەرێز کاوە محمد امین:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن هـەمان تێبـینی كـاك (امـیر)م هـەبوو، بـەڵام ئـەوەی كـە لیژنـەی یاسـایش باسـیان كـردن ئـەو برگـەی ئەخیر(لایجوز دخول) تەناقوز ئەكات لەگەڵ برگەی سێیەمی ماددەكە، (تنظیم كیفیـة الخـروج والـدخول)، ئەگەر لاشی نەبەی دەتوانی بڵێی (لایجوز دخول ای شـخص فیهـا الى بترخـیص و بـاذن مـن الجهـة المسؤلة او الجهة المعنیة)، ئەوەش دەبێ ئیزافەی بكەی ئەگەر بمێنێتەوە، زور سوپاس

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری كشتوكاڵ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەر مەبەست لە مەحمیەكان لە هەموو جیهان هەر ئەوەیە، مەسەلەن زۆر نەوعی باڵندە هەیـە لـە كـاتێكی تایبەت دا هێلكە ئەكەن، لەبەر ئەوە لە هەموو جیهان ئەو ماوەیە دایئەخەن بۆ ئـەوەی خەڵكەكـە نەچـێتە ناوی، مەبەستی مەحمی ئەوەیە، سوپاس

ماددەی شەشەم:

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة السادسة:

اولا- للوزیر انشاء مناطق وقائیة في الاراضي الامیریة و اراضي الامـلاك الخاصـة والـتي تكـون جـرداء معرضـة لتعریة التربة بسبب الجریان السطحي للماء، او في الاراضي الغاباتیة الاخرى وذلك من اجل:

1-تثبیت التربة على الجبال والمنحدرات التي تزید نسبة المیل عن 50٪.

2-حمایة الاراضي من اجتیاح الانهار والسیول.

3-حفظ الینابیع ومصادر و مجاري المیاه.

4-حفظ منظر طبیعي تابع لمركز اصطیاف او الطرق الرئیسیة العامة.

ثانیا- یمنع اصحاب الاراضي الخاصة من الاستثمار الغیر الملائم للاهداف الوقائیة.

ثالثا- للوزیر الغاء قرار انشاء مناطق الوقایة عند زوال الاسباب الداعیة لانشاءها.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

ماددەی شەشەم:

یەكەم- بۆ وەزیر هەیە ناوچەی خۆ پاراسـتن دابمـەزرێنێ لـەناو زەوی مـیری یـان زەوی مـوڵكی تایبـەت كـە ڕووتەنن و ڕووبەڕووی داماڵینی خاكەكە بوونەتەوە بەهۆی تێپەڕبوونی ڕێڕەوە ئاویەكان تیایدا، یان لـەناو زەویە دارستانیەكانی تر، و لە پێناو:

1-جێگیركردن و مانەوەی خاك و خۆڵ لەسەر شاخ و لێوارەكان كە ڕێژەی لاریی لە 50٪ زیارترە.

2-پاراستنی زەوی لە تەوژمی ڕووبار و باران.

3-پاراستنی كانی و سەرچاوەكان و ئاوڕێژەكان.

4-پاراستنی دیمەنی سروشتی ناوەندە گەشت و گوزاریەکان و یان ڕێگا سەرەکیە گشتیەکان.

دووەم- خاوەنی زەوی تایبەت لە وەبەرهێنان قەدەغە دەکرێت کە لەگەڵ هۆکارەکانی خۆپاراستن نەگونجێت.

سێیەم- وەزیر بۆی هەیە بڕیاری دامەزراندنی ناوچەکانی خۆپارێزی هەڵبوەشێنێتەوە ئەگەر هۆکارەکانی دامەزراندنیان نەما.

بەڕێز زکیە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مە تێبینیمان نیە ل سەر ئەم ماددەیە.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیەکمان نیە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین و تێبینیمان نیە.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری کشتوکاڵ وسەرچاوەکانی ئاو

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها تێبینیم ئەوەیە ڕێژەی سلۆپەکە کە 50٪ یە نازانم لەسەر چ ئەساسێك دانراوە؟ چونکە زۆربەی جار کە من دەیبینم لە 45٪ و 40٪ ە، ئەگەر بیکەینە 45٪ باشە.

بەڕێز د.حسن محمد-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ (ئاهەنگ عارف، سالار محمود)

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی وەزیر لەسەر مەیلی سلۆپەکەی تەعلیقەکی هەیە، بەڵێ ڕاست دەکات، ئەگەر لێرە هەیئەتەکی مەسحی جیۆلۆجی هەبا ئێستا ئەو دەیتوانی لۆمان ڕوون بکاتەوە و جوابیش داتەوە، چونکە غابات وەحدەیەکی بەتەنێ نیە یەك کەس بتوانی قرار و قانونی بۆ دانێت، غابات یەکەم ئیحتیاجی بە مەسحی جیۆلۆجی و پلانەك هەیە، ئیحتیاجی بەو ئاوەی هەیە کە مەصدەری ئاوەکەی لە لای خۆمان نیە، موحتەمەلە لە دەولەتەکی تر، لۆیە ئەگەر مەسحی جیۆلۆجی لێرەبا موحتەمەلە ئەوان پرۆژەکەیان دەوڵەمەندتر ئەکرد، سوپاس

بەڕێز سالار محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەنیا تێبینیم لەسەر ئەو صەلاحەتیە هەیە کە لەم ماددەیە دراوە بە جەنابی وەزیر بۆ ئەو مەهامانە، کە ناوچەی خۆ پاراستن دابمەزرێنێ، ئێمە لە ئامانجەکاندا و لە خاڵی یەکەم دا نـاوی وەزارەت پـێش وەزیـر هاتووە، بێگومان وەزارەت گرنترە لە وەزیر، و پێئەچێت وەزیریش بۆ ئەم یاسـایە ئیختیصاصـی لـە بـابێکی تر هەبێت و لەم بابە نەبێ، بۆیە وەزارەتیش ڕاوێژکاری هەیە، بەڕێوەبەرایەتی گشتی هەیـە، سـتاف هەیـە، ئەتوانێ لە ڕێگەی ئەنجومەنێکەوە ئەم مەسەلەیە یەك لایی بکرێتەوە، بۆ ئەوەی تاکە کەس تەحەکوم بەم بابەتـەوە نـەکات، هەرچـەندە وەزیـر هـەم جێگـەی متمانەیـە و هـەم جێگـەی تەقدیریشـە، بـەڵام بـۆ مەسەلەیەکی ئەم بابەتەو بۆ ئەم ماددە و ماددەکانی تریش هەست ئەکەم داڕێژەرانی پرۆژەکـە تـەرکیزیان لەسەر وەزیر هەبووە، لە کاتێکدا وەزارەت گرنگترە، سوپاس

ماددەی حەوتەم:

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

الانتفاع من الغابات

المادة السابعة:

اولا: الاشخاص الساكنين داخل اراضي الغابات او بجوارها او اسـتثناءا مـن احكـام المـادة (4) مـن هـذا القـانون الانتفاع بما لايتجاوز احتياجاتهم الشخصية من الغابات شريطة عدم الاضرار بها وذلك من خلال:

1-الانتفاع من جميع الاخشاب اليابسة والاخشاب اللازمة لصنع الالات والادوات الزراعية بعد الاذن بذلك.

2-رعي المواشي باستثناء الماعز.

ثانيا:-للمدير العام ان يصدر مجانا اجازات ياذن بها للاشخاص المشمولين بالبند (اولا) من هذه المـواد او افـراد القبائل برعي مواشيهم في الغابات المجاورة لهم بشرط التقيد بتعليمات تصدر لهذا الغرض.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی حەوتەم:

یەکەم: ئەو کەسانەی کە لەناو زەویـەکانی دارسـتان یـان لـە تەنیشـتیان نیشـتەجێن بـەدەر لـە حوکمـەکانی ماددەی (4) ی ئەم یاسایە دەتوانن سوودمەند بن لـە دارسـتان، کـە لـە پێویسـتی خۆیـان زیـاتر نـەبێت، بـە مەرجێك زیانی پێ نەگەیەنن، ئەمەش لە ڕێگەی:

1-سوود وەرگرتن لە هەموو دارە وشکەکان و ئـەو دارانـەی پێویسـتن بـۆ دروسـت کردنـی ئـامراز و ئـامێری کشتوکاڵی دوای مۆڵەت وەرگرتن.

2-لەوەڕاندنی ماڵات جگە لە بزن.

دووەم- بۆ بەڕێوەبەری گشتی هەیە مۆڵەتی خۆڕایی دەربکات بۆ ئەو کەسانەی بڕگەی یەکەمی ئەم ماددەیە دەیان گرێتەوە هەروەها بۆ تاکەکانی ئەم هۆزانە کە ماڵاتیان لە دارستانەکانی تەنیشتیان بلەوەڕێنن، بە مەرجێك پابەند بن بەو ڕێنمایانەی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچن.

بەڕێز زكیە صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنسبەت یەکەم، لیژنە پێشنیار دەكات بەم شێوەیە دابڕێژریتەوە:

1-سوود وەرگرتن لە گشت دار و كۆتەرە وشكەكان كە بەكاردێت لە پشەسازیە خۆجێیەكان.

2-لەوەراندنی ماڵات باشتر وایە بە ژمارەی بزن كەم بكرێتەوە، بە نیسبەت خاڵی دووەمیش تێبینیمان نیە.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هیچ تێبینیمان نیە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری كشتوكاڵ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وەكو من لێی تێئەگەم ئێستا چەند كێشەیەكمان هەیە لە چەند فەترەیەكین هاوكاری كێشەی ئەوەش ئەوەیە كە لە هەرێمەوە ژمارەیەكی زۆ مەڕ دێت، وەكو پێم وتراوە دەوری (2) ملیۆنە، لەبەر ئەوە حەزئەكەم شتێك ئیزافە بكەین وەكو دووەم، كە وابێ:

2-لایسمح للوافدین الی الاقلیم من اصحاب المواشي دخول حیواناتهم لغرض الرعي الا بموافقة وزراة الزراعة و لفترة محددة) جا ئەگەر ئەم پێشنیارە قبوڵ كرا لە سێیەم ئەبێ دووەمی بۆ ئیزافە بكەین، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟ (ئاهەنگ عارف، عبدالرحمن حسین، سالار محمود، د.احمد وەرتی، امیر گوگە، سەردار رشید، شلێر محمد نجیب)

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەنها تێبینیم لەسەر خاڵی (2) لە بڕگەی یەكەم لە ماددەی (7) هەیە، لەوەڕاندنی ماڵات جگە لە بزن، یەعنی حیكمەت چیە تەنها بزن جیاكراوەتەوە؟ ئێ خۆ بزن و مەر یەك حوكمیان هەیە.

بەڕێز امیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەبعەن ئەو تێبینیەیە تایبەتی خەلکێ گوندا دزانن بەرێز جەنابی سەرۆکی پەرلەمان، یەعنی دائیمەن بزن پتر مقاوەمێ جەوێ یەعنی یێ بەفر و تشتان هەمی خەلکێ گوندا پتر بزن بخێو دکەتن، چونکە پتر مقاوەمێ دکەتن، ئەڤە ئێك، یێ دووێ پشتگیری رایێ جەنابێ وەزیرێت دکەم، کو ئەو مەڕ دێنە خارێ بۆ کوردستانێ بێتە تەنزیم کرن، برێکا موافەقە، ئەگەر نەبت ئەو فەقەرە بێتە ئیزافە کرن، و سوپاس

بەرێز سەردار رشید- بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستیدا لەم ماددەیە دوو حاڵەت هاتووە کە یەکیان بە ڕەهایی مۆڵەت دراوە کە بچێ دار ببڕێتەوە لەو دارستانانەدا، بەڵام ئێمە حەقیقەتەن لە غابات لەوانەیە جەنابی کاك (حسین) باشتر بزانێ، جەیشێکی گەورە و گران لە فەرمانبەر و لە ئیدارە و لەوانەمان هەیە، با سەرپەرشتی ئەوانە بکەن، بۆ ئەوەی خەڵك چ گرنتیەك هەیە لەو حاڵەتە کە ئەوە داری تەڕ و ئەوە وشکە بەیەکەوە نایان بڕێتەوە؟ دووەم ئەو حاڵەتەی برادەران باسیان کرد، لە ڕاستی دا شوانێکی فەقیر چوزانێ ئەو مەڕە یان بزنە؟ لە وڵاتی ئێمە مەڕ و بزن هەمووی بە یەکەوە هین ئەکرێ، یان قەدەغە بکرێ هەردووکی، یان بەڕاستی ئەو حاڵەتە بڵێی با مەڕەکە لەو لاوە بلەوەرێ و بزنەکە لەو لاوە، بەڕاستی ئەوە لە یاسادا شتێکی هین نیە،سوپاس

بەرێز شلێر محمد نجیب:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بڕگەی یەکەم لە ماددەی حەوتەم، کە ئەڵێ (الانتفاع من جمیع الاخشاب الیابسە والاخشاب اللازمە لصنع الالات والادوات الزراعیە)، بەڕەئی من باسی هین نەکراوە، عەمەلیەی تەحتیت کە خۆمان ئەزانین بەس ئەوەیە مەنعی (الی عملیە تحتت غیر القانونی) چونکە بتەوێ و نەتەوێ ئەوە هەر خەلوزی خۆی دروست ئەکات، لەبەر ئەوە بە پێی یاسا ئەو کارەی بۆ دا بڕێژرێت، سوپاس

بەرێز ئاهەنگ عارف

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

100٪ تەئیدی جەنابی وەزیر ئەکەم، بۆ زیاد کردی ئەو فەقەرەیە، چونکە ئێمە بە چاوی خۆمان دیتیتمان وەختی خۆی لە گەرمیان لە ساڵەکانی ....

بەرێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەرێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە 1998 هەتا 2003 ئەوەی بکوژ و ئەنفالی گەرمیان بوون، مەڕ و ماڵاتیان لەوێ بەخێو دەکرا، ئاوای ئێران دەکران، تیجارەتی پێدەکرا، 100٪ لەگەڵ جەنابی وەزیرم بۆ زیادکردنی ئەو فەقەرەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز كاك عبدالرحمن فەرمووو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی سەبارەت بەماددەی حەوتەم، بڕگەی یەكەم، یەكەم كەدەڵێ (بۆی هەیە دارە وشكەكان بەكاربێنێ و لەئاخیریش دەڵێ دوای مۆڵەت وەرگرتن) كەسێك لە دێیەك، لە شاخێك، بیست كیلۆمەتر لەناو مەحافەزە یان قەزا یان ناحیە دوورە، بچێ دارێك، دەسكە دارێك ببڕێ بۆتەڤرێ یان بۆ هەرشتەك ببڕێ بێت مۆڵەتی وەربگرێ ئینجا ئەو دەسكە دارە ئەوەندە درێژە ببڕێ؟ توخوا ئەوە تشتێكی زۆر ناماقولە و نایاساییە و نارێك و پێكە و ناگونجێ لەگەڵ خەڵكی ئێمە، لەگەڵ كوردستان، لەگەڵ ئەو شتەی كە لەناو ئێمەی كوردا هەیە، ئەمە هەر ناگونجێ، ئەمە ناكرێ، ئەمە زۆر تەواوە داری وشك بەكار بێنێ، داری تەڕ بەكار نەینێ، بەلاّم ئەو دەسكە دارە ببڕێ بۆ زراعەت بەكاری بێنێ، بەبێ مۆڵەت بێ، من زۆرم پێباشە ئەو مۆڵەتە لەوێ نەمێنێ، دوای ئەمەش ئەوەی كە دەڵێ نابێ یەعنی ئەوەی تر كە ئەڵێ بزن مەسەلەن بڕگەی دووەم كەئەڵێ مەڕ و مالاّت لەوەڕێنێ، بزن نەبێ، ئەگەر باسی غاباتی حكومەت دەكات، كە حكومەت تازە بچینێت تەواوە، من لەگەڵم، هیچ حەیوانێك نەچێتە ناوی، بەلاّم ئەگەر باسی ئەو غاباتەی ئێستا هەمانە ئەی چ بخوا بزن؟ هەر دار دەخوا، هەر چڵی دەخوا، خۆ هەرگیا ناخوا، زۆر كەم بزن گیا دەخوا، هەموو چڵێ ئەخوا، ئەمە هەر ناكرێ، ئەمەش لابدرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆكی پەرلەمان.

كاك سالار فەرمووو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕستیدا من ڕام وایە ماددەی حەوتەم هەر بڕگەی دووەم لابدرێ، لەبەر دوو سەبەب، یەكەكیان: ئەو تەرجەمە كردنە لوغەوییەی كە مەواشی كردووە بە مالاّت، ئێمە لەزمانی كوردی بۆ مەواشی مەڕو مالاّت دەوترێ، ئەو مەڕو بۆ لادراوە؟ لەكاتێكدا مەڕ و مالاّت تەنیا وشەیەكە، وشەیەكی لێكدراوە مەڕەكەی لێبكەیتەوە مالاّتەكە مانایەك نابەخشێ، من تەسەوڕم وایە مالاّت لە ئەموالەوە هاتووە لەزمانی عەرەبیدا، تەسەوڕم وایە لە تەرجەمە كردنەكەدا دیقەت نییە، ئەگەر لەماددەكانی پێشوودا هەستدەكەم بەو شێوەیە ڕۆیشتووە، ئێمە دەنگمان لەسەر وشەیەك داوە كە وشەكە نازانین ماناكەی چییە، واتە دەنگمان لەسەر وشەیەكی بێ مانا داوە بۆ مەسەلەیەك كە مانا بگەیەنێ، بۆیە هیوادارم لەماددەی حەوتەم ئەوە چارەسەر بكرێ، ئەگەر لەماددەكانی پێشوودا نەهاتبێ، ئیتر قسەی لەسەر نەكراوە بۆ ئەوەی كە ئەمە واتا نابەخشێ

لە ڕاستیدا، بۆیە دەبێ تەرکیزی بکرێتە سەر، ئەگەر دەمینێتەوە مەڕ و ماڵات ئیزافە بکرێ، کە وتت مەڕو ماڵات ئەو جیاکارییە ناگەیەنێ کە برادەران باسی بزنیان کرد لەڕاستیدا کە ئەمەش خۆی مەسەلەیەکی شازە، لە کوردەواریدا نوکتە هەیە، بەڵام ئێرە جێگای نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

شتێکە دەربارەی بزن دوو ئەگەر بیگۆڕین بەشێوەیەك بڵێ (راعي المواشي باستثناء الماعز فی الغابات الناشئة والغابات التي تتعرض للحرائق)، چونکە کێشەکە بەراستی لەوێدایە، بزنەکەیە کە غاباتەکە تازە دەبێتن نەمامەکە هەمووی دەخۆن، ئەگەر ئاگریش بێتن کە سەر لەنوێ تازە دەبێتەوە مەجالی نادەن بۆ ئەوەی پەرە بەخۆی بدا، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو کاك جلال.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەفوو زۆر باسی بزن کرا، بەڕاستی ئێمە دەوڵەتە دراوسێکانمان (ئێران، تورکیا) ئەوانەی کە غاباتیان هەیە، بەڕاستی خاوەنی غاباتن ئەصڵەن هەر قەدەغەیان کردووە، بزن کێشەیەکی هەیە شێوەی ددانی بزن گۆپکە دەخوا، ئەو گۆپکەیەی کەلقی لێدروست دەبێ و لقەکە ئەبێتە دار، کێشە ئەوەیە ئەو ددانی وایە کە گۆپکەکە دەخوا، لەبەر ئەوە کەم کردنەوەی بزن ڕاستە لای ئێمە شاخ و کێوە ئەبێ هەبێ، بەڵام کەم کردنەوەی شتێکی خراپ نییە، چونکە هەموومان ئاگادارین ئێستا لە زۆر شوێن و دێهاتی هەرێمی کوردستان جاران پەنجا ساڵ لەمەو پێش یەك مەڕی تێدا نەبووە، ئێستا (500) مەڕی تێدایە و بزنیشی تێدایە، ئێمە گوتوومانە کەم کردنەوەی لەبەر ئەوەی بزن بەدارا هەڵبگەرێ دوومەتر، سێ مەتر، دانی وادروست بووە کە گۆپکە دەخوا کە نایەڵێ لقەکان دروست بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو بۆ ماددەی هەشت.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (8):

اولا: يخصص وزير المالية بناءا على طلب من وزير الزراعة و الموارد المائية المساحات المروية المطلوبة من الاراضي الاميرية لاغراض التشجير و انشاء الغابات و توسيعها في المناطق التي لا تنمو فيها الاشجار بصورة طبيعية.

ثانيا: لوزير الزراعة و الموارد المائية القيام بتشجير المساحات الجانبية لجداول الري و احواض السدود و جوانب الطرق العامة خارج حدود البلديات وغيرها بالتنسيق مع الجهات ذات العلاقة.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

فەرموو بەکوردییەکەی

بەڕێز عمر عبدالرحمن.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (8):

یەکەم: وەزیری دارایی لەسەر داوای وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو رووبەری پێویست لە زەوی میری بەراو تەرخان دەکات بەمەبەستی دار چاندن و دامەزراندنی دارستان و فراوانکردنیان لەو ناوچانەی بەشێوەی سروشتی داریان لێناڕوێ.

دووەم: وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو بۆی هەیە رووبەرەکانی تەنیشت جۆگەکانی ئاو و ئاودێری و حەوزی بەنداوەکان و تەنیشتەکانی رێگا گشتییەکان لەدەرەوەی سنووری شارەوانییەکان و هی تر بەدار بچێنێ بەهەماهەنگی لەگەڵ لایەنی پەیوەندیدار.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیمان نییە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی تەندروستی و ژینگە، فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیەکمان نییە لەسەری، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەكە دەكەین و تێبینیمان نییە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، هەر ئیزافەیەك لەژێر (دووەم) تەشجیرەكە بۆ كێ بێت؟ (القیام بتشجیر) ئیزافە بۆ بكرێ (المناطق المعرضة للتصحر والتعریة والفیضانات) لەپاشان (المساحات الجانبیة)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆكی پەرلەمان.

كێ دەیەوێ قسە بكات؟ تكایە دەستی بەرز بكاتەوە، ئەو بەڕێزانەی قسە لەسەر ئەو ماددە دەكەن، ناویان نووسیوە (ئاهەنگ خان، شلێر خان، كاك سەردار، كاك سالار، شەونم خان، تارا خان، كاك فرمان، بەیان خان)، فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من دوو تێبینیم هەیە، بەنیسبەت ماددەی (1 و 2)، دەڵێ (یخصص وزیر المالیة) فەقەرەیەكی بۆ زیاد بكرێ بڵێ (بتعاون مع هیئة المسح الجیولوجي)، چونكە ئەو زەوییانەی كەسەر بەوەزارەتی مالییە دەبن زۆرجار بۆ هەر ئەسبابێك بی دەچێتە لای وەزارەتی مالییە لەسەر قانونەكانی ئیستیملاك پێشتر كە لە سەردەمی كاتی ڕژێمی بەعس بوو، بۆیە هەیئەی مەسحی جیۆلۆجی زۆر زۆر بەسوود دەبێ، لەوەزارەت مالییەش لەوەزارەتی زراعەش كە تەعاونێكی لەگەڵ وەزیری مالییەی بكات بۆ ئەو فەقەرەیە، فەقەرەی دووەم لێرە دەڵێ (: لوزیر الزراعة و الموارد المائیة القیام بتشجیر المساحات) ئەوە با هەر لەگەڵ وەزیری ئیعمار پێشتر باسمان كرد، ئێستا وەزارەتی ئەعمال ئەركی سەرشانییەتی كە دەستی هەبی لە تەشجیری ڕێگا و بان و سەد و ئەو غاباتەی كە دەكەوێتە ناو ئەو ڕێگا و بانانە، ئەگەر تەماشای ئیتیحادی ئەوروپی بكەی، مەشروعەكیان هەیە(نیو ڕۆد كۆنسترەكشن كۆنسێت) (2n nn 2c nr2c) ئەوە هەتا فەقەرەیەكی هەیە لەشەشەمین فەقەرەی دەڵێ (سمارت ئان سێفتی) ئەو ڕێگایەی كە تۆ تەشجیری دەكەی وەزارەتی ئەعمار دەبی پێوەرەكەی موحەرەماتەكەی لەگەڵ وەزیری زراعە بە تەعاون ئەوەی بكا، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆكی پەرلەمان.

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەر بەنیسبەت ئەوەی کە ئەڵێ (جوانب الطرق العامة خارج حدود البلديات) ئێمە یاسایەکمان هەر لەم پەرلەمانە دەرکرد کەیاسای (طرق العامة)یە، ئەوە ڕێگا گشتییەکان ئەو تەشجیرە ئەبێ بە تەنسیق بێ لەبەر ئەوە کە ئەڵێ (جهات ذات العلاقة) من تەسەوڕ دەکەم هەر وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە بێ، لەبەر ئەوەی زیان بە جادەکە نەگەیەنێ و لەمەحەرەماتی ئەو جادەیە بێ بەپێی ئەو قانونە کە لەپەرلەمان دەرچووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

کاک سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، قسەکەی من کرا.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

کاک سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من پرسیارێکم هەیە، ناوهێنانی وەزیری دارایی لەبڕگەی یەکەمی ماددەی هەشتەمدا بۆ ئەو پرسە بۆ؟ خاڵی دووەمیش کە باسی لایەنی پەیوەندیدار دەکا دەبێ دیاری بکرێ لەڕاستیدا، من تەسەوڕم وایە ئەم دوو خاڵە وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار لێی مەعنییە وەکو ئەوەی شلێر خانیش ئاماژەی پێکرد، بەهەمان شێوە وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە بەتایبەتی ئەوانەی دەکەونە دەرەوەی سنووری شارەوانی بەحوکمی فراوان بوونی شارەکان، بەحوکمی کۆمەڵێك هۆکاری تر ئێستاکە زۆر مەهام تێکەڵ دەبێ لەنێوان وەزارەتی کشتوکاڵ و وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزارا لەتەرخانکردنی زەوی بۆ نیشتەجێ بوون، بۆ گەشت و گوزار، بۆ زۆر بواری تر، من تەسەوڕم وایە لەم بوارەشدا وەزارەتی شارەوانی و گەشت و گوزار کۆمەڵێك ئەرك و مەهامی دەکەوێتە ئەستۆ بە تەحدید ناوی وەزارەتی شارەوانی بهێندرێ بۆ هەماهەنگی و تەواوکردنی ئەو مەبدەئە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا لەماددەی هەشت، بڕگەی یەکەم پشتگیری تەواو لەقسەکانی ئاهەنگ خان دەکەم، بەنیسبەت ئەوەی (بالتعاون مع هيئة المسح الجيولوجي) هەمان ڕام هەیە منیش، لەکۆتایی ئەو بڕگەشدا پێویستەکە کەدەڵێ(بناءا على طلب من وزير الزراعة و الموارد المائية المساحات المروية المطلوبة من الاراضي الاميرية

لاغراض التشجير و انشاء الغابات و توسيعها في المناطق التي لا تنمو فيها الاشجار بصورة طبيعية)، ئەوەش ئیزافە بکرێ (وكذالك لاغراض المناطق المحمية)، واتە مەحمییاتی تەبیعی کە ئەوەش هەر زەرووره لەوبڕگەیە دابێ، بەنیسبەت دووەمیشەوە پشتگیری لە قسەکانی شلێر خان و کاك سالار دەکەم، بێگومان تێکەڵ بوونێکی تەواو هەیە لە ئیشەکانی وەزارەتی زراعە لەگەڵ وەزارەتی شارەوانی و ئاوەدانکردنەوە، بەتایبەتی لەو ڕێگایانەی کە بەناو غاباتەکاندا دەڕۆن، لەبەر ئەوە پێویستە لێرەدا دەسنیشان بکرێ ئەو بڕگەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

فەرمووو تارا خان.

بەڕێز تارا ئەسعدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من وجودی وەزارەتی مالییە لە هەر پڕۆژەیەك کە هەریەکە بەئیختیسـاسی خۆی، بۆنموونە ئەمە هی وەزارەتی زراعەیە، با وەزیری زراعە خۆی شتەکان دەستنیشان بکات، تەتبیق کردنەکە با لەلایەن وەزیری مالییەوە بێ، نەك ئەو تەختیتیش بکات و ئیشی شارەوانیش و هی زراعەش، سەر بەمالییە، لەوە دەچێت لەفەقەرەی یەکەم وادابنرێ کە ئەو بڕیار دەدات چەند دابنرێ بۆ تەشجیر، بۆ بڵێین زراعەتکردنی ئەو شوێنانەی کە دەتواندرێ غابات و شتی تێدا بکرێ، بەڵکو ئەمە بەس بە تەعاون بێ لەگەڵ یەکتری نەك ئەوە بکرێت، دووەمیشی (لوزير الزراعة) دیسانەوە دەیڵێمەوە وەزیری زراعە بەتەعاون لەگەڵ وەزیری وەزارەتی تەختیت و شارەوانی کارەکان لەگەڵ یەکتر دەکرێ، بۆئەوەی حدودی بەلەدییە بڵێین ڕەچاو بکرێ بۆ هەر شتێك کە دەچێندرێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

کاك فرمان فەرمووو.

بەڕێز فرمان عزالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە مەبەستمان لێرە ئێمە کە باس لە پاوەن و زەوییەکانی میری دەکەین، یەعنی وردە وردە بەرەو تەسك بوونەوە دەڕۆن، لەبەر ئەوەی ئەو گرێبەستە کشتوکاڵیەی کە لەگەڵ جووتیارێکی دیاریکراو کراوە، (30) دۆنمی لە بۆ دیاریکراوە، ڕەنگە هەموو ئەو گرد و شاخ و تەپۆڵکەی لە دەوروبەری زەوییەکە هەیە دووبارە دەیکێڵێتەوە، ئێمە لەکوێ دارستان بڕوێنین؟ یەعنی وردە وردە ئەو زەوییە ئەمیریانەی ئێستا ئێمە لەم پڕۆژە یاسایە لەداهاتوودا بەتەماین بیچێنین، بەڕاستی مەجالی تێدا نامینێت، لەبەر ئەوەی جووتیارەکە

بۆی دیاریکراوە چ دۆنمەکە، لەدوای (30) دۆنمەکەی ئەو دەوروبەرەکەی خۆی هەر هەمووی دەکێڵێ دەیکاتە زەوی کشتوکاڵی، یەعنی وردە وردە زەوییەکەی خۆی فراوان دەکا لەسەر بنەمای نەمانی پاوان، هەروەها دارستان، کەواتە لێرە بەڕاستی دەبێ جێگای بکرێتەوە ئەو زەوییە، جووتیارەکە کە گرێبەستی لەگەڵ کراوە بەهیچ شێوەیەك دەست درێژی نەکاتە ئەو زەوییانەی کە دەوروبەری زەوییەکەی ئەون، چونکە لێرە ناتوانین ئێمە دارستان بچێنین، هەروەها لەوەڕگاش کەمدەبێتەوە بۆ درامەتی گیانلەبەری لەکوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

بەیان خان فەرموو.

بەڕێز بەیان احمد کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن دەست پێکێ ئەز پشتەڤانیا بۆچوونا کاك سالاری دکەم، هەروەسا ب قەناعەتا من چاندنا دارا کو بەحس ل هاتیە کرن، ئەڤرۆکە هەرێما کوردستانێ پێدڤیە هەڵمەتەکا نیشتمانی هەبیتن ژ بۆ چاندنێ، لوما ئەز پشنیارێ برگەیەك دکەم ئەم زێدەبکەین ئەم ڤی ماددێ ژ شێڤەیا خوارێ (اصدار مرسوم هەرێمی للاحتفال بیوم وطني لحماية البيئة والتشجير)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ناوی وەزیری مالییە دێت، لەبەر ئەوەی بەڕاستی ئەوان خاوەن زەوین، ئەوان زەوییەکە تەخسیس دەکەن، ئەمە یەکەم، دووەم حەزدەکەم شتێکی تریش ئیزافە بکەین هەر لەگەڵ فەقەرەی دووەم پاش فەیزانات (احواض السدود والانهار)یش بخەینە سەری، چونکە ئەوە هاوکار دەبێت بۆ (احواض السدود والانهار)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

هیوادارین لەکاتی سیاغەکردنەوەی هەموو ئەو بەڕێزانەی کە تێبینیان لەسەرە، ئامادەی کۆبوونەوەکە بن، فەرموو بۆ ماددەی نۆ.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (9):

تعمل الوزارة على تشجيع انشاء و انماء وتطوير الغابات و مشاتل الغابات الخاصة و ذلك من خلال:

اولا: تخصيص اراض غير مكسوة بالغابات وفق القوانين والتعليمات.

ثانيا: تقديم الخبرة الفنية و الشتلات و البذور و المعونات الاخرى.

ثالثا: تقديم القروض الميسرة لهذا الغرض.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

کوردییەکەشی.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆیەم:

وەزارەت کاردەکات بۆ هاندان و دامەزراندن و پەرەپێدان و گەشەسەندنی دارستان و نەمامگەکان دارستان، دارستانی تایبەت لەڕێگای:

یەکەم: تەرخانکردنی ئەو زەوییانەی بەدارستان دانەپۆشراون بەپێی یاسا و ڕێنمایی.

دووەم: پێشکەش کردنی شارەزایی تەکنیکی و نەمام و تۆو هاوکاری دیکە.

سێیەم: پێشکەش کردنی قەرزی پێویست بۆ ئەم مەبەستە.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

ڕەئی لیژنەکان سەبارەت بەم ماددەیە، سەرەتا لیژنەی کشتوکاڵ، فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان نییە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

لیژنەی تەندروستی و ژینگە، فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیەکمان نییە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هیچ تێبینیم نییە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەی نۆیەمە باس لە تەشجیع کردن دەکا بۆ پێگەیاندن و ئینماء و تەتویری غابات، من وا بۆی دەچم ماددەی دەیەم، فەقەرەی دووەمیش هەربەشێکە لە ئەو، باس لەوە دەکا تەوزیعی شەتڵ و ئەوە بەسەر بەلەدیات و مونەزەماتدا هەست دەکەم ئەمەش هۆکارێکە بۆ تەشجیع، کەواتە ئەگەر فەقەرەی دووەمی ماددەی دەیەم، ببێتە چوارەم لەم فەقەرانە جوانتر دەردەچێ بۆ شێوازی یاساییەکەش، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

بەفرین خان فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

.لەبڕگەی دووەم کەباس لە پێشکەش کردنی شارەزایی تەکنیکی و نەمام و تۆو هاوکاری دیکە دەکا لەلایەن وەزارەتەوە، من پێم باشە مادام شارەزایی تەکنیکی پێشکەش دەکرێ لەلایەن وەزارەتەوە خولی مەشق و ڕاهێنانیش بۆ خاوەن نەمامگەکان و دارستانی تایبەت زۆر زەرووره لەڕاستیدا، لەبەر ئەوە لە وڵاتان ئەوانەی کە کشتوکاڵ دەکەن زۆر بەیان موهەندیسی زراعین، بەڵام ئەوانەی لای خۆمان شارەزاییەکی ئەو تۆیان نییە، ئەو خولی مەشقەیان بۆ بکرێتەوە شتێکی زۆر باشە، مادام نەمام و تۆ دابەش دەکرێ واباشترە پەین و مەسەلەن مەوادی دژە نەخۆشی و ئەوانەش بە هەمان شێوە دابین بکرێت، سێیەم کەدەڵێ (پێشکەش کردنی قەرزی پێویست بۆ ئەم مەبەستە) نازانم ئەو پرسیارە لەو لیژنە بەڕێزانە دەکەم قەرزی کشتوکاڵی ناتوانن ئەوانە وەری بگرن؟ یەعنی سوودمەند بن لەقەرزی کشتوکاڵی بۆ ئەو پرۆژانە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی نۆ، برگەی سێ (پێشکەش کردنی قەرزی پێویست بۆ ئەم مەبەستە) لەڕاستیدا قەرزی کشتوکاڵی هەیە، بەڵام بۆ غابات، کە غابات خۆی سەرپەرشتی ئەو وەزعە دەکات، ئایا ئەگرێ قەرز بدات بەخەڵکی دیکە؟ پارە بدات بەخەڵکی دیکە؟ تکایە ئەمە روون بکەنەوە، چونکە دەبێتە یاسا، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قەرزەکە بۆ مەشتەلە وەکو ئەمن لێی تێبگەم؟ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو بۆ ماددەی دە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (10):

اولا: للوزير تحديد ايام التشجير خلال السنة.

ثانيا: للمدير العام توزيع شتلات الغابات مجانا على البلديات والمنظمات و دوائر الدولة و الاهالي للقيام بحملات غرس و تشجير وطنية.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

بەکوردییەکەی.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی دەیەم:

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە رۆژانی دارچاندن لەساڵدا دیاری بکات.

دووەم: بۆ بەڕێوەبەری گشتی هەیە نەمامی دارستان بەخۆڕایی دابەش بکات بەسەر شارەوانییەکان و ڕێکخراوەکان و فەرمانگەکانی دەوڵەت و هاووڵاتیان بە مەبەستی بەشداری کردنیان لە هەڵمەتی نیشتیمانی چاندنی نەمام.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەکەمان پێشنیار دەکا بەم شێوەیە دابڕێژێتەوە ماددەی دە:

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە وەرز و رۆژی دارچاندن دیاری بکات لە ساڵدا، لێرەدا وەرزیش ئیزافە بکرێت.
دووەم: بۆ بەڕێوەبەری گشتی هەیە نەمام بەخۆڕایی دابەش بکات بە شارەوانییەکان و ڕێکخراوەکان و فەرمانگەکانی دەوڵەت، هەستان بەهەڵمەتی دارچاندن لە بۆنە نیشتیمانی و میللیەکاندا، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

لیژنەی تەندروستی و ژینگە، فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان هەیە لە خاڵی یەکەم (وەزیر بۆی هەیە وەرز و رۆژی دارچاندن دیاری بکات لە ساڵدا) کە پشتگیری لیژنەی کشتوکاڵ دەکەین، بۆ ئەو باسە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

لیژنەی یاسایی، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە وەك لیژنەی یاسایی تێبینیمان لەسەر کۆتایی بڕگەی دووەم هەیە، (دوائر الدولة) بکرێ بە (دوائر الاقليم)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیم نییە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

کێ دەیەوێ قسە بکا؟ ئەو بەڕێزانە ناویان نووسراوە دەیانەوێ قسە بکەن (ئاهەنگ خان، کاك محمد، سمیرە خان، سیوەیل خان، کاك امیر، مامۆستا فرمان)، فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار دەکەم لە بڕگەی دوو، فەقەرەیەکی بۆ ئیزافە بکرێ (خاصة طلبة الجامعة) یان خەریج بێ یان ئەوەی دەوامی جامیعەی دەکا، ئەو شێوازەی لە جامیعەی بلکەند هەیە لەتورکیا، هەر خەریجەك، هەر تەڵەبەك، کە داخیلی ئەو جامیعەیەی دەبی یان تەخەروج دەکا لەدارستانەکانی وێندەر دارەکی دەچێنێ، بەرهەمەکەی دەبینێ، ئەو چەند ساڵی کە دەخوێنێ لەو جامیعەی ئاگای لەو دارە دەبێ، کەتەخەروجیش دەکا دەبینێ دارەکە گەیشتۆتە چ قۆناغێك، بەراوردی دەکاتەوە لەگەڵ ئاستی عیلمی خۆی و دەرچوونی لەو

جامیعەیە، جۆرە روحیەتێکی دەداتێ کە ئەوە زۆر مهیمە، دارستانیش پێش دەکەوێ، لۆیە ئەمن پێشنیار دەکەم خاصەتەن تەڵەبەی جامیعەی بچێتە ناوی بۆ ئەوەی بەرهەمەکەی خۆشیان ببینن لەڕوانی دارستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

کاك محمد فەرموو.

بەڕێز محمد احمد شارەزووری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا پشتگیری پێشنیارەکەی لیژنەی یاسای دەکەم (دوائر الدولة) بکرێ بە (دوائر الاقلیم).

دوو/ لە یاساکە دوای فەرمانگەکانی دەوڵەت هاووڵاتیانیشی گوتووە، بەڵام ڕاپۆرتی لیژنە هاووڵاتی تێدا دووبارە نەکراوەتەوە بۆیە من داوام وایە کە فەرمانگەکانی هەرێم و هاووڵاتیانیشی بۆ ئیزافە بکرێت لە ڕاپۆرتەکەی لیژنەی کشتوکاڵدا، چونکە هاووڵاتیانی تێدا دیاری نەکردووە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو سمیرە خان.

بەڕێز سمیرە عبدالله.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەڵێ بۆی هەیە وەزیر ڕۆژەك دیاری بکا، من ناڵێم بۆی هەیە، دەڵێم پێویستە، یەعنی بۆی هەیە دیاریشی نەکا مادام وایە، بەڵام پێویستە دیاری بکات، هەروەها دەڵێ بۆی هەیە بەڕێوەبەرایەتی گشتی نەمام، نا ئەویش پێویستە تەوزیع بکا، چونکە زۆر زەوی هەیە مەتروکە تائێستا من ئامادده نیمە مەسەلەن خەڵکەك دەڵێ من ئامادده نیمە بچم بکڕم ئەم دارەیە گرانە، نرخەکەشی گرانە، پێشنیاریش دەکەم هەرمنداڵێك لەدایك دەبێ بەیان ویلادەی نەدەنێ هەتا نەمامێك یان دارێك دەچێنێ، ئەوجا بیدەنێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەومادەیە خاڵی دووەم، نازانم نووسرایە بۆ بەڕێوەبەری گشتی هەیە، بەڕێوەبەری گشتی جاری وایە لەقەزاو ناحییەکان نییە، دائیرەی زراعە هەیە، لە دائیرەی زراعەی قەزاو ناحییەکان دارستانیشی لێیە، نموونەمان هەیە مەسەلەن ئێستا لەشاری کۆیە ئەمە هەمانە لەهەیبەت سوڵتانی دار و نەمام زۆر دەچێندرێ، یەعنی پێویست دەکا ڕەزامەندنی بەڕێوەبەری گشتی لەهەولێرێ وەربگرێت و ئینجا نەمام دابەش بکاتن؟ ئەگەر بکرێتە دائیرەی زراعەی باشترە، بەنیسبەت تەڵەبەی جامیعات تەبعەن تەڵەبەی

جامیعەی ئەو ساڵ ئاگادارم کۆلیژی کشتوکاڵ نەمامێکی زۆریان چاند، هەموو ساڵێ دەچێنن ئەوساڵ یەعنی فەرزبوو لەسەر هەرتەڵەبەکی چەند دارەکی بچێنێت و دوای ئەمە بەرهەمەکەی لەدوای دابەش بکرێتە سەر هاووڵاتیان و دائیرەکانی تر، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

کاك امیر فەرمووە.

بەڕێز امیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەز پێشنیار دکەم ڤی سیغەتێ ئێك و دوو بهێتە دارشتن (للوزراء للوزیر اصدار التعلیمات اللازیمة لتحدید ایام التشجیر والقیام بحملات الغرس والتشجیر في الاقلیم) ئەوە هەموو واتاکەی تەواو دەداتن، تەواو دبتن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو مامۆستا فرمان.

بەڕێز فرمان عزالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئێمە مەبەستمانە لەیاسایەکە هەرجێی بکەینەوە نەمام چاندن بێ و دابەشکردنی هەر بەخۆڕایی بێ، بەڕاستی تاوەکو ئێستا لەکوردستاندا بەمەلاین نەمام دابەشکرایە، ئەو نەمامانەی کە دابەشکرایە لەکوردستاندا چاندرا، ئەگەر ئاوبدرابایە و چاودێری بکرابایە ئێستا کوردستان خۆی لەخۆیدا بەڕاستی دارستان بوو، لەبەر ئەوەی ئێمە گوێمان لێدەبێ لەڕاگەیاندنەکان لە بۆنەیەکی دیاری کراو ملیۆن نەمام چێندرا، لەبۆنەیەکی دیاری کراوی تردا دوو ملیۆن نەمام چێندرا، نازانم ئەو نەمامانە چییان لێهاتووە؟ بەڕاستی دەچێندرێ و پارە و پوولێکی لەسامانی گشتی لێ سەرف دەکرێ، پاشان ئاو نادرێ و ئیتر نەمامەکە وشك دەبێت و جێگای نابێتەوە، ئەگەر ئەو یاسایە دیسان نەمام ئەوە دابەشی دەکات و دیسان لەسامانی گشتی نەمامی پێدەکڕێ یان لەنەمامگەی وەزارەتی کشتوکاڵی دابەشدەکات، بەڕاستی ئەویش هەرسامانی گشتییە، بەڕاستی هەر نەکرێ باشترە، لەبەر ئەوەی دەزانیین دارستانەکان بەودارستانانەوە دەچێ کە هەتاوەکو ئێستا یەك دارمان نییە کەلەموناسەبەکان چاندیتیان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرمووە.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو زانیارەی من هەمە لەلیژنەی بەدواداچوون هەیە بۆ دارستانەکان ئەوانەی دەچێنن، تائێستا نیسبەی نەجاحی 70٪ بەرەو سەرەوەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو کاك جلال.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵا ئێمە کەباسی ئەو نەمام دابەشکردنە دەکەین، بەڕاستی لە بۆنە نیشتیمانییەکاندا مەسەلەن ڕۆژی چاندن لە 4/21 لەو بۆنەیانەدا بۆیان هەیە یان کەدیاری بکرێ چ ڕۆژێ بۆئەوەی هەموو کەس بچێ داری تێدا بچێنێ،دیاری کراوە بۆ کەیە؟ ئەگەرنا بەڕاستی نەمامێ ئەگەر دینارەکی تێبچێ بۆ شەتڵ ڕواندن دە دیناری دەوێ، یەعنی بۆ موتابەعەی کەبیرۆینی موتابەعەی بکەی دە دیناری دەوێ، لەبەر ئەوە قسەکەی مامۆستا فرمان زۆر ڕاستە دارێك کەدەڕوێندرێ دەبێ موتابەعە بکرێ و ئاو بدرێ، ئەوە ئیشی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاوە، بەڵام ئەو تەوزیحە کە بۆی هەیە جەنابی وەزیر سەلاحییەت دەدا بە بەڕێوەبەری گشتی و بەڕێوەبەری گشتیش سەلاحییەت دەدا بەمەسئول مەشتەلەکان لە هەموو قەزا و ناحییەکان کە لەو بۆنەیەدا بەخۆڕایی دابەشی بکەن، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

فەرموو بۆ ماددەی یانزدە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

استثمار الغابات

المادة (11):

تحدد بضوابط يصدرها الوزير مجالات وشروط استثمار الغابات بما لا يتعارض و المحافظة على طبيعة هذه الغابات وما فيها من الاشجار و النباتات الاخرى و الحيوانات، مع اخذ واقع الحال بنظر الاعتبار.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان

کوردییەکەی.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

وەبەرهێنانی دارستان.

ماددەی (11): وەزیر ڕێنمایی دەردەکات بۆ ڕێکخستنی بوارو مەرجەکانی وەبەرهێنانی دارستان کە ناکۆك نەبێت لەگەڵ پارێزگاری کردن لە سروشتی دارستانەکان و ئەو دارو ئاژەڵ و ڕووەکانەی دیکە تێیدان بەشێوەیەك کە واقیعی حاڵ لەبەرچاو بگیرێ.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیمان نییە لەسەر ئەو ماددەیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە ڕەئیتان.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیەکمان نییە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەك لیژنەی یاسایی تەئیدی ماددەکە دەکەین و هیچ تێبینیەکمان لەسەری نییە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر لە دێری دووەم کە دەڵێت (المحافظة علی طبیعة هذه الغابات وتطویرها)ی بۆ ئیزافە بکرێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

چ بەڕێزێك قسەی لەسەر ئەم ماددەیە هەیە؟ بەڕێزان (دکتۆر ئەحمەد، کاك خورشید، گەشە خان)، فەرموو کاك ئەحمەد.

بەڕێز د.احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەست لێرە لە کۆتایی ماددەکە کە دەڵێت بەشێوەیەك کە واقیعی حاڵ لەبەرچاو بگیرێ، واقیعی حاڵ چیە؟ یەعنی دەبێت تۆ روونی بکەیتەوە کە واقیعی حاڵ چیە، تۆ لێرە دەتەوێ ئەمە ڕێك بخەیت، تەبعەن لێرە پێویستت کردووە لەسەر وەزیر کە ڕێنمایی دەربکات بۆ ڕێکخستنی بوارو مەرجەکانی وەبەرهێنانی دارستان کە ناکۆك نەبێت لەگەڵ پارێزگاری کردن لە سروشتی دارستانەکان و ئەو دارو ئاژەڵ و رووەکانەی

دیکە تێیدان بەشێوەیەك كە واقیعی حاڵ لەبەرچاو بگیرێ، جەنابی وەزیر روونی بکاتەوە كە واقیعی حاڵ چیە؟ چونکە تۆ دەتەوێت لێرە رێکی بخەیت، کە رێنمایی دەردەکەیت رەنگە واقیعی حاڵەکە لەگەڵ رێنماییەکە بگونجێت، یان دەبێت رێنماییەکە لەگەڵ واقیعی حاڵەکە بگونجێنین، دەبێت روونی بکاتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك خورشید فەرموو.

بەڕێز خورشید احمد سلیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم سیاغەکە بەو شێوەیە بێت (تحدد بضوابط يقترحها الوزير ويتم المصادقة عليها من قبل مجلس الوزراء)، ئیزافەی مەجلیسی وزەرا زۆر موهیمە، چونکە لەوانەیە ئەگەر جەنابی وەزیر بە تەنیا لەو مەجالە بێت، فشار بخرێتە سەری بۆ ئەوەی بەکارهێنانی غابات هەندێك مەبەستی ئەوەیە، لەبەر ئەوەی من پێشنیار دەکەم وەزیر ئیقتیراحات دروست دەکات ئەنجومەنی وەزیران موصادەقەی لەسەر بکات لە بابەتی ئیستیسمار، تەنها وەزیر نەبێت لە مەسەلەکە، بۆ ئەوەی شوێنی غابات بەکار نەیەت بۆ غەرەزێکی تر، یەعنی بەو سیغەیە بێت (تحدد بضوابط يقترحها الوزير ويتم المصادقة عليها من قبل مجلس الوزراء)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە زەوابتەکان بۆ نەهێشتنی رۆتین، من پێم باشە مودیر عامەکانیش لە شارەکاندا بتوانن بەپێی ئەو سەلاحیەتەی کە وەزیر دەیانداتێ، سەلاحیاتی دانانی زەوابتیان هەبێت بۆ مۆڵەت، هیچ ماددەیە لەم فەسڵەدا دیاری نەکراوە بۆ دانان، یان تەحدید کردنی شوێنی تایبەت بۆ سائیح، لەبەر ئەوە پێویستە ماددەیەك ئیزافە بکەین کە لە ئیستسماردا شوێن دابنرێت بۆ زائیرو سائیح، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، تێگەیشتنەکەی من بۆ واقیعی حاڵ بە نەزەری ئیعتیبار بەم شێوەیە، چونکە ماددەکە باسی دوو شت دەکات موحافەزەو تەتویریش، ئەگەر ئیزافەمان کرد، چەند حاڵەتێکی بیئی هەیە ئێستا لە تەئسیراتی مەناخیەوە، وەکو باسمان کرد غابات لە ژێر زەختێکی زۆر زۆرە، چونکە مەناخ دەگۆڕێت، کە

مەناخ گۆڕا هەموو نەباتێك، غاباتیش وایە لە زورفێكدا دەژی پێی دەڵێن (باوەند ریكۆندیشنز) (Bawnd reconditions)، كەواتە لەناو ئەو زورفەدا لە دەرەجەی حەراره ئەوەندە بۆ ئەوەندە، لە رتوبە لە ئەوەندە بۆ ئەوەندە، بیئە گۆڕانكاری بەسەردا دێت، هەندێك جار ناتوانین موحافەزە بكەین لەسەری ئەوە وەزعێكە، وەزعەكەی تریش، لەوانەوەیە موحدەداتی جیۆلۆجی بێت، كە نەتوانین تەتویری پێ بكەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، بۆ ماددەی دوازدە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (12):يسمح لاصحاب الغابات الخاصة وفق الشروط والمعايير الفنية التي تحددها الوزارة باستثمار غاباتهم بالتقليم او تبديل اشجارهم الغاباتية باشجار مثمرة شريطة حصولهم على رخصة من الوزارة ودفع الرسوم المقررة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەی تكایە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (12):

ڕێگە بە خاوەن دارستانی تایبەت دەدرێ بەپێی مەرج پێوەرەكانی تەكنیكی كە وەزارەت دیاری دەكات، كە وەبەرهێنان لە دارستانەكانیان بكەن بە هەڵپاچین، یان داری دارستانەكانیان بە داری بەردار بگۆڕن بە مەرجێ مۆڵەت لە وەزارەت وەربگرن و، یان رەسمی یاسایی بدەن.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كشتوكاڵ رەئیتان.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەكەمان پێشنیار دەكات بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە:

(ڕێگە بە خاوەن دارستانی تایبەت دەدرێ بەپێی ئەو مەرج و پێوەرە هونەریانەی وەزارەت دیاری دەكات، بە وەبەرهێنانی دارستانەكانیان بكەن بە هەڵپاچین و سووك كردنی، یان گۆڕینی داری دارستانەكان بە دارو درەختی بەرداری گونجاو بەو مەرجەی مۆڵەتی یاسایی لە وەزارەت وەربگرن).

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە رەئیتان.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هیچ تێبینیەكمان نییە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیمان نییەو پشتگیری ماددەكە دەكەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هیچ تێبینیم نییە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان، كێ قسەی لەسەر ئەم ماددەیە هەیە؟ ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بكەن، (كاك سەردار، كاك عبدالرحمن، بەفرین خان، كاك سەرهەنگ)، فەرموو كاك سەردار.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا جەنابی وەزیرو جەنابی كاك حسینیش دەزانن لە كوردستاندا تاكو ئێستا دارستانی تایبەت نییە، باغ هەیە، باغیش ناچێتە ئەو چوارچێوەیە، یەعنی ئەوە حاڵەتێكە، بەس لە لادێی خۆمانمدا لەوانەیە جوتیارێك دەڵێت ئەوە قەدەغەی منەو ناهێڵم كەسی تێ بچێت، یەعنی ئەو حاڵەتە هەیە، لەبەر ئەوە ئەگەر شتێك نەبێت چۆن لە یاسا ڕێنمایی بۆ دەردەچێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی دوازدە لە ئاخیردا كە دەڵێت (بە هەڵپاچین، یان داری دارستانەكانیان بە داری بەردار بگۆڕن بە مەرجێ مۆڵەت لە وەزارەت وەربگرن و، یان ڕەسمی یاسایی بدەن)، ئەمە دەبێتە ئیشكال، مەسەلەن گوندێك دەیەوێت زەویەكە بگۆڕێت بە شتێكی تر، كەی بگاتە وەزارەت؟ یەعنی مانگێكی پێ دەچێت، لەوانەیە ئەمری وەزارەت نەگاتێ، بەڵام كام لە دائیرە نزیكە، لە دائیرەی زراعە نزیكە ئاگاداری بكاتەوە، نەك بڵێت مۆڵەت وەربگرێت، یەعنی بڵێ ئاگاداری دائیرە بكرێتەوە بڵێت كە ئەم زەویە وا دەگۆڕم

بەم شێوەیە، من پێموایە بەس ئاگادار کردنەوەی دائیرەی زراعە بێت، نەك مۆڵەت وەرگرتن لە وەزارەت، ئەمە ئیشکالیەتێکی زۆر گەورەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز بەفرین خان فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین خەلیفە:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وابزانم هیچ مەعقولیەتێکی تێدا نییە باخەوانێك، یان خاوەن دارستانێکی تایبەت بۆ هەڵپاچینی باخەکەی خۆی بچێت مۆڵەت لە وەزارەت بخوازێت، یەعنی زۆر جار کە گوندێکی دوورە دەستە هەتا مۆڵەتێکی هەڵپاچین وەردەگرێت لە وەزارەت، لەوانەیە وەرزی هەڵپاچین بەسەر بچێت، ئێمە دەزانین ئەوەش وەرزی تایبەتی خۆی هەیە، رەسمی یاسایی بۆچی بدات، وەك کاك عبدالرحمن فەرمووی مەسەلەن کاك دائیرە لە خۆی نزیکە لە خۆیەوە دەتوانێت لەوە مۆڵەت وەربگرێت، بەڵام بۆ مەرج و پێوەرە تەکنیەکان زۆر ئاساییە وەزارەت، بەڵام بۆ هەڵپاچین ئەمە شتێکە یەعنی مەعقول نییە تۆ بۆ هەڵپاچینی باخەکەی خۆت پێویست بەوە هەبێت مۆڵەت لە وەزارەت بخوازیت، من داوا دەکەم ئەم ماددەیە هەڵبگیرێت و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك سەرهەنگ فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، من تەقریبەن ماددەکە هەر بە زیادە دەزانم لە ئەساسدا، بەڵام ئەگەر بمێنێتەوە، قەرار بێت بمێنێتەوە مەسەلەی وەزارەت، بۆ وەزارەت؟ یەعنی وەزارەت رەنگە رۆتینەکە زیاتر بکات، رەنگە هاووڵاتیەکە درەنگ بگاتە وەزارەت، وەکو ئەوەی کە برادەرانم باسیان کرد، دەکرێت فەرمانگەیەکی سەر بە وەزارەتی زراعە بێت، بێینە سەر کوردیەکە کە لەبەردەستی من دایە، دەڵێت (یان وەزارەت ئاگاردار بکاتەوە و، یان رەسمی یاسایی بدەن)، یان یەعنی یەکێك لەمانە ئیختیار بکات، بە کەیفی خۆی، ئەمە دەبێت یەکلایی بکرێتەوە، ئینجا بۆ رەسم بدات؟ یەعنی کابرا بۆ رەسم بدات لە ئەساسدا؟ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێگەیشتنەکەی من ئەوەیە ئێستا غاباتی خاص هەیە، غاباتی سپیدارو ئەمانە لە دهۆك، بەو شێوەیەی کە کۆمەڵگای ئێمەش دەڕوا، یەعنی هەمووومان تەوەقوع دەکەین کەوا غاباتی خاص دروست دەبێت، دەبێت تەنزیمی بکەین بە قانون، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك جەلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بێجگە لە سپیندارو ئەوانە لە زۆر مەناتیقی غابات هەیە هەندێك ناوچە تاپۆیان هەیە، یەعنی تاپۆی ئەرزی غاباتە، بەڵام تاپۆیە بەناوی بنەماڵەیەكەوە، یان بەناوی یەكێكەوە، بەڵام كەمە، تەبیعی لیژنەكەی ئێمە لیژنەی كشتوكاڵ ئیقتیراحمان كردووە مەسەلەی روسومەكەمان لێ لابردووە، بەڵام مۆڵەت وەرگرتن لە هەموو هۆبەیەك، لە هەموو مودیریەتێك، لە قەزاو ناحیەكاندا بەشێكی تیایە كە بەشی دارستان و لەوەڕگایە، ئەو سەلاحیەتەی كە دەدرێت بە مودیر عام، كە دەدرێت بە مودیری غابات، مودیری غاباتیش دەداتە ئەو هۆبانە، بە دەردی ئەو برادەرانە گوتیان كابرایەك بۆ لقێك بچێتە وەزارەت و پارەی دە لق دەدات بە سەیارە، بەڵام بۆی هەیە ئەو فەرمانبەرەی كە لەوێیە لەگەڵیدا بچێت دارەكە دەبڕێتەوەو ئاگای لێ بێت، شتێكی ئاسانكارییەو رسومیشمان نەهێشتووە، بەس مۆڵەتمان گوتووە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێزان كۆتایی بە دانیشتنی ئەمڕۆمان دەهێنین تا بەیانی سەعات (11) بەخواتان دەسپێرین، خواتان لەگەڵ.

فرست احمد عبدالله	د.حسن محمد سوره
سكرتێری پەرلەمانی	جێگری سەرۆكی پەرلەمانی
كوردستان – عێراق	كوردستان - عێراق

2- ئامادەبوونی بەڕێز وەزیری شارەوانی و گەشت و گوزار، بۆ بەرچاوخستنی ئاستی جێبەجێ کردنی بەرنامەی حکومەت لە بواری شارەوانیەکان و گەشت و گوزار و وەڵامدانەوەی پرسیارەکانی ئەندامانی پەرلەمان.

ئێستاش ناوی ئەندامانی پەرلەمان لەدانیشتنی ژمارە (4) ی ئاسایی لە 2012/9/18 کە مۆڵەت بوون یان ئامادەنەبوون دەخوێنینەوە:

1- اسماعیل سعید مۆڵەت
2- ئاواز عبدالواحد مۆڵەت
3- برهان رشید مۆڵەت
4- پێشەوا توفیق مۆڵەت
5- سالم تۆما مۆڵەت
6- سەمیر سلیم مۆڵەت
7- شڤان احمد مۆڵەت
8- شێردڵ تحسین مۆڵەت
9- صبیحە احمد مۆڵەت
10-عمر حمدامین مۆڵەت
11-عمر صدیق مۆڵەت
12-گوڵێزار قادر مۆڵەت
13-لیلی امیر ئامادەنەبوو
14-نەسرین جمال مۆڵەت
15-نیشتیمان مرشید مۆڵەت
16-هاژە سلیمان مۆڵەت

داوا لە لیژنەکانی پەیوەندیدار دەکەین بۆ خاڵی یەکەمی بەرنامەی کار، بەردەوام بوون لەسەر خستنەڕوو و گفتوگۆ کردنی پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان لە هەرێمی کوردستان ئامادەبن، تکایە بفەرموون بۆ ماددەی 13 لە ئەسلی پرۆژەکە بە کوردی و عەرەبی بخوێننەوە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 13:

اولاً: يحق لمالكي الاراضی الزراعية او المشجرة بأشجار مثمرة والنابتة على بعض الاشجار الغاباتية بكثافة تقل عن عشرة بالمائه قطع ونقل وتفحيم هذه النباتات بموجب اجازة يحصل عليها اصحابها من دائرة الغابات في المنطقة بعد اجراء الكشف على الموقع.

ثانياً: تخضع اشجار الغابات في الحدائق المنزلية وكذلك مصدات الرياح في حالة القطع الى رخصة مجانية.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی سێزدە:

یەکەم: خاوەن زەوی کشتوکاڵی یان ئەوەی زەویەکی بەرداری بەردار چاندووە، هەندێك داری دارستانی لەسەر ڕواوە بە چڕی یەك کەمترە لە 10٪ مافی هەیە ئەم ڕووەکانە ببڕێتەوەو بیکات بە خەڵوز و بیگوازێتەوە بەپێی مۆڵەتێك کەخاوەنەکانیان لە فەرمانگەکانی دارستانی ناوچەکە وەری دەگرن، دوای ئەوەی شوێنەکە دەپشکندرێت.

دووەم: لە حاڵەتی داوا کردن بۆ بڕینەوەی داری دارستان لە باخچەکانی ناو ماڵ، هەروەها داری بەربەستی با، دەبێ بە ڕەزامەندی بێ، بەلاّم بە مۆڵەتی خۆڕایی.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیەکمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموون.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەکەی ئێمەش تێبینی نیە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەخێرهاتنی جەنابی وەزیری کشتوکاڵ دەکەین، ئێستا بەڕێزتان ڕەئیت هەیە لەسەر ئەو ماددەیە.؟

بەڕێزد. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی حەز دەکەین تۆزێك گۆڕانکاری تیا بکەین، چونکە ئێستا بەو شێوەیەی کە نووسراوە ئەگەر بیخوێنیتەوە نازانی قەتع و تەفحیمەکە بۆ غاباتەکەیە، یان بۆ أشجار موثمیرەکەیە، لە دێری دووەم، پاش لە 10٪کە بڵێین (قطع ونقل وتفحيم الاشجار المثمرة وتقليم الاشجار الغاباتية) ئینجا پاش ئەوە ئیستیمرار دەکەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا کێ لە ئەندامانی بەڕێزی پەرلەمان دەیەوێ قسە لەسەر ئەم ماددەیە بکات؟، قادر حسن، نەژاد عزیز، سالار محمود، فاضل، فەرمان عزالدین، شلێر خان، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە لەسەر ئەم ماددەیە بکەن، بەڵێ کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها مولاحەزەی من لەسەر بڕگەی (2) لە ماددەی (13) تەسەور دەکەم ڕوون نیە، کەدەڵێ لەحاڵەتی داواکردنی بڕینەوەی داری دارستان لە باخچەکانی ناو ماڵ، هەروەها داری بەربەستی با، من پێم خۆشە ئەمە وازحتر بێ، داری دارستان لەناو باخچەی ناو ماڵ، یەعنی ئەمە تەوزیحێك هەبێ باشترە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیاز دەکەم لەم ماددەیە ئەوەلەن لابرێت، لەبەر ئەوەی بەهۆی ئەو وێرانیانەی کە تووشی ئەوە بووە، ئێمە پێویستیمان بە مەناتقی بابڵێین سەوزایی زیاترە، لەبەر ئەوە پێموایە ئەوە لابرێت لەو ماددەیە بەس ئەوەی دووەم بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك سالار فەرموو.

بەڕێز سالار محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستی من ئەم ماددەیە بە پێویست نازانم، چونکە هەرێمی ئێمە هەرێمێکی نەوتیە لە ڕاستی، بۆ سەرچاوەی سووتەمەنی و بۆ هەندێ پێویستی تر، ئەوەی پەیوەندی بە دابین کردنی خەڵوزەوە هەیە، بە شێوازی تر دابین بکرێ، وەکو چۆن ئێستا هەرێمەکەی ئێمە خۆشبەختانە لە بچووکترین شت بۆ گەورەترین شت، لە دەرەوە ئەهێندرێت لە هەرێمی کوردستان بەرهەم ناهێندرێت، هەرێمی کوردستان ڕووبەڕووی تەسەحور بۆتەوە، ئەو وشکە ساڵیە وای کردووە دارو دارستان و سەوزایی زۆر زۆر کەم ببێتەوە، بۆیە تەسەورم وایە ئەمە دەرفەتێك ئەبەخشێت بۆ کەم بوونی دارو دارستان، ئەوەشی پەیوەندی

به بڕگەی دووەم هەیە، تەداخوله له شەئنی مالآن بەڕاستی، خالێکی تر ئاماژە پێ دەکەم، ئەگەر ئەم یاسایە یان یاساکان له هەرێمی کوردستان، ناوچەکانی کێشە لەسەر ئەگرێتەوە یان نا؟، ئەمە قسەیەکە بۆ داهاتوو لەوانەیە کەڵکی هەبێ، له هەرێمی کوردستان ئێمە قەزایەکمان هەیە ناوی قەزای خانەقینە، تاکە شارە بەشێك له گەڕەکەکانی دارستان بەینی داوە، واتە لەناو شارەکە چەندین غابات هەیە، لەنێوان گەڕەکەکان باخ سنوورەکەی جیا کردۆتەوە، بە حوکمی ئەوەی بەشێك لەو ناوچانە ئێستا بۆتە ناوچەی تیجاری، بەهۆ بێ یان بێ هۆ بە مەبەستی تایبەت ئەو دارانە ئەسووتێندرێت بە بیانووی ئەوەی ئەکرێت بە خەڵوز و حاڵەتی تر، ئەمە کاریگەری ڕاستەوخۆی کردۆتە سەر شێواندنی ئەو سروشتە جوانەی کە ئەو شارە هەیەتی، هەروەها تەحەسرو کەم بوونەوەی ئاو و زۆر بابەتی تر، ئەمەش هەر بۆ پرۆتۆکۆل ئەو قسەیەم کرد، زۆر سوپاستان دەکەم.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر((بەشارەتی)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی له ماددەی 13 من پێموایە زۆر بە سادەیی باسی خەڵوز کردنەکە، مافی بەهەر کەسێکی ئاسایی داوە بۆ خەڵوز کردن، پێموایە ئەمە پێویستی بە شێوازێکی تر هەیە، له مەسەلەی خەڵوز کردن یان ماف پێدانی خەڵوز چۆن دەکرێ، چونکە خەڵوز یەکێکە له سەرمایە گەورەکان، بۆیە هیوادارم ئەو ماددەیە بەشێوەیەکی تر دابڕێژرێتەوە، خالێکی تر هەر لەم ماددەیە، باسی دارستان یان ئەوەی کە له 10٪ داری له ناو دارستانەکەی ڕوواوە مافی هەیە بیبڕێت و بە خەڵوزی بکات، من یەك پێشنیارم هەیە لەسەر ئەم ماددەیە، له زۆربەی وڵاتانی دونیا و له هەرێمی کوردستانیش ئەوە دەست دراوەتێ کە سەرمایەکی زۆر سەرف دەکرێت بۆ مەسەلەی دارچاندن و بە سەوز بوونی وڵات، بەڵام له هەرێمی کوردستان خەڵکانێکی زۆر بەتایبەتی جوتیاران لەسەر ئەرکی خۆیان داریان ڕواندووە و باخیان کردووە، یەعنی ئەمە له چەند لایەنێکەوە ئیجابیاتی تیایە، هەم وڵاتی بەدارستان کردووە، هەم بەرووبومی میوەهات له هەرێمی کوردستان بەدەست دێت، بۆیە من پێشنیار دەکەم حکومەت بەشێك له ئەرکی ئەو جوتیارانە له مەسەلەی دار چاندن و باخ کردن بگرێتە ئەستۆی خۆی، بۆ زیاد کردنی هاوکاری جوتیاران و زیاد کردنی بەرووبووم لەهەرێمی کوردستان، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز مامۆستا فەرمان.

بەڕێز فەرمان عزالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە گرنگ لەدەرچوونی یاسا، لەوە گرنگ تر ئەوەیە لە جێبەجێ کردنەکەی، بەڕاستی لە فەقەرەی یەکەم داواکاری بۆ بڕینەوەی دارستان لە باخچەی ناو ماڵان، ئەوە هەر لە ئێستاوە کەس ئیلتیزام پێ ناکات بەڕاستی، تۆ لە باخچەی ماڵەکەی خۆت دارێك دەبڕیەوە بچی مۆڵەتی لێ وەربگری، ئەوە بۆ شتی زۆر گەورەتر مۆڵەت وەرناگیرێ، بۆ بڕینەوەی دارێك لە باخچەی ماڵان هەر وەرناگیرێ، ئەوە خاڵی یەکەم، خاڵی دووەم، دەبێ لێرە سزایەکیش هەبێ، مۆڵەتی بەخۆڕایی ڕاستە، دەبێ سزایەکیش هەبێ لەکاتی بڕینەوەی دارەکان، چونکە ئێمە دەمانەوێ کوردستان بڕوێنین و بەدار تەشجیری بکەین، بەلاًم ئەگەر هیچ سزایەك نەبێ لەکاتی بڕینەوەی دارەکە، ئیتر هەر کەسێك دار لە ڕاستی خۆی دەبڕێتەوە، بەڕاستی ئیلتیزامی پێ ناکەن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

خۆی ڕاستە پێویستە سزا هەبێ، بەلاًم دیارە لە ئەحکامی خیتامیە، بەڕێز شلێر خان، فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی 13 لە بڕگەی یەکەم (یحق لمالك وحائز الاراضی الزراعیة) بۆ ئەوەی سبەی هەم دیسان کێشەی مولکیەت بۆ ئەو کەسانە دروست نەبێتەوە، چونکە ئەمە ماددەیەکی باشە ئەتوانرێ بەپێی یاسا جێبەجێ بکرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر تێبینیت هەیە لەسەر ئەوە؟، فەرموو.

بەڕێزد. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، هەر بۆ ئەوە بڵێین کەوا شێوەی دروست کردنی خەڵوز لە ژێر ماددەی (18) دێت، لەوێ تەعامولی لەگەڵ کراوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بۆ ماددەیەکی تر، ماددەی 14.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 14:

اولاً: لایجوز للمستثمر ان ینقل منتجات غابات الاقلیم المرخص له بأستثمارها من موقع الترکیز او مستودع الخزن الا باجازة نقل تصدر من مدیریة الغابات في المحافظة او المنطقة یحدد فیها کمیة المنتجات المنقولة و انواعهاو اوصافها و الطرق الواجب سلوکها عند النقل.

ثانياً: يمنع نقل منتجات الغابات مهما كان نوعها ومنشأها خارج حدود الغابات في الفترة بين غياب الشمس و شروقها.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی بخوێننەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی چواردە:

یەکەم: نابێ وەبەرهێن بەرهەمی دارستانەکانی هەرێم کە ڕێگەی پێدراوە بە وەبەرهێنان لە شوێنی خۆی یان لە کۆگاوە بگوازرێتەوە، تەنها بە مۆڵەت نەبێ کە لە بەڕێوەبەرایەتی دارستان و پاوانی پارێزگا یان ناوچەکە وەردەگیرێ، بڕی بەرهەمی گوازراوەو جۆر و چەشن و ڕێگاکانی گواستنەوەی تیادا دەست نیشان دەکرێ.

دووەم: ڕێگە نادرێ بە گواستنەوەی بەرهەمی دارستان، جۆرو سەرچاوەکەی هەرچیەك بێ بۆ دەرەوەی سنووری دارستان لە ماوەی نێوان خۆرئاوا بوو و تاوەکو خۆرهەڵات.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی چواردە، یەکەم هیچ تێبینیەکمان نیە، بەڵام بەنیسبەتی دووەمەکەی پێمان باشە بەو شێوەیە دابڕێژرێ(بڕینەوەی دارو درەختی ناو باخچەی ماڵان هەروەها دارەکانی بەربەستی با ملکەچ ئەبێ بەمۆڵەتی یاسایی بێ بەرامبەر).

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەمە تێبینیتان بوو لەسەر ماددەی (14)، لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموون.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

تێبینیمان نیە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەنها لە دەقە عەرەبیەکە دەستەواژەیەك بەکارهاتووە، (غیاب الشمس) بکرێتە (غروب الشمس) واتە دەقە عەرەبی و کوردیەکە وەکو یەکی لێبێت، لە کوردیەکە بەڕاستی هاتووە، بەلاَم لە عەرەبیەکە بە غیاب هاتووە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو، بزانین کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟، بشیر خلیل، بێریڤان سەرهەنگ، عبدالسلام مصطفی، فاضل بەشارەتی، کەسی تر قسەی هەیە؟، بەڵێ کاك د.بشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل حداد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی (14) ئەمە شتێکی باشە کە هەموو ئەو چالاکیانەی کە لەناو مەزرەعەکەدا ئەنجام دەدرێت، لە نەقل کردنی بەرو بووم و ئەوانە بە ئیجازەی دائیرەی زراعەی مەنتیقەکە بێ، بەلاَم لە خاڵی ئەوەلەن من تێناگەم کە دەڵێ(من موقع الترکیز) یان (من موقع التخزین) یان (من موقع الاستثمار) یان (من موقع الغابة) وشەی تەرکیزەکە ئەگەر بگۆڕێت بە شێوەیەکی مەفهوم تر باشترە، لە (ثانیا دەڵێ(یمنع نقل منتجات الغابات مهما کان نوعها ومنشأها خارج حدود الغابات في الفترة بین غیاب الشمس یان غروب الشمس وشروقها) جوتیار بە دزی شتەکان نەقل نەکات، بەبێ ئیجازە، بەبێ ئیزن نەقل نەکات، پێویست ناکات (غیاب الشمس شروق) دابنێین، (یمنع نقل ای ثمرات) یان (منتجات الغابات بدون اذن) بەبێ ئیزن مەمنوعە جا ئەگەر بە ڕۆژ بێ یان بەشەو بێ، لەوانەیە ئەو ئیجازەکەی خۆی هەیە، ئیزنی هەیە کە ئەو مەوادە نەقل بکات، جا کەیفی خۆیەتی بەشەو نەقل دەکات مانع نیە، بۆیە من لێرە لەجیاتی (غیاب الشمس) یان (شروقها) بلێین (بدون اذن)، سوپاس.

بەڕێز حسین محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی 14 بەشی یەکەم، کە دەڵێ نابێ وەبەرهێن بەرهەمی دارستانەکەی کە ڕێگەی پێ دراوە، وەبەرهێن یان لە شوێنی خۆی لە کۆگا بگوازێتەوە، من لەگەڵ ئەوەنیم ئەوە زیادە، چونکە وەبەرهێن پێشتر مۆڵەتی وەرگرتووە، بۆ دیسان مۆڵەت وەربگرێتەوە، یەعنی بۆ وەبەرهێن ناخۆشە هەرجارەی جولاَنەوەیەك بکات دیسان مۆڵەت وەربگرێتەوە، کە ئەو هەست بە بەرپرسیارێتی خۆی دەکات، مۆڵەتی وەرگرتووە جارێك، ئێمە نابێ سنووری ئازادیەکەی تەسك بکەینەوە، هەر داوای مۆڵەتی لێ بکەین چەندین جار، کە جارەك وبەرهێن مۆڵەتی وەرگرت ئەو بەسە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرکی پەرلەمان:

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من داوا دەکەم یەکێك بۆ من ئەو ماددەیە شەرح بکات، مانای چیە؟، موبەریری چیە؟، یەك، ئەگەر ئەو ئیجازە ڕوخسەتی پێ درابێ ئیستیسماری ئەو غابە بکات، ڕوخسەتەکە لەهەر جێگایەك پیشان ئەدات و تەواو، دوو، چۆنە ئەو مونتەجاتی غابات؟، پێم نالێن؟، ڕاستە مەنتیقەی ئێمە بەڕووی هەیە، مازی هەیە، باسی ئەوانەیە، من چۆن بزانم کەمیە چەندە؟، نەوعی چەندە؟، ئەوسافی چەندە؟، لە چ ڕێگایەك ئەیبەم؟، ئەم بیروقراتیە ڕێگا گرتنە چیە؟، مونتەجاتی غابەی تۆ ڕێگات پێی داوە ئیستیسماری بکات، واتە لە وەرگرتنی ئیجازە بەتۆی گوتووە، ئەم غابەیە ئەمەی تێدایە من ئەمەی لێ ئەچێنم، بەرهەمی ئەمە ئەبێ، تەعلیماتت هەیە بە چۆنیەتی مەعامەلە کردن، تێناگەم غەرەزەکە چیە؟، تێم بگەیەنن، دووەمیان، خێرە شەو و ڕۆژ؟، یەعنی بۆ ئیلا (بین غیاب الشمس وشروقها) بۆیە دەڵێم رەجاتان لێ دەکەم تێم بگەیەنن، ئەگینا من ئەڵێم ماددەکە زیادە، هیچ موبەرر نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر((بەشارەتی)):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشەکی پێشنیار دەکەم ئەو دووبڕگەیە لەهەردوو ماددەکە بکرێت بە یەك، چونکە یەك مەفهوم ئەدات، دووەم، باسی ئەوەی کە کەس گوایە مافی ئەوەی نیە بەروبووم لە دارستان بباتە دەرەوە بەبێ مۆڵەت، دیارە هەموومان دەزانین بەروبوومی دارستانە کێویەکان زۆر زۆرن، سامانێکی یەکجار زۆرە لە هەرێمی کوردستان، بەڵام من پێشنیار دەکەم چونکە ئەمە بەڕاستی ئەگەر ئەمە بچێتە بواری عەمەلەوە، دڵنیا بوون و تەئمیناتێکی باش بە جوتیار و بە خەڵکی کاسب کار ئەدات لە کوردستان، کە تاوەکو ئێستا نیە، لەوێ کە نووسراوە بەشێوەیەکی عەمەلی ئەم دڵنیابوونە بۆ جوتیار نییە، کە جوتیار دڵنیابێ لەسەر دارستانەکەی، لەناو باخەکەی بەروبوومەکەی لێ وەردەگیرێ، بۆیە هیوادارم ئەم بڕیارە بچێتە بواری عەمەلەوە، جوتیار لە کوردستان دڵنیا بکرێ کە بەروبوومەکەی بەخەسار ناچێ و بە قیمەتێك کە جوتیاری تێدا مەغدور نەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش پشتگیری تەواوی قسەکانی کاك عبدالسلام دەکەم، بەڕاستی ئەو ماددەیە زیادە، بەڕاستی سنووردار کردنی هەموو ئازادیەکانە، وێڕای ئەوەی کە تەرجەمەکەشی لە عەرەبی (غیاب الشمس) (غیاب الشمس) چیە؟، علی اقل (غروب الشمس)، بەلاًم ئەمە هیچ مانای نیە، یەعنی زۆرجار هەیە ئەوانی بەروبوومی دارستان کۆ دەکەنەوە، کاتەکەی فێنکە ئەوکاتە دەچن بەروبوومەکە کۆ دەکەنەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕاستی ئەو ماددەیە ڕوونکردنەوەی دەوێ، ئەگەر مەبەست ئیجرائەکە بێ، کەس نیە لەو فەترەیە بۆ مەوزوعی ئیجازات و تەدقیق، ئەوە شتێکی ترە.

بەڕێزد. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێگەیشتنەکەی من ئەوەیە زۆربەی زۆری موخالەفات بە شەو ئەکرێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەگەڵ ڕێزم، خۆی ماددەکە ئەگەر لەگەڵ کۆن لێکی بدەیتەوە، لەگەڵ یاسای ژمارە (7)ی ساڵی 1955 کە ئێستا قرنی 21ـە، بەلاًم لەکاتی خۆی و ئێستاش کۆمەڵێك مونتەجات هەیە، کە لە غابات براوە و ئیستیفادەی لێ کراوە، ئەوانە بەڕوو و مازی و جەوت و کەتیرە و سرێش، بنێشت، قەزوان، هەندێ شتی تریش کە لێرە ناوی نابرێ، کاتی خۆی کە براوە تیجارەتیان پێ کردووە، خەڵکی خوارووی عیراق هاتوون بۆ ئێرە، بە پارەیەکی هەرزان کڕیویانە، بەلاًم کاتێ کە خاوەن قایاغەکانی ئێمە، کە ئەڵێین قەیاغە، خاوەن قایاغەکانی ئێمە پێیان زانیوە لێرەوە خۆیان بردوویانە، مەسەلەن جەوت براوە بۆ خۆش کردنی پێستە لە موسل، مازو براوە بۆ مەسەلەی فلاًن، مەلحەم براوە، ئەمە تەنزیم کراوە بۆ ئەوەی خاوەن قایاغەکان بتوانن خۆیان بیبەن، ئەگەر خۆمان پێویستیمان پێی بوو، نەبرێت بەرەو خوار، تەنزیم بکرێ، بۆ تەنزیمی ئەو مونتەجاتەیە کە لە غاباتەکانی ئێمە بە تەبیعی هەیە، من لەگەڵ ئەو رەئەشام خۆم شەخسی، ئەگەر نەشبێ موهیم نیە، بەلاًم بوونی خراپ نیە، ئەتوانی هەندێ شتی پێ تەنزیم بکەی، کاتی خۆی ئێمە پێویستیمان بە سپی دار بووە، بۆ خانوو دروست کردن، لەبەر ئەوەی لە موسل و لە تکریت و لە فلاًن سپی دار کەم بووە، خەڵك بە قاچاغ بردوویەتی، لەبەر ئەوە کاتی خۆی ئەبوایە بە وەرەقە تاوەکو خۆمان پێویستیمان بوایە بەوانمان نەدابایە، ئێستا زروفەکە گۆڕاوە، بەلاًم ئەو مونتەجاتە عەینەن مونتەجاتە، لە سناعە بەکاردێت، لەوانەیە ڕۆژێك لە ڕۆژان خۆمان پێویستیمان پێی بێ، پێویستیمان بە تەنزیم کردن بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە کە لەدوو برگە پێکهاتووە، برگەی یەکەمیان وەکو بەڕێز کاك عبدالسلام باسی لەسەر کرد، ئەگەر موستەسمیر هەقی دراوەتێ بە ئیجازەو بە روخسەت بتوانێ ئیستیسمار بکات، ناکرێ لە لایەکی ترەوە مەنعی مونتەجاتەکەی لێ بکەی، کە ئینتاجی لەوێ ئەکات، ئیشی لەسەر ئەکات، ئیستیسماری کردووە و پارەی تیا سەرف کردووە، ئەکرێ ئەو تەحدیدی کەمیەی نەقل، تەحدیدی کەمیەی کۆ کردنەوە، تەحدیدی کەمیەی تەسەروف کردن، ئەوە لە تەعلیماتێك لە وەزارەت یاخود بە ئەنزیمەی، کە لە مەجلسی وزەرا دەرئەکرێت باسی لەسەر بکرێت، بەنیسبەتی فەقەرەی دووەوە، کە باس لەمەنعی نەقلی مونتەجات ئەکات، لە سەریشەوە هەر باسی ئەوەی کردۆتەوە، هەر بەکەلیمەی مەنع هاتووە، بەلاّم لێرە کە باس لە غروبی شەمس و شروقی شەمس دەکات، مەسەلەی غروبی شەمس و شروقی شەمس بۆ زەرفێکی موشەددەدە، بۆ ئەو تاوانانەی کە لە ژێر سایەی تاریکایی و هەڵهاتنی ڕووناکی بەدزیەوە ئەکرێت، بۆیە زەرفێکی موشەددەد لە قانونی عقوبات بۆ ئەمە دانراوە، بەڕەئی من ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێت، باقی بە تەعلیمات ئەکرێت باس لەوە بکرێت کە موستەسمیر چۆن ئیستیسمار ئەکات، چ کەمیەتێك، چ مەوزوعێك، چۆن خەزن کردن ئەکات، چۆن تەجمیع کردنی بۆ ئەکرێت؟، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا پێشنیاری ئیلغا کردنەکە بۆ کۆبوونەوەی ئایندە، بۆ کاتی دەنگدان، کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو تێبینیانەی بەڕێزان ئەندامانی پەرلەمان ئێمە هەمووی ئەنووسین و کە لیژنەکە کۆ ئەبینەوە، سێ لیژنەکە، هەمووی باس ئەکرێت و ئەکرێتە ڕەئی، ئەگەر ڕەئی جیاوازیش هەبوو.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ ئێمەش هەر مەبەستی ئەوەمانە، ئێستا بۆ ماددەیەکی تر ماددەی 15.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

المادة (15):

اولاً: للمدير العام او من يخوله حجز منتجات الغابة والادوات و وسائط النقل والاحتفاظ بها لحين صدور حكم المحكمة بشأن التصرف بها اذا كان لديه ما يحمله على الاعتقاد بأنها تستعمل فى احداث الاضرار بالغابة أو استغلالها او الانتفاع بها خلافاً لاحكام هذا القانون.

ثانياً: لموظفى الغابات المخولين و شرطة الغابات ان يدخلوا أي مكان يكون عدا دور السكن في الوحدات الادارية التى لايوجد فيها قاض للبحث عن منتوجات الغابة يشتبه بوجودها على ان يصطحبوا معهم احد اعضاء الضبط القضائى.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لە کوردیەکەش فەرموون.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (15):

یەکەم: بۆ بەڕێوەبەری گشتی یا ئەوەی ڕێگەی پێ دەدات بۆی هەیە دەست بگرێ بەسەر بەرهەمەکانی دارستان و ئامێری هۆبەکانی گواستنەوە و پارێزگاری کردنیان تاوەکو ئەو کاتەی حوکمی دادگا دەردەچێ سەبارەت بە هەڵسوکەوت پێ کردنیان، ئەگەر بڕوایەکی وای بۆ دروست بوو کە بۆ زیان گەیاندن بەدارستان و سوود لێ وەرگرتن بەکاردێن، بە پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

دووەم: فەرمانبەرانی دارستانی ڕێگە پێدراو و پۆلیسی دارستان دەتوانن بچنە هەر شوێنێك بێجگە لەخانووی نیشتەجێ لەو یەکە کارگێڕیانەی کە دادوەری تیادا نیە، بەمەبەستی گەڕان بەدوای بەرهەمەکانی دارستان، کە گومان لە بوونی دەکرێ، بە مەرجێ ئەندامێکی بەرزەفت کردنی دادوەری لەگەڵ خۆیان بەرن.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵی ڕەئیتان لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموون.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموون.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین و تێبینیمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر هیچ ڕوونکردنەوەیەکت هەیە؟.

بەڕێزد. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

لەژێر ثانیاً، پێشنیار دەکەین کە پاش ئەوەی کە ئەڵێت (ای مكان) ئەمە لابرێت، (عدا دور السكن في الوحدات الادارية التى لايوجد فيها قاض) جوملەکەش تەواو بێ (يشتبه بوجودها) کەواتە بەم شێوەیە ئەخوێندرێتەوە، (لموظفى الغابات المخولين و شرطة الغابات ان يدخلوا أي مكان للبحث عن منتوجات الغابة يشتبه بوجودها) زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگی سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا ئەندامانی پەرلەمان چ بەڕێزێك قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟، پێش ئەوەی ناوەکان بنووسم کاك سەرهەنگ فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بۆ ئەوەی موناقەشەکان یەعنی ڕێڕەوێکی تەواو وەربگرێت یەعنی، هەندێك مادده هەیە ئیختیساسیە، ئەم پڕۆژەیەش حکومەت ناردوویەتی، وەزارەتیش لێرەیە، بۆیە هەندێ مادده هەیە پێویستی بەوەیە کە زۆر بە تەواوی ڕوون بکرێتەوە لە لایەن حکومەتەوە، بۆ ئەوەی ئەندامانی بەڕێز بزانن لەسەر چی دەنگ ئەدرێت؟، لەسەر چی موناقەشە ئەکرێت یان ناکرێت؟، هەندێك مادده هەیە پێویستی بە تەوزیح هەیە، ئەم ماددەیەو ئەو دوانەی پێشوو تر پێویستی بە تەوزیحی تەواو هەیە لەناو وەزارەتەوە، ئەم یاسایە حکومەت ناردوویەتی ئەبێ ئێمە بزانین موناقەشەی چی ئەکەین؟، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمەش هەر لەسەرەتا داوامان لە وەزیر کرد ڕوون کردنەوە لەسەر ماددەکە بدات، ئەگەر لەکاتی موناقەشەش کەسێك زیاتر ڕوونکردنەوەی دەوێت هەر دەتوانێت، لەرێگەی نووسراوێك بۆمان رەوانە بکات، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێ قسە بکەن، د.عمر، هاژە خان، گوڵێزار خان، کاك عبدالسلام، کاك فاضل، کاك نەژاد، کەسی تر قسەی هەیە؟ بەڵێ کاك عمر فەرموو.

بەڕێز د.عمر نورەدینی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

له بڕگەی 1 ئاماژە بەوە کراوە کە بەڕێوبەری گشتی ئەگەر لەو بڕوایە دابوو هەندێك ئامێر و ئەوانە بەکاردەهێندرێن کە زیانی هەیە، دەڵێ ئەگەر لەو بڕوایە دابوو، بۆیە بەڕەئی من ئەوەی کە دەڵێ ئەگەر لەو بڕوایە دابوو دەربڕینێکی ورد و ئامانج پێکی یاساییانە نیە، هەوڵ بدەین بیگۆڕین بەوەی کە دڵنیا بوو لەوەی کە زیانی هەیە، دڵنیا بوو لەوەی کە زیان بەخشە ئەوجا ئەو ئامرازانە دەستی بەسەر دادەگیرێ تا حوکمی مەحکەمەی بۆ دەردەچێت، بەڵام بڵێی لەو بڕوایە دابوو لە ڕاستی دا دەربڕینێکی پلاستیکی و مەتاتی ئەوتۆیە کە ڕەنگە بەشێوازی تر بەکاربهێندرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی (اولا/ للمدیر العام أو من یخولە) بەڕاستی من پێموایە یەعنی ئەو دەسەڵاتە نەدرێت بە شەخسی مدیری عام یان ئەوەی کە تەخویلی دەکات، هەر بنووسرێ (للجهات المعنیە) یەعنی ئەوان ئەو دەسەڵاتەیان هەبێ کە ئەو حجزە بکەن لەسەر مونتەجاتی غابە، دەربارەی دووەم کە دەڵێ (لموظفی الغابات المخولین وشرطة الغابات ان یدخل أی مکان) یەعنی بەڕاستی ئەوە لێرە زۆر بە موتڵەقی هاتووە، من پێموایە ئەوە ئیلغا بکرێ، چونکە ئەوە دەست درێژی کردنە، ئێمە دەتوانین لەو ئەحکامانەی کۆتایی، یاخود ئەحکامە سزاییەکان بتوانین لەوێ ئەو شتانە هەمووی تەحدید بکەین کاتێ کەسێك سەرپێچی دەکات، ئەو شتانە تەحدید بکرێ، بەڵام من پێموایە ئەو بڕگەیە لێرە زیادە، دەبێ ئیلغا بکرێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

گوڵێزار خان فەرموو.

بەڕێز گولیزار قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەبارەی بڕگەی 2 لە ماددەی 15 کە دەڵێ فەرمانبەرانی دارستانی ڕێگەپێدراو و پۆلیسی دارستان دەتوانن بچنە هەر شوێنێك بێجگە لە خانووی نیشتەجێ و لەو یەکە کارگێڕیانەی دادوەری تێدایە، ئەی ئەگەر دادوەری تێدا بوو چۆن دەتوانین بچینە ئەو دارستانانە و تیایدا بگەڕێین؟ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من هیوادارم لیژنەی یاسایی و یاسازانان ئەو شکەی لای من دروست بووە دروستی بکەن، تێبینیەکەم بزانن ڕاستە یان نا؟، مدیر عام وەکوکاك عمر باسی کرد، مدیر عام موەزەفێکی مەدەنیە، ئەگەر شکی کرد، ئەگەر شتێك بە چ حەقێك بە پێی قانونی مەدەنی و دەستوور و مافی مرۆڤ دەتوانێ حجز لەسەر شتەکان بکات؟، من نازانم لەناو دائیرەکەی خۆی ئەگەر ئەو حەقەی هەبێ، بەڵام لە دەرەوە غابات و شت من بڕوا ناکەم لە وجودی شورتەی غابات باش بیت ئێمە سەڵاحیەت بدەینە مدیریش ئەوەڵەن و بدەینە موەزەفینی غابات لە دووەم، بچینە سەر داخلی ئەو ببین، یەعنی مەخزەنە یان چیە؟، تەسەور دەکەم ئەم دەسەڵاتانە تێکەڵ کردنێکی ئەوە لە بەینی موهیمەی ئیداری ئەمانەی لە دائیرەی غابات ئیش دەکەن و ئەوانەی لە بەینی موهیمە سەرفەکەی شورتە یان مەحاکم و ئەوانەی تەنفیزی قانون دەکەن، بۆیە تەسەور دەکەم ئەگەر ئیعادەی سیاغە بکەن و وردتر بن، چونکە مدیر عامم نەدیوە بتوانێ بچێ حجز بکات و موەزەفی غابە بێ و موزەفی تەربیە بێت بچێت مەخزەن و ئەو بکات و من تەسەور دەکەم وردەکاری پێ دەوێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس من قسەکانم کرا لەلایەن ئەو بەڕێزانەوە.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك نەژاد فەرموو.

بەڕێز نەژاد عزیز سورمێ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەکە دووەم لەگەڵ ماددەی 16 نەفسی شتە تەقریبەن، لەبەرئەوە من پێشنیار دەکەم یان ئەو ماددەی 16یە هەڵبگیردرێ یان ئەوەتا ئەوەی تر دەستکاری بکرێت، بە نیسبەتی قسەکەی کاك عبدالسلام من تەئیدی دەکەم بە حەقیقەت، دەبێ بڵێ (ئیشعاری جیهاتی مەعنی بکرێت)، کە شورتەی غاباتن زیاتر بۆ ئەوەی ئیجرائاتی زیاتر لازمە وەربگیردرێ لە حاڵەتی سەرپێچی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

بەڕێز جەنابی وەزیر؟ فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

قانونی 75ی ساڵی 1955 دوو بەشەو لە دوو بڕگەیە، کە چۆن تەنفیز دەکرێ، دەڵێ (للمدیر العام أو من یخوله حجز) کەواتە مدیر عامەکە حجزی دەکات، بڕگەی 2 دەڵێ (لموظفی الغابات أن یدخل ای مکان فی المحلات التی لا یکون فیها حاکم عدا دور السکن لبحث المنتوجات الغابیة یجتب بوجودها علی ان یصطحبوا

معهم رئيس المخفر أو مفوض أو ضابط الشرطة والمختار وشخصين من سكان المحلة التى يرى تفتشها ويضبط الناتج)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

دەربارەی ئەوەی کەوا لێرە دروستی دەکەن، تەبعەن ڕێگای پێ نەدراوە، جەنابت وتت لابرێ، ئەمان حەسانەیان هەیە چۆن و لەسەر چ ئەساسێ، جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو من تێی دەگەم ئەوە لێرە پێشنیار دەکەین و دوایی دەچێتەوە بۆ لای لیژنەکان ئەوان سیاغەی دەکەن، نازانم چی لابرێ تێ نەگەیشتم؟.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عبدالسلام نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام بەرواری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نوقتە نیزامیەکەم لەسەر ئەوەیە بۆ تەبریر کردنی بوونی ماددەیەك من بەڕەوای نازانم دەلیلەکەمان ماددەیەك بێ لە یاسایەك کە ئێمە بەدڵمان نەبووە و دەمانەوێ یاسایەکی تر لە باتی بێنین، یەعنی ببورە ڕێزم هەیە بۆ جەنابی وەزیر، بەڵام تەنها سەبەب بۆ بوونی ئەم ماددەیە ئەوە بێت، چونکە لە یاسایە کۆنەکە هەبوو، بە حەقیقەت ئەوە موبەرر نیە، چونکە ئەسڵەن بۆ یاسای تازە دەردەکەین؟، چونکە یاسای ترمان ناوێ، ئەمانەوێ تەفسیری بزانم نە لە قانونی کۆن هەبوو، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

تەسەور دەکەم قسەی وەزیر تەنها بۆ تەوزیح بوو، ئەگەر جەنابیشت قسەیەکی ترت هەیە جەنابی وەزیر؟ فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، من قانونی نیم، بەس من لەو باوەڕەم ئەوانەی ئەمەیان نووسی بوو، قانونی بوون، هەر مەبەستەکە ئەوە بوو بۆ ئەوەی بڵێین کە قانونە و بەو شێوەیە کراوە، ڕاستە بە دڵمان نیە و دەمانەوێ بیگۆڕین، بەڵام قانونیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك جلال قسەت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خۆ ئەو تەخویلە کە دراوە تەنها بۆ ڕاگرتنیەتی تا حوکمی مەحکەمە دەردەچێ، یەعنی هیچ سەڵاحیەتێکی قەزائی و سەڵاحیەتێکی ئەوەی نیە، (للمدیر العام أو من یخوله حجز منتجات الغابة والادوات و وسائط النقل والاحتفاظ بها لحین صدور حکم المحکمة) یەعنی لە دائیرەکەی خۆی مەسەلەن بۆ میسال لۆریەك خەڵوز لە پۆلیسی غابات و یان موەزەفێکی غابات دەیگرێ کە بە موخالفی کراوە، دەیهێنێتە دائیرە دای دەنێ تا حوکمی مەحکەمە دەردەچێ، تەنها ئەوەیە، هیچی دیکە نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عبدالسلام دیارە جەنابت داوای تەوزیحت کرد، ئەمانە هەمووی تەوزیحە، د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە 2 تەفریبەن پێویستی بە ڕوونکردنەوە هەیە، یەکیان ئەوەیە عادەتەن، (عدا دور السکن) پێویستە لابرێ، ئێمە لە لیژنەی یاسایی بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوە نینە حورمەی مەساکن هەیە بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوەی نینە کە ئەو ئیستسنایە لابرێ بە قەراری، ئەگەر لەکاتی نەبوونی دادوەر بە بێ قەراری قازی ناکرێ تەفتیشی ئەو شوێنە بکرێ، سەبارەت بە بەڕێوەبەری گشتی، ڕاستە بەڕێوبەری گشتی ئەو دەسەڵاتەی نیە، بەڵام کە ئەو دەقە ئەگەر دەنگی هێنا، ئەو دەقە دەبێتە ئەساسێك بۆ ئەوەی کە ئەتو بە دەقێکی یاسا ئەو دەسەڵاتەت دا بە بەڕێوبەری گشتی کە ئەو کارە ئەنجام بدات، بێ بوونی ئەو دەقە ئەو دەسەڵاتەی نیە، بەڵام بە دەقێکی یاسا ئەگەر دەنگی هێنا و دەسەڵاتت دا بە بەڕێوبەری گشتی بۆ ئەوەی ئەو ئەرکەی پێ ڕابسپێردرایە جێ بەجێ ی بکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عمر دەستت بەرز کردبووەوە، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەوزیحەکە نیوەی د.ڕۆژان باسی لەسەر کرد، منیش باس لە کێشەکە لەسەر بەڕێوبەری گشتی بوو بۆ شەرعیەت پێدانی ئەو سەڵاحیەتە، ئەو سەڵاحیەتەش موئەقەتە، هەتاوەکو قەراری دادگای تیا دەردەچێ، قەراری دادگا دەرچوو، ئەوە موخالفی یاسایە و ئەوە بە گوێرەی یاسا ئیجرائاتی لەگەڵ دەکرێت، ئەگەر نا دەدرێتە دەست ساحێبەکەی، فەرزیش کراوە کە بەڕێوبەری گشتی دەبێ پارێزگاری لەو ماددانە بکات کە دەستی بەسەردا دەگیرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

بۆ ماددەیەکی تر، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 16:

لموظفي الغابات المخولين وشرطة الغابات صلاحية التحفظ، دون أمر تحريري على اى شخص يشتبه بانه ارتكب مخالفة منصوص عليها فى هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سوره (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

كاك عمر بە كوردیەكەی فەرمووو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 16: فەرمانبەرانی دارستانی ڕێگەپێدراو و پۆلیسی دارستان دەسەڵاتی دەستگیركردنیان هەیە بە بێ فەرمانی نووسراو بەرامبەر هەر كەسێك كە گومانی لێ دەكرێ سەرپێچیەكی كردبێ بەرامبەر بە دەقەكانی هاتوو لەم یاسایەدا.

بەڕێز حسن محمد سوره (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

لیژنەی كشتوكاڵ ڕەئیتان؟ فەرمووو.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هیچ تێبینیەكمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سوره (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

لیژنەی تەندروستی و ژینگە ڕەئیتان؟ فەرمووو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەر ئەو ماددەیە.

بەڕێز حسن محمد سوره (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

د.ڕۆژان فەرمووو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە لە لیژنەی یاسایی پێشنیاری هەڵوەشاندنەوە و ئیلغای ئەو ماددەیە دەكەین، لەبەرئەوەی پێچەوانەی دەستوور و یاسا كارپێكراوەكانە لە هەرێمی كوردستان.

بەڕێز حسن محمد سوره (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

جەنابی وەزیر؟ فەرمووو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لە پێشنیارەکەی لیژنەی قانونی دەکەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

ئەندامانی بەڕێز کێ قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ ئەو بەڕێزانە قسەیان هەیە، د.احمد وەرتی، کاک حمە سعید، بەفرین خان، کاک د.بشیر، بێریڤان خان، پەیمان خان، کاک سەرهەنگ، سیوەیل خان، کاک عبدالرحمن، کاک فاضل، هاژە خان، بەڵێ د.احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد ابراهیم وەرتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لێرە دووپاتی پشتگیری لە رەئی لیژنەکەمان لیژنەی یاسایی دەکەمەوە بۆ لابردنی ئەو ماددەیە، ئێمە لە ماددەی 5 ڕەخنەمان لەسەر ئەوە هەبوو کەوا حجز کردنی بەرهەمەکان و دەست بەسەراگرتنی بەرهەمی دارستان و ئامێر و هۆیەکانی گواستنەوە ڕەخنەی لەسەر هەبوو، لێرە هاتووە دەسەڵاتی دەستگیر کردنی داوا نەك تەنها بە پۆلیسی دارستان، دەسەڵاتی داوە بە فەرمانبەرانی دارستانیش، ئەوە بەڕاستی دەکرێ فەرمانبەری دارستان خەڵك دەستگیر بکات؟ ئەمە لەلایەك، لەلایەکی ترەوە، لە عەرەبییەکە لە (لموظفی الغابات المخولین وشرطة الغابات صلاحیة التحفظ) ئایا تەحەفوز بە مەعنای دەستگیرکردن دێت، من پێم وانیە مانای دەستگیر کردن بێ، مانای سەرنج دانە لەو کەسانە یان ڕاپۆرت نووسین کە ئەو کەسە موخالەفەی کردووە، لە حاڵەتی تاوان کردنیش دا کەسێك دەستگیر ناکرێ بە بێ ئەمری دادوەر، چۆن کەسێك لە موخالەفەی دارستان دا ئیللا لە حاڵەتی ئەنجامدانی تاوانی مەشهودە دا نەبێ، کەس دەستگیر ناکرێ، بۆیە لەڕاستی دا ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە، پێچەوانەی یاسا و دەستوورە و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك حەمە سعید فەرموو.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەم ماددەیە دەکەوینە نێوان دوو بابەتی دژ بە یەکەوە، بابەتێکیان پێچەوانەی دەستوور و یاسا و مافی مرۆڤە کە ئەگەر خەڵك بگرین، بابەتێکی دیکەیان ئێمە دەمانەوێ دارستان بپارێزین و دەمانەوێ کە ئەمە یاسایە و یاساش جێ بەجێ بکرێ، چۆن پارێزگاری لە دارستان دەکەین و چۆن ئەم یاسایە جێ بەجێ دەکەین؟، بۆیە من پێموایە ئەگەر هەندێ گۆڕانکاری لە ماددەکە بکرێ، ئیحتماله تەوازونێك لە بەینی ئەو دوو بابەتە دژ بە یەکە دروست ببێ، یەکەمیان فەرمانبەری دارستانی ڕێگە پێدراو نەهێڵدرێ هەر پۆلیس بێت، دوایی ماوەی ڕاگرتنەکە بۆ ماوەیەك بێ لە هەفتەیەك زیاتر نەبێ، یەعنی تەوقیف بێ، دواتر بڵێین لە زووترین کاتدا کە لە ماوەی هەفتەیەك دۆسیەکە بنێردرێ بۆ نزیکترین دادگا بۆ ئەوەی دادگا بڕیاری یەکلاکەرەوە بدات لە مەسەلەکە، ئەمە وامان لێ دەکات تەوقیفەکە ببێ و پارێزگاری لە دارستان و

پارێزگاری لەم یاسایە بکەین، چونکە خەڵکانێك هەن سەرپێچی ئەمە یاسایە دەکەن و زیان دەگەیەنن بە دارستانەکان، ئینجا هیچ ئیجرائاتێ نەکرێ بەرامبەریان ئەی چی و چۆن یاسایەکە بچەسپێنین و چۆن پارێزگاری لە دارستان بکەین؟، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

بەفرین خان فەرموو.

بەڕێز بەفرین حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من نازانم بە چ حەقێك بە بێ فەرمانی نووسراو، بە بێ فەرمانی دادوەر، یەعنی پۆلیسی دارستان تا ڕادەیەك بەڵام فەرمانبەری ڕێگەپێدراوی دارستان چ مافێکی هەیە کە خەڵکی دەستگیر بکات و ئەویش بە گومان، کە ئەگەر گومان لەو شتە کرا، یەعنی تۆ دەتوانی سوپایەك لە خەڵکی دەسگیر بکەی لەبەرئەوەی گومانت لێی هەیە و دواتر ئەزیەت و ئازاریان دەدەیت و هیچ شتێکیان لەسەر نیە، مادام بابەتەکە لەسەر بەرووبوومی دارستانە لە ماددەی 15 ئەو کێشەیە چارەسەر کراوە، یەعنی تۆ دەتوانی ئەو شوێنانە بپشکنی کە گومانی بوونی بەرهەمی لێ دەکرێ، بۆیە ئەم ماددەیە زیادەیە و پێچەوانەی یاساشە و پێویستە ئیلغا بکرێتەوە، پشتگیری لە رای لیژنەکان دەکەم زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

د.بشیر فەرموو.

بەڕێز د.بشیر خلیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەبەرئەوەی لەو ماددەیەدا پێدانی دەسەڵاتێکی دادوەری هەیە بە فەرمانبەرێکی مەدەنی ئەمە وەکو لیژنەی یاسایش ئاماژەیان پێیدا بە پێچەوانەی دەستوور و یاساکانە، بۆیە من پشتگیری لە ڕای لیژنەی یاسایی دەکەم بە نەهێشتنی ئەو ماددەیە، بەڵام ئەگەر ماددەکە هەر ماوە، لە فەرەزەن دەنگی بۆ نەدرا، ئەوا من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە ئەم فەرمانی دەستگیر کردنە بە فەرمانبەری بەڕێوەبەری ناحیە بێ، لەبەرئەوەی هەتا ئێستا قائیمقامەکانیش ئەو دەسەڵاتەیان نەماوە لەبەر بوونی دادگا، تەنها بەڕێوەبەری ناحیەکان هەیە، دەکرێ بە دەسەڵاتی ئەو بێ و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی 16 کە دەڵێ فەرمانبەرانی دارستان ڕێگەپێدراو و پۆلیسی دارستان دەسەڵاتی دەستگیر کردنی ئەو کەسە هەیە کە گومانی لەسەرە و سەرپێچی کردووە، من بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ ئەوە نیمە دەستگیر کردنی خەڵك کە گومانی لەسەر بێ، دەتوانین بڵێین لێکۆڵینەوەی لەگەڵ بکرێ، ناڵێین ئەوەی سەرپێچی کردووە و ئازاد بێ، بەڵام دەبێ بانگ بکرێ و لێکۆڵینەوەی لەگەڵ بکرێت، بە هیچ شێوەیەك نابێ دەستگیر بکرێ کە گومانی لەسەر بێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

پەیمان خان فەرموو.

بەڕێز پەیمان عزالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە لەڕاستی دا دوو لایەنی هەیە، یەعنی ئەگەر ئاواهی بە تەنها کە ئیشیباه بکرێ لەوەی کە موخالەفەیەکی ئەنجام داوە و حەق بدرێت چ بە پۆلیس و چ بە موەزەفی غاباتیش، لەهەردوو حاڵەتەکە ئەمە پیچەوانەی هەم وەکو د.ڕۆژان وتی دەستوور و یاسا کارپێکراوەکانە، هەم دژی بنەماکانی مافی مرۆڤیشە، بەڵام ئەگەر لە دیوێکی دیکەوە بۆ ئەوەی زەمانەتی ئەوە بکەین بە نموونە کەسێك لە کاتی قەدەغەکردنی ڕاودا و خەریکی ڕاوکردنەو یاخود خەریکی بڕینەوەی دارێکە، ڕەنگە ئەو پۆلیسی غاباتە دوایی قسەکەی وەرنەگیرێ، ئەمە بۆ ئەوەی زەمانەتی تاوانی بینراو بکەین کە جەرائیمی مەشهودەیە و وەلەو خۆی لە قانون دا هەیە، بەڵام بۆ زەمانەتی زیاتری ئەو سەڵاحیەتە تەحدید بکرێ جارێکی تر بۆ پۆلیسی غابات کە لە کاتی بینینی تاوانی بینراو دا نە کە ئەوەی کە ئیشتیباه بکرێ لەوەی کە موخالەفەیەکی ئەنجام داوە، بەڵام کە بە موتەلەبەسی دەیگرێ، ئەو کاتە حەقی ئەوەی هەبێ کە ئەمە لە هەموو یاساکانیش دا ڕێپێدراوە و جەرائیمی مەشهودە چیە و ئەعزائی زەبتی قەزائی بێ یاخود هاووڵاتیەکی ئیعتیادی بێ دەتوانێ ئەو کەسە دەسگیر بکات، بۆ ئەوەی هەم زەمانەتی ئەوە بکەین کە بە نەسێکی سەریح ئەو حەقەیان بدرێتێ و هەم ئینتهاکیش نەبێ بۆ بنەماکانی مافی مرۆڤ و دەستوور، ئەو ماددەیە وەکو ئێستا نەمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك سەرهەنگ فەرموو.

بەڕێز سەرهەنگ فرج:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتیوانی ئەو پێشنیازە دەکەم کە ئەو ماددەیە لابرێ، هیچ زەرورەتێکی نیە ئەو ماددەیە، فەرمانبەر نابێ ئەو حەقەی هەبێ، پۆلیسیش ئەعزای زەبتی قەزائین لە حاڵەتێك بینینی جەریمەی مەشهودە ئەوان یاسا هەیە، تەعلیمات هەیە، دەتوانن بە ئیشی خۆیان هەڵسن و هەر شتێك هەبوو زەبتی بکەن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ئەو ماددەیە منیش هاوڕام لەگەڵ لیژنەی یاسایی و هاوکارانم کە ئەو ماددەیە لابردرێ، لەبەرئەوەی هەر مەعقول نیە فەرمانبەری دارستان بچێ خەڵك دەسگیر بکات، ئێمە دەڵێین پاراستنی دارستان، بەڵام وابزانم لە دارستان تێ دەپەڕی و، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ ڕای لیژنەی یاساییمە کە ئەو ماددەیە هەر لابدرێ، چونکە سەرپێچی یاسایە، کە دەڵێ گومانی لێ بێ، کەسێ لەناو غاباتێك دەڕوا، هەروا پیاسە دەکات، چەقۆیەکی بە دەست بێ یان داسێکی لە دەستی بێ دەڵێ واللە ئەوە گومانم هەیە، یەعنی هەر شتێکی بە دەست بێ کە مشارێك بێ دەڵێ وەڵڵا دەبڕێ، یەعنی ئەمە ناکرێ بە گومان شت بکرێ، قانونی پێشوی پشتاوپشتی عیراق هەر بە گومان شت لەگەڵ ئێمەی کردووە، (اشتبهنا بانك مهرب، اشتبهنا بأنك مخرب) ئەمە ناکرێ بە گومان ئێمە شت لەگەڵ یاسا بکەین، یاسا یاسایە و بەچاو ببینێ و بە کردەوە دەیکات، ئەوجا شت لەسەری دەکات و بە یاسا لەگەڵی بکات، نەك بە گیران وبە دەست گرتن و بە سجن، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل بەشارەتی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم ئەگەر ئەم ماددەیە بمێنێ گۆڕانکاری بەسەر ناوەڕۆکی نووسینەکەی دابێت و فراوانیس بکرێ، چونکە بەڕاستی ئەوەی من تێگەیشتووم دارستان تەنها یەك نەوع نیە، لە هەموو دنیا و یاسای تایبەتی خۆشی هەیە، من هیوادارم ئەم یاسایەش ببێتە یاسایەکی فراوان بۆ دارستان لە هەرێمی کوردستان، چونکە دارستان هەیە و شوێنی گەشتوگوزاریە هەموو کەس ئازادە تیایدا و چۆن گەشتوگوزاری تێدا دەکات و فەرمانبەری تایبەت بەخۆی هەیە، بۆیە بەڕاستی لێرە نووسینێك هاتووە بیگرێ و ئەوە بە

حەقیقەت یەعنی پێم سەیرە لە ناو یاسایەك دا كە باس لە دارستان دەكرێ، دارستان یەكێكە لە شوێنە گەشتیاریەكان بۆ هاوولاتی، دارستانیش هەیە شوێن و جێگای زیندەوەرانە، یەعنی گیانلەبەرانی تر، پڵنگ و شێر و بەراز وئەوانەیە و هەر بۆ خۆی خەڵك ناتوانێ تێی بچێ، شوێنی دارستانیش هەیە و شوێنی بەروبوومە، یەعنی بەرووبومەكان دەتوانن بەشێوەیەكی تر لەناو یاسایەكەدا فراوان بكرێ پارێزگاری لێ بكرێ و شوێنی گیانلەوەرانیش پارێزراو بێ و شوێنی گەشتیارانیش بۆ هاوولاتیان ئازاد بێ، نەك لێرە بگیرێ و فەرمانبەر بۆی هەیە بیگرێ و بیبا و ئەوانە، من پێشنیار دەكەم ئەگەر ئەم یاسایەش بمێنێ ئەو دەقانە بگۆڕێ و فراوان بكرێ بەو خاڵانەی كە من ئیشارەتی پێ دەدەم و زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

هاژە خان فەرموو.

بەڕێز هاژە سلیمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەر پشتگیری لە ڕای لیژنەی یاسایی دەكەم بە ئیلغا كردنی ماددەكە و بزەبت ئەو موبەررەی كە ئەوان هێناویانەتەوە بۆ ئیلغا كردنی لەگەڵ ئەو موبەررەم، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆكی پەرلەمان):

كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەگەر خوشك و برایان ڕێم بدەن، دیارە یەكێ لە دیاری ترین پێشكەوتنەكانی دارستان لە هەموو وڵاتەكان نزیكترین وڵات ئێران و توركیایە، فەرمانبەری دارستان سەڵاحیاتی حاكمی هەیە، ئەگەر بتەوێ دارستان بمێنێ من ناڵێم سەڵاحیاتی حاكم، ئێمە با وەكو ئەوان نەبین، لە خوێندنەوە و سەیر كردن دا لەو وڵاتانەی بینیم لە كەنەدا و لە ئەمریكا و لە هەموو ئەوروپا غابات چ دەسەڵاتێكی هەیە و موزەفی غابات چ دەسەڵاتێكی هەیە، دوای ئەمە ئەو وردەكاریە لەوانەیە ئەم بەڕێزانەی دانیشتوون زۆربەیان لەو وردەكاریە ئیشیان نەكردووە، من موەزەفی غاباتم لە چوارتا، یەك عارەبانە تراكتۆری داری تەڕ دەبینم گیراوە، كابرا دەیهێنێ و من لەوێم ناتوانم بڵێم كاكی خۆم (زەبتێ زەبت) لێرە بە تا من دەچم پۆلیس دەهێنم و مەحكەمە دەهێنم و بتگرن، یەعنی ئەمە چ گوناهێكە ئەگەر موەزەفێ نەتوانێ زەبتی موخالەفەیەكی قانونی بكات، ئەوترێ سیاحیە و علاقەی سیاحەتی چیە موەزەف، ئەو دەڵێ بە (منصوص علیها بأنة ارتكب مخالفة منصوص علیها فی هذا القانون) داری بڕی، ئەی باشە ئەگەر سبەینێ موەزەفێكی غابات لە غاباتەكەی قۆپیە مەسئولە، من دەچم بە تفەنگێكەوە حەیوان دەكوژم، پێم نەڵێ كاكی خۆم لێرە بە یان زەبتی بكات و بڵێ ناوت چیە و ئەوە چیە؟ گرتن لە دەسەڵاتی موەزەف نیە، بەڵام موزەفی غابات لە هەموو شوێنێ قەدر و بەڕاستی مەكانەی خۆی هەیە و دەسەڵاتی خۆی هەیە، ئێمەش خاوەنی غاباتی

تەبیعین، ئەمانەوێ ئاوەدانی بکەینەوە و دەمانەوێ وێرانی نەکەین و دەمانەوێ گیانلەبەرە کێویەکانمان بمێنێ، دەمانەوێ بەڕاستی باڵندە کێویەکانمان بمێنێ، بەڕاستی مەسەلەی زەبت بکرێ، یەعنی من ناڵێم گرتن، بەڵام زەبت کردن ئەوە چۆن یاساییەکان جێ دەکەنەوە، من دژی ئەو پێشنیارەم کە دەڵێ ئەمە ئیلغا بکرێت و ئەمە شتێکی گرنگە و روحی یاسایەکەیە و، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

دیارە زۆربەی ئەندامان موخاوفیان لەسەر ئەوەیە کە ئەو ماددە بە خراپ بەکاربێت، ئێستا بەڕێز سکرتێری پەرلەمان تەوزیحی زیاتر دەدات، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد (سکرتێری پەرلەمان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر ئەو فعلەی موخالەفی قانون جنحە بێ یان جینایەت بێ، هەر هاووڵاتیەك کە جەریمەیەکی وا لە پێش چاوی بوو حەقی هەیە، کابرا موجریمەکە بگرێ، ئیعتبار دەکرێ یەك لە ئەعزائی زەبتی قەزائی، هەر کە تەماشای ئەو ماددەیە بکەین موخالەفەیە، موخالەفە ختورەتی تێدا نیە، جەسامەتیش بەو شکلە نیە کو کابرا ڕابکات، چونکە ئەسڵەن موخالەفەیە، بە ڕەئی من ئەوە نەمێنێ باشترە، چونکە ئیحتمالاتی زۆر هەیە بە خراپە بەکاربێت، خاسەتەن، ئەساسەکە موجەڕەد شوبهەی یەکێك بکات، یەعنی لەسەر ئەساسی شك، موجەڕەد یەکێك لەبەر غاباتەکە تێپەڕ بێت دەتوانێ تەحەفوزی لەسەربکا، تەحەفوزیش مەعنای ئەوەیە دەست بەسەر بکرێ، دەست بەسەریش زۆر لە غابات دووری مەراکزینە و نەواحی ئەقزیەنە، مەسافەیەکی زۆر دوور بێت، مابەینی مەوقعەکە، حاکمی مەنتقە، ئەو وەختە ئیحتمال هەیە یەك هەفتە لەلای ئەو موەزەفە بمێنێت، ئەوە مەعنای ئەوەیە حجزە یان تەوقیفە لە قانون، ڕەئی منیش لەگەڵ برادەران لەغو بکرێت، چونکە ئەسڵەن ئەو موەزەفە حەقی هەیە مەعلومات لێ وەربگرێ، تۆ ئیقامەی دەعوا لەسەر بکە لە مەحکەمە، کو ئەوە دەست بەسەری بکات؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێ باشە دەوری ئەو موەزەفی غاباتە چیە؟، من لە جەنابی سکرتێری پەرلەمان دەپرسم، من بەرپرسی غاباتی قۆپی قەرەداغم، پیاوێك دەگرم حەیوانێکی کوشتووە، دەیبینم، پیاوێك دەگرم تراکتۆرێ داری تەڕی بڕیوە و دەڵێ تۆ هەر بە هیچ نازانم و دەشی بەم، مخالەفەیە، ڕاستە موخالەفەیە، بەڵام دەوری چیە ئەم موەزەفە چیە کە ئەو موخالەفەیە بگرێ نەیەڵێ دار ببڕدرێ، نەیەڵێ حەیوان بکوژرێ، نەوێرێ، ئەی دەوری موەزەفی غابات چیە؟.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك جلال تکایە وەڵامی کەس نەدەینەوە، چونکە ئەوە ڕەئیە، هەریەکە ڕەئی خۆی پێویستە کە بیدات، کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من موعاناتی موەزەفێکی بەسیتی غاباتەوە دەگێڕمەوە، نازریم کردووە، موزەفی غاباتم کردووە و مەسئول مەشروعیم کردووە و مەسئولی مەشتەلیم کردووە، موعاناتی ئەو کەسانەی کە لە غابات ئیش دەکەن، بە فعلی بینیومە، ئەو کەسانەی کە ئەو داواکاریانەیان هەیە ئەو فعلە ئیشیان نەکردبێ، ئەو بەڕێزانەی کاك حسین و فلاّن و فلاّن ئیشیان کردووە، زانیم وەزعەکە چۆنە، ئەوە قسەی دڵمانە و مەبدەئمانە، لەبەرئەوە دیفاعی لێ دەکەم و بۆ جواب دانەوەشم داوای لێ بوردن دەکەم.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

دیارە ئیلغا کردنی ئەو ماددەیە بەو مانایە نایەت کە ڕێگا بگرین لە موەزەفی غابات و واجبەکانی تری خۆی ئەنجام بدات، سکرتێری پەرلەمان تەوزیح دەدات فەرموو.

بەڕێز فرست احمد (سکرتێری پەرلەمان):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من غایەتم ئەوە نیە وەڵامی مامۆستا جلال بدەم بەس بۆ ڕوونکردنەوە، ئیحتمال هەیە کە کەلیمەی (یشتبە بانە ارتکب مخالفة) تێیدا نەبا منیش ڕەئیەکی ترم هەبا، بەس تەماشا دەکەین ماددە ئەسڵەن لەسەر ئیشتباهە نە لەسەر ئەوەیە کو موەزەفی غابات حاڵەتێکی موخالەفە یان جەریمەیەك لە پێش چاوی خۆی دیت بێت، ئەو دەست غەڵەتە بە موزەفی غاباتی داوە ئەگەر هاتو موجەڕەد ئیشتباهی لە یەکێك کرد، ئێ باشە دەست بەسەر کردنی ئەو شەخسە ئیحتیمال هەیە بۆ چەند ڕۆژێك بێت، چۆن دەبێت و چ عەدالەتێکی تێدایە؟ من لەسەر ئیشتیباه کەسێك بگرم کە موخالەفەیە ئەسڵەن نە جونحەیە نە جینایەتە، ئەو دەسەڵاتە بە موزەفی غابات بدەم، ئەگەر وا داڕشتبا ئەو ماددەیە کو بەخۆی بەچاوی خۆی موخالەفەی دیت بایە، موشکلە نەبوو، ئیحتمال هەیە منیش لەگەڵ ئەو ماددەیە بام، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

بۆ ماددەیەکی تر، پێش ئەوەی ئەو ماددەیە بخوێندرێتەوە، تێبینیەك بۆ ئەندامانی پەرلەمان، دوێنێ ڕاپۆرتێك لەسەر ئەوە بلاّوکرایەوە کە ئەندامانی پەرلەمان کە هۆڵەکە بەجێ دەهێڵن ناگەڕێنەوە بۆ ناو هۆڵ، بۆیە داوا لە ئەندامانی پەرلەمان دەکەین کە ئەوەی کە ئیجازەی دائیمی ویست دەبێ بە تەحریری تەقدیمی ئیجازە بکات، ئەگەر نا وەختێك ئیجازە وەردەگرێ بۆ ماوەیەکی کورت بچێتە دەرەوە، دەبێ زووتر بگەڕێتەوە، زۆر سوپاس، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 17:

للوزير ان يعين ببيان يصدره مراكز خاصة تكون محلات لجلب منتجات الغابات وعرضها للبيع.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 17

وەزیر بۆی هەیە بە پێی بەیاننامەیەك کە دەری دەکات شوێنی تایبەت دەست نیشان بکات تاکو ببێتە شوێنی هێنانی بەرهەمی دارستان و فرۆشتنیان.

بەڕێز حسن محمد سورە (جێگری سەرۆکی پەرلەمان):

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان؟ امینە خان فەرموو.

بەڕێز امینە زکری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەری، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ دوو بەڕێز (سیوەیل خان- شلێر خان- ئەڤین خان) بوون بەسێ، بەڵێ فەرموو سیوەیل خان.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە نووسرایە وەزیر بۆی هەیە بەپێی بەیاننامەیەك كە دەری دەكات، بەیاننامە وابزانم ناكرێتن وەزیر دەری بكات، ئەگەر فەرمانێك بێت یان نووسراوێك بێت پێم باشترە، واتە بەیاننامەكە بگۆڕێت بە وشەكی ترو، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ماددەی (17) باسی ئەوە دەكات كە ئەو (منتجات عرضها للبیع)، ئێمە ئەگەر باسی ئەوە بكەین كە ئەو دەسەڵاتە بدرێت بە وەزیر، بەپێی قانونی رەقەم (32)ی ساڵی (86) و، لە یاساكەی عیراق دا هاتووە دەڵێت ئەوە ئیستسناء بكرێت، ئەو مەنتوجاتەی كە (سریعة التلف) وابزانم ئەوە وای لێ بكرێت باشترە، بۆئەوەی بەپێی یاسا بێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من مولاحەزەكەم تەنها داڕشتنەوەی ماددەكەیە، كە بەدیدی من ئەگەر بكرێت (للوزیر صلاحیة انشاء مراكز خاصة لحفظ وتخزین منتجات الغابات وبیعها)، چونكە لێرە ئەگەر سەیری بكەین (محلات لجلب منتجات) وەكو شلێر خانیش باسی كرد، هەندێك مەنتوجات هەیە كە ماوەكەی بە زوو زوو تەلەف دەبێت، پێویست بەوە دەكات كە جێگاكە صالح بێت بۆ خەزنیشی، بۆیە وابزانم ئەوانەش رێكاری خۆی پێویستە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر هیچ تێبینیت هەیە؟ فەرمووو بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الباب الثالث

المحظورات

المادة (18) يمنع منعاً باتاً صنع الفحم في الغابات الحكومية و الخاصة الا بموجب ترخيص خاص يصدر من الوزارة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کوردیەکەشی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەرزی سێیەم

قەدەغەکان

ماددەی (18): ڕێگە نادرێت بە دروست کردنی خەڵوز لەدارستانەکانی حکومەت و تایبەت بە هەموو شێوەیەك تەنها بە مۆڵەتێکی تایبەت نەبێ کە لە وەزارەت دەردەچێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە، فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەری، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر هیچ تێبینیتان نیە؟ فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، تەنها تێبینی ئەوەیە کە ئەوە دەڵێ (یمنع منعاً باتاً) دوایی کە قانونەکە دەخوێنیتەوە، عقوبەیەك نیە بۆ ئەو سلوکە، لەبەرئەوە پێشنیارەکەی من ئەوەیە کە بۆ ماددەی (27) کە لە سەفحەی (10)یە، هەر بڵێین رابعاً (وکل من خالف احکام المادة 18) کە ئەوەیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ کاك فاضل نوقتەی نیزامیت هەیە، فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر (بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو پێشنیارێك کە عەرزی دەکەم، پێشنیارەکەم تەحدید بکرێت، ئەندامی پەرلەمان بۆ چەندێك دەچێتە دەرەوە، بەڕاستی ئەوەی دوێنێ ئێوارە کە پیشانی دا دیمەنێکی زۆر ناشرین بوو، عەیبیشە بەبڕوای من، دوو: بەڕاستی حەق نیە لە چوار، پێنج ئەندامی پەرلەمان زیاتر بچێتە دەرەوە، یەعنی با مۆڵەتەکان تەحدید بکرێت بەجارێ، چی ئەندامی پەرلەمان دەچێتە دەرەوە بڕۆیت ئێستا لەژوورەکاندا دەمەتەقێ و چایی خواردنەوە، ڕاستیەکەی من بە شتێکی ناشرینی دەزانم، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەرچەندە نوقتە نیزامیەکە لە دەرەوەی بەرنامەی کارە، منیش ئەو تێبینیەم دا، کە ئەندامانی پەرلەمان ئەوەی کە تا دوایی ڕۆیشتوو نەگەڕایەوە، بەڕاستی بە غایب حیسابە، چونکە داوای ئیجازەی تەحریری نەکردووە، بۆیە داوا لە ئەندامانی پەرلەمان دەکەین جارێکی تر ئەوەی کە دەچێتە دەرەوە بە زوویی بگەڕێتەوە، کێ قسەی هەیە لەسەر ماددەی (18)؟ ئەو بەڕێزانە قسەیان هەیە (کاك عبدالرحمن- کاك قادر- شلێر خان- شەونم خان- مامۆستا عمر عبدالعزیز) کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من ئەو ماددەیە دەبینم پێچەوانەی ماددەی (13)یە کە دەڵێت: مافی هەیە ئەو کەسە کە دارەکان ببڕێت، دارستان ببڕێت بیکاتە خەڵووز، بە مۆڵەتی فەرمانگەیەکی حکومەت، نزیکترین فەرمانگە مەسەلەن، لێرە دەڵێت نابێت ببڕێت دەبێ بە فەرمانی وەزیر بێ، یەعنی لە وەزارەت مۆڵەت وەربگرێت، لێرە بە فەرمانگەی حکومەت نزیکترین فەرمانگە، لێرە بە ئەمری وەزارەت، من پێم وایە ئەمەش بکرێت بە ئەمری فەرمانگە باشترە، یەعنی مۆڵەت لە فەرمانگە وەربگرێت لە نزیکترین جێگا باشترە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر احمد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیاره ئەو ماددەیە مەبەستی ئەوەیە بەهیچ شێوەیەك بەبێ مۆڵەت خەڵووز دروست كردن نەكرێت، بۆیە بە پێویستی نازانم لێرە ئاماژە بە دارستانەكانی حكومەت و تایبەت بكات، چونكە تاكو ئێستا بە شێوەیەكی دەقیق تەسنیف و جیا نەكراوەتەوە، كامەی دارستانی حكومەتە كامەی تایبەتە؟ لێرە مەجال دێڵێتەوە بۆ خەڵكێك، مادام مەبەستی ئێمە لێرە ئەوەیە بە هیچ شێوەیەك خەڵووز دروست كردن بەبێ مۆڵەت نەكرێ، ئەمەی لێ جیا بكرێتەوە، تەنها بوترێت ڕێگا نادرێت بە دروست كردنی خەڵووز لە دارستانەكان بە هەموو شێوەیەك، تەنها بە مۆڵەتێكی تایبەت نەبێت كە لە وەزارەت دەردەچێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوەی كاك عبدالرحمن دەیڵێت، فیعلەن لە ماددەی (13) دائیرەی غابات و لێرە وەزیر، بەس ئێمە كاتی خۆشی باسم كرد لە ماددەی چواردە، هەر ئەو حیمایە بكرێت بە فەقەرەیەك لەوانەی كە (الا بموافقە الوزیر)، بەڵام ئەوەبێت ئیشكالێك دروست دەكات لەگەڵ ماددەی (13)، ئەگەر لیژنەكان بەڕێزیان حەلی بكەن، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەڕاستیدا لەو ماددەیە كە باسی خەڵووز دروست كردن هاتووە، پێویستە مەوسمێكی تایبەت هەبێت بۆ خەڵووز دروست كردن، لەوكاتانەدا بە موافەقەیەكی ڕەسمی لە وەزیرەوە بێت، دەسەڵاتەكان دابەزێنێت بۆ قایمقام و مودیر ناحیەكان، چونكە لەڕاستیدا ئەگەر بڕۆیتە لادێیەكانی كوردستان، هەتاكو فەترەی هاوین دەڕوات هەر كەس بۆخۆی لە شاخەكاندا دار دەبڕێت و خەڵووز دروست دەكات، پۆلیسی دارستانیش دەسەڵاتی نیە بەسەری، من دەگەڕێمەوە بۆ قسەكەی كە كاك جلال كردی، پێویستە پۆلیسی دارستان دەسەڵاتێكی تەواوی بدرێتێ، ئەگەر ئەو حاڵەتانەی بینی ئەوها بە ئیشتیباه نا، ئەگەر حاڵەتەكەی بە فیعلی بینی، ئەو حاڵەتە دەبێتە هۆی دەستگیركردنی ئەو كەسە، بۆئەوەی دروستكردنی خەڵووز قەدەغە بكرێت، بەڕاستی یەكێك لە كێشەكانی تا ئێستاش لە دێهاتەكان ماوە، غاباتەكان ئەوەشی كە دروست بووەتەوە و نموی كردووەتەوە دەسووتێنرێتەوە جارێكی تر، دروست كردنی خەڵووزە لەناو شاخەكانەوە، لە مەنتیقە دوورە دەستەكاندا، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم ماددەیە من پێم زیادە، چونکە ئێمە وەکو جەنابی وەزیریش باسی کرد لە ماددەی (27)، باسی عقوبە بە وازیحی ئەویش دەگرێتەوە، (کل من قام بقطع اي من الاشجار الغاباتية) ئیتر (لغرض تفحیم) بێت بۆ هەرچی بێت، لەبەرئەوە ئەو ماددەیە هەر زیادە لێرەدا ، عیبارەتەکەشی بەڕاستی سیاغەکەی قانونی نیە (یمنع منعاً باتاً) ئەو جۆرە شتانە، عادەتەن یان دەبێت عقوبە دیاری بکەین، یان ئەگەر بەم شێوەیە بێت پێویست ناکات، چونکە لە ماددەی (27) عقوبە دیاریکراوە بۆ بڕینی دار و ئەوانە، ئەوە هەمووی دەگرێتەوە ئیتر بۆ تەفحیمە بۆ هەرچیە، ماددەکە زیادە لێرە، چونکە ماددەی عقوبە لە ماددەی (27) بە تەفصیل تێدایەتی، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر ڕوونکردنەوەیەکی ترت هەیە؟ فەرموو بۆ ماددەیەکی تر، ڕوونکردنەوەت هەیە؟ کاك جلال ڕوونکردنەوەی هەیە لەسەر ماددەی پێشوو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی خەڵووز کردن تەنیا بۆ پێداویستی خۆمان مەترسی نیە، بەڵام ئێمە ئێستاو جارانیش لە خواروو و ناوەڕاستی عیراقیش ئیعتیماد دەکەین لەسەر خەڵووز و، ئەگەر بۆ پێداویستی خۆمان بێت لەوانەیە هەر دارە وشکەکان و دارە کۆتەرەکان پێویست بێت، ماوەیەکی زۆر تیجارەت بووە، بە قاچاغ براوە، ئێستا ئەگەر بەڕاستی یاسایەکی رادیع نەبێت بۆ ئەو مەسەلەیە، من لەگەڵ مولاحەزەتەکانی خوشك و برایانی ئەندام پەرلەمانم لەسەر ماددەکە، کە مەسەلەن حکومی و خاصە جیانەکرێتەوە، یان (منعاً باتاً) یان تەناقوز هەیە لەگەڵ (13) ئەوەی ئەو خوشك و برایانە وتیان، بەڵام مەسەلەی مەنع کردنی خەڵووز شتێکی ئەساسیە بۆ پاراستنی دارستانەکانمان، چونکە بۆ ناوخۆمان نیە بۆ دەرەوەی خۆمانە و، ئیستفادەی لێدەکرێت و تیجارەتی پێ دەکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تێبینەکەی بەڕێزان لەسەر (منعاً باتاً)، لەسەر ئەوە کە ئەم لێرە بەوشێوەیە هاتووە، لە ئاخیردا هیچ عقوبەیەکی بۆ دانەنراوە، ئەم تێبینیانە بە نەزەر ئیعتیبار وەربگیرێت، فەرموون بۆ ماددەی (19).

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (19): لایجوز اخراج الاصول الوراثية النباتية والحيوانية من مناطق الغابات الا بتصريح مسبق من الوزير و تصدر التعليمات اللازمة بالاصول المسموحة من الوزارة.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نابێ بنەچەی بۆماوەیی ڕووەك و ئاژەڵی، لە ناوچەکانی دارستان بهێنرێتە دەرەوە، تەنها بە ڕێگە پێدانی پێشتری وەزیر نەبێت، ڕێنمایی پێویستیش بە بنەچەی ڕێگە پێدراو لە وەزارەتەوە دەردەچێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش هیچ تێبینیمان لەسەر ماددەکە نیە و، پشتگیری لێ دەکەین، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر ڕوونکردنەوەیەکت نیە؟ بەڕێز ئەندامانی پەرلەمان کێ قسەی هەیە لەسەر ماددەی (19)؟ ئەو بەڕێزانە (دڵشاد حسین- عمر نورەدینی)، فەرموو کاك دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە لە مەحزوراتە (لایجوز) زۆر کەمە، چونکە زۆر شتی تر هەیە کە دەبێت لە غابات و دارستان دا نەکرێت، ئەگەر بێین سەیری بکەین ئیخراجی ئصولی وراسی و نەباتی و حەیوانی، ئەمە تەسریحی

ناوێت هەر نابێت ئەمە، یەعنی خۆی دەبێت نەبێت، بەبێ تەسریح و تەسهیل نابێت ئەمە بێت، چونکە ئەوە دەبێتە هۆی پووکانەوەی غابات، کۆمەڵێك شتی تر هەیە دەبێت تەفصیلی بدرێتێ، چونکە بۆئەوەی قانون ئەگەر تەفاصیلی هەبوو تەئویل ناکرێت لە داهاتوو، مەسەلەن بۆ نموونە ناکرێت ئەو کەسانە ئیستفادە لە غاباتی دەوڵەت دەکەن، بۆ شتی تر بەکاری بهێنن لەوەی کە دەوڵەت ئیزنی پێدا، هەر بە عەرەبی ناکرێت (غرس الاشجار، انشاء الابنية) لە غاباتا بەکرێ گیراوەکانی دەوڵەت بکرێت، ئەگەر لە حاڵەتێك کە کرا دەگەڕێتەوە بۆ موڵکی دەوڵەت، ناکرێت مەسەلەن بۆنموونە کارگە لەسەر مونتەجاتی غابات ئەوانەی کە ماددەی ئەولەویە دروست دەکەن بکرێت، زائیدەن ناشکرێت بەرد و لم و مەعادن و خۆڵ و مەسەلەن ئەسمیدەی تەبیعی لە غاباتەکان دەر بکرێت، بۆیە من ڕام وایە ئەم (لایجوز) بکرێتە چەند بڕگەیەك، ئەم بڕگانەی بۆ زیاد بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك دکتۆر عمر فەرموو.

بەڕێز د. عمر حمدامین خدر (نورەدینی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێموایە هەوڵ بدەین کە دووبارە ماددەکە دابڕێژینەوە، بەشێوەیەك بێت کە ڕوونتر بێت، چونکە دەڵێت (الا بتصريح مسبق من الوزير)، یەعنی تەسریح لەو بابەتەدا لەڕاستی دا بڵێین بە ئەمرێك لە وەزیرەوە، بە فەرمانێك لە وەزیرەوە، کە دەرچووبێت باشترە، هەروەها کە دەڵێت ئەو تەعلیماتەی کە لەلایەن وەزارەتەوە، بەو حاڵەتانەی کە ڕێگای پێ دەدات دەردەچێت، بەڕەئی من ماددەکە ئەوها دابڕێژینەوە بڵێین (ئەمە نابێت تەنها بەپێی ئەو تەعلیماتە پێویستیەی کە ڕێگای پێ دەدات لەلایەن وەزارەتەوە دەرچووەو، بە فەرمانێك لەلایەن وەزیرە، واتە تۆ دەبێت تەعلیماتێکت هەبێت لەلایەن وەزیرەوە، بۆ ڕێکخستنی ئەم حاڵەتە دەرچوو بێت، لەژێر ڕۆشنایی ئەو تەعلیماتەدا وەزیر ئەمرێك دەردەکات نەك بە پێچەوانەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرمووو.

بەڕێز د. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، من لەگەڵ ئەوەدام لەوانەیە (لایجوز) زۆر بە قوەت نەبێت ئەوە یەك، دووەم: چەند حاڵەتێك دەبینم کەوا پێویستی بێت ئەوە بکرێتە دەرەوە، کە ئیخراج بکرێت، یەکێك لەوانە بۆ توێژینەوە و بۆ باحیسات، قوتابی خۆمان، کوڕ و کچی خۆمان زۆر چووینە بۆ تواناسازی، کە دکتۆرا دەخوێنێت دەمانەوێت بێن لەسەر هەرێمی خۆمان بخوێنن، لەوانەیە پێویستیان بە نەمازج و شتی وا هەبێت، لەبەرئەوە ئەو شتە تەنزیم دەکات، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك جلال بەس وەڵامدانەوە نەبێت، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

عەفوو ئەوە ڕوونکردنەوەیە، من لەگەڵ مولاحەزەتەکان و قسەکانی بەڕێز وەزیری کشتوکاڵم، بەڵام بۆ نموونە کە باسی ئسوڵ و ئەوانە دەکرێت، ئێستا من چەند ساڵێك بەڕێوەبەری گشتی بووم، چەند هەوڵمان داوە بۆ فستق لێرە قەزوانەکانمان بکەین بە فستق، ئسوڵی نەباتیش شتی وا بێنین هی نێر ومێ، چونکە فستق نێر و مێی هەیە، بە هەموو توانایەکمانەوە هیچ یاسایەك نە لە تورکیا نە لە ئێران ڕێگا نادات ئسوڵی فستقی نێرو مێ بێتە دەرەوە، چونکە یەکەم خۆی ئیستفادەی لێدەکات، لەبەر ئەوە من لەگەڵ داڕشتنەوەم بەوەی کە سەلاحیەت بدرێت بە وەزیر، هەندێك ئسوڵ هەیە لای ئێمە، ئێستا دار هەیە لای ئێمە مەلحەمی پێ دەڵێن، لەوانەیە لە زۆر شوێنی تر ناوەکانی جیا بێت، بردنە دەرەوەی ئەمە غەڵەتە، چونکە بەس لە کوردستان هەیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس بۆ ئەو ڕوونکردنەوانە، ئێستا دەچین بۆ ماددەیەکی تر ماددەی (20)، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (20):

اولاً: يصدر الوزير تعليمات حول انتاج شتلات الغابات و تصادر الشتلات المنتجة لاغراض تجارية دون ترخيص و يغلق محل انتاج هذه الشتلات.

ثانياً: لايسمح بادخال شتلات الغابات غير المستوفية لشروط وضوابط الصحة النباتيه والقوانين المرعيه الى داخل الاقليم.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (20):

یەکەم: وەزیر ڕێنمایی دەردەکات سەبارەت بە بەرهەمهێنانی نەمامی دارستان و دەست دەگیرێت بەسەر نەمامی بەرهەمهێنراو بۆ مەبەستی بازرگانی و بەبێ مۆڵەت و شوێنی بەرهەمهێنانی نەمامەکانیش دادەخرێن.

دووەم: ڕێگا نادرێت بە هێنانی نەمامی دارستان، کە مەرجی هونەری و پاراستنی رووەکی تێدا نەبێت، بەپێی یاسا کارپێکراوەکان بۆ ناو هەرێم.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زكيه سيد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە تەئیدی ماددەكە دەكەین و، هیچ تێبینیەكمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، من لێرە و لە ماددەكانی تریش هەر دەڵێت (يصدر الوزير)، یەعنی بەڕاستی ئێستا لە هەموو عالەم دا قەرار دانان، شێوەی قەرار دانان بەڕێك وپێكی، یەعنی (دیسژمێكی) بەشێوەیەكی ترە، یەعنی من خۆم شەخسیەن زۆر مورتاحم ئەگەر هەر بڵێ (وزارە)، نازانم لەلایەن قانونیەوە چۆنە؟ ئەوە یەك، دووەم: سیغەی گۆڕینی ئەمە پاش (شتلات الغابات) هەر بە عەرەبیەكەی لەجیاتی بڵێ (تصادر) بڵێت (ومصادرة الشتلات المنتجة)، لە خەتی دووەمیش بڵێت كە دەڵێت (لاغراض تجارية دون ترخيص) بۆی ئیزافە بكرێت (وغلق محلات بيع وانتاج هذه الشتلات)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لەڕاستی ئەگەر وەزیریش بێت، ئەمرەكە هەر وەزیر دەریدەكات، ئەندامانی پەرلەمان كێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە؟ 3 بەڕێز (پەیمان خان- بێریڤان خان- ئەڤین خان)، بەڵێ فەرموو پەیمان خان.

بەڕێز پەیمان عبدالكريم عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بێگومان ئەو قسەیە زۆر ڕاستە (يصدر الوزير تعليمات حول انتاج)، تەبعەن لە وەزارەتی كشتوكاڵ دەبێت دەزگایەكی، بەڕێوەبەرێكی گشتی هەبێت بۆ چاودێری كردنی دارستان یان بەشی دارستان، دەبێت لەوێ ئەو

ڕێنماییانە دەربچێت، ئیتر ئەنجومەنی وەزارەت ڕەئی کۆتایی لەسەر دەدات، یەعنی لەوانەیە وەزیر کاتی نەبێت ناوی ئەو شەتڵ و دارو درەختانە هەمووی یەکە بەیەکە دەست نیشان بکات، یەعنی ئسلوبەکە جوان دانەڕێژرایتەوە و، بەهەمان شێوە (تصادر) (مصادرة)یە، بڵێین ئەو شتانەی کە غەیر قانونینە دێنە ژوورەوە، ئەوە دەبێت دەستی بەسەر دابگیرێت، ئایا نەخۆشی تێدایە؟ ئایا بۆ ئاوو هەوای ئێمە مەسەلەن زەرەرمەندە بۆ دارەکانی تر؟ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە و، هەروەها پرۆژە یاساکە، زۆر باسی وەبەرهێنانی بازرگانی و کشتوکاڵی دەکات، ئەمە لەبیرمان دەچێ کە وەبەرهێنانی پیشەسازی زۆر گرینگە بۆ دارستان، وەزیر کە ڕێنمایی دەردەکات بۆ وەبەرهێنانی، بۆ مەبەستی بازرگانی بەتایبەتی بۆ نەمام، بەڵام بۆ پیشەسازیش دەبی ڕێنمایی دەربکات، چونکە زۆر لە دارەکان لە دارستان دەبڕێنەوە بۆ سوود وەرگرتن، بۆ ناردن بۆ کارگەکان، بۆ پیشەسازی داوا دەکەم لە ئامانجەکانیش تێیدانیە، دائیمەن پیشەسازی لەبیر دەکەین، چونکە کە خۆمان بڵێین دارستان سامانێکی نەتەوەییە یان نیشتمانیە، مەعنای سەروەتە، بۆیە دەبێت ڕێنمایی هەبێت بۆ ئەو دارستانانەی یان ئەو دارانەی کە کۆن دەبن و گەورە دەبن، داری تر لەجێگای دەچێنرێت سوودی لێ وەربگرین هەر بۆ کارگەکانی خۆمان بۆ ناو هەرێم بەکاری بهێنین، ئەگەر وەزیری بەڕێز ڕێنمایی دەربکات بۆ ئەوانەش، کە ئەو دارانەی سوودی لێ وەردەگیرێت، بۆ مەبەستی پیشەسازی، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من مولاحەزەکم لەسەر خاڵی یەکەم هەیە، کە سەیری خاڵی یەکەم دەکەین بەم موتلەقیە هاتووە، کە دەڵێت وەزیر تەعلیمات دەردەکات بۆئەوەی (حول انتاج شتلات الغابات و تصادر الشتلات المنتجة لاغراض تجارية)، بەم موتلەقیە کە هاتووە وابزانم ئێمە هەندێك کارەکەی لەسەر وەزارەت و لەسەر وەزیریش تۆزێك ئاڵۆزی تێدەخات، ئەگەر بێت و ئێمە هەمووی ببڕین، چونکە هەموومان دەزانین ئێستا دەبینین ئەوە لە کوردستان دا دارێکی زۆر ساڵانە لە لوبنان لە تورکیا و لە ئیرانیش دەکڕین، کە جەزرە وەسەتیەکان و باغەکان یاخود با بڵێین حەدائیقەکانی کوردستان، ئەو دارانە دەکڕدرێت دێت، ئێمەش دەتوانین سبەی (من الممکن) هەندێك نەوعی دار هەبێت، کە پێویست بکات لێرەوە بڕوات بۆ دەرەوە یاخود بفرۆشرێت، بەدەر لەو مەبەستەی کە بەڕێز کاك جلال ئێستا تەوزیحیان کرد لەسەر فستق و ئەو شتانە، نەوعیەت

هەیە دەبێت ئیحتیفازی پێوە بکەین، بەڵام نەوعیەتیش هەیە دەتوانین تیجارەتی پێوە بکەین، بۆیە بەوشێوەیەی کە لە یاساکە هاتووە، کاتێك تەعلیمات دەردەکرێت، تەعلیماتەکە ناتوانێت هیچ سەلاحیاتێك بدات بۆ فرۆشتنی هیچ دارێکی تیجاری، بۆیە ئەگەر بێت و خاڵی یەکەم بەس بکرێت (یصدر الوزیر تعلیمات حول انتاج شتلات الغابات)، ئیتر ئەو تەعلیماتە خۆ تەحدیدی دەکات چی دەکات؟ چی ناکات؟ وەزارەت بڕیار دەدات، هەندێك شت هەیە ئەوان دەزانن زیاتر فەنییەن تەنزیمی بکەن، با لێرەدا ئێمە ئەو تەقیدەی لەسەر دانەنێین، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەی (21).

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (21):یمنع الاعتداء علی الاراضي الغاباتیة بطرح الانقاض و النفایات و المخلفات الصلبة او السائلة او المشعة او اية مواد ملوثة للبیئة او ضارة بها.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (21): نابێت دەست درێژی بکرێتە سەر زەوییەکانی دارستان بە فڕێدانی پاشماوەو پاشەڕۆی ڕەق یان شل یان تیشکدەر یان هەر ماددەیەکی ژینگە پیسکەر یان زیان لێدەر.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان، فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنەکەمان پێشنیار دەکات کە بەم شێوەیە دابڕێژرێت (نابێت دەست درێژی لە بەکارهێنانی زەوی دارستان بکرێت بە فڕێدانی پاشماوەو پاشەڕۆی ڕەق و شل و تیشکدەر یان هەر ماددەیەکی تری زەرەرمەند)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەری، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری ماددەکە دەکەین، تەنها یەك تێبینیمان هەیە لەسەر وشەی (اعتداء) لە عەرەبیەکەی بگۆڕدرێت بۆ(تجاوز)، کوردیەکەش لە (دەست درێژی) بکرێتە (زێدەڕۆیی)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڵێ جەنابی وەزیر ڕوونکردنەوەیەکت نیە؟ ئەندامانی پەرلەمان بەڕێزان کێ قسەی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟، ئەو بەڕێزانە قسەیان هەیە (ئاهەنگ خان- کاك محمد- سیوەیل خان- کاك امیر- تارا خان)، فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە ماددەیەکی زۆر باشە، بەڵام ئەگەر فەقەرەیەکی بۆ زیاد بکرێت مونشەئاتی سناعیشی لێنەکرێت، لە (مقتربات الاراضي الغاباتية)، چونکە ئێستا زۆر مەعاملی چیمەنتۆ هەیە، هەر تۆزەکەی غاباتەکان و داری هەموو دەفەوتێنێت، دەبێت ئەوەشی بۆ زیاد بکەن (عدم انشاء المشاريع الصناعية الاستراتجية)، چونکە غاباتەکەش ئەوەندەی سناعاتی ستراتیجی موهیمە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك محمد شارەزووری فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی (شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە ئەو ماددەیە کە تۆ دەڵێیت نابێت دەست درێژی بکرێتە سەری، ئێمە هەموومان دەشزانین و دەبینین کە دەست درێژی زۆر دەکرێتە سەر ناوچەی دارستانەکان و، بەتایبەتی هی سەیرانگاکان ئەو کەسانەی کە خۆڵ و خاشاك و ئەوانە فڕێ دەدەن، بۆیە من پێشنیار دەکەم لە ماددەی (27) ئەمە کە یەکێك کردی پێویستی بە سزاو عیقاب هەیە، ماددەی (27) باسی سزاکان دەکات، من پێشنیاردەکەم ئەم ماددەیە بکرێتە بڕگەیەك لە ماددەی (27) و سزایەکی بۆ دیاری بکرێت، ئەگینا بەوەی نابێت، هەموومان دەزانین نابێت، بەڵام ئەگەر یەکێك کردی سزاکەی چیە؟ بۆیە من پێشنیاردەکەم ئەم ماددەیە بگوێزرێتەوە بۆ ماددەی (27) و، بە بڕگەیەك لە ماددەی (27) سزاکەی بۆ دیاری بکرێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ئەو ماددەیە عەرەبیەکەی ئەگەر یان (یمنع الاعتداء) بکرێتە (التجاوز)، یانیش ئەگەر سیاغەکەی بگۆڕین بەوشێوەیەی کە بڵێین (یمنع بطرح الانقاض والنفایات و المخلفات الصلبة او السائلة او المشعة او اية مواد ملوثة للبيئة او ضارة على الاراضي الغاباتية)، (الاعتداء) لابدەین، لە کوردیەکەش تەبعەن دەست درێژی بۆ خۆت دەزانی دەست درێژی بۆ سەر چیە؟، بۆ سەر زەوی نیە یان زیادەڕۆییە یان بەهەمان شێوەی عەرەبیەکەی ئەگەر سیاغەکە بگۆڕدرێت پێم باشە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك امیر فەرموو.

بەڕێز امیر گوگە یوسف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من ژی پشتگیری ڕای کاك محمد دەکەم، هەروەسا سیاغەی (یمنع الاعتداء) ببێتە (یمنع طرح الانقاض و النفايات و المخلفات الصلبة او السائلة او المشعة او اية مواد ملوثة للبيئة او ضارة بها على الاراضي الغابات)، سوپاس،

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەو فەقەرەیە، کە بە فەقەرەیەکی گرینگ دادەنرێت، لەبەرئەوەی ئەو ئیعتیدائەی کە لە لیژنەی یاسایش وتیان کە بگۆڕێت، ئەصڵەن بەڕای من (اعتداء) کە دەکرێت ئەگەر لەسەر ئەو شوێنانە بکرێت کە تۆ ئەو پیسیانەی بۆ فڕێ دەدەی، ئەو ئەنقازانەی لێ ببێت ئەوە جۆرێکە لە دەست درێژکردن، جۆرێکە لە ئیعتیدا لەسەر ئەو حەقەی کە نابێت ببێت، لەو ئەرزانەی کە زراعەتی لەناوەو زەرەرمەند دەبێت پێی، هەتا ئەگەر بێت و بڕینەوەی داریش کە یەکێك بێت لە ئیقتراحەکانی کە جۆرێکە لە ئیعتیدا لەسەر ئەو غاباتانە، تۆ بەبێ هیچ رووخسەتێك ئەو دارانە ببڕێتەوە، ئێمە دەزانین چەندەها جار، چەند ساڵمان دەوێ هەتاکو ئەو دارانە دێتە ئەوەی کە درێژ دەبێتەوە دەبێتە غابات، دێت ئەیبڕی ئەوە جۆرێکە لە ئیعتیدا کە دەکرێت لەسەر غابات، جگە لەوەش هەندێك مەواد هەیە کە دەڵێت (المشع و الملوث للبيئة)، مەسەلەن پیساتی هەیە وەکو جۆری دەرمان یان هەتا پاتری ئەو ماددە پیسانەی کە لە ناوی هەیە، ئایا چۆن دەست نیشان دەکرێت؟ ئەوە لەلایەن شارەوانیشەوە دەبێت شێوەیەك لە هەماهەنگی هەبێت، بۆئەوەی ئەو ئیعتیدائە لەسەر ئەو مەنتیقانە نەکرێت، کە لەناو ئەو یاسایە دا هاتووە، کە زەرەرێکی زۆر زۆری هەیە، هەروەکو کیمیاویەکانی کە بەکاردەهێنرێت بۆ مرۆڤ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا بۆ ماددەیەکی تر، ماددەی (22).

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یمنع رعي الحيوانات في المواقع الاتية الا بعد الحصول على موافقة الوزارة:

اولاً: المواقع الغابية و التي جرى فيها حريق.

ثانياً: المواقع التى تقل اعمار الاشجار الطبيعية او المزروعة فيها عن عشر سنوات.

ثالثاً: المساحات الغاباتية المقطوعة اشجارها كلياً.

رابعاً: الغابات المحمية الواردة في المادة (الخامسة) من هذا القانون.

خامساً: المناطق الوقائية الواردة في المادة (السادسة) من هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (22): لەوەڕاندنی ماڵات لەو شوێنانەی دادێن قەدەغەیە بە ڕەزامەندی وەزارەت نەبێت.

یەکەم: شوێنەکانی دارستان کە ئاگریان لێ کەوتبێتەوە.

دووەم: ئەو شوێنانەی کە تەمەنی داری سروشتی یان چاندراو لە (10)ساڵ کەمترە.

سێیەم: ڕووبەری ئەو دارستانانەی بەیەکجاری دارەکانیان بڕاونەتەوە.

چوارەم: دارستانی پارێزراو کە لە ماددەی پێنجەمی ئەو یاسایەدا هاتووە.

پێنجەم: ناوچەکانی خۆپاراستن کە لە ماددەی شەشی ئەو یاسایەدا هاتووە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ ڕەئیتان چیە لەسەر ئەو ماددە؟

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەری، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەكە دەكەین و، تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لەژێر ئەوەلەن كە دەڵێت (المواقع الغابیە والتی جری فیها حریق)، حەز دەكەم بۆی ئیزافە بكەین (ولفترة محددة وحسب انواع الاشجار)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

ئەو بەڕێزانەی قسەیان لەسەر ئەو ماددەیە هەیە، بەس كاك دڵشاد فەرموو، ببوورە كاك سالاریش قسەی هەیە.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم ماددە، مادام مەنع دەكرێت كە حەیوانات بلەوەڕێت لەو شوێنانە، پێویستی بە حصولی موافەقەی وەزارەت نیە لە داهاتوودا دەبێت مەنع بكرێت، چونكە ئەم مەنع كردنە ئەسبابی هەیە، بڕگەی یەكەم شوێنی غابات ئەوانەی كە حەریقی تێدا ڕوو دەدات، ئەبێ دیاری بكرێت كە بۆ مودەی چەند نابێت لەوەڕی تێدا بكرێت؟ یەعنی ئەبێ دیاری بكرێت، (10) ساڵە، (5) ساڵە ئەبێ دیاری بكرێت، لە بڕگەی (3)ش مەساحەی غاباتی بڕاوە، ئەمیش ئەبێ تەحدید بكرێ كە تا چەند ساڵ بۆی هەیە لەوەڕی تێدا بكرێت، بۆ نموونە زۆرینەی یاساكان لە نێوان (10) ساڵ تا (7) ساڵە، ئەبێ هەردووكی تەحدید بكرێ، و ئەبێ لەسەرەوەش (الى بعد موافقە وزراە) لابرێت، چونكە ئەمە نابێ هەبێ، ئەبێ مەنع بكرێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك سالار.

بەڕێز سالار محمود مراد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەم ماددەیە لە ڕاستی دا تێروانینەكەم كاك (دڵشاد) باسی كرد، بەڵام من تێبینیم ئەوەیە چۆن هەرسێ لیژنەی مەعنی تێبینیان لەسەر ئەم ماددەیە نیە لە كاتێكدا ئەو حاڵەتە ببەسترێتەوە بە

ڕەزامەندی وەزارەتەوە؟ ئەم ڕۆتینە بۆ؟ یەعنی بگاتە ئەو ئاستە ڕۆتین بە پێی یاسا ئێمە ئیقراری بکەین و تەرح بکرێ بێ ئەوەی تێبینی لەسەر هەبێت، خەڵك لە گوندێکی دوورە دەست و کوێرە دێیەك ئاژەڵی خۆی بلەوەرێنێ، بەڵام بە پێی پرەنسیپە یاساییەکان پێشێلکاری یاسا بکات ئەمە بۆ؟ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. رۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو دەستەلاتەی کە درایتە وەزیر لەبەر ئەوەی ئیستیسنائەن دوای ڕەزامەندی وەزیر بەس تەنها لە حاڵەتەك بوو بەس لە غابات، لەو مەواقیعانەی کە لەماددەکان دیاری کرایە، واتە هەموو حاڵەتەك ئیستیسنا نەکرایە، وەزیریش ئەگەر بە پێویستی نەزانێ ئەو ڕەزامەندیە نادات، واتە ئەسلەکە مەنعە، ئیستیسنائەن ڕێگەی پێدرایە، لەو شوێنانە تەنها.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەربارەی ئەو نوقتەیەی کە برادەران باسیان کرد (فترە محددە) ئەوە ڕاستە، لە زۆر جێگا ئەڵێن (5) ساڵ بێ، یان (10) ساڵ بێ، ئێمە وتمان (لفترە محددە و حسب الاشجار)، لەبەر ئەوەی دارەکان هەیانە (3) ساڵ، (4) ساڵ ئەبا تاکو خۆی دروست ئەکات، سنەوبەر و بەڕوو (10) ئەبات تاکو خۆی دروست ئەکات، بۆیە وتمان (حسب الاشجار)، سوپاس

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23): (تحدد مدة الرعي في الغابات التي يسمح للرعي فيها بثمانية اشهر اعتبارا من بداية شهر تموز الى نهاية شهر شباط في السنة التي تليها ولايجوز لاصحاب الاجازات الرعي خارج هذه المدة)

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (23): (ماوەی لەوەڕاندن لەو دارستانانەی ڕێگەیان پێ دەدرێت بۆ لەوەڕاندن هەشت مانگ دیاری دەکرێت لە سەرەتای مانگی تەموز تا کۆتایی مانگی شوباتی ساڵی داهاتوو، ڕێگە بە خاوەن مۆڵەتەکان نادرێت لە دەرەوەی ماوەی دیاری کراو لەوەڕاندن بکەن).

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو زکیە خان.

بەڕێز زکیە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. ڕۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری دەکەین و تێبینیمان نیە.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی حەزئەکەین تۆزێك تەبسیتی بکەین نووسینەکەی، ئەوەی نووسراوە ، پێشنیار ئەکەین ئێمە، پاش (تحدد مدە الرعی فی الغابات)ی بۆی ئیزافە بکەین (حسب المواسم والمناطق المختلفة بالتنسیق مع الادارة المحلیة) و باقیەکەی لا بدەین، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان.

کێ تێبینی هەیە؟ (محمد احمد، قادر حسن، عبدالسلام)

بەڕێز محمد احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری ئەو پێشنیارەی جەنابی وەزیر ئەکەم، ئەگەر ئێمە خەڵکی ئەم وڵاتەین و دیارە مەبەستی لەوەڕاندنی مەڕو ماڵاتیش زیاتر ئەو ڕەوەندانەیە کە کە ئەچنە کوێستانەکان، کەس هەیە لە ئەو کوێستانەی قەندیل و لەو شوێنانەی کە بینیومانە مانگی یازدە بتوانێ بژی؟ کە تۆ ڕێگەی پێ بدەی؟ من پێشنیار ئەکەم یەعنی ئەو مودەیە لە مانگی (4)ەوە بێت بە مانگی (9) ئەو پەڕی مانگی (10)، (11) و

(1) و (2) کەس ناژی لەوێ ناتوانن ئەو ڕەوەندانە حەیوان لەوێ بەخێو بکەن، بۆیە من پشتگیری تەواوی ئەو پێشنیارەی جەنابی وەزیر ئەکەم کە (حسب المواسم) بێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرموو.

بەریز قادر حسن:

بەرێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەقریبەن هاوکارم کاك (محمد) مەبەستەكەی وتم، پێویستە جیا بکرێتەوە، مەناتیقی کوردستان هەمووی وەکو یەك نیە، لە ڕووی كەش و هەواوە پێویستە ئێستیسنائی دابنرێت، هەندێك شوێن گەرمە، هەندێك ساردە، بۆیە ئەگەر تەوزیحێکی باشتر بدرێت و مەناتیقەکان جیا بکەینەوە بۆ ئەوەی هەموو شوێنێك وەکو یەك نەبێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

كاك عبدالسلام فەرموو.

بەڕێز عبدالسلام مصطفى صديق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی تێبینیەكەم هەر لەو ئیتارەیە، بەلاّم من پێشنیار ئەکەم بۆ چارەسەر کردنی ئەو وەزعە، مەبەست لەو بڕگەیە ئەوەیە لە وەرزێك یان لە کاتێکی موحەدەد لەبەر هۆیەك نابێ رەعی بکرێت، پێشنیار ئەکەم صیاغەی ئەو ماددەیە بەو شێوە بێت کە بڵێ لەو فەترەیە تا ئەو فەترەیە، یان بۆ ئەو مەبەستە، یەعنی لەو وەختەی کە تۆ ناتەوێ ئاژەڵ بچێتە ناوی، ئەو فەترەیە دیاری بکە، لەباتی ئەوەی تر، چونکە فیعلەن لە زۆربەی زۆری جێگا شاخاویەکانی کوردستان کە لە مانگی (10) و (11) دەرناچن، بۆیە پێشنیار ئەکەم ئەو ماوەیە تەحدید بکرێ ئەوەی ناتەوێ، یان ئەتەوێ مەنعی بکەی.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

كاك فەرمان فەرموو.

بەڕێز فەرمان عزالدين محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لە ئەنجامی وشکە ساڵی دا ئەوە ڕووی دا لە کوردستان کۆمەڵێك لە دانیشتوانی عەرەب لە ناوچەی دەوروبەری شاری تکریت و قەراج و کەندێناوە ڕوویان لە کوردستان کرد، بەڕاستی ئەوە زۆربەی زۆری قەزای مێرگەسۆری گرتەوە، ئەو گوند و دێهاتانەی دەوروبەری قەزای مێرگەسۆر نەك هەر دارستانەکان بەڵکو ئەو ڕەز و باخانەی هەشی بوو هەمووی بنی هات، لەبەر ئەوەی هیچ بەربەستەك لەبەر دەمیان نەبوو کە ئەوانە هاتنە ناوچەکە، پێویستە ئەوەش دەست نیشان بکرێت، لەکاتی ڕوودانی هەر ڕووداوێکی وەکو وشکە ساڵی کوردستان، لەبەر ئەوەی شوێنە جوگرافیەکەی دیارە ئیستیعابی چەند دەکات لە مەڕ و

مـالآت، بەهـەزاران مـەڕ و مـالآت لـە خـوار و ناوەڕاسـتی عێراقـەوە کـە دێـت بـۆ هـەرێمی کوردسـتان، ڕەز و باخەکانمان نەك هەر دارستانەکانمان، بەڵکو ڕەز و باخەکانیشمان لـەبن هـات، بنـە دارمێوەکانیـان دەرهێنـا، دەتوانم ناوی زۆر شوێن بڵێم بنە دارمێوەکانیان هەموو دەرهێنا، و سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری کشتوکاڵ وسەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوە زۆر زۆر ڕاستە، منیش پشتگیری ئەوە دەکەم، بۆیە دوێنی لەژێر فەصلی دووەم دا ماددەیەکمان ئیزافە کرد لە ژێر ماددەی (7)، کە وتمان (لایسمح للوافدین الى الاقلیم من اصحاب المواشي دخول حیواناتهم لغرض الرعي الا بموافقة وزارة الزراعة و لفترة محددة)، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بۆ ماددەیەکی تـر تکایە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب الرابع

الوقایه من الحرائق و مكافحتها

الفصل الاول

الوقایه من الحرائق

الماده (24):

اولا: یحظر حمل النار او اضرامها خارج المساكن و الابنیـة ضمن حـدود غابـات الاقلـیم و في خارجها ضمن مسافة 200 متر من حدودها.

ثانیا: لا یسمح باستعمال النـار في الخیم و الـورش والمصانع والانشاءات المؤقتـة الواقعـة داخـل غابـات الاقلـیم او علـى مسافة اقل من 200 متر من حدودها الا لاجل الطهي و التدفئة وفي هذة الحالة تؤخذ التدابیر اللازمة.

ثالثا: لا یجوز انشاء اي مؤسسة صناعیة او منشاة تستعمل النار، او انشاء مسـتودع المـواد المشعة، او بنـاء بیـت للسكن داخل غابات الاقلیم او على مسافة اقل من 500 متر من كل حـد مـن حـدود الغابـات بـدون الحصـول على اجازة من الوزارة.

رابعا: لا یجوز لاي شخص اضرام النار في غابات الاقلیم او على مقربة تقل عن 300 متر منها الا باجـازة مـن الجهة المسؤولة عن حمایة الغابة.

بەڕێز عمر عبدالرحمن على:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی چوارەم

خۆپاراستن لە ئاگر کەوتنەوە و ڕێگەگرتنی

بەش یەکەم

خۆپارستن لە ئاگر کەوتنەوە

ماددەی (24):

یەکەم: هەڵکردنی ئاگر و کردنەوەی لە دەرەوەی خانوو و بیناکانی لە نێوان سنووری دارستانەکانی هەرێم و لەدەرەوەیان دا قەدەغەیە لە دووری 200 مەتر لە سنوورەکەیەوە.

دووەم: ڕێگە نادرێت ئاگر بەکار بهێنرێت لەناو چادر و وەرشە و کارگە و دامەزراوە کاتیەکان کە دەکەونە ناو دارستانەکانی هەرێم، یان لە دووری کەمتر لە 200 مەتر لە سنوورەکەی تەنها بۆ مەبەستی چێشت لێنان، و خۆ گەرم کردنەووە نەبێ لەو حاڵەتەشدا ڕێوشوێنی پێویست دەگیرێتە بەر.

سێیەم: نابێ هیچ دەزگایەکی پیشەسازی یان دامەزراوەیەك کە ئاگر بەکار بێنی دابمەزرێ، یان دامەزراندنی کۆگا بۆ ماددەی تیشکاوەر، یان دروست کردنی خانوو بۆ نیشتەجێ بوون لەناو دارستانەکانی هەرێم، یان بە دوورییەك کەمتر نەبێت لە 500 مەتر لە هەر سنوورێکی دارستانەکاندا بەبێ بەدەست هێنانی مۆڵەتی وەزارەت.

چوارەم: بۆ هیچ کەس نیە ئاگر لە دارستانەکانی هەرێم بەربدات، یان لە نزیکیەك کەمتر بێت لە 300 مەتر ئاگر بکاتەوە تەنها بە مۆڵەتی لایەنی بەرپرسی پاراستنی دارستان نەبێت.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو زکیە خان.

بەڕێز زکیە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەری.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

د. ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەن.

ئێمە پشتگیری لە ماددەکە ئەکەین، و داوای زیاد کردنی بڕگەیەك ئەکەین بەریزبەندی بڕگەی پێنجەم سەبارەت بە قەدەغەکردنی ڕاکێشانی هێڵی کارەبای پالاپەستۆی بەرز لە دارستانەکان، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە/ جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان-وەزیری کشتوکال و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ژێر سێیەم (لا یجوز انشاء اي مؤسسة)، حەزئەکەم صەناعەکە لا بدەین، چونکە هەر موئەسەسەیەکی تر بێتن، (او مؤسسة تستعمل النار)، ئەمە یەکەم، لە ژێر سێیەم، هەمان خەتی دووەم، (او بناء بيت للسكن)، حەزئەکەم ئەگەر پێمان بکرێت بڵێین چەند مەتر مورەبەع ئەگەر موهەندیسمان هەیە لێرە، یەعنی حەجمەکە چەندی مەعقولە؟ فەرق هەیە لە نێوان (بەیت و ڤێلا)، بۆ ئەو ئیزافەش حەزئەکەم پێنجەم ئیزافە بکەین کە بڵێت (على الوزارة تسهيل و انشاء خطوط النار بعرض ان لا يقل عن مترين)، ئەمە خامیسەن، و شەشەمیش بڵێ (للوزير او من يخوله الاستعانة باليات دوائر الدولة لغرض اتخاذ التدابير الوقائية اللازمة خلال موسم الحريق)، سوپاس

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کێ قسەی هەیە لەسەر ئەم ماددە؟ (شەونم محمد، عبدالرحمن حسین، شوان کریم، شلێر محمد، بەیان احمد، بەفرین، پەیام احمد، کوێستان محمد)

دانیشتنی ئەمڕۆ کۆتایی پێ دێنین، ئێوارە سەعات (4) دادەنیشینەوە، ئەم بەڕێزانەی کە ناویشیان نووسیوە بۆ کاتێکی تر ئاگاداریان دەکەینەوە......

دانیشتنی دووەم

بەڕێز حسن محمد سورە-جێگری سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ناوی ئەو ئەندامانەی لە دانیشتنی ژمارە (5)ی ئاسایی لە 2012/9/19 مۆڵەت پێدراون یان ئامادە نەبوون:

1-اسماعیل سعید محمد-مۆڵەت

2-اسماعیل محمود-مۆڵەت

3-ئاواز عبدالواحد-مۆڵەت

4-برهان رشید-مۆڵەت

5-ژیان عمر شریف-مۆڵەت

6-سالم تۆما-مۆڵەت

7-سمیر سلیم-مۆڵەت

8-سمیرە عبداللە-مۆڵەت

9-شڤان احمد-مۆڵەت

1-شێرزاد عبدالحافظ-مۆڵەت

11-شۆرش مجید حسین-مۆڵەت

12-شێردڵ تحسین مۆڵەت

13-صباح بیت اللە-مۆڵەت

14-صبیحە احمد-مۆڵەت

15-عبداللە محمود محمد-مۆڵەت

16-كاوە محمد امین-مۆڵەت

17-ناسك توفیق-مۆڵەت

18-نەسرین جمال-مۆڵەت

19-نیشتیمان مرشد-مۆڵەت

بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆكی پەرلەمان:

بەخێرهاتنی وەزیری كشتوكاڵ و ڕێكخەری نێوانی حكومەتی هەرێمی كوردستان و پەرلەمان و وەفدی یاوەریان ئەكەین، بەخێربێن، دیارە گفتوگۆكان گەشتوونەتە ماددەی (24)، ژمارەیەك ناو نووسراون بۆ ئەوەی قسە بكەن، فەرموو شەونم خان.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا ئەم بڕگەیە باس لەوە ئەكات كە كردنەوەی ئاگر لە دارستانەكاندا قەدەغەیە، بەلاّم ئەبێ ئەوەمان بیرنەچێت كە پێویستە جێگایەكی تایبەت لەناو دارستان دا هەبێت، مەسافەیەكی تایبەت هەبێ بۆ ئاگر كردنەوە، بۆ ئەوەی هەركەس نەچێت لە جێگایەك ئاگر بكاتەوە، بۆ نموونە مەسافەی چەند هەزار مەتر مورەبەعێك لە ناوەراستی دارستانێكدا بمێنێتەوە ، تەرتیب بكرێ، جێگای دانیشتن و مەقەلە و شتی لێ دابنرێت، بۆ ئەوەی هەركەسێك چوو بۆ ئەو غاباتە سوودی لێ وەربگرێ، هەروەها بڕگەیەكی تریش هەیە پێویستە لە حاڵەتێك ئەگەر ئاگر كرایەوە و ئەو جێگایە سووتێنرا لە لایەن یەكێكەوە، پێویستە وەزارەتی كشتوكاڵ ئەو كەسە غەرامە بكات، دوایش چاك بكرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابكر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی سەبارەت بە ماددەی (24) كە باس لە ئاگر كردنەوە ئەكات لەناو غابات، ئێمە كە ئەچینە دەرەوە لە وەرزی بەهار ئەچینە ناو دارستان، ئەوە نووسیتی 200 مەتر دوور لە دارستان، كە دەچیە ناو دارستان لەوانەیە 2 مەتر دووربێ، بەلاّم حكومەت ئەبێ ڕێوشوێنی تایبەت بگرێتە بەر، یان وەزارەتی كشتوكاڵ بۆ ئەوەی دارستان نەسووتێ، ئەگەر خەڵك نەچێتە ناو دراستان و ئاگر نەكاتەوە ئەدی بۆ كوێ بڕوا؟ كوردستان خۆشە بەو سەفرە و بەو خەڵكە، كە قەدەغەمان كرد بچن بۆ كوێ؟ خوشی خەڵك ئەوەیە بچنە ناو دارستان و چایەكە لەسەر ئاگر بكەن، ئەگەر هەر بە غاز بوو غازەكە لە گەل خو ببەنە ئەوێ، با دەرنەچن باشترە، خۆشی ئەوەیە چایەكە بەدار بكەن، ئەمە وا ئەكا خەڵك نەتوانێ دەربچێ، یەعنی پۆلیسەك ڕێگەی لێ بگرێ، وەرە تۆ بۆچی چوویتە ناو ئەو باغە و ناو دارستان، بەڕاستی ئەمە ژیان ناخۆش و بەرتەسك ئەكات، بەنیسبەت بڕگەی سێیەم كە دەڵێت 500 مەتر بۆ دروست كردنی پرۆژەیەكی پیشەسازی دووربێت لە غابات، من پێم وایە ئەو 500 مەترە كەمە، لە 1000 كیمتر نەبێ، ئەگەر وەكو مەسەلەن چیمەنتۆ بێ، هەندێكیش هەیە لە 500 كێمتر بی، چونكە جوانی ئەداتە ئەو غاباتە، ئەگەر لە 500 یش كێمتر بێ هیچ موشكیلە نابێ، یەعنی ئەبێ بە پێی گونجاوی ئەڤ پرۆژە ئێمە ئەبێ تەرخان بكەین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو كاك شوان.

بەڕێز شوان عبدالكریم جلال:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەت چوارەم لە ماددەی (24) من زۆر وازح نیە لە لام، ئەو ئاگرە چیە کە بە ئیجازە ئەکرێتەوە؟ ئەوەی کە ناکرێتەوە کامەیە؟ ئاگری بچووك هەیە، ئاگر هەیە بۆ چا لێنانە، بۆ خۆ گەرم کردنەوەیە، ئەوە لەناو دارستاندا ئەبێ، ئەو ئاگرەی کە ناکرێتەوە کامەیە؟ داواکارم لە لیژنەی پەیوەندیدار ئەو ڕوون کاتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو شلێر خان.

بەڕێز شلێر محی الدین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ماددەی (24) بڕگەی سێ کە ئەڵێ (بناء بیت للسکن)، بەڕێز وەزیریش فەرمووی، ئێمە لەو یاسایە جێی بکەینەوە؟ یەعنی تەحدید بکرێ، یاخود خۆیان بە ڕێنمایی هینی ئەکەن؟ چونکە کە باسی غابات ئەکرێ مەفروزە ئەو (بیت للسکن)ە ئەبێ ڕووبەرێکی تایبەت بێ، وەکو خۆم لەو بوارە ئیشم کردووە، زیاتر لە 100 مەتر مەجال نەدرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو بەیان خان.

بەڕێز بەیان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

چونکی بابەتەکە بەحسێ پارستنێ ل ئاگرێدا د ناڤ دارستانێ ل بەر هەندێ پێشنیارا زێدەکرنا بڕگەهێدی دکەم بی شێوێ هەنێ، (التبلیغ عن الحرائق وجرائم الغابات من قبل المواطنین)، پێتڤیا ئەڤەژی کو بابەتەکی ئیحتیاتی ئەڤ هەستە و ئەڤ هۆشیاریە ل دیڤ هاوولاتیان هەبیتن کو ئاگاهداریێ بکەن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو پەیام خان.

بەڕێز پەیام احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیار ئەکەم دوو فەقەرە زیاد بکرێ لە ماددەی خۆپاراستن لە ئاگر کەوتنەوە، لەم چوار فەقەرەیە باسی ئەو ئەکات کە نابێ هاوولاتی هەندێ شت بکات، بەڵام پێویستە لەسەر وەزارەتی کشتوکاڵ ئاگر بڕ بکات بۆ ئەو ناوچانە، بۆ نموونە لەسەر شاخەکان، ئێمە ئەبینین کە لە شاخەکان ئاگرێکی زۆر ئەکەوێتەوە، ئەگەر وەزارەتی کشتوکال پێشوەخت ئاگر بڕ دروست بکات، ئەو شاخە تەقسیم ئەکرێ بە پانایی چوار مەتر، لەسەرەوەی شاخەکە تا بنەوە، بۆ ئەوەی کە ئاگریش کەوتەوە ڕێگە بگرێ لەو ئاگرە، زیاتر تەشەنە نەکات، دوو، لەسەر وەزارەتی کشتوکال و وەزارتی ناوخۆ لەگەڵ شارەوانی پێویستە هێما دابنێن لەو شوێنانە، کە ئەوەندە مەتر نابێ ئاگر بکرێتەوە، ئەوەندە مەتر نابێ نزیکی دارستان ببین ئەبێ بە ڕێنمایی

و هێما دابنرێت، دواتر ئەبێ ڕاگەیاندن دەورێکی باڵای هەبێت، بۆ ئەوەی زیاتر خەڵك ئاگادار بکاتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز کوێستان محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیم لەسەر بڕگەی چوارە، کە ئەڵێ بۆ هیچ کەس نیە ئاگر لە دارستانەکانی هەرێم بەربدات، لە ئاخیردا دەڵێ تەنها بە مۆڵەتی پاراستنی دارستان نەبێت، ئایا ئەبێ بە مۆڵەت ئاگر لە دارستان بەربدرێت؟ پێم وایە ئەڵێ نزیکی 300 مەتر یان بەس بۆ ئەمەیانە؟ ناکرێ ئەوە بۆ هەردووکیان بێت، یەعنی بۆ هیچ کەسێك نابێت ئاگر لە دارستان بەربدات، بەبێ مۆڵەت، بە مۆڵەتیش، ئەبێ جیا بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەرنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من جوابەکم هەیە بۆ بەڕێز وەزیر کە پرسی نسبەی دروست کردنی خانووبەرە، پێنج وڵات هەیە لە دونیا کە غاباتیان زۆرە و ڕێنمایی غابات و ئینتاجی غاباتیان زۆرە و مەوادەکانیان دەفرۆشن، (کەنەدا، بەرازیل، صین، روسیا، ئەمریکا)، ئەگەر بێی تەحدید بکەی کە چەند مەتر مورەبەع بێ ئەوە مواسەفاتی فەنییە، و ئەو مواسەفاتانە ئێستا لە دونیا بە (پێرسەنت) ڕەچاو دەکرێ، غاباتەکە چیە؟ نیسبەتی داری چیە؟ پێرسەنتەکەی چەندە؟ و دەبێ ڕێنمایەك دەربچێ لە وەزارەتەکە کە کۆدی غابات هەبێ، و تەعلیماتی مەواد، لە کۆدی غاباتیش پێنج فەقەرە هەیە لە ژێر ئەو فەقەرانە کە بە ناوی(م6ت) نیزامی مەتری، چونکە کە دارەکان دەبڕێتەوە بە نیزامی مەتر دەبڕێتەوە، ئەوە کاتی خۆی بۆ کۆدی غابات دەریان چوواند، بزات ئەو مەوادانە دەبێ بە گوێرەی مەتر بێ، هەتا لە بینا دروست کردن و شێوازی دروست کردنی بینا لە غابات و نیسبەتب چەندە ئەساسەکەی؟ حەفر کەن یان نا، مەجاری چۆن بکەن؟ (م، سکس، تی) کە 2005 دەرچوو زۆر وڵات ڕەچاوی کرد، ئەو ساڵی بایی 100 بلیۆن ئیشیان هەبوو لەسەر غابات، 60 ملیۆن دۆلار ڕەچاو کرا لە پرۆژەکە، تشتێکی تر هەیە بە ناوی (ئەمەریکەن وود کۆنسڵ)، شتەکی تر هەیە بە ناوی (بڵدینگ کۆد) ئەوانە هەموو ڕێنمایی بینا لە ناو غاباتی تێدایە، دەتوانین ئیمە بە گوێرەی غاباتەکانی خۆمان تەعلیمات دەربێنین، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو کاك جلال.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەسەلەی ئاگر بڕ ئێمە بڕگەیەكمان زیاد كردووە لە لیژنەی كشتوكال و ئاودێری، ئەتوانین لەو بڕگەیە جێگەی بكەینەوە، بەڵام زۆر ئەستەمە لە دارستانە تەبیعیەكاندا، مەكائین ناچێتە ئەوێ، بەڵام ئەبێ بكرێتە نەریتێك و جێگەی بكرێتەوە ڕاستە، مەسەلەی ئاگر كردنەوە لە (داخل غابات) هاتووە، چونكە ئاگر كردنەوە لە ناو غابات قەدەغەیە، ئەگەرنا ئاگربەردان لە غابات نابێ، بۆ مەسەلەی مەساحاتی خانووش كە بەڕێز وەزیری كشتوكال ئاماژەی پێدا، ئێمە ناتوانین لە یاساكە جێی بكەینەوە، بەڵام ئەتوانین بۆی تەحدید بكەین بە تەعلیمات كە لە حدودی مەسافەی 100 مەتر بۆ 120 مەتر، ئەوە هینەكانی ئێمە بوو، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو د. ڕۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری لەوە دەكەین ماددەكە دابڕێژرێتەوە دوای وەرگرتنی تێبینی ئەندامان و ئەو بڕگەیەی كە لیژنەی یاسایی پێشنیاری كردووە زیاد بكرێ بە ڕیزبەندی بڕگەی پێنجەم.

بەڕێز د.ارسلان بایز_سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الثاني

مكافحة الحرائق

المادة (25):

اولا: عند نشوب حريق في الغابة، فان لموظفي الغابات الاستعانة بكل شخص في المناطق القريبة من الغابة من اجل اطفاء الحريق، كما ان لهم الاستعانة بالدوائر الاخرى لاستعمال ما لديهم من الالات والادوات لاخماد الحريق.

ثانيا: للوزير او السلطة الادارية او مدير الغابات عند نشوب الحريق في الغابات ان يقرر وضع اليد على ما يلزم من الالات او المواد و وسائط النقل لاستعمالها في اعمال المكافحة شريطة تعويض مالكيها بعدئذ.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

بەشی دووەم

ڕێگە لێگرتنی ئاگر کەوتنەوە

ماددەی (24):

یەکەم: لەکاتی ئاگر کەوتنەوە لە دارستان دا فەرمانبەرانی دارستان بۆیان هەیە داوای هاوکاری لە هەرکەسێك بکەن لە ناوچەکانی نزیك دارستانەکە بە مەبەستی کوژاندنەوەی ئاگرەکە، هەروەها دەتوانن داوای هاوکاری بکەن لە فەرمانگەکانی تر بۆ بەکارهێنانی هەر ئامێر و ئامرازێکی کوژاندنەوەی ئاگر کە لایان دەست دەکەوێ.

دووەم: وەزیر یان دەستەڵاتی کارگێڕی یان بەڕێوەبەری دارستان بۆیان هەیە لە کاتی کەوتنەوەی ئاگر لە دارستان دا بڕیار بدەن دەست بگرن بەسەر ئەوەی پێویست بێ لە ئامراز و کەل و پەل هۆیەکانی گواستنەوە تاکو لە کاری ڕێگە گرتندا بەکاری بێنن، بە مەرجێ دواتر قەرەبووی خاوەنەکانیان بکەنەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو د. ڕۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە ئەکەین، پێشنیاری زیاد کردنی بڕگەیەك ئەکەین، بە ڕیزبەندی بڕگەی یەکەم زیاد بکرێ و بڕگەکانی 2/1 بکرێتە 3/2 ، و ئەو بڕگەیەی کە پێشنیاری زیاد کردنی ئەکەین بەو شێوەیە (وەزارەت دەبێ کەل و پەل و پێداویستی میکانیکی بۆ بەرەنگار بوونەوە و کوژاندنەوەی ئاگر دابین بکات و قولەی چاودێری ئاگر لەو شوێنانەدا دروست بکات کە دارستانەکە تێیدا زۆر چڕە).

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس، فەرموو زکیەخان.

بەڕێز زکیە صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بڕگەی یەکەم و دووەم هیچ تێبینیمان نیە، بە نیسبەت سێیەم لیژنە پێشنیار ئەکات بەم شێوەیە بێت(لەسەر وەزارەت و لایەنە پەیوەندیدارەکانە بە فەراهەم کردنی پێداویستی ئاگر کوژاندنەوەی میکانیکی یا دەستی لەگەل پێداویستیەکانی تر بۆ ئاگر کوژاندنەوە، هەروەها دروست کردنی پەیژەی ئاگر گوژاندنەوە چاودێری ئاگر کوژاندنەوە لەو ناوچانەی دارستانەکانی بەرزە یان مام ناوەندیە. سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرمووو تارا خان.

بەڕێز تارا عبدالرزاق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ئەکەین.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان-وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کەل و پەل بۆ ئاگر لە سەر وەزارەتی ناوخۆیە، بەو شێوەیە ئیتیفاق کراوە، دووەم، حەزئەکەین بڕگەیەك ئیزافە بکەین بە دووەم، (عند نشوب الحرائق في الغابه نتيجه وجوب ابراج الاتصالات او عمود الكهرباء او بسبب اي مشروع كان يلزم الجهة المسؤلة بتعويض الضرر الذي يحدد من قبل مديرية العامة)

بەڕێز د.ارسلان بایز_سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ (ئاشتی عزیز، کوێستان محمد، بەشیر خلیل، ئارام قادر، احمد وەرتی، عمر عبدالعزیز، حمە سعید حمە علی، جمال طاهر، تارا ئەسعەدی، پەیام احمد، کاوە محمد امین، صباح بیت اللە، قادر احمد، فاضل بشارتی)

بەڕێز ئاشتی عزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەم بڕگەیە لە سێ فەقەرە پێك هاتووە وەکو ناوەڕۆك، بە بڕوای من هەرسێکی زیادەیە، یان بەدیلن ئەو پێشنیازەی لیژنەی یاسایی بۆ دابنرێت، یان بڕگەکە ئیلغا بکرێ، چونکە بەشێك لەو بڕگەیەی کە ئاماژە ئەکرێ بەوەی کە لە کاتی ئاگر کەوتنەوە کۆمەڵێك ڕێوشوێن بگیرێتە بەر ئەمە بەشێکە لە وەصفی وەزیفی ئەو فەرمانبەرانە خۆیان، واتا دیارە کە ئەبێ چی بکەن لەکاتی کارەساتی ئاوا، خاڵێکی تریش ئاماژە بەوە کراوە کە بە پێی یاسا بۆیان هەیە داوای هاوکاری بکەن لە خەڵکێکی نزیك یان شوێنێك کە نزیك بێت لەو ئاگرە، ئایا لەو کاتەدا کە تەصریحە قانونیەکە دەرئەهێنن لە ناو ماڵێك بێ کە لە ناو دارستاندا بێت، پێی ئەڵێین ئیستینادەن لەسەر ئەم قانونە پێویستە تۆ بێیتە دەرەوە و ئاگرمان لەگەڵدا بکوژێنیتەوە؟ یەعنی تەصریح پشاندان لە ناو قانوندا شتێکی زۆر مەحاڵە بتوانرێ عەمەلیەن ئیشی پێ بکرێت، و خاڵی سێیەم کە دەڵێ لە کاتی نەبوونی ئالیەتی پێویست ئەتوانرێ دەست بگیرێ بەسەر هەر ئالیەتێك کە پێویست بێ بۆ کۆنترۆڵی ئاگر، ئەمەش نەفەسێکی صوغرەی هەیە، بە زۆرە ملێ و بەزۆر کار پێکردنی بەرامبەر هەیە، نەفەسێکی جوان نیە، و ئەمە لە ڕژێمی پێشوودا بەکار ئەهێنرا، بۆیە پێشنیاز ئەکەم لە کاتی مانەوەی ئەو بڕگەیە بڕگەی لیژنەی یاسایی بەکار بێ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كوێستان خان.

بەڕێز كوێستان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش داوا كارم ئەو ماددەی كە لە لایەن حكومەت هاتووە ئیلغا بكرێ، ماددەكە بكرێ بەو بڕگەیەی كە لیژنەی یاسایی پێشنیاری كردووە، چونكە یەكەم، ئەوە تەعلیماتە، هیچ پێویست ناكا لە یاسا بنووسی ئەگەر پێویستت بە هاوكاری بوو داوا بكەی، كەس ڕێی نەگرتووە لە وەزارەتی كشتوكاڵ ئەگەر پێویستی بەهاوكاری بوو لە یاسادا جێی بكرێتەوە، داوا لە هەركەس و فەرمانگەیەك بكات ئەبێ هاوكاری بكات، دووەم، بەداخەوە تەجروبەیەكی تاڵ هەیە زۆر جار وەزارەتەكان، حكومەت، لایەنەكان، دەستیان بەسەر موڵكی خەڵك دا گرتووە و دوایش قەرەبوو نەكراوەتەوە، زۆریشن ئەو كەس و كۆمپانیایانەی كە بەدەست ئەوە دەناڵێنن، بۆیە بە ڕەئی من ئەو دوو بڕگەیە زیادەیە، بەدیلی ئەو دوو بڕگەیە ئەو بڕگەی لیژنەی یاسایی بێ كە حكومەت خۆی پێویستە ئامراز و كەل و پەلی هەبێ بۆ كواژندنەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو د. بەشیر.

بەڕێز د. بەشیر خلیل:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە نیسبەت ماددەی (25) پشتگیری لە بۆچوونی لیژنەی یاسایی ئەكەم كە فەقەرەیەك ئیزافە بكرێ لە بارەی دابین كردنی كەل و پەلی كوژاندنەوە لە لایەن وەزارەتی كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاوەوە، من لێرە شتێكی تریش ئیزافە ئەكەم هەر لە هەمان فەقەرەدا باس بكرێ، ئەویش دابین كردنی بنكەی ئاگر كوژاندنەوە،لە هەر شوێنێكی كە غاباتی لێیە، یان لە نێوان دوو غابات، لە زمنی پۆلیسی دارستان، ئەوجا سەربە وەزارەتی كشتوكاڵە یان ناوخۆ گرنگ نیە، گرنگ ئەوەی لەگەڵ بوونی بنكەیەك بۆ پۆلیسی دارستان بنكەیەكیش بۆ ئاگر كوژاندنەوە هەبێت، خاڵی دووەم لە ثانیا: (للوزیر او السلطة الاداریة او مدیر الغابات عند نشوب الحریق في الغابات ان یقرر وضع الید)، وشەی (وضع الید) نارێكە، دەكرێ لە شوێنی ئەوە بڵێین (لهم استخدام هذه الالات عند الضرورة) ئەگەر بۆخۆی ئالەتەكەی نەبوو یان بەردەست نەبوو، ئالەتێكی تر لە شوێنیكی تر هەبوو بەكاری بێنێ، خاڵی سێیەم، سەیر ئەكەین فەصلەكە هەر بەناوی موكافەحەیە، موكافەحەی حەریق، یەك لە ڕێگاكانی موكافەحەش ئیعلام و ڕاگەیاندنە، بۆیە من پشتگیری لە ڕایەكەی پەیام خان ئەكەم كە گرنگی بە ڕاگەیاندن بدرێ، بەكاربن بە تایبەتی لە كاتی دروێنەی دانەوێڵە، یان لە كاتی سەیرانی خەڵك، ڕاگەیاندن یەكێ بێ لە هۆكارەكانی موكافەحە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك ئارام.

بەڕێز ایوب نعمت (ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مـن پێشـنیار ئەکـەم کـە بڕگەیـەك زیـاد بکـرێ، ئـەویش قـەرەبوو کرنـەوەی ئـەو جوتیارانـەی کـە دارستانەکانیان، یـاخود بێستانەکانیان دەسووتێ، بـەلاَم بـێ تەقصیری خۆیـان، چونکە بـۆ جوتیـار هـیچ بڕگەیەك و ماددەیەکی تێدا نیە لەم یاسایە، لەکاتێکدا سالاَنە ئـەم کێشـەیە هەیـە، قـەرەبووش ناکرێنـەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك احمد.

بەڕێز احمد ابراهیم(وەرتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری لە پێشنیاری لیژنەی یاسایی ئەکـەم، کـە بەڕێوەبەرایـەتی ئـاگر کوژاندنـەوە لـە ناوچـەکە هـەموو کەل و پەلێکی ئاگر کوژاندنـەوە ئامادە بکەن، وەك ئامێری ئاگر کوژاندنەوە، یان سەیارەی ئاگر کوژاندنەوە، بۆ ئەوەی لەو خالَە ڕزگار بین کە ئەڵێ فەرمانبەرانی دارستان، یان بەڕێوەبـەری دارسـتان بـۆی هەیـە داوای هاوکاری بکات، یان بڕگەی دووەم ئەڵێ دەتوانن داوای هاوکاری بکەن لە فەرمانگەکانی تر بۆ بـەکار هێنـانی هەر ئامرازێکی کوژاندنەوە، من پێم وایە بکرێتە ئیلزامـی، واتـە هـەر فەرمانگەیـەکی نزیـك بـەو ناوچـەیە پێویستە بەهانایەوە بچن، نەك بۆیان هەیە داوای هاوکاری لێ بکەن، و سەبارەت بە فەقەرەی دووەمیش لـە ڕاستی دا منیش پشتگیری لە ڕای هاوکارانم ئەکەم کە ئەمە بە جۆرێك لە صوغرە دێتە بەرچاو، ئینجا بـە شێوەیەکی عمومیش هاتووە، ئەڵێ (بۆیان هەیە دەست بگرن بەسـەر ئـەوەی پێویسـت بـێ)، نەشـوتراوە کـە زۆر زۆر پێویست بێ ئینجا بەکاری بێنن، دواتر قەرەبووی خاوەنەکانیان بکەنەوە، چۆن ئەخەملێنرێت ئەم قەرەبووە؟ چ لایەنێك ئەم قـەرەبووە تەقـدیر ئـەکات؟ لـە زۆر ناوچـەی کوردسـتان هەیـە ئـاگر کەوتۆتـەوە، هاوولاَتیـان خۆیـان ئاگرەکـەیان کوژاندۆتـەوە، گلەیشـیان لـەوە هـەبووە دامودەزگـای حکومـەت بـە هانایـان نەچوونە، لێرە پێچەوانە بۆتـەوە، حکومـەت داوا لـە هاووڵـاتی ئـەکات، بۆیـە پێویسـتە ئـەو ماددەیـە بـەو شێوەیە دابڕێژرێتـەوە کـە حکومـەت ئیـلزام بکـرێ هـەم کـەل و پـەلی پێویست، و ئامێرەکانی کوژاندنـەوە ئامادە بکات، و بە شێوەیەکی زۆرە ملـێش داوا نـەکرێ لـە هاوولاَتیـان بـۆ داگیر کردنـی کـەل و پەلـەکانیان، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من قسەكانم كران بەلاَم بە تەعبیرێكی تر قسەكانم ئەكەم، چونكە لە بڕگەی تریشدا ئاماژەمان كرد بەو موفتەرەحە، زۆرێك لەو فەقەرانەی كە ڕابردن بە ڕاستی تەعلیمات و ڕێكارن، حەق وابوو بەجێ بهێڵرێ بۆ وەزارەتی كشتوكاڵ، حدودی (36) مادده هەیە لەم یاسایە بە ڕەئی من 10، 15 ماددەیان بەڕاستی زیادەن، هەموو ئەوانەی كە باسی قەدەغە ئەكات ئەكرێ بخرێتە ماددەی 26 ەوە كە باس لە عقوبەكان ئەكات، یەعنی بڵێ ئەوەی ئەوە ئەكات ئەوە عقوبەیەتی، ئەم ماددەیەش بە شێكە لەو ڕێنوێنیانە، و ئیلزامیشی نەكردووە وەكو كاك (احمد) باسی كرد، تۆ ئەڵێی بۆی هەیە كارمەندەكە وا بكات، ئەی ئەگەر نەیكرد؟ قانون ئەبێ عقوبات دانێ، ئەڵێ بۆی هەیە كە ئیستیعانە بكات بە هاووڵاتیان، ئەگەر نەیكرد؟ یاساكە حەسمی ئەو بابەتەی نەكردووە، لەبەر ئەوە ئەبێ ئەو عیباراتە كە ئەڵێ (عند نشوب حریق في الغابة فان علی موظفي) ، ئەبێ وای لێ بكرێ، نەك ئەوەی تر، و لە بڕگەی دووش (للوزیر او السلطة الاداریة) یان بكرێ (علی الوزیر) بۆ ئەوەی ئیلزامێكی تێدا بێ، هەرچەند من لەگەڵ ئەوەم كە ئەو دوو بڕگەیە لابچێ، چونكە تەعلیماتە، هیچ پێویست ناكا لەناو یاساكە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك حەمە سعید.

بەڕێز حەمە سعید حەمە علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە داخەوە لە ماوەی چەند ساڵی ڕابردوو دارستان و لەوەڕگاو هەندێك كێڵگەی جوتیاران بە بەروبوومی دانەوێڵە تووشی سووتان بوو، بۆیە پێم باشە لە بڕگەیەك لیژنەی یاسایی و لیژنەی كشتوكاڵ باسی لەوەرگاو باسی كێڵگەی دانەوێڵەش بكات، یەعنی باسی دارستان كراوە وە باسی قەرەبووی جوتیاریشی تێدا بكرێ، ئەو جوتیارانەی كە بەروبوومەكانیان دەسووتێ قەرەبوو بكرێنەوە، خاڵەكی تر لێرە باسی سووتانەكەی دەكات، بەس باسی ئەو كەسەی شەخصەكە یان هەر جیهەتێك بێ هۆكاری ئاگركەوتنەوەكە باسی عقوبەدانەوەكە نەكراوە باسی عقوبەی ئەو كەسە بكرێ، ئەگەر لەماددەی تردا باس نەكراوە، خاڵێكی تریش منیش پشتگیری ئەو ڕایە دەكەم كە هۆشیاری ڕاگەیاندنەكان بۆ هۆشیاركردنەوەی هاووڵاتیان و هۆشیاركردنەوەی هەموو لایەك بۆ ئەوەی ئاگادار بن لە نزیكی ئاگركەوتنەوە لە نزیكی دارستان و كێڵگەو لەوەرگاكان ئاگر نەكەنەوە، خاڵێكی تر بەڕاستی ئەوە زۆر گرنگە وەزارەت، حكومەت خۆی دەبێ لە نزیكی هەر لەوەرگایەك یان هەر دارستانێك یان هەر كێڵگەیەكی جوتیاری لە شوێنێكە، دەتوانم بڵێم بنكەیەكی سەر بە وەزارەتی كشتوكاڵ بێ، بنكەیەكی ئاگر كوژانەوەو ئەو هۆكار و پێویستیانەی ئاگر كوژانەوەی تێدا دابین كرابێ، حكومەت خۆی دابینی بكات نەك لەكەسێكی تر بێ، باشە لە حاڵەتێ ئەوەش كافی نەبوو

ئیستیعانه به خەڵکی تر بکات باشە، بەڵام خۆی بنکەیەك لەلایەن وەزارەتەوە بۆ کوژانەوەی ئاگری دارستان و کێڵگەکان و ئەو هاوشێوەکانی بێ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرمووکاك جمال

بەڕێز جمال طاهرابراهیم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

من مولاحەزەم تەنها ئەوەیە لە خاڵی دووەم دەڵێت (للوزیراو للسلطة الاداریة او مدیر الغابات) پێشەکی للوزیر یەعنی کەس دەست نیشان کردیە دواتر(مدیر الغابات) لە نێوان دا (السلطة الاداریة) یە، ئەگەر مەبەستیان قائیمقامە، موحافزە، مودیر ناحیەیە، پێم باشە یان ئەوەی متەداولە لای ئێمە (رئیس وحده الاداریه)یە بۆیە دەبینم باشترە بڵێین (للوزیر) او (رئیس الوحده الاداریه)یە او (مدیر الغابات) ئەگەر مەبەستیان قائیمقامە، موحافزە، مودیر ناحیە بێ، چونکە لێرە بڕیاردان (وضع الید)ە بۆیە دەبێت ئەو کەسە دەست نیشان بکرێت وەك بۆ وەزیر دەست نیشان کرا بۆ (مدیر الغابات)یش بکرێ. سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرمووتارا خان

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەڕاستی ئەمە وەکو لە موکافەحەی حەرائیقە من وا بەباشی دەزانم ئەم دوو فەقەرەیە یەکەمیان بەو شکلە بێت (علی الوزارة توفیر جمیع المستلزمات االلازمة للاطفاء لکي یقوم موظفی الغابات اثناء الحرائق استعمال کل ما یملکون من ادات والات موجوده من اجل اطفاء الحرائق وعند الضرورة وعدم الاکتفاء الاستعانة بالدوائر الاخری لاستعمال ما لدیهم لأخماد الحریق) ئەوە کافیە بۆ ئەوەی مەعناکەی هەردوو لایەنەکە دەگرێتەوە کە وەزارەت مولزەمە کە هەیبێ، بەڕاستی چەند داتامان هەیە چەندیان سەیاراتی ئیتفاء ئێمە زۆر جار دەبینین ئەو هەموو حەریقانە کە دەبێت لە ڕەزو لە باخاتەکانمان، خەڵکەکان زیاتر دەکوژێننەوە لەوەی کە سەیاراتەکان هەتا ئەگات عەدەدی ئەو سەیارانە یان ئەو کەلوپەلانەی کە دائەنرێ بۆ ئاگر کوژینەوە مەفروزە زیاتر ببێ، وەزارەت خۆی مولزەمە ئەوانە هەمووی تەوفیر بکا، نەك لە خاڵی دووەم هاتووە دەڵێ(وضع الید علی ما یلزم من الات) نازانم هەر ئوسلوبەکە سەیرە ئەوە ئیشی وەزارەتە ئالەتی خۆی تەوفیر بکا عەدەدەکەی زیاد بکات تەوعیەی خەڵك زیاد بکات، کە ئەگەر پێویست بوو لە حاڵەتێ بەشی نەکرد، بێت ئیستیعانە بکات وە تەعویزیان بکاتەوە لەو شتانەی کە بە کاری هێناوە بەو ئیقتیراحەی کە من بەیەك خاڵ بە عەرەبی خوێندمەوە هەردووکی دەگرێتەوە بەو شێوەیە وە لە کوردیەکەش بەڕاستی لە ماددەی دووەم بە هەڵە شتێك نووسراوە کە بەمەرجێ نووسراوە ئەگەر چاکرێتەوە بە کوردیەکە باشە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز فەرمو پەيام خان.

بەڕێز پەيام احمد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

پشتگيری ئەو پێشنيارەی ليژنەی ياسايی دەكەم، چونكە ئەو دوو خاڵە تەحصيلێ حاصڵە يەعنی ئەگەر بمێنێتەوە، بەڵام ئەگەر هەر هات و مايەوە ئەو پێشنيارەی تارا خان زۆر جوان بوو ئەو فەقەرەی كە خوێنديەوە شتەكانی لە خۆی كۆكردەوە، دەكرێ ئيزافەی ئەوەش بكرێ كاتێك كە ئاگرەكە ڕوودەدا كە سەيتەرە ناكەوێتە سەرێ ئەو موەزەفە يان ئەو بەرپرسە لەو ناوچەيە بێ دەتوانێ ئەو دارستانەی لە تەنيشتيەوە كاك جلال چاكتر دەزانێ ئەو دارستانەی تەنيشتی ئيستيعانە بكات بيبڕێت بۆ ئەوەی ئەو دارستانە بسووتێنی ئەو تەخويلە بكرێ، كە بتوانێ ئەو ئيجرائاتە بكات پارچەكەی تر دابڕێت و بيسووتێنی بۆ ئەوەی لەو كێشەيە رزگاری بێ، چونكە لەو كاتەيە ئيتر ئاگرەكە تەشەنە ناكات بۆ دارستانەكانی تر، بەڵام دەكرێ ئەبێ دوای ئەوە تەعويز بدرێ، چونكە ئەو قەرەبووە زۆر گرنگە، هەروەها ماددەی دوو ئەو (وضع اليد)ە بەڕاستی برادەران زۆر باسيان كرد، دەكرێ ئەو موصتەلەحە شتێكی تری بۆ بدۆزنەوە، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو ماموستا كاوە.

بەڕێز كاوە محمد امين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منيش هەر تێبينيم كرديە بەڕاستی مەسەلەی ڕاگەياندن وشيار كردنەوە لێرە وجودی نيە، زۆر پێويستە لەبەر ئەوەی مەسەلەی ئاگر كەوتنەوە لە غابات مەسەلەيەكی زۆر گەورەيە، پێويستی بە وشياركردنەوەو دەوری ڕاگەياندنيش هەيە ئێمە بتوانين نووسرا (باب الرابع) ئەگەر لەبابی چوارەم فەصڵی يەكەم و دووەم نەبێ دەتوانين ئێمە مەسەلەی ڕاگەياندن هەر لەو بابە بكەينەوە بێ ئەوەی فەصلی يەكەم و دووەمی تێدا بێيتن، چونكە ڕاگەياندن لێرە دەوری خۆی هەيە، هەروەها لە ماددەی (25) فەقەرەی دووەم جگە لەو تێبينيانەی هاوكاران باسيان كرد (وضع اليد على ما يلزم)لێرە تۆزێك بە ناديارى باس دەكرێ،(وضع اليد على ما يلزم من الالات والمواد ووسائل النقل الغير الحكومية) ئەگەر ئيشارەتی پێ بدرێ لەبەر ئەوەی ئەهليە هی خەڵكی مەدەنيە الغير حكوميە بێتن (لأستعمال في اعمال المكافحة شريطة تعويض مالكها بعدئذ) ئيشارەتی پێ بدرێ پێم باشترە، زۆر سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو كاك صباح.

بەڕێز صباح بيت الله شكری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (25) فەقەرەی (1) لە ئاخیری جوملە کە دەڵێ (بالدوائر الاخرى لأستعمال ما لديهم من الالات والادوات) پێشنیار دەکەم ئەوەش ئیزافە بکرێتن (وكذلك وسائل الاعلام، لاعلام المواطنين بالمساهمة في إخماد الحريق) دیسان پشتگیری لە لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری دەکەم بۆ زیاد کردنی فەقەرەی سێیەم لەم ماددەیە، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو کاك قادر.

بەڕێز قادر احمد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم ماددەی (25) ڕێك ڕێگەگرتنە لە ئاگرکەوتنەوە ئێمە ئەگەر تەماشای سروشتی هەرێمی کوردستان بکەین، هەرێمی کوردسان ناوچەیەکی زۆری دارستان شاخاویە، ئەو کەل و پەلانەی ئێستا لە هەرێمی کوردستان هەن بۆ کوژانەوەی ئاگر لە دارستانەکان هەرگیز ناتوانێ حکومەتی هەرێمی کوردستان ڕێگری بکات لە کوژانەوەی دارستان، ئەو دارستانانەی ئێمە ناوچە شاخاویەکان هیچ ڕێگایەکیان نیە بۆ بەکارهێنانی ئەو کەل و پەلەی ئێستا سەیارە هەیە، بۆیە من پێشنیار دەکەم یەکەمیان فەرمانگەی تایبەت بە کوژانەوەی ئاگری دارستان دابنرێ، وەسیلەکانی کوژانەوەی ئاگری دارستان بە پێی سروشتی هەرێمی کوردستان دابین بکرێ، ئێمە لە هەرێمی کوردستان ئێستا چەند هەزار پۆلیسێك بەناوی پۆلیسی ئاگر کوژانەوەمان هەبێ، لە هەموو قەزاو نا حیەیەکیش هەمانە وەیەکێك لە ئیشەکانی پێیان ڕاسپاردراوە ئەوەیە کە ئاگری دارستان بکوژێننەوە، بەڵام لە ناوچەیەك لە بەینی ناحیەی گاپیلۆن حەتتا قەزای دوکان سێ شەو و ڕۆژ پار ئاگر هەبوو کەس نەیکوژاندەووە، کەواتە ئەو پۆلیسە ناتوانێ ئەو مەهامی ئاگر کوژانەوەیە دابین بکا، وەسیلەی ئاگر کوژانەوەی ناوچە شاخاویەکان، ئێمە خۆش بەختانە لە هەرێمی کوردستان ئەمڕۆ دوو فڕۆکەخانەمان هەیە، وە فڕۆکەخانەی باشن دەتوانین بە وەسیلەی خێرا بە دابین کردنی کۆپتەر یان تەیارەی ئاگر کوژانەوە وەکو لە وڵاتان پیشان دەدرێ لە جیاتی سەرف کردنی پارە بەناوی پۆلیس و شێوازی تری پۆلیسەوە لەو دوو فڕۆکەخانەیە ئیستیفادە وەربگرین وەسیلەی سەردەمیانەی کوژانەوەی ئاگر لە ناوچە شاخاویەکان دابین کەی، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو کاك فاضل.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی (25) بەڕاستی من وای دەخوێنمەوە تەقریبەن حکومەت مەسئولیەتی لە سەر خۆی لابردووە لەم ماددەیە بۆ مەسەلەی کۆنترۆڵ کردنی ئاگر، برای بەڕێزم کاك قادر ئیشارەتی دا یەك دوو لەو بڕگانە هەمووومان دەزانین وەسیلەی ئاگر کوژانەوە لە زۆربەی وڵاتانی دونیا لە شوێنە عاسیەکان بەهۆی تەیارەوە کۆنترۆڵ دەکرێ، ئێمە تا ئێستا ئەو وەسیلەمان نیە وە لەزۆربەی ناوچەکانی کوردستان لەو ناوچانەی کە زۆر شاخاوی و دارستانن کە ئاگر ئەکەوێتەوە بەڕاستی ئەو ئاگرە ئەڕوا تا ئەو شوێنەی خۆی کۆتایی دێ کۆنترۆڵ نەکراوە، نەکوژاوەتەوە، بۆیە من پێشنیار دەکەم هەتا ئەو کاتەی کە وەسیلەی کۆنترۆڵ کردنی ئاگر لە کوردستان پەیدا دەبێ یان ئەو جادانەی بەهۆی حەربی ئێران و عێراقەوە دروست کراوە نۆژەن بکرێتەوە بۆ ئەوەی زووتر فریای سەر شاخەکان بکەون بۆ کۆنترۆڵ کردنی ئاگرەکان، یان لە سەر شاخەکان وەسائیلی ئاگر کوژانەوەو کۆنترۆڵ کردنی ئاگر دروست بکرێ لە ئاوو وەسیلەی ئاگر کوژانەوە، بۆیە بەڕاستی ئەگەر بەم شکلە بڕوا، چونکە ساڵانە عەددەدەکی زۆر چەندین هەزار دۆنم دارستان و پوش وپەڵاش لە کوردستان دەسووتی و کونترۆڵ ناکرێ، ئەگەر بەم شکلە بڕوا بەڕاستی ئێمە زۆربەی دارستانی چیاکان لە دەست دەدەین کە دارستانەکانیش سامانێکی نیشتیمانی و نەتەوەیین پێویستە پارێزگاری لێ بکرێ، چونکە جوانیەکی باش بە وڵاتەکەمان دەبەخشێ، باشتر وایە ڕێ و شوێنی جدی لەبەر بگیرێ، مادام بەڕاستیەکەی ئەو ماددەیەیە زۆر بە باش دەزانم کە داڕێژراوە، چونکە ئەگەر کەسێك کۆخێکی هەبێ لە شوێنێکە بۆ گەشتیاری خۆی، ئەوا کوا وەسیلەی ئاگر کوژانەوەی هەیە، ئەگەر حکومەت بۆ خۆی دابینی نەکا بۆ کۆنترۆڵ کردنی ئاگرەکان ئەگەر وابێ ئێمە زۆربەی دارستانەکان لەدەست دەدەین، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

وەڵلا ڕەئیەك هەیە دەڵێ بابی دوو (اجرائات حمایة الغابات) ئەو دوو بڕگەیە ناچنە ئەوی، بۆ ئەوی نەقل بکرێن بۆ ئەوە (وقایة من الحرائق ومکافحة الحرائق) ئایا بچێتە بابی دوو(اجرائات حمایة الغابات) باشتر نیە، بەهەر حاڵ، بەڕێز فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێزسیروان بابان /کشتوکاڵ وسەرچاوەکانی ئاو

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

کێشەیەك هەیە ئێمە ئەمانەوێ بە قانون تەنزیمی بکەین بەشێوەیەکی واقیعی بیکەین، واقیعەکە پێمان دەڵێ ئێستا لە کوردستان، چوار ملیۆن و نیو دۆنم غاباتمان هەیە، ئەو جێگایانەی لێین شاخاوین و سەختن، یەعنی بەڕاستی بە واقیعیەت وەزارەت ئیمکانیەتی نیە کەوا بنکەی ئاگر لەوێ دانێ ئەمە یەك. دووەم: لە زۆربەی جێگاکان کە بنکەی ئاگر لەناو شاخەکانە سەیارەو شت ناگاتە ئەوێ ئەوە پرنسپڵەکەیە، لەبەر ئەوەی من لێی تێبگەم لە 2007 داڕێژراوە، دانراوە، بەڵام لە فکرەکەی تێدەگەم داوا لە هاووڵاتیان دەکەین کەوا هاوکاری بکەن لەبەر ئەوەی تۆ باسی حەقی عام دەکەی ئەمە یەك پرنسیپڵ، دووەم برادەران باسی

ئەحكاميان كرد، ئەحكام لە ژێر ماددەی دوای ئەوە دێت كە پێنج ئەحكام دەڵێ ئەگەر ئەوە نەكرا چی ئەكرێتن؟ برادەران داوای ئیعلاميان كرد كە شتێكی زۆر زۆر باشە، بەڵام نايێتە ئێرە، چونكە ئيعلام ئێمە باسی موكافەحە دەكەين لێرە، چونكە ئاگرەكە دروست بووە، چۆن تەعامولی لەگەڵ دەكەی، ئيعلام دەبێ بچێتە پێشەوە كە ويقايەيە ئەبێ بچيە ژێرەوە، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو ليژنەی ياسايی.

بەڕێزد. ڕۆژان عبدالقادر احمد: (ليژنەی ياسايی)

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

دوای وەرگرتنی تێبينی ئەندامان لەلايەن هەردوو ليژنە و دواتر ماددەكە دادەڕێژينەوە بەشێوەيەك كە ئەو كارانەی قەدەغەيە هەموو هەوڵدەدەين لە يەك ماددە كۆی بكەينەوە بۆ نموونە هەندێكی پەرش و بڵاوە، هەندێكی لە ماددە(4) باس كرايە، هەندێكی لە ماددە (20)و(22)و(24)و لە دوای ماددە بيستەكە، ئەوانە هەموو هەوڵ دەدەينەوە ئەوانەی كە قەدەغەيە ناكرێ ئەو كارانە بكرێن لە يەك ماددە بەچەند بڕگەيەك كۆی دەكەينەوە ئەوە تێبينی منە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو ليژنەی كشتوكاڵ.

بەڕێز جلال علی عبدالله: (ليژنەی كشتوكاڵ)

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان

پێشنيارەكەی ئێمە كە زياد بكرێ نووسيومانە (على الوزارة توفير أدوات ومستلزمات مكافحة الحرائق الميكانيكية واليدوية) يەعنی ئەمە مەعنايەكی شموليە كە ميكانيكی فڕۆكەش دەگرێتەوە، بلدۆزەريش دەگرێتەوە، سەيارەش دەگرێتەوە، حەريق لەگەڵ يەدەوی مەسەلەن باس لەوە كرا چەندين پۆليسی غابات هەيە، ئەگەر سەير كەين كە ئاگر دەبێ لقێ لە دارێ ئەكەنەوە، يەعنی كە ئێمە دەڵێين تەوفيری مەوادی لازمە دەبێ جليان بۆ پەيدا بكرێ كە نەسووتێ، خاكەنازيان بۆ پەيدا بكرێ، پێڵاويان بۆ پەيدا بكرێ چەند حەريق بۆ خەڵك مەسائيلی غازيان بۆ پەيدا بكرێ، يەعنی ئەمانە هەمووی وەسائيلە، بەڵام بە عام وتوومانە لە مەسەلەی ماددەی يەكەميش (الاستعانە) پەنا بردنە بەر خەڵك، يەعنی زۆر نيە من (استعانە) بەيەكێك دەكەم، يەعنی پەنای بۆ دەبەم كاكە وەرە يارمەتيم بدە، ئەو مەسەلەی (وضع اليد) ە ڕاستە لە ياسا كۆنەكە دايە ئەگەر بكرێ بە (استخدام) شتێكی زۆر چاكە ئەوەی كە وترا (رئيس الوحدة الادارية وعندة الضرورة) ئەوە شتێكی گرنگە كە بتوانێ (استخدام)ی بكا، بەڵام ئەوەش (استعانة)يە ئەو ماددەيەی كە ئێمە پێشنيارمان كردووە ليژنەی ياسايی پشتگيری كردووين، ئەوە عامە شمولی هەموو شتەكان دەكا وەئەشكرێ لە ماددەی يەكەم دەكات كە دەڵێ (الاستعانة بالدوائر الاخرى لاستعمال المادي من الالات والادوات

لاخماد الحريق وكذلك الاستعانة بوسائل الاعلام، الرسمية والغير الرسمية) دەتوانین ئەوەش ئیزافە بکەین کە (استعانە) بەوان بکرێ، مەسەلەی هیماش گرنگە، ڕاست دەکا ئیشارەتی پێ بدرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو لیژنەی ژینگە.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لە ماددەکە دەکەین و هەروەها پشتگیری لەو بڕگەیەش دەکەین کە لیژنەی کشتوکاڵ پێشنیاری زیاد کردنی کردووە، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب الخامس/ الاحكام الجزائية/ المادة(26) اولا: كل من خالف حكماً من احكام الفقرات (1، 2، 3، 4، 5، 6، 7، 8) من البند. ثانيا: من المادة (4) من هذا القانون يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على سنة او بغرامة لا تزيد على ثلاثة ملايين دينار.

ثانياً: كل من خالف حكماً من احكام الفقرتين(ط، ي) من الفقرة (ثانياً) من المادة (4) من هذا القانون يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على سنتين او بغرامة لا تقل على خمسة ملايين دينار و لا تزيد على عشرة ملايين دينار او بكلتا العقوبتين معاً.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی پێنجەم حوکمەکانی سزادان ماددەی (26) یەکەم: هەر کەسێك سەرپێچی حوکمێك لە حوکمەکانی بڕگەکانی (1، 2، 3، 4، 5، 6، 7، 8) لە بەندی دووەم لە ماددەی (4) لەم یاسایە دا بکات سزا دەدرێ بە بەندکردن کە لە ساڵێ زیاتر نەبێ یان غەرامەیەك کە لە سێ ملیۆن دینار زیاتر نەبێ،

دووەم: هەر کەسێ سەرپێچی بکات لە حوکمەکانی هەردوو بڕگەی (9، 10) لە بڕگەی دووەم ماددەیەی چوار لەم یاسایەدا سزا دەدرێ بە بەند کردن لە دوو ساڵ زیاتر نەبێ یان بە غەرامەیەك کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێ وە لە دە ملیۆن زیاتر نەبێ یاخود هەردوو سزا بە یەکەوە،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێزد. ڕۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە لە لیژنەی یاسایی داوای داڕشتنەوەی ماددەکەمان کردووە، ماددەکە بەو شێوەیە، بڕگەی یەکەم سزای گرتن لە سێ مانگ کەمتر نەبێ وە لە ساڵێك زیاتر نەبێ یان بە بژاردن، واتە غەڕامە کە لە (250) هەزار دینار کەمتر نەبێ وە لە سێ ملیۆن دینار زیاتر نەبێ ئەو سزایە دەسەپێ بە سەر هەرکەسێك کە سەر پێچی حوکمەکانی بڕگەکانی (1، 2، 3، 4، 5، 6، 7، 8) بڕگەی دووەمی ماددەی چوارەمی ئەم یاسایە دەکات.

دووەم: سزای گرتن لە ساڵێك کەمتر نەبێ وە لە دوو ساڵ زیاتر نەبێ یان بە بژاردن لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێ و لە (10) ملیۆن دینار زیاتر نەبێ یان بە هەردوو سزاکە هەرکەسێك سزا دەدرێ کە سەرپێچی لە بڕگەکانی (9، 10)ی بڕگەی دووەمی ماددەی (4) ی ئەو یاسایە کرد.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لیژنەی کشتوکاڵ.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمە تێبینیمان لەسەر ئەوە نیە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز لیژنەی ژینگە.

بەڕێزتاراعبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

ئێمەش تێبینیمان نیە لە سەر ماددەکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو جەنابی وەزیر.

بەڕێزد. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو.

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

لە ژێر اولا: لە ناو قەوسەکە پێشنیار دەکەین کەوا (11) ئیزافە بکرێ پاش (8) یانزە شتێك بوو کە باسمان کرد لێرە باسی فراك مە یتەیشن غابەی کرد کە چووە ژێر ئەوە لە ژێر دووەمیش (ط، ي) یەکە نیە وەکو خوێندیانەوە، بەڕاستی خۆی (9، 10) یە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ (عبدالرحمن حسین ابابكر، فاضل محمد بەشارەتی، شەونم محمد غریب، سەردار رشید محمد، پێشەوا توفیق مغدید، ڤیان عبدالرحیم عبدالله، بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ، ئەڤین عمر احمد، گولێزار قادر اسماعیل) ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە، بەڕێز فەرموو کاك عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابكر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

سەبارەت بە ماددەی (26) لەم یاسایەدا باس لە سزاکانی دەکا من پێم وایە ئەمە باشترین ماددەیە هەر کە بڵێین ئەگەر ئەم ماددەیە حیفازو پاراستنی لە سەر دارستان دەکا، یەعنی زۆر موهیم و گرنگە لەناو ئەم یاسایەدا، بەڵام کە دێی سەیری دەکەی ئێمە هەموو جارێ پەنا دەبەینە بەر سجن، فلان کەس وای کرد بیبەینە سجن، فلان کەس وای کرد، وای لێ بکەن ئەمە بەڕاستی بە ڕەئی من سجن لێرە نەمێنێ، غەرامە زۆر شتێکی باشە، بەڵام غەرامە بەو شێوەیە نەبێ کە بڵێ لە سێ ملیۆن کەمتر نەبێ، با ملیۆن و نیوێك بێ، قەی چی ئەکا با شتەکە تۆزێ کەم بێ، ئاسانی بکەین لەبەر خەڵکەکە، ئێمە ڕقمان لە خەڵکی خۆمان هەیە، ئەگەر هەموو دوژمنی ئەم خەڵکەینە قەیناکە با بڵێین (20) ملیۆن بێ، با هەر چووینە ئەوێ سەری لێ بدەی، ئەمە ناکرێ بەو شێوە بی، یەعنی بەو شێوەیە ئێمە ڕەق بین لەگەڵ ئەم خەڵکە با هێواش هێواش لەگەڵ بچین و خەڵکەکە ئیعلانی بۆ بکەین و قتعە لێ بدەین و حکومەت هەڵسێ بە قتعە لێدان لە ناو غاباتەکە لە جێیەکا کە بڵێ ئەوە قەدەغەیە نابێ لەمیە بکرێ، لەمیە وابێ، هەر یەکسەر بچین بۆ سجنەکە و سجنی بکەین و غەرامەیەکی سێ، چوار ملیۆنی لەم خەڵکە وەربگرین ، یەعنی بەڕاستی بە ڕەئی من شتێکی نەگونجاوە لەگەڵ ئێمە کەلەگەڵ میللەتی خۆمان هەڵس و کەوت بکەین من پێم وایە بە ملیۆن و نیوێك باشترە، سجنیش تێدا نەمێنێ، چونکە سەبارەت بەم بڕگانەی کە دەڵێین لە بڕگەی یەکەم کە دەڵێ دامەزراندن یان گۆڕین من جاری تریش قسەم کرد گۆڕین مەسەلەن غاباتەك هەیە، من زەویەکم هەیە شاخە داری تێدایە، دار مازی و بەڕووی تێدایە، من دەمەوێ ئەم دار بەڕوو و مازیە ببڕم گێلاس و باوی لێدەدەم، ئەرێ باشە بە من بڵێ چۆن ئەو دارە بڕی کردتە غاباتێکی تر یەعنی ئەمە شتێکی باشترە لەوەی ئەو دارە لەوێ بێ ئەوەش هەر غاباتە و هەر جوانی و سەوزایی دەدا، سەبارەت بە بڕگەی دووەم کە دەڵێ پێنج ملیۆن هەر دیسان من دەڵێم لەگەڵ ئەو پێنج ملیۆنەش نیمە با تۆزی تەخفیف تر بێ، قەینا، چونکە کە دەست پێ دەکا دەچێت ئەو بەنداوە دروست دەکات یان ڕێڕەوی جۆگەکە دەگۆڕێ، خەڵك دەبینێ یەکسەر دەچێتە سەر حکومەت دەڵێ برا وا مەکە، ئەوە سزاکەیە فەرموو تۆ وادەکەی، وا بکە، بەڵام کە کردی کردیە عیمارە، بەرزی کردەوە سێ، چوار مانگ ئەو حکومەتە لە کوێ بوو؟ ئەو پۆلیسە لە کوێ بوو؟ ئەی نەیبینی؟ یەعنی مەخسەدم لێرە کە دەست پێ دەکا ئەو پۆلیسە یان ئەو فەرمانگەیە بچێتە سەری بڵێ کاکە ئەوە نابێ، ئەوە غەڵەتە، غەڵەتت کرد، فەرموو ئەوە سزاکەیە ملیۆن و نیوێك یان دوو ملیۆن دیناری لێ وەربگرێت جەزایەکە (500) هەزار بێ، یەعنی شتێکی کەم بێ، گونجاو بێ لەگەڵ خەڵکی ئێمە، لەگەڵ ئێمە کە خۆمان ئێمە لە ژێر زوڵمێك هاتووینە لە ژێر تەحەدایەك هاتووینەدەر، هەموو جارێ بۆ

خۆمان ڕاکەین بچینە سەر ئەو زوڵمە لە خەڵکی خۆمان بکەین، بە هەر شێوەیەك بێ، دەبێ ئێمە هێواش هێواش بچینە سەرێ، خەڵکەکە فێر بکەین، سەقافەتیان فێر بکەین، بیگۆڕین، یەعنی شتەکە فێری نیزامێك و فێری پەروەردەیەکی پێشکەوتوو بکەین، نەك بەسزاو بە دارو بە لێدان خەڵکەکە پەروەردە بکەین، و ئیتر ڕاستی بکەین بەوە قەت ڕاست نابێ میللەت، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو کاك فاضل بەشارە تی.

بەڕێز فاضل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

وەڵلا تەقریبەن پێشنیارەکانم وەکو (کاك عبدالرحمان)ە، بەڵام بەشێوازی تر من دەری دەبڕم لەم یاسایە زۆر باسی سزادان دەکا، هەرچەند سزا لە هەموو دونیای ئەوروپا زۆر بەکاردێ، چونکە سزادان بەشێکە لە هەڵوێستە کردنی هەرکەسێك بەرامبەر هەر غەڵەت و کەم و کوڕیەك کە دەیەوێ ئەنجامی بدات، بەڵام من لێرە یەك پێشنیار دەکەم بۆ حکومەت و بۆ وەزارەتی پەیوەندار لە جیاتی ئەوەی کە ئێمە لە هەموو بڕگەو ماددەکان پەنا بۆ سزا ببەین، مەسەلەی دارستان یەکێکە لەسروشتە زۆر جوانەکان بۆ هەر میللەتێك و بۆ هەر وڵاتێك کە جەوێکی زۆر جوان و لە بار دەبەخشێ بەو وڵاتە، من پێشنیار دەکەم وەزارەت زیاتر هەڵسێ بە ڕۆشنبیرکردنی خەڵك بۆ هەر تاکێکی کوردستان کە خۆی بە خاوەنی دارستانەکە بزانێ، یەعنی ئەگەر خەڵکی ئێمە سزاش بدرێ، بەڵام تاکی کورد خۆی بە خاوەنی ئەم دارستانە و ئینتیمای خۆشەویستی و بۆ ئەم وڵاتەو بۆ ئەم نیشتیمانە نەبێ، بەڕاستی پێم وایە هەر سزادان چارەسەری هەموو گرفتەکان ناکات بۆیە خۆشەویست کردنی دارستان و نیشتیمان لەلای خەڵك گەورەترە لەو سزایەی کە لە ناو ئەم یاسایەیە، هەرچەند من مەبەستەکەم ئەوە نیە سزا نەمێنێ، سزا ئەبێ هەبێ، بەڵام ڕۆشنبیرکردنی خەڵك و خۆشەویستی خەڵك بۆ ئینتیمای بۆ نیشتیمان پێم وایە لە سزایەکە گەورەترە، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز فەرموو شەونم خان.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

لە ڕاستیدا ڕەنگە من ڕام جیاواز بێ لەگەڵ هاورێکانم، چونکە هەموو دەزانین کە دارستان واتە بەشێك لە ژیانی ئێمە ئەگەر دارستانەکان نەبێ و ژینگە پاك و تەمیز نەبێت بێگومان ئەو ئاو و هەوایە و کەشەی کە ئێمەی تێدا دەژین ناتوانین ژیانێکی تەندروست ببەین بەڕێوە، لەبەر ئەوە زۆر پێویستە گرنگیەکی تەواو بدرێ بە دارستان وە ئیجرائاتی زۆر قانونی بکرێ لەگەڵ ئەو کەسانەی کە دەست درێژی دەکەنە سەر دارستان لە بڕگەی یەکەمی یاساکەدا ئەوەی دەیبینم کە باس کراوە (یعاقب بالحبس) ساڵێك یان سێ ملیۆن دینار بەڕاستی ئەگەر موقارەنە لەگەڵ ئەوە بکەی کە خەڵك ساڵێك سجن کرێ یان سێ ملیۆنی دینار بدات،

بە تەئكید سێ ملیۆن دینارەكە هەڵدەبژێرێ، لەبەر ئەوە لە مەحاكمیش دائیمەن وایە لە صالحی موتتەهەم سووك ترین غەرامە هەڵدەبژێری، ئیلا ئەگەر قەزیەكە تاوان بێ لای ئێمە هێشتان نەبووە بە عادەت دارستان بە تاوان حیساب كرێ، یان ئەو پێشنیارەی لیژنەی یاسایی موددەكان وەك ئەوەی ئەوان باسیان كرد دەستكاری بكرێ، بەڵام من لەگەڵ پارەیا نیم ئەو پارەیە مەفروزە زیاد كرێ بە موقابیلی ئەو موددەیە بێ كە سجن نەكرێ، پارە بێ، بۆ ئەوەی ئەو كابرایە هەست بەوە بكات كە جارێكی دیكە ئەو غەڵەتە تیكرار نەكاتەوە، لە بڕگەی دووەم دیسان هەمان ماددە هەیە دوو ساڵ غەرامە یان پێنج ملیۆن دینار خەڵك دووساڵ لە سجن بێ موقارەنە دەكەی بە پێنج ملیۆن دینار، لەبەر ئەوە دەبێ تەنسیق هەبێ لە بەینی غەرامە و سجنەكە عەلەل ئەقەل بۆ ئەوەی سووكترینیان كە غەرامەكەیە هەڵبژێرێ وە پشتگیری لەو قسەیەی كاك فازل دەكەم بەڕاستی تاكو ئێستا هیچ تاكێكی ئێمە زۆر كەم كەس هەیە كە زانیاری تەواوی هەبێ لە سەر گرنگی دارستانەكان و بۆ چی باشە بۆ چی گرنگە؟ لەبەر ئەوە ڕاگەیاندنی وەزارەتی زراعە پێم باشە هەر بكرێ بە بڕگەیەك لەو ماددەیە بۆ ئەوەی مولزەم بێ وەزارەتی زراعە بۆ ئەوەی ڕاگەیاندنێكی كارا دەست پێ بكات لەو بوارەیە بۆ ڕۆشنكردنەوەی بیر و بۆچوونی خەڵك لە سەر دارستانەكان بەتایبەتی لە مەرحەلەی ئیبتیدائیە یان لە ڕەوزەكانە پێویستە لە ئێستاوە جیلەكانی كوردستان لە سەر ئەوە گەورە بكرێن كە دەبێ پارێزگاری دارستانەكان بكەن، چونكە دارستانەكان مانای هەناسە دانیان، مانای ژیانیان وە ئەگەر ئێمە بەو شێوەیە كار بكەین لە سەرەتاوە دەست پێ بكەین ئەجیالێكی زۆر نزیكی داهاتوو و ڕۆشەنبیریەكی تەواوی دەبێ لە سەر دارستانەكان و، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەڕێز كاك سەردار.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو سەرپێچیانەی كە لە بڕگەكانی (5، 6، 7) ماددەی (4)ی ئەم یاسایە هاتوون كە خۆی لە بڕینەوەی پەل و پۆی دارەكان وە بڕینەوەی تەواوی دارەكان، جا نازانم تەحدید نەكراوە چەند دارێكە یان هەموو غاباتەكەیە، وە لە لەوەڕاندنی مەڕ و مالآت و تێكردنی مەڕ و مالآتەن بۆ ئەو دارستانانە، كە پێم وایە ئەم سێ بڕگەیە هەرسێكی ئیبادەی دارستانەكە دەكات، دیارە ئەو زیانانەی كە بە دارستانەكە دەكەوێ لە خیلالی ئەم سێ بڕگەیە وە دەستنیشانی كردووە ماددەی (4) من پێم وایە زیانێكی زۆر قورس بەو دارستانانە دەگەیەنن، من هاوڕام بەڕاستی لەگەڵ خوشكی بەڕێزم شەونم خان كە ئەو عقوبەیە عقوبەیەكی بەڕاستی سووكە، چونكە ئەگەر كەسێك بیەوێ بەڕائەی دارستان ببڕێتن سێ ملیون عقوبەی بدرێ لەوانەیە بایی دوو ملیۆن دینار خەڵوز بكا ئەشێ ئەو كاتەی خەڵوزەی دێتە بازاڕ، لە كوێوە دێت بە ئارەزووی خۆی دەیكات، بۆ ئەوەی پارێزگاری تەواو لەو دارستانانە بكەین بەڕاستی حەقە ئەو عقوبەیە زیاد بكرێ، چونكە ژینگەیەكی تەواو و تەندروست بەڕاستی پەیوەستە بە زۆری دارستان وەگەشە كردنی

دارستانەکان وەك ئەوەی لە هەموو وڵاتانی دونیا موتەبەعە وە لە هەموو وڵاتانی پێشکەوتوو پەیڕەوی لێ دەکەن، بۆیە من هیوادارم چاوێك بە عقوبەی هەرسێ بڕگەی(5، 6، 7) بخشێنێتەوە، سوپاس،

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەڕێز کاك پیشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان

بەنیسبەت ماددەی (26) من پێشنیار دەکەم سزای بەندکردن هەر نەمێنێ بە تەنها سزای غەرامە هەبێ بەنیسبەت هەردوو بڕگەی یەکەم و دووەمەوە و ئەو دەسەڵاتەش دەسەڵاتی غەرامە کردن وەزارەتی کشتوکاڵ بە هاوکاری لەگەڵ وەزارەتی ناوخۆ بیدات بە لێپرسراوی پۆلیسی دارستان لە یەکە ئیداریەکان بەو پێیەی کە ئەوان لایەنی تایبەتمەندن کە ئاگرێك دەکەوێتەوە یان دارستانێك لە ئەستۆی ئەوانە پاراستنی دارستان، بۆیە من پێشنیار دەکەم بەم شێوەیە بێ بەنیسبەت خاڵی چوارەمیشەوە ئەوەی لە بڕگەکە دا هاتووە من پێم وایە کاتێك کە ئەو یاسایە بکرێت، جێبەجێکردنی ئەم بڕگەیە بڕگەی چوار کە باس لەوە دەکات، چاندنی زەوی دارستان یان ئەو زەویانەی دەکەونە ناویەوە یان بەکارهێنانی بۆ مەبەستی تری لە دارستان لە کاتی جێبەجێکردنی ئەم یاسایە بەسەر ئەم بڕگەیە دا کیشەی زۆر دروست دەبێ یاخود ناتوانێ بە شێوەیەکە جدی جێبەجێ بکرێ، بۆ نموونە من ڕەنگە بەڕێز کاك حسین بەو پێیەی کە بەرێوەبەری گشتی دارستان و باغداریە ئاگاداری ئەوە بێ، ئێستا لە کوردستان گرنگی زۆر دەدرێ بە دارستانی دەستکرد ڕەنگە ڕووبەرێکی فراوان هەبێ بکرێ بە دارستان، جەنابی ئاگادارە سێ ساڵ لەمەو پێش دارستانێك دروستکرا کە لە ناو ئەو دارستانە کۆمەڵێك زەوی جوتیار کەوتە ناو سنووری دارستانەکە تا ئەو لەحزەیەش زەویەکان وەکو خۆیان ماوەتەوە، جوتیار دەیچێنێ، بەکاری دەهێنێ، ئایا لەکاتی جێ بەجێ کردنی ئەو یاسایە بۆ نموونە ئەگەر گریمان وەزارەتی کشتوکاڵ مۆڵەتی نەدا بەوجوتیارانە کە ڕەنگە ژمارەیان لە (50) جوتیار زیاتر بێ، بۆ ئەوەی کە زەوییەکانیان بەکار بهێنن یان بیچێنن یاخود خۆی جوتیار بڕوای بەوە نەبوو کە بێ لەوەزارەتی کشتوکاڵ مۆڵەت وەربگرێ، من دەپرسم جێ بەجێکردنی ئەو یاسایە چۆن جێ بەجێدەکرێ بەسەر ئەوانە؟ بۆیە من پێم وایە بڕگەی چوار لابدرێ لەسزای غەرامەکردن لەو ماددەیەی کە هاتووە بەو شێوەیەی کە باسمکرد، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ڤیان خان فەرموو.

بەڕێز ڤیان عبدالرحیم عبدلله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی (26) منیش پشتگیری هەمان بۆچوون دەکەم کە بەندکردنی تێدا نەبێت بەشێوەیەك، بەڵام پێویستە لەکاتی سەپاندنی غەرامەکە بەسەر هەرکەسێکدا کە هەر پێشێلکارییەك دەکا بەرامبەر بەم

یاسایە یاخود بەدارستان پێویستە غەرامەكە بەشێوەیەك بێ كە جارێكی دیكە نەتوانێت دووبارەی بكاتەوە، واتە غەرامەكە بەهەر شێوازێك بێ دەتوانێ زیاتر بكرێت، دەستەڵاتەكەش وەكو كاك پێشەوا ئاماژەی پێدا بكەوێتە دەستی پۆلیسی دارستان، ئەمەش زیاتر بۆكار ئاسانی كردنە بەتایبەتی لەقەزا و ناحییەكان ئەمەش بەهەماهەنگی لەنێوان وەزارەتی كشتوكاڵ و وەزارەتی ناوەخۆ، چونكە تۆ ناكرێت پۆلیسی دارستان لەكاتی روودانی شتەكەدا بەكۆمەڵێك رۆتین دابڕوات تاوەكو ئەوكاتەی دەگاتە ئەو كەسەی ئەتوانم بڵێم زیانی گەیاندووە بەدارستانەكە، تۆ نەتوانی لەكاتی پێویستدا سزاكەی بەسەر دابسەپێنی بەتایبەت ئەو غەرامەی كەدیاری دەكرێت، من لەگەڵ ئەوەم غەرامەكە زیاد بكرێت لەهەردوو حاڵەتەكەدا، بەڵام لەكاتی دروستكردنی بەنداو یاخود هەر پڕۆژەیەك لەو شوێنەی كەشیاوە بۆ دارستان یاخود دارستانە، دەكرێت نەوترێت كە پێویستە لە (5) ملیۆن تا (6) ملیۆن یەعنی هەروەكو ئەوە دیاری بكرێت كە ئێستا لێرەدا بەپێی ئەو بڕگەیە لە ماددەی (26)، بڕگەی دووەم نووسراوە لە(10) ملیۆن زیاتر نەبێت، ئەمە نەكرێت، رێك بڵێت پێویستە غەرامەكە بۆ نموونە (15) ملیۆن بێ ئەگەر لەكاتی دروستكردنی بەنداو بێت یاخود هەر پڕۆژەیەك بێت، لەهەمان كاتدا ئەو پڕۆژەیەش كە گەیاندرابێتە هەرشوێنەك پێویستە بەهەمان كەس هەڵبوەشێندرێتەوە، چونكە ئەوەی ئێمە تێبینی دەكەین لەسەیارە بار هەڵگرەكاندا ئەمە نموونەیەكە دەیهێنمەوە، كەدەچنە سەر قەپانی كێشان ئەڵێ ئەگەر تۆ زیاد لەپێویستی خۆت بارەكە هەڵبگری پێویستە غەرامە بكرێی، غەرامەكە دەكرێ، بەڵام ئەو بارە زیادەیەی كەهەڵیگرتووە لێی كەم ناكرێتەوە، یەعنی ئەوە وەكو ئەوە وایە غەرامەكەش نەكەی باشترە، لەهەمان كاتدا پێویستە هەمان مەبدەء بەسەر ئەمەش جێ بەجێنەكرێت، تۆ بێی غەرامەكە بكەی، بەڵام ئەو پڕۆژەی كەدروستكراوە هەڵی نەوەشێنیتەوە، پێویستە تۆ پڕۆژەكە هەڵبوەشێنیتەوە و دواتریش غەرامەكە بسەپێنی بەسەریدا، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من لەگەڵ ئەوەم كە هەركەسێك سەرپێچی یاسا بكات بەرامبەر بەدارستان سزا بدرێت، بەڵام سزاكان جیاوازن، لێرە خەتابارەكانیش جیاوازن، لەبڕگەی (1 – 8) چەند جۆرە جیاوازییەك هەیە، چەند غەڵەت هەیە، چۆن دەبێ هەموویان وەكو یەك تەماشا بكرێن؟ بەتایبەتی بڕگەی (6 و 7) كەدەڵێ (بڕینی هەر دارێكی دارستان) یەعنی هەردارێك بڕی ساڵێك دەگیرێی یانیش ئەگەر هێنانی ئامێر و كەرەستەی تایبەت بەبڕین و گواستنەوە یەعنی ئەگەر مشارێكیشت پێ بێ، مشاریش بڕینەوەیە، لەناو دارستان بیت ساڵێك حكوم دەدرێی، چۆن دەبێ وەكو ئەوە بێت؟ نابێ سزای بەندكردنی تێدابێ بەتایبەتی هەر لەو دوو بڕگەیە، بۆیە داوا دەكەم بڕگەكان جیابكرێتەوە، چونكە زۆر كەس هەیە حكوم دەدرێ بە پێی ئەو یاسایە، ئەو پڕۆژەیە ئەگەر وابێ لەسەر دار بڕینەك، ئەمە دەتوانین پێشنیاری سزادان غەرامەیە، بەغەرامەدان

دەتوانین چارەسەری بکەین یانیش پێشنیار بۆ ئەو کەسەی کەدارێك دەبڕێتەوە پێی بڵێی لەجیاتی ئەو دارەی بڕیتەوە دەبێت پێنج دار تر بچێنیەوە هەتا ئەو ساڵێك لە سجن دەبێ ئەو پێنج دارە گەورە دەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەو ماددەیە هەڵبەتە من پشتگیری ڕەئییەکەی لیژنەی یاسایی دەکەم، چونکە بەڕاستی حیکمەت لەدانانی ئەو ئەحکامە جەزاییانە بۆ ئەوە نییە سزای خەڵك بدرێ یاخود خەڵك تەنها بەند بکرێت و غەرامە بکرێ، هەمووومان ئێستا کۆکین لەسەر ئەوەی کە چەند گرینگە دارستان، چەند دار نەبڕین گرینگە، چەند ژینگەی ئێمە پاك دەکاتەوە، کە ئێمە بەم یاسایە پاراستن لە دارستان بکەین، وابزانم ئەو ماددەیە خۆی روحی یاساکەیە، چونکە ئەو هەموو ماددانەی پێشوو تر کە دارێژراوەتەوە و کەدادەڕێژێتەوە لەپاشی ماددەی (26) خۆی ئەبێ بە ئینشائی ئەگەر ئەم ئەحکامە جەزاییانە نەبێ، ئینجا بۆیە من لەگەڵ لیژنەی یاساییم کەوا سزایەکان کە داندراوە، سەقفەکانی بۆ دابندرێ لە چەندەوە بۆ چەند، چونکە لێرەدا هەمووومان دەزانین ئەو کاتە دادوەر کەکاتێك غەرامە یاخود سزاکان دەسەپێنێ دیارە دەست والا دەبێ دەتوانێ تەقدیری حاڵەتەکان بکا بۆ دانانی جۆری سزاکان، هەروەها پێشنیار دەکەم لەماددەی (27)دا فەقەرەی یەکەم ئەتوانێ ببرێتە دووەم، لەبەر ئەوەی ئەگەر بێت و ئێمە سەیری حوکمی دووەم بکەین ئەو سزا توندەی کە داندراوە، من بۆیە پێشکەوتم سەرۆکی پەرلەمان، چونکە ئێمە ئێستا لە داڕشتنەوەی ماددەی (26)ین، بۆیە پێشنیار دەکەم کەوا (اشجار معمرة) یاخود (نادرة) ئەوەی کەباس دەکرێ لە ماددەی (27) لە دووەمی (26) دابندرێ، چونکە (اشجار معمرة ، اشجاری نادرة ، نباتات بري طبيعي) ئەوانەی موهەددەدن بۆ ئەم قەرارە بەڕاستی زۆر گرینگە ئێمە پاراستنی تەشدید بکەین، بۆیە ئەگەر لەخاڵی دووەم دا جێگەی بکرێتەوە ئەو جۆرە دارانە بەمن زۆر زۆر گرنگترە کەوا لەوێ داندراوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

گوڵێزار خان فەرموو.

بەڕێز گوڵێزار قادر اسماعیل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من لەسەر بگەی یەکەمە لەماددەی (26) کە هەرکەسێك سەرپێچی حوکمێك لەبڕگەکانی (1، 2، 3، 4، 5، 6، 7، 8) بکات، لەبەندی دووەمی ماددەی (4) ئەم سزایەی بۆ داندراوە، ئایا حوکمی هەریەکە لەو خاڵانە وەکو یەکە؟ بۆنموونە خاڵی (6) دەڵێ بڕینی هەر دارێکی دارستان لەگەڵ خاڵێ (3) وەکو یەك دەبێت سزاکەی کەدەڵێت (دامەزراندنی دەزگا گشتی یان تایبەت لەناو زەوی دارستان)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كشتوكاڵ و ئاودێری فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان نییە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە وەكو لیژنەی یاسایی لەسەر ئەم بابەی كە تایبەتە بە عقوباتی ئەو كەسانەی كەلێرە باسی لەسەر كراوە، پێمان باشە روون كردنەوەیەك بدەین هەر بۆ بەرچاو روونی هەموو ئەو ئەندامە بەڕێزانەو بۆ پشتگیری یاساكە و بەهێزكردنی یاساكە، ئەم یاسایە كە لەماددەی (26) دەست پێدەكا بە عقوبات بۆ ماددەی (32) بەواتا (6) ماددە لەم ماددانە عقوبەی حەپس و غەرامەی تێدایە، هەندێكی ئەڵێ بە حەپس ئەو بەغەرامە، هەندێكی دەڵێ بەحەپس و وەغەرامە، بەلام تێكەلاوییەك هەیە لە جۆری عقوبەكاندا، هەروەها تێكەلاوییەك هەیە لە جۆری تاوانەكاندا كە ئەكرێ هەر لەخودی ئەو یاسایە خۆیدا، بۆنموونە لەماددەی (26) كە ئەڵێ ئەمانەی موخالەفەی ئەحكامەكانی فەقەرەی (1، 2، 3، 4، 5، 6، 7، 8)ی ماددەی چوار فەقەرە دوو بكا، ئەگەر بێین سەیری فەقەرە سێی برگە دووی ماددە چوار بكەین كە باس لە ئیقامەی مونشەئاتی گشتی و تایبەتی لەناو غاباتدا دەكا لێرە عقوبەكەی هێناوە بە حەپس یان بەغەرامە، حەپس بەگوێرەی قانونی عقوبات لە (24) سەعاتەوە دەست پێدەكات بۆ (5) ساڵ، واتە ئەمە سەلاحیەتێكی تەقدیرییە دەدرێتە دەست دەستەلاتی دادگا لە (24) سەعاتدا حوكمی بدا هەتا (5) ساڵ، یان بە غەرامەیەك كە لە (3) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، ئەگەر بێین ئێمە حیسابی ئەو غەرامەیە و عقوبەیە بكەین بەرامبەر بەو تاوانەی كە ئەو كەسە كردوویەتی مەنشەئات و مونشەئاتێكی گشتی یان تایبەتی دادەنێ، بە (3) ملیۆن دینار ئەم كابرایە ڕزگاری دەبێ، مونشائاتەكەشی قائیمە لەناو غاباتەكە، ئەمە تەناقوزێكە لەپاراستنی غاباتەكە، كەواتە ئێمە نەمان توانی غاباتەكە بپارێزین، تەنیا ئیكتیفائمان كرد بە (3) ملیۆن دینار و كابراش بەردەوام دەبێ و غاباتەكە ئیستیغلال دەكا، ئەمە لەلایەك، لەلایەكی دیكە ئەگەر ئێمە بێینە سەر ماددەكانی دواتر كە ئێستا هەرچەند جێگای ئەوە نییە كەمن باسی لەسەر بكەم، بەلام من بۆ چاو روونی باسی لەسەر دەكەم، بێینە سەر ماددەی (28) لەفەقەرە چوارەكەدا باس لەوە دەكا كە ئەو كەسەی ئینتاجەكانی ئەو غاباتانەی كە براون یەعنی واتە دزراون تەسەڕوفی پێوە بكا عقوبەكەی بۆ داناوە بە تەنیا غەرامەیەك كە لە (500) هەزار زیاتر نەبێ یان (3) مانگ حەپس، بەلام

لەکاتێدا ئەگەر بێینە سەر قانونی عقوبات جەریمەی حیازەی ئەموالی مەسروقە بەگوێرەی ماددەی (461)ی عقوبەکان دەچێتە سجن، لێرە بۆیە من پێم باشە ئەو بەرچاو روونییە بخەینە بەردەم هەموو ئەندامە بەڕێزەکان، هەروەها ماددەکانی تر کەیەك بەدوای یەك دادێ هەتا ماددەی (32)، ئەگەر بێت و ئەو عقوبانە لێرە ئاوا بەم شێوەیەی ئێستا بمێنێتەوە، ئێمە ئاوها قسەی لەسەر بکەین لەکاتی تەتبیق کردندا لەناو دادگاکاندا بەگوێرەی قانونی ئوسولی مەحاکەماتی جەزائی (الاصلح للمتهم) بەکاردەهێندرێ، (الاصلح) بەکاردەهێندرێت، عقوبەکانی خەفیفە، بەڵام وەرە سەیری بکە لەناو قانونی عقوباتی ئەصڵییەکەدا خۆی قانونی عقوباتە ماددەکانی (477) بۆ (482) عقوبەکانی زۆر لەم عقوبەیە بەقوەت ترە، لەکاتێکدا ئەو یاسایە لەساڵی 1969 داندراوە، بەواتا نابێت ئەم یاسایەی کە ئێمە دەری دەکەین ئەگەر دەمانەوێ پارێزگاری لەغابات و لە ژینگەی کوردستان بکەین نابێ عقوباتەکانی کەمتر بێ کەلە ئەصڵی قانونە عامەکە داندراوە، لەبەر ئەوە من پێم وایە ئەم بەڕێزانە ئەمە بەنەزەری ئێعتیبار وەربگرن لەیاساکاندا، ئەگەر وازیشی لێبهێندرێ بۆ لیژنەی یاسایی دابڕێژێتەوە بەشێوەیەکی باشتر، من پێم وایە ڕەنگە یاسایەکە بە قوەتربێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ژینگە و تەندروستی فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پشتگیری لەماددەکە دەکەین و بە پێویستیشی دەزانین کە بمێنێتەوە بۆ پاراستنی دارستان، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن ئێمە پشتگیری لەماددەکە دەکەین، بەس دیارە تێکەڵاوییەك هەیە لەعقوباتەکاندا، لەبەر ئەوە ئەگەر حەز دەکەن، ئەگەر دەرفەتمان بدەنێ لەگەڵ لیژنەی قانونی دانیشین بۆ ئەوەی وەك ئەڵێ جەریمە و عیقابەکە لەگەڵ یەکتری بڕۆن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (27): يعاقب بالحبس مدة لاتزيد على (6) اشهر او بغرامة لاتقل عن مليوني دينار:

اولا: كل من قام بقطع اي من الاشجار الغاباتية المعمرة او النادرة و النباتات البرية و الطبيعية المهددة بالانقراض او قام با لاعتداء عليها باي شكل من الاشكال.

ثانيا: كل من تسبب في نشوب حريق في الغابات و الاراضي الغاباتية و المحميات و المناطق الوقائية و المراعى نتيجة الاهمال او التقصير.

ثالثا: كل من حاول زراعة او استغلال اراضي الغابات المحروقة.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردییەکەی.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی(27):

سزادان بەبەندکردن لە (6) مانگ زیاتر نەبێ یان بەغەرامەیەك کە لە (2) ملیۆن کەمتر نەبێ:

یەکەم: هەرکەسێك هەڵبستێت بەبڕینەوەی هەردارێکی دارستانی بەتەمەن یان دەگمەن، روەکی کێوی و سروشتی کە هەڕەشەی لەناوچوونیان لەسەرە یان بەهەر شێوەیەك بێت دەست درێژیان بکاتە سەر.

دووەم: هەرکەسێك بووە هۆی ئاگرکەوتنەوە لەدارستانەکان و زەوییەکانی دارستان، پارێزراوەکان و ناوچەکانی پارێزراو و لەوەڕگاکان لەئەنجامی کەمتەرخەمی و پشتگوێخستن.

سێیەم هەرکەسێك هەوڵیدا زەوی دارستانە سووتاوەکان دابچێنێ یان بەکاری بهێنێ.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسای فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لەلیژنەی یاسای پێشنیاری ئەوە دەکەین کە ماددەکە دابڕێژێتەوە بەشێوەیەك کە سزایەکە حەدی ئەدنا و ئەعلای تێدابێ، ئێستا تەنها لەپرۆژەکە بەم شێوەیە هاتووە کە لە (6) مانگ زیاتر نەبێ ماوەی گرتنەکە، ئێمە پێشنیار دەکەین کە سزای گرتن ماوەی لە(3) ماگ کەمتر نەبێ و لە ساڵێك زیاتر نەبێ، یان بە بژاردن کە کەمترنەبێ لە (2) ملیۆن دینار بەسەر هەرکەسێکدا دەسەپێت:

یەکەم: درەختێکی دارستانە بەتەمەنەکان یان دار لقەکانی بڕییەوە یان رووەکە کێوی و سروشتییەکان ئەوانەی لەبەردەم هەڕەشەی لەناوچووندان یان زێدەڕۆی کردنە سەریان بەهەر شێوەیەك لەشێوەکان.

دووەم: هەرکەسێك ببێتە مایەی ئاگر کەوتنەوە لەدارستانەکان و زەوییە دارستانەکان و دارستانە پارێزراوەکان و شوێنەکانی خۆ پارێزی و پاوان لەئەنجامی کەمتەرخەمی و پشتگوێخستن ناچاردەکرێ کە قەرەبووی ئەو زانیانەش بکاتەوە کە روویانداوە بەگوێرەی یاسا کار پێکراوەکان، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ و ئاودێری فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان نییە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ژینگە و تەندروستی فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لیژنە پێشنیاری ئەوەی کردووە سزادانەکە توونـدتر بکرێت، مـاوەی بەندکردنەکـەی زیـاد بکرێـت یـان پـێ ژماردنەکەی زیاد بکرێت یان هەردووکیان زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان / وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

داوا دەکـەین کـەوا چـوارەمی بـۆ ئیزافـە بکرێـت بڵـێ(کـل مـن خـالف احکـام المـادة (18))، مـادده (18) لـە مەحزوراتە، بەڵام عقوبە نەهاتووە بۆ ئەو سلوکە ئەمە یەك.

دووەم: ئێمەش لەگەڵ ئەوەین کە لەگەڵ لیژنەی قانونی ئیش بکەین بۆ ئەوەی عقوبە و جەریمەکە لەگـەڵ یەکتر بڕۆن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ تکایە دەست بەرزبکاتەوە (ناسك خان، شەونم خان، کاك سەردار، شلێر خان، گەشە خان، تارا خان، کاك کاوە، ئاهەنگ خان، کاك عبدالرحمن، کوێستان خان)، فەرموو ناسك خان.

بەڕێز ناسك توفیق عبدالکریم:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە تەقریبـەن وەڵامـی پرسـیارێکم وەرگـرت کـە لام روون نـەبوو لەلایـەن کـاك عمـرەوە ئـەویش ئەوەیـە بابەتی یاسای عقوبات مادام عقوبەکەی بەقوەتترە عادەتەن تۆ کەیاسایەکی تایبەت دەردەکەی بـۆ بابـەتێك، لەبەرچی دەریدەکەی؟ لەبەر گرینگییەکەی، نەفسێك هەیە لەشوێنێکی تـر ئەتـەوێ بـەوە پـڕی بکەیتـەوە، جامن پێم وایە بۆئەوەی رزگارمان بێ لەوە دەبێ وەکو خۆیان وتیانە دووبارە دایبڕێژنەوە، ئەبێ ماددەیەك هـەبێ بڵـێ ئەگـەر عقوبەیـەکی ئەشـەدتر لەیاسـایەکی تـردا هـەبێ ئـەو ڕەچـاو بکـرێ، ئەمـەمان کـردووە لەهەندێ یاساکانی تردا، ئەمە خاڵێك، خاڵێکی تر هەر عەینەن شت دەڵێم ئەم عقوبانەی کەلێرە داندراوە

لەم ماددەی (27)دا ئەهوەنترە لەعقوبەکانی ماددەکەی پێشووتر لەگەڵ ئەوەی جەریمەکە قورسترە، مەسەلەن بۆنموونە وەکو یەك، دوو هاورێی تریش ئیشارەتیان پێدا مەوزوعی ئیستیحابی ئالەتێك، یەعنی ئەوەی کە ئالەتێکت پێبێت بۆناو غابات کەمترە لەوەی کە(کل من قام بقطع) یەعنی مەعقول نییە ئەوەی کە قەتع دەکا غەرامەکە و عقوبەکەی کەمتربێ لەوەی کە ئالەتەکەی بەدەستەوەیە، یەعنی ئەو قەتعی کردووە، بەڵام عقوبەتەکەی ئەو (6) مانگە، بەڵام ئەو ساڵێکە، لەبەر ئەوە زیاتر نەبێ لەساڵێ ئەم زیاتر نەبێ لەشەش مانگ، بۆیە دارشتنەوەی جۆری عقوبەکە و جۆری جەریمەکە پێم وایە پێویستی پێیەتی ماددەکانی (26 و 27 و28) جارێکی تر سیاغەی بکرێتەوە، کەهەست دەکەم تەنافوزێك هەیە لەنێوان جۆری تاوانەکە و عقوبەکە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت ماددەی (27) لەڕاستیدا پشتگیری لەهاورێم ناسك خان دەکەم، لەسەر ئەو باباتە کە قسەی کرد، پێویستە میقداری غەرامەکان زیاد بکرێت، ئەگەر لەپێشتردا زیاتر بووە ئێستا کەم نەکرێتەوە، لەبەر گرینگی غابات، ئەو پێشنیارەش کەلیژنەی یاسایی کردی بەڕاستی پارەکە کەمە، ئەگەر مەقارەنەی بکەین ئێمە بەدوو ساڵەکەوە، ئەگەر ئەوەی لیژنەی یاسایی قەراری لەسەر دەداو دەنگی هێنا، پێویستە پارەکەش زیاد بکرێ لەو حاڵەتەدا، چونکە (2)ملیۆن دینار بەڕاستی موقابیلی ئەوە نییە کەخەڵك سجن بکرێت، لێرەدا بڕگەیەکی تر هەیە کە خەڵوز کردن، عقوبەی خەڵوز کردنیش مەفروزە بخرێتە ئێرەوە، بخرێتە ئەم بڕگەیەوە ئەو کەسەی کە خەڵوز دەکا عقوبەی بۆ دابندرێ، هەروەها ئیزافەی بڕگەیەك بکرێ لێرەدا جگە لەوەی کە ئاگر کەوتنەوە یەکێکە لەو کێشانەی لەم بڕگەیەدا دەستنیشان کراوە، هەندێ لە هاووڵاتیان ئەوانەی کەمیوان و سەردانی ئەو ناوچانە دەکەن زۆرجار مەوادی زەرەر مەند دەکەنە ناو غاباتەکانەوە بۆنموونە نەوت یاخود مەوادی کیمیاوی، ئەو شتانەی کەزەرەر بە درەخت و غاباتەکان دەگەیەنن، ئەمە دەبێتەهۆی مردنی درەختەکان و لەناوچوونی ئەو مەنتیقەیەی کە درەختەکانی تێدا دەژی، ڕەنگە جارێکی تریش درەخت نەتوانێ تێدا بژێتەوە، لەبەر ئەوە پێم باشە ئەگەر ئەمەش بەبڕگەیەك عقوبەیەکی بۆ دابندرێت و ئیزافە بکرێت لەم بڕگەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا من مولاحەزەیەك کە هەم بێت ئەوەیە کەئەڵێ (هەرکەسێ هەستێ بەبڕینەوەی هەرداریێك یان سووتاندنی دارستانێك)، من پرسیارەکەم ئەوەیە ئایا کەسێك دارستانێك بە کاملی بسووتێنێ عقوبەکەی (2) ملیۆنە؟ لەماددەی سێیەمدا دەڵێ هەرکەسێ هەوڵی چاندنەوەیدا ئەویش هەمان عقوبە بیگرێتەوە، جا باشە یەکێك هەوڵی چاندنەوەیدا حەقە موکافەئە بکرێ نەك غەرامە بکرێ، بەڕاستی حەقە ئەوەش جیا بکرێتەوە، عقوبە و غەرامە چۆن لە دوو بڕگەدا تێکەڵ دەکرێ؟ یەکێکیان غاباتەکەی سووتاندووە، یەکیشیان چاندیتیەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

شلێر خان فەرموو.

بەڕێز شلێر محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش لەگەڵ لیژنەی قانونی هەمان ڕام هەیە، کەبەڕاستی ئەو عقوبەیە هەر لەسەر قانونی عقوبات بڕوا، بەڵام ئەوەی (ثالثا: کل من حاول زراعة او استغلال اراضي الغابات المحروقة) تەبعەن ئەو کەسەی کە ئەیسووتێنێ دوایی سیفەتی غاباتی نامێنێ ئەیکا بەزراعەتی ئاسایی ئەوە هەر شتێکە بەئەنقەست دەیکەن، دوای ئەوە فەقەرەیەك ئەگەر بتوانن بڵێ (کل من قام با لاعتداء المتكرر على اراضي الغابات و المراعي و تغير صيفة الاستخدام الى استخدامات اخرى مثل الزراعة والبناء) ئەمە شتێکە کە مستەمر ڕۆژانە تیکرار دەبێتەوە، لەبەر ئەوە فەقەرەیەکی وابێ باشترە بۆئەوەی ڕەدعێ بۆ ئەوخەڵکانەی کە سیفەتەکەی دەگۆڕن هی غابات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

گەشە خان فەرموو.

بەڕێز گەشە دارا جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەگشتی من لەگەڵ ئەوەدامە کە بڕگەی سزایەکان زۆر تێکەڵی و پێکەڵی هەیە، تەسنیف نەبووە، جیاوازی لە عقوبەیەکدا لەکاتێکدا لە بڕگەکانی ماددەی (4) کە بێریڤان خان باسی کرد کە بەس تەنها ئالەتێکی بەدەستەوە بێت کەسەیر دەکەی عقوبەکەی دادوەر بۆی هەیە تا دوو ساڵ حەپسی بکا، لەماددەی (29)دا باسی ئەوە دەکا کە بەقەست حریق دەکات ساڵێکە حەپسەکەی، من پشتیوانی قسەکەی کاك عمر دەکەم کەلیژنەی یاسایی هەستێتەوە بەداڕشتنەوەی ئەو ماددە سزایانە کە جۆرێك لەدادپەروەری بەدی بێنێ، لەم ماددیە لەماددەی (27)یش من پێموایە کە ڕادیع نییە ئەم ماددەیە لەکاتێکدا کە باسی غەرامەی (2) ملیۆن دینار دەکرێ کە لەبڕگەی یەکەم باسی ئەوە دەکا کە هەرکەسێ هەڵبستێ بەبڕینی داریێك یاخود سەبەب بێ بۆ حریق یەعنی جیاوازی نەکراوە لەبەینی ئایا دارێکە یان دەیان و سەدان هەزار دارە کە دەبڕێتەوە، لەبەر ئەوە من پێشنیار دەکەم لەکاتی داڕشتنەوەی سزاکاندا نیسبە یاخود بڕە دارەکە دیاری

بكرێت، ناكرێت یەكێك هەمان عقوبەی هەبێت كە دارێك ببڕێ لەگەڵ ئەوەی دەیان و سەدان هەزار دار ببڕێ یان بسووتێنێ، پێمواپە كە ئەبێ ئەوە تەسنیف بكرێ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعدی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی ئەم ماددەیە گرینگە لەبەر ئەوەی بایەخدانێكی تەواو دەدا بە سەوز كردن یا بە ئاگالێبوون لەژینگە هی ئەو مەنتیقانەیە كە ئێمە دەمانەوێت و هەدەفمانە لەناو دەرچوونی ورێكخستنی بەقانون، كەدارێك (معمر) ئەبێ چەند ساڵ بێ، وەكو چۆن یەكێك بكوژێت بەخێبڕەوە، بە سەرسپی بوون بەخێبڕەیەك ئاوایە كەدارێك لێبكەیتەوە، بەڕاستی سزادان بۆ ئەو خەڵكانەی كەوا بەبێ سەبەب ئەم دارە دەبڕنەوە ئەصڵەن بەڕای من ئەو دارانە خەتی تێدایە هەر خەتێكیان تەمەنێكی ئەو دارەیە، چەند خەت لەناو دارەكە بێ عومری ئەو دارەیە مەفروزە لەلایەنی یاساییەوە حیساب بكرێ بۆ ئەو دارانەی كەئەبڕێتەوە دوای ئەوەندە ساڵە داندراوە بۆ پاكی ژینگە و بۆجوان كردنی ئەو مەنتیقەیە، لەبەر ئەوە زۆر مەنتیقە هەیە لەكوردستاندا ئەگەر مولاحەزە بكەن مەنتیقەی لای قەرەداغ و ئەوانە، ئەوانەی كە لەوێن ئەبینن سەوزاییەكیان زیاترە لەبەرئەوەی هەم لەڕاوكردندا، هەم لەبڕینی داردا، هەمووی سزای هەیە، سزابوون مانای ئەزیەتدانی خەڵك نییە، بەپێچەوانەوە دانانی قانونێكە بۆئەوەی ئێمە ئەو وڵاتە چۆن والێبكەین كە جارێكی تر، جارهەبووە لەسەر دارێك پیاوێك كوژراوە، با ئەوەی ئێمە كوشتنی تێدا نەبێ، با ئەوەی ئێمە سزای تێدا هەبێ، رێكخستن بەقانون بێ، سێیەم شتم لەخاڵی سێیەمدا ئەڵێ (كل من حاول زراعة او استغلال اراضي الغابات)، فەرقی هەیە لەگەڵ (كل من تسبب في حریق)، تۆ سەبەبی حەریق واتە كردوویەتی، لەبەر ئەوە سزاكەی فەرقی هەیە لەگەڵ مەحاوەلە، تۆ مەحاوەلەت كردووە، ئایا كردوویەتی یان نەیكردووە، مەفروزە ئەوە جارێكی تر لیژنەی یاسایی بەسەریدا بڕۆنەوە، پشتگیری تەواویشم بۆ ئەو خاڵەی شلێرخانە كە دەبێت بەڕاستی ئەوانەی كە ئیستیغلال دەكرێ لادەبرێت، غاباتەكەو شتی تر بەكار دەهێندرێت مەفروزە ئەوە سزای تێدا هەبێت، پشتگیری جەنابی وەزیریش دەكەم كە ئەڵێ هەركەسێ موخالەفەی كرد لە هی (18) دیسانەوە داخل بكرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

مامۆستا كاوە فەرموو.

بەڕێز كاوە محمد امین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری لیژنەی یاسایی دەکەم کە ئیشارەت بە کەم کردنەوەی سزای زیندان دەکات لە (6) مانگ بۆ (3) مانگ، بەڵام غەرامەکە ماوەتەوە، باشە، بەڵام پێم باشە ئەو بڕگەی دووەم کە ئیزافەیان کردووە، ئیزافەکە نەکرێتن ئەوەی لیژنەی قانونی کردوویەتی بەڕاستی لێرە هەست دەکەی تۆزێك ئەو درێژ کردنەوەی جوملەی ئاخیری تۆزێك ئەوەی قانونیەکەی بەرتەسك دەکاتن، ئەگەر وەکو خۆی عەرەبییەکەی تەرجەمە بکرێتەوە هیچ عەیبێکی نییە، هەروەها پشتگیری ئەو پێشنیارەش دەکەم کە لیژنەی یاسایی و لیژنەی کشتوکاڵ تەخویل بکرێن بۆ رێکخستنەوەی ئەو بڕگە و ماددانەی کە پەیوەندییان بە موخالەفات و عقوبات هەیە، تەخوبل بکرێن چۆن پاش و پێشەکان رێکدەخەنەوە لەماددەکاندا، بەڕاستی ئەوە زۆر پێویستە، چونکە تێکەڵ و پێکەڵییەك هەیە هەتا هەندێ ماددە لەدواتریش دێتن هەندێجار دووبارە کراوەتەوە لەسەر موخالەفات و عقوبات، هەروەها پشتگیری ئەو ڕایەش دەکەم کەجەنابی وەزیر پێشنیاری کرد ماددەی (18) بێتەوە ئێرە کە موخالەفەیە، چۆن ئەو عقوبە شمولی بکا؟ هەروەها ماددەی (21) ئەگەر تەماشای بکەین بەهەمان شێوە لەو موخالەفاتانەیە کە لێرە ئەو عقوبانە شمولی دەکاتن، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئاهەنگ خان فەرموو.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رۆوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە کە دەڵێ (كل من قام بقطع)، بەڕەئی من بڵێین (كل من قام بمخالفة لوائع)، چونکە ئەو بەشەرە کە ئەو دارەی دەبڕی چوزانێ مەمنوعە، با بەنیسبەت غاباتی خاص باس بکەین، ئایا ئێمە هەتا ئێستا هیچ مەسحەکی جیۆلۆجی یان هیچ لائیحەك یان هیچ وێب سایتێك یان هیچ ڕێنماییەك دەدەینە ئەوکەسانە هەتا فەلاحی بەسیت بڵێین کاکە ئەو دارە نادیرە یان ئەودارەی مەبڕنەوە یان ئەو دارەی کە موهیمە، هەتاوەکو ئێستا شتی وامان نەبووە، مەوسوعاتیشمان نییە، هەتاوەکو ئێستا ئەوەمان نییە لەناو شارەکان، کە ئیجازەی بینا دەدەرێ ئەو هەموو کوتەلی کۆنکریتییە دەدرێ بڵێ لەئازادی بیری ئێرتیوازی لە (172) مەتری ئەو دارەی پێویستە بۆی بچێندرێ، لە شۆرش (72) مەترە ئاو ئەو دارەی پێویستە بۆ بچێندرێ، لە حی عەسکەری نەترات هەیە نابێ ئەو دارانەی لۆ بچێندرێ، چونکە کەڕەگەکەی گەیشتێ ئەم لاعەکە دەیخوا هەتاوەکو ئێستا ئێمە هیچ لائیحەکمان نییە دەری بینێن بۆ خەڵکەکەی بڵێن ئەو دارە مهیمە، ئەوە باشە یان ئەوەی مەچینن؟ بەڕای من بڵێ (وفق المسوحات و وفق اللوائع) لە وێب سایتەکانیش بۆ فەلاحی بەسیتیش ڕێنمایی بدرێتێ کە ئەوانە دوایی دەبێتن موراقەبەی تەکنەلۆجیمان هەبێتن لەسەر غاباتەکان، یەکێك دێ بەشێوەیەك دارێکی دەبڕی، نابێ بیدەینە دەست حکومێکی کە یەکێکی دی، پۆلیسەکی دی غابات لەوێیە دەڵێ دەبڕۆ کاکە ئەو جارە بڕیت قەیناکە، خۆ ئێمە دەبێ بەخۆمان

موراقەبەی یەعنی وەسائیلی تەکنەلۆجی موهیم هەیە دەبێ ئێمە ڕەچاوی بکەین هەتا میللەتەکە فێربێ کە ئەو شتە موهیمە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاک عبدالرحمن.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی (27) من پێم وایە تەناقوز هەیە لەگەڵ ماددەی (26)، هەر لێرە دەڵێ شەش مانگ سزابدرێ هەرکەسێك دارێك ببڕێ، بەڵام لەماددەی (26) لەبڕگەی (6) گوتیتی سالێك سزابدرێت، بەڵام لێرە (6) مانگە، ئایا ئەو (6) مانگە جێ بەجێدەکا یان سالێك؟ دوای ئەمە ئەم ماددەیە هەموو هەیە لەناو یاساکە، ئەم ماددە لەپێش ئێستا هەیە مەسەلەن بۆ ئاگر ماددەیەکی تایبەت هەیە، هی سێیەمیش هەمووی لەناوی هەیە، ئەم ماددەیە هەر زیادە، بەڕای من هەرنەبێ، بەڵام سەبارەت بەوەی کە ئێمە دەڵێین کەسێك لەناو غاباتدا خانوو بکا سزابدرێ بەغەرامە و ئەوانە، مانای ئەوە نییە کە ئەو خانووە لەوێ بمێنێ و غەرامەکە ئێمە پێویستمانە بەپارە لێمان وەربگرن، نا مانای ئەوەیە کەغەرامەمان کرد، سزاماندا ئەو خانووەش بڕوخێنێ، ئاسەواریشی لێ نەهێڵێ، ئەوە غاباتەکە پارێزراوە، ئەوە غەرامەکەیە، یان کەسێك کەبڵێین ڕێڕەوی جێیەکە بگۆڕین یان شتێك، ئێمە غەرامەی دەکەین ناڵێین کە ئەو جێگایە لەوێ بمینێ و یان ئەو عیمارە لەوێ بمێنێ، ئەبێ بیڕووخێنێ، مانای ئەوەیە سزاکە، سزاکەی لەسەر سەپاند مانای ئەوەیە کە جێیەکەش وەکو خۆی لێبێتەوە، بگەڕێتەوە ئەسەری خۆی پێش وەخت، یان کەباسی مامۆستا عمر ڕێزم هەیە جەواب نییە، بەڵام هەر بۆ قسەیە، وەکی باسی یاسای عقوباتمان کرد، یاسای عقوبات پێش (40) ساڵ هاتووە، ئەو وەختە و ئەو زەمانە عەسرێکی تر بوو یەعنی زەمانێکی تر بوو، ئێستا عەسرەکە گۆڕاوە و پێشکەوتووتر بووە، ئێمە بەڕەئی من پێویستیمان هەر لەئێستاوە بەدانانی یاسایەکی تایبەت بۆ هەرێمی کوردستان هەیە، یاسای عقوبات بێ، یاسای مەدەنی بێ، هەر یاسایەك بێ، یانیش هەمواربکرێتەوە ئەو یاسایە، ئەویاسایە عێراق دایناوە، ئێمە لێرە هەرێمێکی تایبەتین، هەرێمێکی سەربەخۆین، ڕاستە سەر بەعێراقین، بەڵام ئەگەر ئێمە بچین ئەو بڕگە و ماددانە هەمووی لەسەر خۆمان جێ بەجێبکەین هەر زۆر شتمان ناشەرعی دەبێ، هەر لەوانەیە ئێمەش لێرە ناشەرعی بین، لێرە ئێمە لەو پەرلەمانە ناشەریعی بین، بەڵام ئێمە دەبێ بەخۆمان لەناو هەرێمی خۆمان شتێکی تایبەت دروست بکەین، شتێکی تازە دروست بکەین و بە گونجێ لەگەڵ خەڵکی خۆمان و لەگەڵ ئەم عەسرەی ئێمەی تێدا دەژین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز كوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەكەم تێبینیم لەسەر بڕگەی یەكەمە كەدەڵێ هەركەسێك ڕووەكی سروشتی و كێوی هەڵكەنێ یان بەكاری بێنێ، دیارە كۆمەڵێ خێزانی هەژار هەیە ژیانیان لەسەر ئەو ڕووەكە كێوی و سروشتیانانەیە بەتایبەتی لەبەهاراندا، ئەوانە هەموو خەڵكی هەژارن، بەدڵنیاییەوە ناتوانن ئەو غەرامەیە بدەن، بۆیە من ترسم هەیە هەموو ژنە فەقیرەكانی بەردەمی بەلەدییەكەی سلێمانی ساڵی یەكەم لەسجن بن، ئەگەر حكومەتیش وا وەڵامی من دەداتەوە بڵێ هەڕەشەی ئەوانەی لەناوچوونیان لەسەرە من دڵنیام كە حكومەت خۆی مەسحێكی نییە بۆئەوەی كام ڕووەكانەن كە ترسی لەناوچوونیان هەیە و بڵاویشی نەكردۆتەوە تا ئەو ژنانە بزانن كام ڕووەكانەن كە نابێ هەڵی بكەنێ و كامەیە كە ئەبێ بیفرۆشێ، بۆیە ئەمە بەڕاستی پێویستە لابدرێ ئەم ڕووەكی كێوی و سروشتیانە، بڕگەی سێیەمیش من لەگەڵ لابردنی دام لەبەر ئەوەی ئەوە یەكەم هەوڵە جارێ نەی چاندووە، دووەم ئەگەر بشی چێنێت كارێكی خراپی نەكردووە، نەك خراپی نەكردووە، چۆن ئەبێ عقوبەكەی وەكو ئەوە بێ كە دارێكی سووتاندووە؟ وەكو هاوڕێكانم باسییان كرد، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

جەنابی كاك فرسەت چەند تێبینییەكی هەیە با بفەرموێ.

بەڕێز فرسەت احمد عبدالله / سكرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەئییدی ڕەئی برادەران دەكەم كو پێداچوونەوەیەك هەبێتن بۆ ئەو مادده جەزائییانە هەموویان، چونكە جۆرە تەوازنێك پێویستە بۆیان، دوو ڕەئیم ئەوەیە جەڕائیمی موخالەفە و جونحە بكەینە غەرامە بەتەنیا حەپسی تێدانەبێتن، خاڵی سێیەمم ئەوەیە مەجالێكی باشی ئەوە بۆ عقوباتی بەدیل، لەجیاتی یەكێك من حەپسی بكەم یان غەرامەی لێوەربگرم ئیلزامی بكەم (10) دار بچێنێت یان خزمەتی مەشتەلەكی غابات بكات بۆماوەی (20) یان (15) ڕۆژ، ئەگەر ئەوە لیژنەی قانونی ئەوە بەنەزەری ئیعتیبار وەربگرێت، چونكە ئێستا ئیتیجاهەكە لە عالەم ئەوەیە، بەرەو عقوباتی بەدیل دەچن زیاتر، وەك بەرەو حەبس و سجن، فەقەرەی 3 لە ماددەی 27، بەڕەئی من محاوەلە یان نیەتی خۆی دیاری دەكات، یان هەوڵیداوە چەند شتێك ئامادە بكات، بۆ نموونە: مەڕی كڕیوە ئەوە ئیعتیبار دەكرێت كە ئەعمالی تەحزیری بووە بۆ كارێك، لە قانونی عقوبات موحاسەبەی لەسەر ناكرێت، یەعنی یەكێك بچێت مەڕ و مەڕ بیلێك بكرێت، ئەگەر بێت و كڕینی ئەوە مەمنووع بێت، موحاسەبە لەسەر ئەوە دەكەن، لەسەر ئەوە نایكەن كەنیەتی هەبووە كە ناوچەیەك یان زەوییەكی سووتاو جارێكی تر بچێنێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆكی پەرلەمان):

سوپاس، جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر قسە کرا لەسەر خاڵی سێیەم(كل من حاول زراعة او استغلال اراضي الغابات المحروقة). وەکو من لێی تێبگەم، سەبەبەکەی ئێمە ئەوەیە هەموومان دەزانین کە ساڵانە بەهەزاران دۆنم غابات دەسووتێندرێت، هەندێکی بەقەسد دەسووتێندرێت، هەندێکی بێ قەسد، ئەوەی کە بەقەسد دەیسووتێنێت ئەیەوێت سوودی لێ ببینێت، کەس لەوێ نیە بڵێت تۆ ئەمەت سووتاند، بەڵام ئەم کەسە ئەیەوێت سوود لەم ناوچەیە ببینێت، ئەمە ڕێگرە لەو کەسانەی کە بەقەسدی ئەیسووتێنن و دوایش دێن دەیکەنە کشتوکاڵ، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك فرسەت قسەی هەیە، فەرموو.

بەڕێز فرست احمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەبەستم ئەوە بوو کە کەلیمەی (حاول) ببێت بە (بدء) یان (من شرع)چونکە وشەی (محاولە)جەریمەی نیە لەیاسادا، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، لیژنەی کشتوکاڵ، فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەنیسبەت خاڵی سێیەم دیارە هەر لەکۆنەوە ئەو خیلانەی کە ڕەویان کردووە، یان حەیوانیان هەبووە، کە گەرمیان وکوێستانیان کردووە ئەوە زراعەی موتەنەقیلە هەبووە، مەسەلەن چووەتە شوێنێك بۆ ئەوەی ناوچەیەك بکات بە کشتوکاڵ سووتاندوویەتی یان بڕیویەتیەوە، ئینجا ئەمە هەر ماوە، بۆیە ئەو کەسەی کە دەیسووتێنێت یان ئەیبڕێتەوە محاوەلە دەکات بیکات بە کشتوکاڵ یان بیکات بە پەچە، بۆیە ئەو خاڵە گرنگە کە هەبێت، دووەم: بەنیسبەت ئەوەی کە دەڵێت (النباتات البرية والطبيعية المهددة بالانقراظ)ئەوانە نیە کە لەبازاڕ دەفرۆشرێت، گیاکان ساڵانە تۆو ئەکات، نموونەیەك باس کرا ئەمڕۆ لەدانیشتنی هاوبەشی لیژنەی کشتوکاڵ و یاسایی و ژینگە، کە لەهەندێ ناوچە خەڵك فێر بوون کە نەباتی ڕێواس بە ڕەگەوە هەڵدەکەنن، کە ئەمە لای ئێمە موتەبەع نیە، بۆیە ئەوە ڕێگە لەوە ناگرێت خەڵك بچێت گیا بکات، چونکە ئەو گیایانەی کە تۆو ئەکەن، بە بڕینەوەو کۆتایی نایەت، بەس هەندێ گیا هەیە کە دانسقەیە یان پێویستە هەڵ دەکێشرێت بەقەسد یان بەبێ قەسد زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من قسەکەم لەسەر ئەوەیە ئایا وەزارەت خۆی مەسحێکی کردووە کە ئەو ڕووەکە دەگمەنانە کامانەن کە خەریکە لەناو ئەچن؟، وە ئایا ئەمە پۆلیسی دارستانەکە دەزانیت کامەیە کە ئەچێت ئەم ژنانە ئەگرێت؟، ئەم ژنانەش خۆیان دەزانن ئەو ڕووەکانە کامانەن؟، من ئەترسم پۆلسی دارستان لەبەر ئەوەی کە ژن ئەچێت کنگریش هەڵدەکەنێت بیگرێت، بۆیە ئەمە پێویستی بەدیراسە هەیە، دەبێت مەسح بکرێت، من دڵنیام کە ئەم مەسحە نەکراوە، من بۆ خۆم نازانم کام ڕووەکانەن کە خەریکە لەناو دەچێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، لیژنەی ژینگە، فەرموو.

بەڕێز د. تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هیچ تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

لیژنەی یاسایی، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەوەی کە ئایا تەعاروز هەیە لەنێوان ماددەی(26 و 27)هیچ تەعاروزێك نیە لەنێوان ئەو دوو ماددەیە، ڕاستە سزاکان پێویستی بە داڕشتنەوە هەیە، لەبەر ئەوەی ئێمە دەقێکمان هەیە (لاجريمة ولا عقوبة الا بنص)پێویستە هەموو سزاکان و تاوانەکان بەدەقی یاسایی باس بکرێت و دەقێك هەبێت لەسەری، بەڵام تەعاروز نیە لەبەر ئەوەی ئەو خاڵەی کە لە 26 هاتووە باس لە بڕگەی 6ی ماددەی 4 دەکات، ئەوە باس لە بڕینی هەموو دارێك دەکات بە موتڵەقی هاتووە، هەموو دارێك دەگرێتەوە، بەڵام ئەوەی کە لەماددەی 27 هاتووە تەنها باس لەو دارانە دەکات کە هەڕەشەی نەمانیان لەسەرە، یان ئەوەتا دارە بەتەمەنەکانن، کە ئەوەش پێویستە لەلایەن وەزارەتی کشتوکاڵ وپسپۆڕەکانەوە دیاری بکرێت، باس لەوەش کرا کە لەڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی سزاکان کەم کراوەتەوە، بەڕێزان ئەگەر بەدیقەت سەیری ڕاپۆرتەکە بکەن، سزاکە کەم نەکراوەتەوە لە پێشەکی ماددەکە باس لەوە کراوە کە لە 6 مانگ زیاتر نەبێت سزای گرتن، ئێمە ئەو 6 مانگەمان کردووە بە 1 ساڵ وە بەو شێوەیە حاڵەتەکان کە لەماددەکەدا هاتووە دەیانگرێتەوە، واتە سزاکە لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی توووند تر کراوە، نەك کەمکرابێتەوە، خاڵی سێیەمیش کە کێشەی لەسەرە، (کل من حاول) وەك سکرتێری پەرلەمان ڕوونی کردەوە، پێویستە دابڕێژرێتەوە، مەبەست لەوە نیە کە ناتێگەیشتنێك هەبوو لە بڕگەکە، کە بەچ شێوەیەك ئیستیغلال دەکرێتەوە، دووبارە دارستان دروست دەکرێتەوە، نەخێر ئەوە زەوییەکە ئیستیغلال دەکرێت بۆ نموونە زەوییەکە دەچێندرێت یان دەکرێت بە شینایی، ئەوە بە شێوەیەك ئیستیغلال دەکرێت، بۆ مەبەستی

دارستان نیه، چونکه دارستانەکه نەماوه، پشتگیری لەو پێشنیاره دەکەین کەسەرەتا لەلایەن بێریڤان خان کرا، وەك سزایەك چ ئەو کەسەی که دارێك دەبڕێتەوه بەرامبەر بەوه جگە له سزاکانی ناو یاساکه که فەرز کراوه، داوای لێ بکرێت و لەسەری فەرز بکرێت که چەند نەمامێك بچێنێتەوه و خزمەتیشی بکات، ئەوەش هاندانێکەو ڕێژەی سەوزایی زیاد دەکات، ئەویش یەك له مەبەستەکانی دانانی یاساکەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك عومەر، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

یەکەم: من هەر بۆ دووبارەکردنەوەی وتەکانی پێشووم، جەنابی سکرتێری پەرلەمانیش موداخەلەی لەسەر کرد، بەتەئکید پێویسته تاوانەکانی جونحەو موخالەفه سزاکانیان جیابکرێتەوه لەتاوانه گەورەکان، دووەم: بەنیسبەت بڕگەی سێیەم(هەوڵدان) وەك کاك فرسەت باسی کرد شەرت نیه (محاوەله)کردن بێت، بەڵکو بابی دووەمیەتی پێی دەوترێت(شروع) چونکه شروع له یاسادا عقوبەی هەیە، (شروع بدء بتنفیذ) بەواتا هەوڵدانەکه بکرێت به شروع، که کرا به شورع بەواتا هەوڵ دەدات بۆ تەنفیز کردنی ئەوەی که دەیەوێت، لێرەدا شروع له یاسای عقوباتی عێراقیدا سزای خۆی بۆ دانراوه، پێویسته ئەمیش سزای خۆی بۆ دابندرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (28):

يعاقب بالحبس مدة لاتزيد على (3) اشهر او بغرامة لاتقل عن خمسمائة الف دينار كل من :

اولاً: خالف احكام المادة(21) من هذا القانون ويلزم بإزالة المواد التي قام بالقائها على نفقته.

ثانياً: قام بتمديد خطوط الماء او الكهرباء او الهاتف او فتح المجاري او القنوات او الطرق او الشوارع في الاراضي الغاباتية دون موافقة مسبقة من الوزير و يلزم بأزالة الاعتداء على نفقته بالآضافة الى الزامه بالتعويض المناسب.

ثالثا: امتنع بدون عذر، عن تقديم المساعدة في اطفاء حريق نشب في غابة او رفض المساعدة.

رابعاً: اشترى او تسلم نتاج غابة وهو يعلم او كان لديه ما يحمنه على العلم بأن نتاج الغابة هذا مأخوذ خلافاً لاحكام هذا القانون.

خامساً: تضبط معه مولد غاباتية دون الحصول على ترخيص بالنقل وتكون هذه العقوبة عن كل وحدة من المنتجات المنقولة مع مصادرة هذة المنتجات.

سادساً: قام بحرق الاشجار والشجيرات الغاباتية او النباتية البرية او تجريدها من قشورها او اوراقها او تشويهها بأي صورة.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل(سەرۆکی پەرلەمان):

تکايە بە کورديش بيخوێننەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (28):

سزا دەدرێت بە بەندکردن بە ماوەيەك کە لە (3)مانگ زياتر نەبێت و يان غەرامەيەك کە لە پێنج سەد هەزار کەمتر نەبێت، هەر کەسێك کە :

يەکەم: سەرپێچی بکات لە حوکمەکانی ماددەی (21)ی ئەم ياسايە ناچاريش دەکرێت بەلابردنی ئەو کەرەستانەی فرێدراون لەسەر حسابی خۆی.

دووەم: تۆڕی ئاو يان کارەبا يان تەلەفۆن رابکێشێ يان جۆگە لەو ڕێڕەو يان ڕێگا يان شەقام لەنێو زەوی دارستاندا بکاتەوە بەبێ ڕەزامەندی پێشووی وەزير ناچاريش دەکرێت ئەم زێدەڕۆييە لەسەر حسابی خۆی لاببات وێڕای ناچارکردنی بە قەرەبوويەکی گونجاو.

سێيەم: ڕازی نەبوو بەبێ هۆ يارمەتی پێشکەش بکات لە کوژاندنەوەی ئاگرێك کە لەدارستان بەربووبێ يان ڕەتی کردەوە يارمەتی بدات.

چوارەم: بەرهەرمی دارستان بکڕێ يان وەرگرێ کەدەزانێ يان زانياری لابێ کە ئەم بەرهەمەی دارستان وەگيراوە بەسەرپێچی کردن لە حوکمەکانی ئەم ياسايەدا.

پێنجەم: کەرەستەی دارستانی لابگيرێ بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی گواستنەوە ئەم سزايەش دەسەپێندرێ بەسەر هەر يەکەيەك لەو بەرهەمە گوێزراوانە، لەگەڵ دەست بەسەرداگرتنی بەرهەمەکان.

شەشەم: هەڵسێت بەسووتاندنی دارو درەختی دارستان يان ڕووەکی کێوی يان توێکڵ و گەڵاکانيان لێ بکاتەوە يان بەهەر شێوەيەك بيشێوێنێ.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل(سەرۆکی پەرلەمان):

فەرموو بۆ ڕاپۆرتی ليژنەی ژينگە.

بەڕێز د. تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەماددەی 28 تێبينيمان لەسەر برگەی دووەم هەيە، کەهاتووە (قەرەبووی گونجاو) بەچی دياری بکرێت؟، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بايز اسماعيل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، ليژنەی ياسايی، فەرموون.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەنها تێبینیمان لەسەر پێشەکی ماددەکە هەیە کە باس لە سزاکە دەکات، ئەویش بەشێوەیەك دابڕێژرێتەوە کە ڕێژەی نزمی و بەرزیەکەش دیاری بکرێت، سزاکەی گرتن لەمانگێك کەمتر نەبێت و لە 3 مانگیش کەمتر نەبێت، غەرامەکەش هەروەکو خۆی لە 500 هەزار دینار کەمتر نەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

جەنابی وەزیر، فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان(وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەژێر أولاً کە دەڵێت(خالف احكام المادة(21)) کە تەجاوزە لەسەر غابات، ئەگەر (21) بخوێنینەوە تەجاوزەکە چەند شێوەیەکە، بۆیە دەبێت ئەحکامەکەش بەو شێوەیە بێت، بۆیە ئێمە پێشنیار دەکەین بۆی ئیزافە بکرێت، پاش ئەوەی کە دەڵێت (ويلزم بإزالة المواد التي قام بالقائها على نفقته، إزالة التلوث و ارجاع الغابة الى بيئته الطبيعية) لەژێر خاڵی رابعاً محتەواکەی باشە، بەڵام ئەبێت بەشێوەی تر دابڕێژرێتەوە، ئینتەیشنی تێدایە کە دەڵێت(كل من يعلم) نازانم چۆن بزانین کە زانیویەتی یان نەیزانیوە، بۆیە داوا لەبراو خوشکانی یاسایی دەکەم کە بەشێوەیەکی تر دایبڕێژنەوە بەس با محتەواکەی هەر بمێنێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەم ماددەیە، ناوتان دەنووسم، ئەم بەڕێزانە دەیانەوێت قسە بکەن(کوێستان خان، کاك پێشەوا، کاك عبدالرحمن، ئاهەنگ خان، کاك دلێر، کاك محمد شارەزووری، سیوەیل خان، کاك شوان، کاك فازڵ بەشارەتی، دکتۆر صباح، کاك قادر احمد، تارا خان، کاك ئارام، دکتۆر احمد) کوێستان خان، فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سێ تێبینیم هەیە، تێبینی یەکەم: لەسەر بڕگەی یەکەم، ماددەی (21) باسی ئەو کەسانە دەکات کە پاشەڕۆی ڕەق و شل لەدارستانەکان بەجێ دەهێڵن، لەگەڵ تیشك هاوەر، ئەگەر سەیر بکەین ئەوە دوو شتی زۆر جیاوازە، خەڵکێك دەچێت بۆ سەیران پاشەڕۆیەك بەجێ دەهێڵێت، ئەوی تریان ماددەیەکە تیش

هاوەرە، کەزیانی بۆ ژینگەو ئینسان هەمووی هەیە، ناکرێت ئەمە هەمووی بەیەك پێوەر حوکم بدرێت، کەسێك دەچێت بۆ سەیران پاشەڕۆیەك بەجێ دەهێڵێت، ئەکرێت سێ مانگ بکرێتە سجنەوە، بۆیە دەبێت ئەمە جیا بکرێتەوە، من پێم وایە ئەوەی کە پاشەڕۆ بەجێ دەهێڵێت، سەیران کەرە هیچ پێویست بە عقوبەیەکی وا ناکات، بڕگەی سێیەم: کەسێك کە خۆی دەستی نیە لەسووتاندنی دارستاندا، ناکرێت تۆ ئیجباری بکەیت بەزۆر بێت لەگەڵتدا بیکوژێنێتەوە، ئەکرێت داوای لێ بکەیت بەس کە ڕازی نیە، چۆن ئەبێت سێ مانگ حوکمی بدەیت یان پێنج سەد هەزار غەرامەی بکەیت، ئەمە بەڕاستی بەزۆر بێگاری کردنە بەخەڵك، بڕگەی چوارەم: من لەگەڵ ئەوەدام کە لابرێت بۆیە سێیەم و چوارەم لەگەڵ ئەوەدام کە ئیلغا بکرێن، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك پێشەوا، فەرموو.

بەڕێز پێشەوا توفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینی من ئەگەر سەیری ئەم ماددەیە بکەین، لەگەڵ دوو ماددەکەی پێش خۆی، هەر وەکو لیژنەی یاسایی باسی کرد، نایەکسانیەکی زۆر هەیە، لەڕووی سزای بەند کردن و غەرامەکەوە، بۆ نموونە، ئەگەر لەماددەی (26) هەر وەك ئەوەی کە پێشتریش ئاماژەم پێکرد، مەسەلەن زەوی دارستان هەیە بۆ مەبەستێکی تری جگە لە دارستان، بۆ نموونە واقعێك هەیە هەموومان هەستی پێ دەکەین، زۆر ئاهەنگی بووك گواستنەوە هەیە لەدەرەوەی هۆڵەکان ئەکرێت، لەناو زەوی دارستان دەکرێت بێ ئەوەی مۆڵەت لەوەزارەتی کشتوکاڵ وەربگیرێت، ئەگەر بەپێی ئەم ماددەیە بێت مۆڵەتی وەرنەگرتبێت، بوك وزاواو ئەوانەی کەبەشدارن لە ئاهەنگەکەدا ئەبێت بە سزای بەندکردن لەساڵێك زیاتر نەبێت یان غەرامەیەك کە لە 3 ملیۆن دینار زیاتر نەبێت، حوکم دەدرێن، بەڵام بەپێی ماددەی (28) بڕگەی یەکەم: بۆ نموونە ئەگەر ئەوەی کە پاشماوەی شل یان ڕەق فڕێ دەداتە سەر زەوی دارستان یان کشتوکاڵی بەگشتی، ئێستا ئێمە دەبینین لەکوردستان کۆمپانیایەکی زۆر هەیە کە لەبواری نەوت کاردەکەن، هەم لەزەوی دارستان هەم لەزەوی کشتوکاڵیش من دڵنیام ئەم کۆمپانیایانە، ئەگەر هەمووشیان نەبێت بەشێکی زۆریان بەبێ ڕەزامەندی وەزارەتی کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو دەگەڕێن بەدوای دەرهێنانی نەوت، ئەمەش وادەکات کە کۆمەڵێك پاشماوەی شل و ڕەق بکەوێت لەسەر زەوییەکان، بۆیە ئەگەر بەپێی ئەم یاسایە بێت ئەوەی پێشتریان عقوبەکەی زۆرترە چ غەرامەکە چ بەند کردنەکە، خاڵی دووەمیان هی ماددەی (28) باس لە ڕاکێشانی ئاو و کارەباو کۆمەڵێك شتی تر دەکات، بۆ نموونە ئەگەر وەزارەتی ئاوەدانکردنەوە هەروەکو ئەوەی کە لە هەیبەسوڵتان هەیە، دارستانێك هەیە مێژووەکەی کۆنە، بۆ نموونە کۆمەڵێك داری بەتەمەن کەوتوونەتە بەر ڕێگاکەی، ئایا ئەم یاسایە، ئەگەر چی مۆڵەت لەوەزارەت وەرگیراوەی یان هەماهەنگی هەبووە بۆ دروست کردنی ڕێگاکە یان نا، ئەم یاسایە جارێکی تر بەسەر ئەوانیش جێبەجێ دەکرێت یان ئەوان بەدەرن لەم یاسایە، خاڵێکی تر،

ئەوەیە کە وەزارەتی کارەبا کاتێك کەستوونێکی پاڵەپەستۆی بەرزی کارەبا بەناو دارستانێك یان زەوییەك دەبات، بەبێ پرسی وەزارەتی کشتوکاڵ، ئەگەر ئەمە حوکمەکەی بێت ئەوە بەڕاستی ناعەدالەتیەکی زۆری تێدایە، بەرامبەر بە دوو ماددەکەی پێشووی خۆی، خاڵی سێیەم: ئەوەی کە کاتێك کەسێك داوای یارمەتی لێدەکەی کە ئاگر بکوژێنێتەوە، لەگەڵ فەرمانبەرانی دارستان، یان پۆلیسی دارستان، بەڕاستی ئەوە زیادەیە، بۆیە من پێشنیار دەکەم کە لابدرێت، رێك وەکو ئەوە وایە فەرمانبەرانی دارستان وپۆلیسی دارستانیش داوای هاوکاری لە هاووڵاتیەك بکەن، پێی بڵێن ئاگرێك کەوتووەتەوە وەرە لەگەڵمان، دەچین ئەو ئاگرە دەکوژێنینەوە، ئەگەر لەوێ شتێکت لێهات لەئاگر کوژاندنەوەکەدا یان سووتایت یان مردیت، ئەوە خوێنی خۆت لەسەر خۆت، هیچ شتێك ناکرێت لەلایەن ئێمەوە، بەڵام ئەگەر نەهاتی ئەوە یان دەبێت 3 مانگ سجن بکرێیت یان دەبێت زیاتر لە 500 هەزار دینار غەرامە بدەیت، کە بەڕاستی ئەمە بەشتێکی نەگونجاوی دادەنێم، بۆیە پێشنیار دەکەم کە هەر لابرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك عبدالرحمن، فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی (28) بڕگەی یەکەم: کە دەڵێت ئەوەی پاشماوەی فڕێداوەتە ئەوێ دەبێت خۆی هەڵی بگرێت و خۆی پاکی بکاتەوە، غەرامەشی بۆ دابنێت، بەڵام مەسەلەن جێگایەك هەیە هەندێ کەس دەچنە ئەوێ و دوایش لەوێ ئەو پاشماوەیە فڕێ دەدەنە ئەوێ، هەندێکی تر دەچنە ئەوێ ئەو پاشماوە لەوێیە تازە پۆلیس دەیبینێ و دەڵێ ئەم پاشماوەیە هی کێیە، یان بەسەر ئەویدا بسەپێنێت یان بەسەر کەسێکی تری بسەپێنێت، ئەمە چۆن یەکلایی دەکرێتەوە، چۆن دەزانن هی کێیە تا سزای بدەین، بەڕای من ئەوە ناڕوونی تێدایە، بەنیسبەت بڕگەی دووەم: کە دەڵێت کارەبا یان تۆڕی ئاو یان تەلەفۆن ڕابکێشێت یان جۆگە، ئەوە باسی کەسە تەبعەن، لەناو غاباتێك ڕای بکێشێت، ئەگەر پێش وەخت ئیجازەی لە جەنابی وەزیر وەرنەگرتبێت، ئەمە بەڕاستی شتێکی باش نیە، چۆن شەخص بتوانێت ئیجازە لە وەزیر وەربگرێت، تەلەفۆن ڕابکێشێت، جۆگە ڕابکێشێت، غابات هی عامە، ئەگەر بۆ کەس نەبێت ئەوە بۆ کەسی تریش نابێت، ئەگەر بۆ کەسێك هەبێت ئەوە بۆ هەموو دەبێت، ئەمڕۆ بەبێ مۆڵەت ئەوە ناکرێت، یەعنی قەتعیەن ئەوە نابێت بە مۆڵەت و بەبێ مۆڵەتیش، ناکرێت لەوێ جۆگەلە یان تەلەفۆن ڕابکێشێت، ئەگەر شەخصی بێت مەگەر هی حکومی بێت، چونکە غابات هی حکومەتە، دەبێت حکومەت تەسەڕوف تێدا بکات، نابێت شەخص تەسەڕوف تێدا بکات، ئەوە دەبێت لابدرێت بەمۆڵەتی وەزیر وبەبێ مۆڵەتی وەزیرش ئەوە هەر نابێت، بەنیسبەت بڕگەی سێیەم: منیش پشتگیری قسەکانی کاك پێشەوا دەکەم، کەدەڵێت(داوای لەکەسێك کرد کەبێت ئاگر بکوژێنێتەوە، ئەگەر نەچوو سزای بدرێت، ئەو کەسە ئازادە بەکەیفی خۆیەتی بێت یان نا، خۆ تۆ ناتوانیت ئیجباری بکەیت و تەعەدای لێ بکەیت، ئەگەر نەیەیت غەرامەت دەکەم یان

سزات دەدەم، ئەمە لەهیچ یاسایەکی دونیادا نیە، لەهیچ عورفێکی دونیاشدا نەبووە، ئەو کەسە ئازادە، ئەگەر ناخی نەتەوەیی بوو، شتێکی لەدڵ بوو کە بچێت بیکوژێنێتەوە وەك خۆی وەك شتێك کە خۆی بە بەرپرس بزانێت ئەوە تەواوە، ئەگەر نا ناکرێت تۆ عقوبەی بدەیت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، ئاهەنگ خان، فەرموو.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (28) هەمووی (یعاقب)ی تێدایە، من پێشنیار دەکەم کە فەقەرەیەك زیاد بکرێت، کە موکافەئەی ئەو کەسانە بکرێت کە فەلاحێکی بەسیتە، بۆ لەوەڕاندن غاباتێکی گوێز پارێزگاری لێ دەکات، دوو سێ داری نایاب دڵی نایەت بیبڕێتەوە زۆر زۆر پێویستی بە بەرهەمەکەیەتی، بچین لێی بکڕینەوە ملیۆنێکی بدەینێ کە بڵێین پارێزگاری لێ بکە، ساڵێکی تر دێینەوە بزانین کە پەرەی پێداوە یان نا؟، بۆیە موکافەئە زۆر گرنگە لەم فەقەرەیەدا هەبێت کە بتوانین موکافەئەی ئەو کەسانە بکەین کە پارێزگاری لەو غاباتانە دەکەن، بەتایبەتی لەو ناوچانەی کوردستان کە نزیکی غاباتن، وەك شارباژێر، باسنێ، من زۆر فەلاحم دیوە خۆیان پارێزگاری لە هەندێ داری نایاب دەکەن، بۆیە ئیقتراح دەکەم کە شتێك زیاد بکرێت لەم فەقەرەیە بڵێین (موکافەئەی ئەو کەسانە بکرێت کە پارێزگاری لەهەر دارێکی نایاب دەکەن) سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك دلێر فەرموو.

بەڕێز محمد دلێر محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشەکی من تەئیدی ئاهەنگ خان دەکەم، کە دەڵێت پێویستە موکافەئەش دابندرێت، چونکە ئەگەر دانەندرێت وای لێ دێت کە گرنگی بەدارستان نادات، وە خۆشی بە خاوەنی نازانێت، لەبڕگەی یەکەم، کە دەڵێت (سەرپێچی بکات لە حوکمەکانی ماددەی (21)ی ئەم یاسایە ناچاریش دەکرێت بەلابردنی ئەو کەرەستانەی فڕێدراون لەسەر حسابی خۆی)، لێرەدا ئەو شتانەی کە فڕێ دەدەرێت، ئەمە مەتاتی دەبێت، کەیەکێك دەچێتە سەیران ئەگەر شتێکی بەسیتیش فڕێ بدات ڕەق بێت یان شل، دەبێتە هۆی ئەوەی کە سزا بدرێت، پێویستە وای لێ بکرێت بڵێین فڕێدانی ماددەی شل یان ڕەق یان تیشکدەر بەتایبەتی زیان بەدارستان بگەیەنێت، نەك شتێکی تر کە ئێستا شتت فڕێدا، ببێتە هۆی ئەوەی کە بەمەتاتی هەموو کەس حوکم بدرێت، بەنیسبەت برگەی چوارەم: بەرهەمی دارستان بکڕێت یان وەری بگرێت کە دەزانێت یان زانیاری لابێت کە ئەم بەرهەمە دارستانیە وەرگیراوە بە سەرپێچی حوکمەکانی ئەم یاسایە، باشە گوێز دەکڕێت، بەڕوو ئەکڕێت، مازوو ئەکڕێت، ئەمە بەرهەمی دارستانە، ئەبێت بیشیکرێت، یەعنی زۆر شت

هەیە کە دەورو تەئسیری هەیە لە ڕووی ئابووری وڵاتەوە، لە ئابووری کشتوکاڵیەوە، ئەمەیان بەم شێوەیە هەم دیسان سزا دەدەرێت، یاخود ئەمەیان دەبێت هان بدرێت، موکافەئەی ئەم جوتیارە بکرێت کە ئەم شتانە لێ دەکاتەوەو ئەیفرۆشێت، لە بڕگەی شەشەم: ئەڵێت (هەستێت بەسووتاندنی دارو درەختی دارستان، یان ڕووەکی کێوی، ڕووەکی کێوی لێرەدا مەتاتی دەبێت، باشە کۆمەڵێك شت هەیە لەووڵاتی ئێمە کەپێی دەڵێن خواردنی کوردەواری وەکو کنگر، وەکو دومەڵان، ئەمەش ڕووەکی کێوییە، لەکاتێکدا کە کنگر هەڵدەکەنێت یان دوومەڵان هەڵدەکەنێت، ئەمەشیان پۆلیسی دارستان بیگیرێت و سزای بدات بڵێت بۆ هێناوتە، یەعنی ئەمانە شتەکان پێویستە بەشێوەیەك بێت کە موکافەئەی تێدا بێت، بەووردتر بیری لێ بکرێتەوە، بەم عمومیە سزای تێدا نەبێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك محمد شارەزووری، فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من سەرەتا پێشنیارێکم هەیە بۆ لیژنەی یاسایی، بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، ئەگەر سەیری ئەم یاسایە بکەین لە ماددەی (26 تا دواین ماددە) هەمووی سزایە، یەعنی ئەگەر بێیتە سەر مەحاکم وئەوەی کە تەتبیقی ئەم یاسایە دەکات، بەڕاستی لە سزاکاندا تێکەڵ و پێکەڵیەکی تێدایە، بۆیە من پێشنیار دەکەم، ئەتواندرێت ئەم چەند ماددەیە لەیەك ماددەدا جێگا بکرێتەوە، بە سێ بڕگە، بڕگەیەك تایبەت بێت بە سووتان، بڕگەیەك تایبەت بێت بەوەی کە ئاژەڵ بەخێو دەکرێت، ئەوی تریشیان بۆ دارستان، ئەوەی کە دەیبڕێت یان بەرووبومەکەی هەڵدەگرێت، من پێشنیاری ئەوە دەکەم، ئەوە ئاسانتر دەبێت، ئەگەر ئەوە نەکرا لەماددەی (28) باسی تۆڕی ئاوو کارەبا دەکات، ئێمە یەك شتمان لەبیر نەچێت، ئەم کوردستانە زۆربەی شاخ و داخەکانی داپۆشراوە بە مین، ئێستا دەزگای من کە ئەو شوێنانە پاك دەکاتەوە بەڕاستی هەر ئەسەری دارو درەختی تێدا ناهێڵێت، ئەی ئایا تەنسیقێك هەیە لەنێوان وەزارەتی کشتوکاڵ و دەزگای مین بۆ ئەو مینانەی کە پێویستە لابرێت، بەڵام لەهەمان کاتدا سەیری ئەو شوێنانە بکەین هیچ درەختێکی تێدا نیە لەبەر ئەوەی مەجبورە لای بەرێت، ئەوەش خۆ دەبێت تەنسیق هەبێت لەنیوان وەزارەتی کشتوکاڵ وئەو دەزگایەدا، بۆ ئەو کارە، لەسەر بڕگەی سێیەم من هاوڕام لەگەڵ کاك پێشەوا، بەڕاستی کابرایەك کەڕازی نەبوو بچێت ئاگر بکوژێنێتەوە تۆ بەچ حەقێك دێیت عقوبەی دەدەیت، ئەگەر مرد لەو ئاگر کوژاندنەوەدا تۆ چی دەکەیت؟، منیش پێشنیار دەکەم کە ئەوە لابرێت، لەبڕگەی چوارەم و پێنجەم: شتەکە مەتاتیە لائیحەیەك نیە بۆ ئەو بەروبوومانەی کە ئەم یاسایە قاچاغی دەکات لەو کەسانەی کە دەیکرێت یان دەیفرۆشێت، یان دەیگوازێتەوە، خۆ پێویستە وەزارەتی کشتوکاڵ لائیحەیەکی هەبێت کە ئەو بەروبوومانەی قەدەغەن، ئەو کەسەی کە لای دەگیرێت سزا دەدرێت و غەرامە دەکرێت، خۆ دەبێت لائیحەیەکی لا هەبێت کەچ قەدەغەیەو چی قەدەغە نیە؟، ئەگەر وابێت بەپێی ئەم یاسایە بێت، کەس

ناتوانێت هیچ بەروبوومێکی کێوی بکرێت، هەتا ترێ و هەناریش دەگرێتەوە، ئەگەر تۆ بێیتە سەر ئەوە موشەریع یان حاکم ئەبێت قسەی لەسەر بکات و بڵێت ترێش قەدەغەیە، بەتایبەتی ترێی ڕەزی دەیمی کە دەکرێت، بۆیە من پێشنیاری ئەوە دەکەم کە ئەم دوو بڕگەیە جارێکی تر لیژنەی یاسایی پێیدا بچێتەوەو لە یەك ماددەدا جێگای بکاتەوە، یان وەزارەتی کشتوکاڵ لائیحەیەك دروست بکات بۆ ئەو بەروبوومانەی کە قەدەغەیە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، ئەو تێبینیانە بنووسە لیژنە داوای دەکەن، سیوەیل خان، فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ کاك محمد شارەزووری، لەسەرەتاوە دەبوو لەماددەی 25 قسەمان بکردایە، کە ئەو ماددانە زۆرن لە ماددەی 25 و 26 تاکو 33 هەمووی هەر سزایە، سزکانیش هەمووی تێکەڵە، واتە سزای گەورەو بچووك هەمووی وەك یەکە، وەك ئەوەی هەر کەسێك کە سەرپێچی کرد سەرپێچیەکەی گەورە بێت یان بچووك، هەمووی بەیەك شێوە سزا دەدەرێت، ئەگەر بکرێت ئەو ماددانە بکرێت بە دوو ماددەو بڕگە بە بڕگە دابەزێت و هەر سەرپێچیەك لەو ماددانە دیارە کۆبکرێتەوە لەیەك ماددە یان یەك بڕگە، ئەوە باشترە، ئەگەر نەشکرا، بەنیسبەت بڕگەی سێیەم و چوارەم ئەوە هەر زیادە لابرێت، وەك دەڵێت، ئەگەر هەر کەسێك هاوکاری نەکرد لە کوژاندنەوەی ئاگرەکە دەبێت سزا بدرێت، ئەی ئەگەر هاوکاری کرد و خۆی سووتا؟، ئەوە حەقی وایە حکومەت سزا بدرێت، حکومەتیش کێ سزای دەدات ئەگەر کابرا سوتاو مرد؟، بەنیسبەت چوارەم بەرهەمی دارستان بکڕدرێت یان وەربگرێت، هەر کەسێك بەرهەمی دارستانی کڕی یان وەری گرت، ئەوە دیاری کردووە هەرچەندە پێم وایە لابرێت باشترە، بەڵام لەکێی دەکرپێت؟، نابێت فرۆشیار دیار بێت، نابێت ئەو کەسەی دەیکڕێت بزانێت کێیە؟، ئەوەی دەیفرۆشێت کە دەزانێت قەدەغەیە سەرپێچی دەکات، نەك ئەوەی کە دەیکڕێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك شوان، فەرموو.

بەڕێز شوان عبدالکریم جلال:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا من لە ماددەی (28) دوو تێبینیم هەیە، یەکەم: پشتگیری لە هەموو هاوکارەکانم دەکەم کە لەسەر خاڵی سێیەم قسەیان کرد، بەڕاستی هەر شتێك ئیجباری و ئیکراهی تێدا بێت، دژی مافی مرۆڤە، بۆیە دەبێت ئەو بەڕێزانە چاوێکی پێدا بخشێننەوە، بەشێوازێکی تر جێگای بکەنەوە، تێبینی دووەم: ئێمە لەپێناسەکاندا لە حەوتەم کە پێناسەی غابات دەکەین، باسی ئاژەڵی کێوی تێدایە، بەڕاستی لە عقوباتەکاندا هیچ باسی ئاژەڵی کێوی تێدا نیە؟، هەر باسی دار و نەمامی تایبەت ئەوانەیە باسی ئاژەڵەکانی تێدا نیە، یەعنی ئەوەی کە ئەو

ئاژەڵانە دەهێنێتە دەرەوە لە دارستان بێچووی بێت یان هێلکەکەی بێت هەر شتێکی بێت و مامەڵەی پێوە دەکەن، سزای ئەوانە چیە؟، لەگەڵ ئەوەی کە ئێمە لە پێناسەی دارستاندا باسی ئاژەڵی کێوی و تەیرو تیورمان کردووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، کاك فازڵ فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، قسەکانی من کران.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل(سەرۆکی پەرلەمان):

سوپاس، دکتۆر صباح، فەرموو.

بەڕێز د. صباح محمد نجیب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بە ماددەی (28) بۆ ئەو بۆچوونانەی کە پێشکەش کران، یەکەم: بەڕاستی دەبوایە ئێمە زووتر تەئکیدمان لێ بکردایەتەوە، من لە ئەحکامی عیقابیدا لایەنگری ئەوەم کە یاسا بچێتە ناو جزئیات و وردەکارییەوە، چ لەدەستنیشانکردنی تاوان، چ لە دەستنیشانکردنی سزاکان، لەسزاکانیش دەبێت حەدی کەم و زۆری دیاری بکرێت، بۆ ئەوەی سوڵتەی تەقدیری قازی مەراوەحە بکات لەنێوان حەدی کەم و زۆری، بەپێی حەجمی تاوانەکە، دووەم: ئەوەی کە لەم ماددەیەدا بەرچاو دەکەوێت، تاوانی گەورەو بچووك وەك یەك حسابیان بۆ کراوە لە سزادا، بۆ نموونە لەماددەی (21) باس لەوە دەکات کە یەکێك پاشەڕۆ بەجێ بهێڵێت لە دارستان، لەگەڵ کەسێکدا کەمەوادی تیشکدەر بەجێ بهێڵێت، یان دایبنێت، ئێستا مەوادی تیشکدەر سابت بووە کە زەرەرو زیانێکی زۆر گەورەی هەیە، یەعنی نەك بۆ ئێستا بەڵکو بۆ داهاتووش، بەڵکو بۆ ژینگەو بۆ ژیانیش، تەنانەت مەوادی تیشکدەر زۆر خەتەرناکیش هەیە کە ئێستا خەڵك بەدەستیەوە دەناڵێنێت، بۆیە دەبێت چارەسەری ئەوە بکرێت، سزای زۆر تووند دابندرێت بۆ ئەو مەوزوعە، بۆ بەکار هێنانی مەوادی تیشکدەر، سێیەم: لە بڕگەی سێیەم کە باسی (ثالثا: امتنع بدون عذر) من تەئیدی ئەم بڕگەیە دەکەم، چونکە ئیمتیناع لەواجیب بەبێ عوزر، لەڕاستیدا حسابی تاوانی بۆ دەکرێت، شەرعەن وقانونەن، ئەگەر من بتوانم کارێك بکەم و ئەنجامی نەدەم، بەڵام بەبێ هیچ عوزرێك ئەوە حەقە موحاسەبە بکرێم، بەتایبەتی ئێمە باسی سامانێکی نەتەوەیی دەکەین، باسی سامانی دارستان دەکەین، بۆیە من پاساوێك نابینم بۆ لابردنی ئەو خاڵە، بەنیسبەت خاڵی چوارەم کە دەڵێت(رابعاً: اشترى او تسلم نتاج غابة وهو يعلم او كان لديه ما يحمنه على العلم بأن نتاج الغابة هذا مأخوذ خلافاً لاحكام هذا القانون.) یەعنی مەوزوع مەوزوعی ئەوەیە کەسێك، ئەگەر نەزانێت کارێکی وابکات ئەوە حسابی عوزری بۆ کراوە، بەڵام لەڕووی یاساییەوە (الجهل بالقانون لايعد عذراً) یەعنی لێرەدا ئەو (وهو يعلم)نابینم بۆی، ئەمێنێتەوە سەر ئەوەی کە تەنزیمی ئەم ماددەیە چۆن

بکرێت، لەڕاستیدا من هەست دەکەم لەپێشدا کە باسی تاوانەکان کراوە، جوانتر وابوو لەپاڵ هەر تاوانێکدا سزاکەشی بۆ دابندرایە یاخود تاوانەکان بە تەحدید دیاری کرابان و، زۆر بە جوزئیاتێکی زیاترەوە و، سزاکانیش (حد اکثر)ەکەی بۆ دیاری بکرێت، (حد الاقل)ەکەشی بۆ دیاری بکرێت، نوقتەیەکی زۆر گرینگ هەیە لەم مەوزوعەدا، کە ڕەنگە بمان باتە ناو بابەتە نێودەوڵەتیەکانەوە، ناوچە سنووریەکانمان زۆرجار دارستانەکانمان دەبێت بە نیشانە، زەرەرو زیانێکی زۆرمان لێ دەکەوێت، دەکرێت ئێمە لایەنی پەیوەندیدار مولزەم بکەین بەوەی بەدواداچوون بکات، بۆ قەرەبووکردنەوەی زیانی ئەو دارستانانەی، کە لە ئەنجامی بۆمبارانی دەرەوە تووش دەبن، یان دروست دەبن، بەشێوەیەك کە لەگەڵ یاسا نێودەوڵەتیەکان دا بگونجێت و، ئەرکێکیش بخاتە سەر حکومەت و لایەنە پەیوەندیدارەکان، لە ئەنجامدا ئێمە بتوانین سوودێك بگەیەنین بەو کەسانەی زەرەرو زیانیان لێ کەوتووە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك قادر فەرموو.

بەڕێز قادر حسن قادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر ماددەی دووەم و سێیەم قسەم هەیە، ئەگەر تەماشای ڕاکێشانی هێڵەکانی کارەبا بکەین لە کوردستاندا، زۆرترین زیان لە دارستانی غاباتەکان دەدەن، چونکە ڕاکێشانی ئەو ڕێگایەی کە دەچێت تاوەرێکی گەورەی کارەبا دەچێنێت، لەسەر ئەساسی دیزایین نیە، بەگوێرەی پێویستی و ئارەزووی ئەو کۆمپانیایە، کە چەند دەگاتە ئەو شوێنەی خۆی، بۆیە ئەگەر تەماشای هێڵێکی کارەبا بکەین لە ناوچەیەکی دارستان دەرچووە، بچین تەماشای بکەین، دەبینین چەند دارو دارستان تێك دراوە، بۆیە ئەوە بۆخۆی زیانێکی هەیە، وەك هاوکارێکم باسی کرد، ناکرێت تەنها ئەوە لەسەر ئەساسی وەزیر ئەو بڕیارە بدات، لەکاتێکدا ڕەنگە وەزیر لەناو دائیرەکەی خۆیدا بێت و، کەمتر مەعلوماتی لەسەر ئەو شوێن و جوگرافیای ئەو شوێنە هەبێت، هی سێیەمیان وەك کاك پێشەوا باسی کرد، باسی لە سزادانی ئەو کەسانە کراوە، کە هاوکاری ناکەن لە کوژانەوەی دارستان، سزا بیانگرێتەوە، من پێموایە سزا نەیانگرێتەوە، بەڵکو ئەوانەی هاوکاری دەکەن پاداشت بکرێن، پاداشت دیاری بکرێت بۆ هاووڵاتیەك، کە لە گوندێك ئاگر دەکەوێتەوە، پاداشت بکرێت بۆ هەر کەسێك کە بەشداری لە کوژاندنەوەی دەکات، دەکرێت وەکو ماددەکانی تر بڵێین لە 25 هەزار کەمتر نەبێت، لە 50 هەزار زیاتر نەبێت، هاووڵاتیەك کە کاتێك دەبینێت پاداشت دەکرێت، ڕەنگە زیاتر ئارەزووی کوژانەوەی ئاگرەکە و هاوکاری کردنی هەبێت، لە کوردستان خەڵوز بەکاردەهێنرێت، بەڕاستی ناکرێ خەڵوزیش لە وڵاتانی دەرەوە هاوردە بکەین، بۆیە دەکرێت ڕێگا بگرین لە چەند جۆرێك لە دار بۆ خەڵوز، دار بەڕوو، دارە بەن، مازوو، ئەمانە کە لە ناوچە دارستانەکان زۆر گرینگن، بەڵام ناکرێت بتوانین ڕێگا بگرین لە باغێکی ئەسپیندار، کە هەر بە سێ ساڵ، چوار ساڵ جارێك ئەو باغە پێ دەگات و، ڕێگای لێ بگیرێت، کە ببڕدرێتەوە و بەکاربهێنرێت بۆ خەڵوز، بۆیە من پێموایە دەبێت لەو یاسایەدا دار

بەڕوو، دارە بەن و، مازوو ئەوانە قەتعییەن ڕێگای لێ بگیرێت، چ وەكو دار بەكاربهێنرێ، چ وەكو خەڵوز، بەڵام لە ئەسپیندار دا ڕێگای پێ بدرێتن، بۆیە من ئەو مولاحەزانەم هەیە ڕێگا لە بڕینی دار بەڕوو، دارە بەن و، مازوو بگیرێت، كە زۆرترین دارستانی هەرێمی كوردستان پێك دەهێنن، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی لەو ژمارانە لە سێ و لە شەش مولاحەزەم هەیە، لە شەش ئەوەی كە دیسانەوە سووتاندنی دارەكانە، كە لە هی پێشووش باسی حەریق دەكات، بەڵام دوو جۆرە سزای بۆ داندراوە، لێرە سزای 3 مانگ و 500 هەزارە، لە هی پێشتر 6 مانگ و 2 ملیۆنە، ئەوە یەكخستنی سووتاندنی غاباتەكان بێت، دووەم شت گۆڕینی سێیەم لەجیاتی ئەوەی (اذا امتنأ عقاب) بكرێت، هەروەكو هاوكارانم وتیان وا داڕێژرێتەوە، هیوادارم لیژنەكان وەریبگرن بە ئیزنی بەڕێزتان و سەرۆكایەتی، (یشجع و یكافأ كل من قدم مساعدة في اطفاء حریق نشبت بغابة) ئەوە ئەگەر ئێمە ئیمانمان بە عقوباتی بەدیل هەیە، كە بەڕێز سكرتێری پەرلەمانیش لێرە ئیقتراحی كرد، بێریڤان خانیش و لیژنەی یاسایش بەرگریان لێكرد، ئێمە ئەگەر بێت و وەكو عقوباتی بەدیلە هەوڵبدەین لەگەڵ سزاكانماندا عقوبەی بەدیلە، كە بۆ خزمەت كردنی زیاتر بێت، لە دوو فەقەرە یەكەمیان: ئەوەی كە لە خۆیەوە موساعەدەیەك دەكات، بۆكوژاندنەوەی دارستانێك كە سووتانی تیایە، دووەم: لە حاڵەتێك كە پیساتیەكی كرد لە شوێنێك كە لە ماددە (21) باس دەكات، لە سەیرانێك دا پیساتیەكەی بەجێ هێشت خۆی هات هەمووی كۆكردەوە، لەو دوو حاڵەتە وەكو موكافەئەتێك بكرێت بۆ ئەو كەسانە، ئیتر وای لێبێت خەڵك فێر بێت لەگەڵ سزا موكافەئەش هەیە، كە ئیشێكی باش دەكەین هەرچەندە واجبی هاووڵاتیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت (ئارام):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، قسەكانم كرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

دكتۆر احمد فەرموو.

بەڕێز د. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بەو سزایەی کە لێرە دانراوە، کە لە سێ مانگ زیاتر نەبێت بەند کردن و، هەر غەرامەیەك لە 500 هەزار کەمتر نەبێت، ئەگەر بەراوردی بکەین لەگەڵ 3 مانگەکە کە بەندکردنە 500 هەزار زۆر کەمە، چونکە لە ماددەی (27)دا سزادانەکە کە لە شەش مانگ زیاتر نەبوو، غەرامەیەك کە لە 2 ملیۆن کەمتر نەبوو، واتە یەك ملیۆن بەرامبەر (3) مانگ، لێرە 500 هەزار بەرامبەر (3) مانگەکە دانراوە، یەعنی لایەنی کەم لێرەش بکرێت بە 1 ملیۆن و، سەبارەت بە بڕگەی سێیەم: ڕازی نەبوونی هاووڵاتی بەبێ هۆ، یارمەتی پێشکەش بکات لە کوژاندنەوەی ئاگرێك کە لە دارستان بەربووبێت، یان ڕەتی کردەوە یارمەتی بدات، ئەمە بەڕاستی لە پێشەوەش کە باسمان کرد، کە دەڵێت نابێت بە زۆر بسەپێنرێت بە سەر هاووڵاتی دا، بەڵام ئایا لە حاڵەتێکدا ئەگەر کارمەندی ئاگرکوژێنەوە، یان ئەو فەرمانگە، ئەو کارمەندانەی کە مولزەمن بە پاراستنی دارستان و ئاگر کوژاندنەوە ئەوان کەمتەرخەمیان کرد؟ لێرەدا هیچ سزایەك بۆ ئەو کەسانە دانەنراوە کە کەمتەرخەمی دەکەن و، لە ماددەکانی دوایش هیچ سزایەك بۆ ئەوانە دانەنراوە، پێموایە لێرەدا شوێنی خۆیەتی، کە کارمەندانی ئاگرکوژێنەوە یان ئەوانەی کە موکەلەفن بە پاراستنی دارستان، ئەگەر کەمتەرخەمیان کرد، ئەوان سزایان بۆ دابنرێت، لە بڕگەی چوارەم و پێنجەم کە باسی ئەو بەرهەمانە دەکا، کەرەستەی دارستان، لەڕاستیدا من لێرە پێموایە ئەو سزایە لێرە نابێت بەو شێوەیە بێت، لە سێ مانگ بەند کردن و هەروەها 500 هەزار دینار، چونکە ئەگەر ئەو بەرهەمە دارستانە، جارێ بەڕاستی ئایا گەڵاو پووش و پەڵاش و ئەوانەی کە زیان بە دارستان ناگەیەنن، ئەگەر گواستراونەوە کە کاك قادر ئاماژەی پێدا، ئایا لەو حاڵەتە دا دەبێت ئەو سزایە هەر بسەپێنن بەسەری دا؟، یان دەبێت لێرە جیا بکرێتەوە، ئەو بەرهەمانە چین، کە لە دارستان دەیکرێت یان وەری دەگرێت؟ ئەو کەرەستانەی کە لای بگیرێت بەبێ وەرگرتنی ڕەزامەندی گواستنەوە، من پێموایە لێرە بە غەرامەیەك کە بەقەدەر دوو بەرامبەری ئەو بەرهەمە، یان ئەو کەرەستەی دارستانە بێت، کە لای دەگیرێت سزا بدرێت، جگە لە بەندکردنەکە، یەعنی لێرە غەرامەکە دوو بەرامبەری ئەوە بکرێتەوە، کە ئەو کەرەستانەی لا دەگیرێت، ئەگەر کەرەستەکانی بردوو، کەرەستەکان 500 هەزار دینار غەرامە کرا، ئایا ئەو غەرامەیە بەرامبەر بەو کەرەستەو بەو بەرهەمەیە کە ئەو بردوویەتی؟ یان دەبێت غەرامەیەکی لێ بسەنرێت، دوو بەرامبەری ئەو کەرەستە یان ئەو بەرهەمە بێت کە بردوویەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، لیژنەی تەندروستی و کشتوکاڵ فەرموو:

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن من هەندێك ڕوونکردنەوەم هەیە، ئەو پاشەڕۆیەی کە لە سەیران و لە گەشتەکان، ئەوانە ڕۆژانە پاك دەکرێتەوە هەمووی دەیبینین، یەعنی ئەمە کە باس دەکرێت یەکێك مەعمەلی بلۆکی هەیە، یان مەعمەلی بەردی هەیە، یان مەعمەلی ئاسنی هەیە بچێت بە گەلابە فرێی بدات، ئەوانە موخالەفەیە، ئەگینا

ئەوانەی کە دەچن بۆ سەیران رۆژانە، سەدان کرێکار دەگیرێت بە کرێ و پارەی دەدرێتێ بۆئەوەی کۆبکاتەوە، بۆ کێشەیە هیچ دروست ناکات بۆ ئەو مەسەلەیە، مەسەلەی ئەو کەسەی کە هاوکاری ناکات، تەبیعی ئەوە شەرحە وە قانونن برایان باسیان کرد، یەعنی مەعقول نیە من لەپاڵ غاباتێك دام، دەسووتێ چەند مۆزەفێك یان چەند پۆلیسێك لەوێ ئیش دەکەن، پێم بڵێن کاکە تەنەکەیەك ئاوم بدێ نەمداتێ، یەعنی ئەوە ئەو کەسە ڕاستە بۆی هەیە، بەڵام خۆ کە داوای موکافەئە دەکەین بۆ ئەو کەسەی کە یارمەتی دەدات، دەبێت لێپرسینەوەیەك هەبێت بۆ ئەو کەسەی بەقەست یان بڵێت نەخێر یارمەتیت نادەم، ئەوە من بۆ یاسا دەیهێڵمەوە، مەسەلەی بەڕاستی ئەوەی کە مەسەلەن یەکێك گوێزی پێ بێت، یان فلانی پێ بێت یان بگیرێت، ئەوە پێدا دەچینەوە بە تەنسیق لەگەڵ بەڕێز وەزارەت و، ئەوەش دەخەینە ئەو ماددانەوە مەسەلەی حەیوانی کێوی و باڵندەی کێوی و ئەوانەش پێویستە بەڕاستی، مەسەلەن دەلەك نەماوە لە کوردستان دا، لەبەرئەوەی پێستەکەی پارە دەکات، ئەوانە کەرتێیەشکە پێی دادەچینەوە و ئیزافەی دەکەین، شتێکی تر باسکرا مەسەلەی ئصوڵ و هەندێك شت کە عقوبەی هەیە، ئەوەش هەر بەڕاستی تەعمیمێکی تێدا دەبێت، نەختێك وردەکاری تێدا بکرێت پێدا بچێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی تێبینیتان هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نەخێر هیچ تێبینیمان نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی ژینگە تێبینیتان هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (29)

اولاً: يعاقب بالحبس مدة لا تقل عن سنة وبغرامة لا تقل عن خمسة ملايين دينار، كل من:

1- اضرم النار بقصد احداث حريق في الغابات والاراضي الغاباتية والمحميات والمناطق الوقائية و المراعي.

2- تكون العقوبة سجناً وتضاعف الغرامة المنصوص عليها في الفقرة (1) من البند (اولاً) من هذه المادة اذا كان القصد من احداث الحريق الاضرار بالاقتصاد الوطني.

ثانياً: يعاقب بالحبس مدة لا تقل عن سنة وبغرامة لاتقل عن مليوني دينار ولا تزيد على عشرة ملايين دينار كل من خالف احكام المادة (19) من هذا القانون مع مصادرة ما يضبط معه.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو بە كوردیەكەی.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (29)

یەكەم: سزا دەدرێت بە بەندكردن بەلای كەمەوە بۆماوەی (1) ساڵ و، غەرامەیەك كە لە پێنج ملیۆن دینار كەمتر نەبێت، بۆ هەر كەسێك كە:

1- ئاگركەوتنەوەی بە ئەنقەست لە دارستان و زەوییەكانی دارستان و پارێزراون لە ناوچەكانی خۆپاراستن و، لەوەرگەكان بكاتەوە.

2- سزاكە دەكرێتە زیندانی و غەرامەكە دوو هێند دەبێت كە لە بڕگەی یەكی بەندی یەكەمی ئەم ماددەیە دا هاتووە، ئەگەر ئەو كەسە مەبەستی لەم ئاگركردنەوەیە زیان گەیاندن بێت بە ئابووری نیشتمان.

دووەم: سزا دەدرێت بە بەندكردن بە ماوەیەك كەمتر نەبێت لە ساڵێك و غەرامەیەك لە (2) ملیۆن دینار كەمتر نەبێت و لە (10) ملیۆن دینار زیاتر نەبێت هەركەسێك سەرپێچی بكات لە حكومەكانی ماددەی (19)ی ئەم یاسایە لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی هەرشتێك كە لای بێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی كشتوكاڵ فەرموو.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەكە وەك خۆی دەكەین.

بەڕێز د.ارسلان بايز اسماعيل/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئێمە هەمان تێبینیمان هەیە سەبارەت بە ماددەكانی كە باس لە سزاكان دەكەن، كە پێویستی بە داڕشتنەوە هەیە، جۆری سزاكە بەپێی جۆری تاوانەكە دابڕێژرێتەوە، لەبەر ئەوەی هەندێك ماددە دووبارەی تێدایە،

بۆنموونە سووتاندن ئەوە زیاتر لە یەك مادده سزای لە بۆ داندرایە، پێویستە ئەوانە هەمووی دووبارە پێداچوونەوەی لە بۆ بکرێت و دابڕێژرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە، فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە لەسەر ماددەکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری پێشنیارەکەی لیژنەی قانونی دەکەین.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ تەنها یەك کەس، کاك صباح فەرموو.

بەڕێز صباح بیت الله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (29) ئەوەلەن فەقەرەی یەك کە دەڵێت (اضرم النار بقصد احداث حريق في الغابات)، کە غەرامەی بۆ داناوە (و بغرامة لا تقل عن خمسة ملايين دينار) من پێشنیار دەکەم کە لە 10 ملیۆن دینار کەمتر نەبێت، چونکە بە قەسدەکە نووسیوە (اضرم النار بقصد)، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (30): كل من رعي حيواناً او اطلقه في غابات الاقليم، خلافاً لاحكام هذا القانون يعاقب بالحبس مدة لا تزيد على شهر و بغرامة لا تزيد عن خمسة الاف دينار عن كل راس من الغنم او البقرة و عشرة الاف دينار عن كل راس من الماعز و الخيل و البغال و الحمير و غيرها.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (30): هەرکەسێك ئاژەڵێ بلەوەڕێنێت یان بەڕەلا بکات لە دارستانەکانی هەرێم بەسەرپێچی بڕگەکانی ئەم یاسایە سزا دەدرێت بە بەندکردن کە زیاتر نەبێت لە مانگێك یان بە غەرامەیەك لە 5 هەزار دینار زیاتر نەبێت بەرامبەر هەر سەر مەڕێك یان مانگایەك و 10 هەزار دیناریش بەرامبەر هەر سەر بزن و ئەسپ و ئێستر و گوێ درێژ و هی دیکە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هیچ تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر؟ کێ تێبینی هەیە؟ ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە (کاك قادر احمد- کاك فاضل- مامۆستا فرمان- کاك عبدالرحمن- کاك پێشەوا) فەرموو کاك قادر.

بەڕێز قادر احمد سمایل:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر لە وەزارەتی زراعە یان هەر وەزارەتێکی تر، کە مەعلوماتی لابێت ئامارێك وەربگرین، بە دڵنیاییەوە کوردستان لە مەڕو بزن و حەیواناتی تر، لە نیو ملیۆن بەرەو سەرەوە زیاتر دەکرێت هەبێت لە کوردستان دا، من نازانم ئەو ئاژەڵانە لە کوێ دەلەوەڕێنن؟ کابرای ئاژەڵدار لە کوێ هەڵسوکەوت بکات؟ لەکاتێکدا مەڕە، بزنە هەر شتێکی ترە، لە هیچ یەکێك لەو دارستانانە بۆی نیە بیلەوەڕێنێت، چۆن ئیدامە بە ژیانی

حەیوان و بەرهەمی حەیوانداری دەدەین لە کوردستاندا؟ بۆیە پێموایە ئەو یاسایە لە واقیعی ژیانی کوردەواری ئێمە دا ناگونجێت، هەر پێشنیار دەکەم لابىرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك فاضل فەرموو.

بەڕێز فاضل محمد قادر(بەشارەتی):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە حەقیقەت من پێشنیار دەکەم ماددەی (30) هەر نەمێنێت لەم یاسایە، چونکە باس لە سزادانی ئەو کەسانە دەکات کە ئاژەڵ لەناو دارستانەکان بلەوەڕێنن، لەڕاستیدا دارستان ئەگەر بەپێی ڕێنمایی هەبێت، من ناڵێم نەبێت، ڕێنمایی هەبێت، بەس لە حەقیقەت دا دارستان شوێنی لەوەڕاندنی ئاژەڵە، بەتایبەتی گوندەکان (لادێیەکان) کە لە شوێنە شاخاوییەکانن، ئەگەر ئاژەڵ و مالیاتی نەچێتە ناو دارستان و لەوەڕگاکان، ئەی لەکوێ بلەوەڕێت؟ کە کاك قادر ئیشارەتێکی کورتی پێدا، بۆیە بەڕاستی ئەو ماددەیە من بە دژی بەرژەوەندی یان بە خیلافی خواستی خەڵکی دەزانم لە گوندەکان بەتایبەتی، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەم ماددەیە لەم یاسایە دا نەمێنێت، چونکە بە حەقیقەت ئەوە ڕێگریەك لە لەوەڕاندنی ئاژەڵ و مالیاتی مالی دەکات، بەتایبەتی بۆ گوندەکان، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

مامۆستا فرمان فەرموو.

بەڕێز فرمان عزالدین محمود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە لەم یاسایەدا وەزارەت یاخود پرۆژە یاسایەکە بەگشتی، تەنها پارێزگاری لە بەرژەوەندی گشتی دەکات، ئەو بەرژەوەندی گشتیش بە مانای وەزارەتی تاوانەکان و دارستانەکان، بەڵام ئێمە ئەوەمان لەبیر نەچێت، ئێستا لە کوردستان دیارە ڕاوکردنی گیانلەبەرە کێویەکان قەدەغەیە، بەتایبەتی لە هەندێك ناوچە، بۆ نموونە دەهێنم لە جەلسەی ڕابردووش باسم کرد، لە ناوچەی مێرگەسۆر، بەڕاستی گیانلەبەری کێوی بەڕادەیەك زیاد بووە، کە گوندنشینەکان ناتوانن باغەکانی میوەجاتی خۆیان بەرهەم بهێنن، لەبەرئەوەی زۆر بە ڕێك و پێکی دەچێتە ناو ئەو باغانە، هەموو میوەجاتەکە زۆربەی زۆری میوەکانیان لە کۆلکەوە دەرهێنایینە، لە ڕەگەوە دەریان هێناوە، باشە کێ پارێزگاری لە بەرژەوەندی ئەوانە دەکات؟ ئەی نابێت پارێزگاری لە بەرژەوەندی گوندنیشەکانیش بکرێت، کە ڕەزو باغەکان بەشێوەیەك لەبەر زۆر بوونی گیانلەبەرە کێویەکان بەرنەدرێن، بەڕاستی پرسیارەکە لێرە لە وەزارەتی کشتوکاڵە، یان جێگایەکی پارێزراو بۆ ئەو گیانلەبەرە کێویانە دابین بکات، کە دەست درێژی نەکەنە سەر باغ و باغات و میوەجاتی گوندەکان،

یاخود ئەگەر بەو شێوەیە بێت وردە وردە دانیشتوانی گوندەکان بەڕاستی کەم دەبنەوە، لەبەرئەوەی دانیشتوانی گوند چ بەرهەمێکی هەیە؟ چ بەرژەوەندیەکی هەیە؟ تەنها ئەوەی کە پەیوەندە بە میوەجاتەوە هەیە، ئەگەر بەوشێوەیە بڕواتن، بەڕاستی ئەو پرسیارەش لە جەنابی وەزیر دەکرێ، تا چ هەنگاوێکیان نایە؟ بۆئەوەی بەربەری ئەو گیانلەبەرە کێویان بگرن، بۆئەوەی باغ و باغاتی میوەجاتی کوردستان پارێزراو بێت و، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕاستی من ئەگەر بڵێم پێشەکی سەیری چەند ماددەیەك لەو پڕۆژەیە بکەم، من نازانم مەقسەدی موشەریعەکە چیە؟ لە داڕشتنی ئەو پڕۆژەیە، بەڕاستی یەعنی مەقسەدەکەی تێناگەم، یەعنی دوو بڕگەیە و دوو ماددە کە سەیر دەکەم هەر دژی بەرژەوەندی خەڵکی کوردستانە، هەر بە دژی ژیانەوەی لە ناو کوردستانە، یەعنی زۆر بڕگە و ماددەی وا هاتووە، من پێشەکی پشتگیری قسەکانی کاك فاضل دەکەم، هەر ئەو ماددەیە هەڵگرێت لەناو، هەرنەمێنێت، هەر ڕەت بکرێت، چونکە لەبەر چی؟ لەبەر ئەوە ئەگەر ئەو ماددەیە بمێنێت مانای وایە کە گوند نەمێنێت، کە گوند نشین نەمێنێت لە کوردستان، ئەی بە ئاژەڵ دەژی؟ ئەی بە کەر دەژی؟، ئەی بە ئێستر دەژی؟، ئەی ئەسپ دەژی؟، ئەی بەچی بژین؟ کە ئەسپ و ئێستر و گا نەما، مەڕ نەما، لە کوێ بیلەوەڕێنن؟ یەعنی لە ئاسمان، لەکوێ؟ ئەی هەر لەسەر ئەم ئەرزەیە، ئەگەر باسی دارستانە با حکومەت هەستێت بە سیاج کردنی دارستانەکە، سیما دابڕێژرێت لە دەوری ئەو دارستانەی کە حکومەت زەرعی دەکات یان دەچێنێت، نەك دارستانێك کە خۆی لە خۆیەوە هەیە و هی خەڵکە و هی ئەم میللەتەیە، بە هەزارەها ساڵە ئەو خەڵکە لەسەری ژیاوە، بە مەڕو ماڵات خۆی بەخێو کردیە، خۆی ژیاندیە گەیاندیتیە ئەو ئاستە، ئەگەر ئەم شاخە نەبووایە، ئەم چیایە، ئەم دارە نەبووایە، ئەو میللەتە هەر نەدەما، یەعنی هەر دەفەوتا، بەڵام ئەو دارە و ئەو دارستانەیە پاراستیە هەتا ئێستاکە، ئێستاش لێیان مەحروم بکەین، لێی ببڕینەوە بۆ کوێ بڕوات؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا توفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە منیش هاوڕام لەگەڵ ئەوەی کە ئەم ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە، چونکە بەو پێیەی ئێمە لە ڕابردوودا یاسایەکی لەو جۆرەمان نەبووە، لەگەڵ ئەوەی کە نەشمان بووە، حاڵی کەرتی ئاژەڵداری وردە وردە بەرەو

خراپ بوون دەڕوات، هەروەها تا ڕادەیەکیش ئەم ماددەیە پێچەوانەیە لەگەڵ ئەوەی کە زیاتر ئێمە هەنگاو بنێین بۆ ئاوەدان کردنەوەی گوندەکان و، برەو دان بە کەرتی ئاژەڵداری و، ئەگەر پێشنیارەکەش سەری نەگرت بۆ ئیلغا کردنەوەی ماددەکە، من داوا دەکەم ئەم ماددەیەش ئالۆزیەکی تێدایە، چونکە جیاوازی نەکردووە لەنێوان کەسێك کە شوانە و، بە عەمدی ئاژەڵەکەی دەبات بۆ ناو دارستانێك، بۆئەوەی بلەوەڕێ لەگەڵ کەسێك کە ئاژەڵەکەی بەڕەلا کردووە، بەبێ ئەوەی کە نیەتێکی هەبێت، ئێمە ئێستا دەزانین لە کوردستان لە بارو دۆخێك داین، ڕەنگە بەهۆی ئەوەی کە بارودۆخی خەڵك بەرەوە باشی دەڕوات، ئێستا شوان و گاوان دەست ناکەوێت لە گوندەکان، بۆیە زۆربەی ئاژەڵەکان بەڕەڵان، بۆیە من پێشنیار دەکەم ئەگەر دەنگی نەهێنا ئیلغا بکرێتەوە، جیاوازیەك بکرێت لەنێوان ئەوەی کە کەسێك بە عەمدی ئاژەڵەکان دەلەوەڕێنێ، یان کەسێك کە بە عەمدی نیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سوپاس، هەروەکو تەوزیعێك ئەمە عیلاقەی بە ماددەی (23) هەیە، لەوەو پێش باسمان کرد، کە دەڵێت (تحدد مدة الرعي في الغابات حسب المواسم والمناطق المختلفة بالتنسيق مع الادارة المحلية) ئەمە عیلاقەی بە ئەوەوە هەیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

تێبینیان نیە، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (31):

اولاً: كل من انتج شتلات الغابات لاغراض تجارية دون ترخيص يعاقب بغرامة قدرها مائتان وخمسون ديناراً للشتلة الواحدة مع مصادرة الشتلات وغلق المحل.

ثانياً: كل من ادخل شتلات غير مستوفية للضوابط الفنية وتدابير الصحة او اتجر بها او عرضها للبيع يعاقب بغرامة قدرها الف دينار للشتلة الواحدة وتصادر الشتلات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31)

یەکەم: هەرکەسێك نەمامی دارستان بۆ مەبەستی بازرگانی بەرهەم بهێنێت بەبێ مۆڵەت سزا دەدرێت بە غەرامەی 250 دینار بەرامبەر هەر نەمامێك لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی نەمامەکان و داخستنی شوێنەکان.

دووەم: هەر کەسێك نەمامی دوور لە مەرجی تەکنیکی و ڕێ و شوێنی دروستی بهێنێتە ناوەوە یان بازرگانی پێوە بکات یان نمایشی بکات بۆ فرۆشتن سزادەدرێت بە غەرامەی 1000 دینار بۆ هەر نەمامێك و نەمامەکانیش دەستیان بەسەر دادەگیرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکین و تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پشتگیری ماددەکە دەکەین، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێشنیاری زیادکردنی بڕگەیەك دەکەین، لەژێر بڕگەی دووەم یان بە بڕگەیەکی جیاواز، کە بەم شێوەیە بێت (ڕووەکەکانی ماددەی هۆشبەر بەپێی یاسای نەهێشتنی مادده هۆشبەرەکان مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت)، بە عەرەبی (نباتات مخدرة تسری علیها قانون مکافحة المواد المخدرة).

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە؟ تەنها یەك کەس، فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رووف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تێبینیم تەنها لەسەر یەك شت هەیە، لە سیاغەی قانونی دەبێت بکرێتە (لاغراض تجارية شتلات خارج الاقليم او داخل)، چونکە وەختی خۆی بەخۆت دەزانی بەهیوایەت، مەسەلەن شەتلی گوڵی قونسل، کچە قونسولێك لە بەغدایە هینای هاتە سلێمانی، شوکری خان لە بەغدایە هینایە سلێمانی، ئێستا بەناوی ئەوە، (لاغراض تجارية شتلات خارج الاقليم او داخل)، شتێکی زۆر بەمانایە، ئێستا لە جەزیرەی هاوای هەندێك گوڵ هەیە لێناگەڕێن لە مەتار نیهائیەن بێتە دەرێ، چونکە بۆ ئەغرازی تیجارەت و، بۆ ئەغرازی پەرەپێدانی خۆیانە، کە لە مەنتیقەکە بمێنێتەوە، ئینجا سیاغەی فەقەرەکەی (خارج الاقليم او داخلها او خارج العراق) زۆر موهیمە ئەوە زیاد بکرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (32)

اولاً: اذا نجم عن احدى الجرائم المنصوص عليها في المواد السابقة من هذا القانون حرق او اتلاف شجرة اواكثر يعاقب الجاني فضلاً عن العقوبات السابقة بغرامة تتراوح بين 25 الف ومليون دينار عن كل شجرة تبعاً لنوعها وعمرها.

ثانياً: اذا نجم عن احدى الجرائم المنصوص عليها في المواد السابقة من هذا القانون حرق او اتلاف المراعي يعاقب الجاني، فضلاً عن العقوبات السابقة بغرامة تتراوح بين 25 الف و 100 الف دينار عن كل دونم تبعاً لنوع المرعى واهميته.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (32)

یەکەم: ئەگەر لە ئەنجامی تاوانێکی بە دەق هاتوو لە ماددەکانی پێشووی ئەم یاسایە و، درەختێك بسووتێنرێت یان بفەوتێنرێت ئەوە کەتنکەر سزا دەدرێت و، وێرای سزاکانی پێشوو بە غەرامەیەك لە نێوان 25 هەزار دینار تا 1 ملیۆنێك دینار بەرامبەر هەر درەختێك بەپێی جۆرەکەی و تەمەنەکەی.

دووەم: ئەگەر لە ئەنجامی تاوانێکی بە دەق هاتوو لە ماددەکانی پێشووی ئەم یاسایە و، لەوەرگاکان بسووتان یان تێکچوون کەتنکەر سزا دەدرێت و، لەپاڵ سزاکانی پێشوو بە غەرامەیەك لە نێوان 25 هەزار دینار تا 100 هەزار دینار بەرامبەر هەر دۆنمێك بەپێی جۆری لەوەرگا و گرینگیەکەی.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان لەسەر ماددەکە نیە، تەنها ئەوەیە یەکخستن و پێداچوونەوەی هەموو سزاکانی لەناو یاسایەکەدا هاتووە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، کێ تێبینی هەیە؟ کەس قسەی نیە؟، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (33): یعامل واضع الید علی اي جزء من مساحة ارض غابات الاقلیم معاملة الغاصب حسب القوانین المرعیة.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (33): دەست بەسەر داگرتن بەسەر هەربەشێکی ڕووبەری زەوی دارستانەکانی هەرێمی کوردستان، مامەڵەی داگیرکەری لەگەڵ دادەکرێت بەپێی یاسای پیادەکراو.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی فەرموو.

بەڕێز د. ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە پێشنیاز دەکەین بەو شێوەیە دابڕێژرێتەوە (مەعامەلەی زەویکەر بۆ زەوی دارستانی میری ملکەچ بۆ یاسای کارپێکراوەکان).

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تێبینیمان نیە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر، کێ تێبینی هەیە؟ فەرموو شەونم خان.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا ئەم بڕگەیە دوا بڕگەیە، ئیتر ئیلتیزامات دەست پێ دەکات، دوای ئەوە لەسەر حکومەت و وەزیرە جێبەجێی ئەم قانونە بکات، بەڵام لەم قانونە دا ئەوەی دەست نیشان کرا، بەس ختوتی عامی مەوزوعەکان بوو، بەڕاستی هەندێك بڕگە هەیە، پێویستە بکرێت وەکو فەرز باس بکرێت، بکرێت بە قانون هەرچەندە سولبی ئیشەکانی، لەناو ئیشەکانی وەزارەتی زراعە خۆیەتی، بەڵام پێم باشە من ئەگەر بکرێت لە دوای ئەو بڕگەیە ئیشارەتی پێ بدرێت، بکرێت بە بڕگەیەکی تر، یەکێك لەو بابەتانە ئەو غاباتانەی کە ئەمرن لە

کوردستان دا، زۆربەی ئەو غاباتانەی کە دەمرن لە کوردستان دا، لەبەرئەوەیە لە تەمەنێکی زوو دا دەمرن، لەبەرئەوەیە خدماتی زراعی باشی بۆ تەقدیم ناکرێت، وەکو کێلان، ئەسمیدەی کیمیاوی، هەروەها ڕێی تەکمیلی، چونکە زۆر لە غاباتەکان هەر کاتێك ئاو کەم بێت، هەر ساڵێك کە ئاو کەم بێت، پێویستە ئاو بدرێن ئەو غاباتانە، ئەوەش لە ئیشەکانی وەزارەتی زراعەیە، دەبێت لێرەدا بەڕەئی من ئەو بڕگەیە ئیزافە بکرێت، هەروەها بلاوبوونەوەی نەخۆشی، چونکە ئێستا زۆربەی غاباتەکانی کوردستان لە شارەکان دا تووشی نەخۆشی بووە، چونکە ژمارەیەکی زۆر لەو غاباتانەی هەتا کە لەناو شارەکاندا هەیە، چەند ساڵێك لەمەو پێشیش ئەو غاباتانە دروست بووە، تووشی نەخۆشی بووە و خەریکە بەرەو کۆتایی هاتن دەچێت و، نیسبەی سەوزی لە شارەکان و لە دەشت و دەر کەم دەبێتەوە، جگە لەوە بڕگەیەکی تر، پێم باشە ئیزافەی بکرێت کە زۆر تەشدیدی لەسەر نەکرا، ئیعادە کردنی تەشدید، یەعنی کە جێگایەك دەبڕێ، وەکو بڕگەیەکی قانونی لەم یاسایە ئیلزام بێت، کە دەبێت ئەو جێگایە جارێکی تر درەختی تیا بڕوێنرێتەوە، ئیستیفادە لە تەکنەلۆجیا و تەکنیکی تازە بکرێت، هەروەها ئەو خیبراتە عالەمیانەی کە لە دەرەوە هەیە بهێنرێتە ناوەو، بۆئەوەی پارێزگاری لەو غاباتانە بکرێت، کە سووتێنراوە جارێکی تر بە ڕێگایەکی تازە دروست بکرێت، بڕگەیەکی تر کە پێم باشە ئەویش ئیزافە بکرێت، ختوتی مەتەڕیە، یەعنی لێرە دا ئەو غاباتانەی کە هەیە ختوتی مەتەری هەرچەند لە پێشەوە وەکو قسە باسکرا، بەلام نەکراوە لەو بڕگەیە، بۆنموونە لە مەنتیقەیەك دا غاباتێك هەیە، لە کوردستاندا ئەگەر سەیری مەنتیقەکانی کوردستان بکەین پێشتر مەسەلەن داری سنوبەر هەبووە لە کوردستان، داری سنوبەر ئێستا وای لێهاتووە هەمووی خەریکە وشك دەبێت، لەبەر ئەوەی نیسبەی ئاو دابەزیووە، ئاوی ژێر زەوی دابەزیوە، لەبەر ئەوە دار سنوبەرەکان بەرەو وشك بوون دەچن، لەبەر ئەوە پێویستە وەزارەتی زراعە بە زووترین کات بیر لەوە بکاتەوە چ درەختێك بۆ ئەو بیئەیە بەکار دێت و بێت بیری بکاتەوە، تاکو ئەو غاباتانەی کە وشك دەبن درەختی تر لە جێگای بڕوێت، هەروەها لەم قانونەدا ئیشارەت بەوە نەدراوە کە وەزارەتی زراعە پێویستە تەنسیقی تەواوی هەبێت لەگەڵ ڕێکخراوە عالەمیەکاندا، بۆ ئەوەی ئیستیفادە لە خیبرەکان بکات، وەکو ڕێکخراوی فاو و (ASC)، (CIFR) کە ئەمانە ڕێکخراوی عالەمین و هەر ئامادەشن خزمەت و هاوکاری بکەن بە هەر هاوولاتیەك بیەوێت دارستانەکانی باش بکات، ئێمە دەتوانین لەم لایەنەوە سوودێکی باش وەربگرین.

بڕگەیەکی تر، ئەم هەموو ئیلتیزاماتەی لەم قانونە دروست کراوە، ئێمە قسەمان لەسەر کرد ئیشارەت نەدراوە بە مەصدەری مالی، پارە، کە چۆن دابین دەکرێت بۆ ئەم شتە؟ ڕاستە وەزارەتی زراعە ساڵانە لەم پەرلەمانە بڕێك بودجە لە حکومەتەوە دێتەوە پەرلەمان و موصادەقەی بۆ دەکرێت، بەلام ئایا ئەو پارەیەی بۆ وەزارەتی زراعە دانراوە ئەوەندە بەشی ئەوە دەکات کە خزمەتی ئەم غاباتانە بکەن؟ لەبەر ئەوە پێم باشە بە بڕگەیەکی تایبەت بە بڕێك پارەی تایبەت بۆ غابات و حەیواناتی بەڕی لێرەدا تەشخیص بکرێت و ئیشی لەسەر بکرێت ساڵانە لە پەرلەماندا موافەقەی لەسەر بکرێت، جگە لەو میزانیەی کە بۆ وەزارەتی زراعە دادەنرێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

دیارە ماددەكانی (34 و 35 و 36) پرۆتۆكۆلین، بۆیە دەچینە سەر ئەسبابی موجیبە، فەرموون لیژنەی یاسایی، كاك عەونی فەرموو.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیارەكەی جەنابت پێچەوانەی یاسایە، نابێت، دەبێت هەر ماددە بە ماددە موناقەشەی لەسەر بكرێت و گفتوگۆی لەسەر بكرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، ماددەی (34) بخوێننەوە فەرموون.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (34): على الوزير اصدار التعليمات اللازمة لتنفيذ هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەشی تكایە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەروازەی شەشەم

حوكمەكانی كۆتایی

ماددەی (34):

لەسەر وەزیرە رێنمایی پێویست بۆ جێ بەجێ كردنی ئەم یاسایە دەربكات.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ كەس تێبینی نییە، فەرموون بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (35):

يوقف العمل بقانون الغابات العراقي رقم (75) لسنة 1955.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەشی تكایە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (35): كار كردن بە یاسای دارستان ژمارە (75)ی ساڵی 1955 رادەگیرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ فەرموو كاك عەونی.

بەڕێز عونی كمال سعید بەزاز:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری لە راو بۆچوونی لیژنەی یاسایی دەكەم سەبارەت بە ئیلغا كردنی ئەم ماددەیە، چونكە ئەگەر تێبینی ئەوە بكەین ئەو ماددەیە باسی قانونی ژمارە (75)ی ساڵی 1955ی عێراقی دەكات، پەرلەمانی كوردستان چەند رۆژە گفتوگۆ لەسەر یاسایەكی تایبەت بە دارستان لە هەرێمی كوردستان دەكات، واتا ئەگەر ئەو ماددەیە بمێنێتەوە بنەمای یاساكە بەشێوەیەكی تر دەگۆڕدرێت دەبێت بەپێی دەستووری عێراقی، بەپێی ماددەی 121ی دەستووری هەمیشەیی عێراق موناقەشەكە بەشێوەیەكی تر بێت، كەوا یاسای پاراستنی ژمارە (75)ی ساڵی 1955 گفتوگۆی لەسەر دەكرێت بە هەموار كردنی جێ بەجێ كردنی یاساكە، یان چەند ماددەیەك لە یاساكە، بۆیە پێشنیار دەكەم ئەو ماددەیە وەكو لیژنەی یاسایی كە داوایان كردووە هەڵبوەشێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك دڵشاد فەرموو.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

منیش هەمان رەئیم هەیە، دەكرێت بەشێوەیەكی تر دابڕێژرێتەوە كە كار بە هیچ یاسایەكی تر نەكرێت پێچەوانەی ئەم یاسایە بێت، لەجیاتی ئەم یاسایە، چونكە بەڕاستی ئەوە لە عێراقیش ئەو ماددەیە یاساییە هەڵوەشاوەتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لیژنەی یاسایی پێشنیاری ئەوەی كردووە ئەو پێشنیارەی كاك عەونی ئێستا باسی كرد ئەوە پێشنیاری لیژنەی یاساییە، بەس ئەگەر دەرفەتم بدەیتێ من رەئیەكی ترم هەیە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

ئیجازەی دەدەنێ لە جێگای خۆی قسە بكات، یان بچێتە خوارەوە؟ فەرموو لە شوێنی خۆت قسە بكە.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، راستە ئەو یاسایەی کە لە پرۆژەکە هاتووەو ئاماژەی پێ کراوە بە یاسای ژمارە (30)ی ساڵی 2009 رەت کراوەتەوە لە عێراق، بەڵام یاسای ژمارە (30)ی ساڵی 2009 لە کوردستان کاری پێ نەکراوە، لەبەر ئەوەی پەرلەمانی کوردستان سوڵتەی ئینفازی نەداوەتێ، یەعنی بە دەقێکی یاسا هەڵوەشاتەوەو ئیلغا کراوەتەوە، کە ئەو یاسایە لە کوردستان کاری پێ ناکرێت، لەبەر ئەوەی ئینفازمان نەکردووە لە پەرلەمانی کوردستان، تا ئێستا یاسای ساڵی 1955 کاری پێ دەکرێت لە هەرێمی کوردستان، بۆیە من پێشنیار دەکەم کەوا ئەو ماددەیە هەڵوەشانەوەی یاساکەو ئیلغا کردنەکەی وەکو دەقێک لەناو یاساکەدا هەبێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (36):

ينفذ هذا القانون اعتباراً من تاريخ نشره في الجريدة الرسمية.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەشی تکایە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (36):

ئەم یاسایە لە رۆژی بڵاو کردنەوەی لە رۆژنامەی فەرمی جێ بەجێ دەکرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

کێ تێبینی هەیە لەسەر ئەو ماددەیە؟ فەرموو کاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی دەنگ لەسەر ئەو ماددەیە بدرێت، یاخود قسە لەسەر ئەوە بکرێت، من پێشنیار دەکەم ماددەیەك لە پێش ئەوە ئیزافە بکرێت وەکو ئەوەی کە لە زۆربەی یاساکان هاتووە (پێویستە لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکان)، چونکە بەشێکی ئەم یاسایە جێ بەجێ کردنی پەیوەندی بە وەزارەتی ناوخۆوە هەیە، بۆیە پێشنیار دەکەم پێش ئەم ماددەیە، ئەو ماددەی کە باسم کرد ئیزافە بکرێت، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە لە ڕاپۆرتی لیژنەی یاسایی پێشنیاری زیاد کردنی دوو ماددەمان کردووە، ماددەیەکیان بەو شێوەیە بێت کە (کار بە هیچ دەقێکی یاسایی یان بڕیارێك ناکرێت پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە بێت)، ماددەیەکی تریش (لەسەر ئەنجومەنی وەزیران و لایەنە پەیوەندیدارەکانە حوکمەکانی ئەم یاسایە جێ بەجێ بکەن)، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون بۆ ئەسبابی موجیبە.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الاسباب الموجبة

لقد اصبح واضحاً بان قانون الغابات العراقي ذي الرقم (75) لسنة 1955 الذي مضى على صدوره اكثر من نصف قرن قد اصبح لا يلائم متطلبات حماية الغابات والظروف السائدة في الوقت الحاضر، وبما ان ادارة وصيانة وحماية وتحسين الغابات وزيادة مساحتها قد اصبح في الوقت الحاضر في العالم كله وفي العراق واقليم كوردستان – العراق من ضروريات الحياة لما له تأثيرات ايجابية لا تحصى بالرغم من كون قسم من هذه التأثيرات او الواجبات الغاباتية لا يمكن قياسها او تقييمها بسهولة، فان اصدار تشريع جديد يلائم الظروف الراهنة والسياسة الغاباتية التي يجب ان تتبع قد اصبح من الامور الملحة ومن اجل ذلك فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

تکایە بە کوردیەکەشی.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هۆی دەرچوون

دارستانی سروشتی لە هەرێمی کوردستان رووبەرێکی بەرفراوانی هەیەو رێژەی 97٪ی دارستانی عێراق پێك دێنێت، بەهۆی ئەوەی رۆژانە ئەم سامانە نەتەوەییە دەکەوێتە بەر بڕینەوەو فەوتاندن بە هۆکاری جۆراو جۆر و لەبەر ئەوەی یاسا دارستانی عێراق ژمارە (75)ی ساڵی 1955 زیاتر لە نیو سەدە داڕێژراوە، بڕگەو ماددەکانی ئەم یاسایە لەگەڵ پێداویستیەکانی پاراستنی دارستان و هەلومەرجی ئێستادا ناگونجێ، لەبەر ئەوەی بەڕێوەبردن و پاراستن و نوژەن کردنەوەی دارستان و زیاد کردنی رووبەرەکەی لە جیهان بەگشتی و لە عێراق و هەرێمی کوردستان – عێراق بۆتە پێداویستیەکانی ژیان کە کاریگەری ئەرێنی هەیە

و به ئەژمار نایەت، سەرەڕای ئەوەی کە بەشێك لەو کاریگەریانە، یان ئەرکەکانی دارستان ناتوانرێ بەپێی پێویست بەڕێوە ببردرێت، یان بە ئاسانی هەڵسەنگێنرێن، بۆیە دەرکردنی یاسایەکی تازە کە بگونجێ لەگەڵ هەموو مەرجی ئێستاو سیاسەتی دارستان کە پێویستە، لەبەر ئەوە ئەم یاسایە دەرچووە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د.رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە هۆیەکانی دەرچوواندنی یاساکەمان بەشێوەیەکی تر داڕشتۆتەوە:

ئەو یاسایانەی کە لە هەرێمی کوردستاندا بەرکارن سەبارەت بە دارستانەکان لەگەڵ پێویستیەکانی پاراستنی دارستاندا ناگونجێن و بە مەبەستی ڕێکخستنی ئیداری و پاراستن و پارێزگاری و چاك کردنی دارستانەکان و زیاد کردنی ڕووبەری سەوزایی و بەرشداری کردن لە چاك کردنی ژینگەو بەدەستهێنانی شوێنی گەشتیاریی و خۆشگوزەران کە لە کاتی ئێستادا بۆتە پێویستیەکانی ژیان و بۆ خۆ گونجاندن لەگەڵ بارودۆخ و سیاسەتی دارستان کە پێویستە پەیڕەو بکرێ بۆ پاراستنی دارستانەکان وەکو سامانی نەتەوەیی و نیشتمانی پارێزگاری لەو جۆرە سروشتیە گونجاوەکانی لەگەڵ ژینگەی ئێمە دەگونجێت و مانەوەی بنچینە بۆماوەییەکان لە کوردستاندا، ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی کشتوکاڵ فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تەنیا لە عەرەبیەکەی (ذي الرقم) ببێتە (المرقمة) بەس ئەو تێبینیەمان هەیە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی تەندروستی و ژینگە فەرموو.

بەڕێز تارا عبدالرزاق محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمە تێبینیمان نییە لەسەری.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

جەنابی وەزیر.

بەڕێز د.سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش تێبینیمان نییە.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

كێ تێبینی هەیە؟ ئەم بەڕێزانە ناویان نووسراوە، (عمر عبدالعزیز، كاك دڵشاد، بێریڤان خان، تارا خان، بەیان خان، شەونم خان، كاك حەمە شارەزووری)، فەرمووو مامۆستا.

بەڕێز عمر عبدالعزیز بهاءالدین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەو ئیعتیبارەی ئەم یاسایە هەموار كردن نییە، ئەمە یاسایە، موشەڕیعی هەرێم یاسا دادەنێت بۆ غابات، من وا دەبینم پێویست ناكات ئەو دێڕەی لە ئەسبابی موجیبە باس كراوە بەو شێوەیە باسی قانونی غاباتی عێراقی بكەین، بەتایبەتی ئەگەر ماددەی (35) هاتینە سەر ئەوەی كە لای ببەین، وەكو وابزانم پێشنیاری بەڕێزتان لیژنەكە هەر لەوێوە دەست پێ بكات (وبما ان ادارة وصیانة وحمایة وتحسین........) ئیتر پێویست ناكات ئاماژە بكرێت بە یاسای عێراقی، چونكە ئێمە هەمواری یاسای عێراقیمان نەكردووە، ئێمە یاسایەكی نوێمان بۆ غابات داناوە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، كاك دڵشاد.

بەڕێز دڵشاد حسین قادر:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لە ئەسباب موجیبە، تەبعەن كوردیەكەو عەرەبیەكە جیاوازی هەیە، ئەوە یەكەم وازیحە.

دوو/ بە بڕوای من، بە تێگەیشتنی من هۆی دەرچوونەكە بێت، ئەهداف ئەم یاسایە روون بكاتەوە لە هۆی دەرچوونەكە، من پشتگیری لیژنەی یاسایی دەكەم بەو سیغەیەی كە كردوویانە ئەهدافەكانی تیا رەنگی داوەتەوە، بەڵام ئەم سیاغە دوورو درێژەو باس كردنی، مادام ئەمە لە شوێنێكدا هاتووە قانونی غاباتی عێراقی ژمارە (75)ی ساڵی 1955 باس كراوە لە ئەسباب موجیبە پێویست ناكات ئەوە باس بكرێتەوە، بۆ ئەوەی یاساكە سەربەخۆییەكی خۆی هەبێت، وەك یاسایەك لە پەرلەمانی كوردستان دەردەچێت و ئەسباب موجیبەكە هەروەك لیژنەی یاسایی رەنگدانەوەی هەموو ئامانجەكان بێت كە تیایەتی، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بێریڤان خان فەرموو.

بەڕێز بێریڤان اسماعیل سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەكەم بە زیاد كردنی وشەی ژینگە، چونكە دارستان هۆیەكی گرنگە بۆ خاوێن كردنەوەی ژینگەو تەندروستییەكی باش بۆ هاووڵاتیانی هەرێم، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆكی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، تارا خان فەرموو.

بەڕێز تارا تحسین ئەسعەدی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وا بە عەرەبی صیاغەم کردۆتەوە (لاجل حماية وتحسين وادارة وصيانة الغابات وزيادة المساحات الخضراء واثر الحفاظ عليها لما لها تأثيرات ايجابية للبيئة والواجبات الغابية من استفادة لا يمكن قياسها او تقييمها ولكونها ثروة قومية يجب الحفاظ عليها وكذلك لاجل اصدار تشريع جديد ملائم للظروف الراهنة وللسياسة الغاباتية التي تتلائم مع اقليم كوردستان وبسبب عدم ملائمة قانون الغابات المرقم (75) لسنة 1955 مع متطلبات حماية الغابات والظروف الحاضرة لذا شرع هذا القانون)، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، بەیان خان فەرموو.

بەڕێز بەیان احمد کۆچەری:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەبعەن من پشتگیری لە لیژنەی یاسایی دەکەم، صیاغەکەیان جوانە، بەلاًم دەبێت ئاماژە بەوە بکات (مكافحة التصحر) ئیزافەی بۆ بکات، چونکە ئەوە قەیرانێکە دەبێت لەناو یاساکەدا هەبێت، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، شەونم خان فەرموو.

بەڕێز شەونم محمد غریب:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەڕاستیدا منیش ڕەئیم وەك هاوڕێکانمە، پێویست ناکات ئێمە باسی قانونی ژمارە (75)ی ساڵی 1955 بکەین، (الذي صدر اكثر من نصف قرن لا يلائم متطلبات حماية الغابات)، پێم باشە لێرە دەست پێ بکرێت (بما ان ادارة الغابات وصيانتها وحماية وتحسين الغابات) لێرە ئیزافەی (وحماية برية) بۆ ئەو فەقەرەیە بکرێت (وزيادة مساحتها قد اصبح في الوقت الحاضر في العالم وفي كوردستان)، ئەو عێراقەش لەویٚ زیادەیە (من ضروريات الحياة لما له تأثيرات ايجابية في النواحي الاجتماعية والاقتصادية والبيئية بالرغم من كون قسم من هذه التأثيرات والواجبات الغاباتية لايمكن قياسها او تقييمها بسهولة، فان اصدار تشريع جديد بالاستفادة من التشريعات العالمية والدولية)ی بۆ ئیزافە بکرێت، (يلائم الظروف الراهنة، الظروف الحالية) دەتوانین بڵێین لەویٚ، پاشان دەتوانین تەواوی بکرێت و، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز اسماعیل/ سەرۆکی پەرلەمان:

زۆر سوپاس، کاك حەمە شارەزووری فەرموو.

بەڕێز محمد احمد علی(شارەزووری):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەرێمی کوردستان - عێراق
پەرلەمانی
کوردستان - عێراق

پرۆتۆکۆلەکان

83

سالَی/ 2012 – بەرگی هەشتاو سێ

چاپی یەکەم/ سالَی 2013

پێڕیست

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (8) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/9/26 ل 5

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (9) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوارشەممە 2012/10/3 ل 67

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (10) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/10/8 ل 153

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (11) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – چوار شەممە 2012/10/10 ل 257

پرۆتۆکۆلی دانیشتنی ژمارە (12) خولی سێیەمی هەڵبژاردن – دوو شەممە 2012/10/15 ل 325

دۆزینەوە و وەبەرهێنانی نەوت دەنێرین بۆتان بفەرموون هەردوو پرۆژە قانونەکە بخرێتە بەردەم پەرلەمانی کوردستان بە مەبەستی گفتوگۆکردن و بڕیاردان و لە ئەنجام ئاگادارمان بکەنەوە لەگەڵ ڕێزدا.

هاوپێچ هەردوو پرۆژە یاسای ئاماژەپێدراو/ نێچیرڤان بارزانی / سەرۆکی ئەنجومەنی وەزیران.

جەنابی سەرۆکی پەرلەمان پرۆژەی یەکەم کە بە ناوی قانونی (صندوق عائدات نفط وغاز اقلیم کوردستان ـ العراق) هاتووە تەنها بە زمانی عەرەبی هاتووە، پێك هاتووە لە 14 مادده، داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم ئاراستەی لیژنەکانی پەیوەندار و ئەندامانی پەرلەمانی بکات و، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەو پرۆژە یاسایە بە پێی تایبەتمەندیەکەی ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و وزەو دارایی و سەرجەم پەرلەمانتارە بەڕێزەکانی دەکەین، فەرموو بۆ خاڵی سێیەم.

بەڕێز عونی کمال بەزاز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خاڵی سێیەمی بەرنامەی کار وەکو لەسەرەتای قسەکانم ئاماژەم پێدا دوو پرۆژە بە یەك نووسراو ئاراستەی سەرۆکایەتی پەرلەمان کرابوو، خوێندنەوەی یەکەمی پرۆژە یاسای کۆمپانیای کوردستان بۆ دۆزینەوە و وەبەرهێنانی نەوت کە لەلایەن ئەنجومەنی وەزیرانەوە پێشکەش کراوە، ئەم پرۆژەیە بەزمانی عەرەبی پێشکەش کراوە، بەناوی (قانون شرکة کوردستان لاستکشاف وانتاج النفط) ئەم پرۆژەیە لە 15مادده پێکهاتووە داوا لە سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەم ئاراستەی لیژنەکانی پەیوندار و ئەندامانی پەرلەمان بکات و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەم پرۆژە یاسایەش ئاراستەی لیژنەکانی یاسایی و وزەو دارایی و سەرجەم پەرلەمانتارە بەڕێزەکانی دەکەین، ئێستا دێینە خاڵی 4 (دەنگدان لەسەر پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان لە هەرێمی کوردستان) داوا لە لیژنە تایبەتمەندەکان دەکەین بفەرموون بۆ سەکۆی لیژنەکان، فەرموون مادده مادده دەست پێ بکەن بۆ ئەوەی دەنگی لەسەر بدەین.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە پێشەوە یاسایەکە بە عەرەبی دەخوێنینەوە و دوایی بە کوردی ئەگەر جەنابت موافەقە بفەرمووی.

الی/ رئاسة برلمان کوردستان ـ العراق

م/ تقریر مشترك حول مشروع قانون حمایة الغابات.

الحاقا بتقریر لجنة الشؤون القانونیة المرقمة 217 فی 7/31/ اجتمعت اللجان الشؤون القانونیة والزراعة والری والشؤون الصحیة والبیئة بصورة مشترکة بتاریخ 10/3/ 2012 م المصادف لیوم 13/رەزبەر/2712 الکوردی، وبعد الانتهاء من مناقشة مواد مشروع قانون حمایة الغابات فی اقلیم کوردستان بغیة فرز وتحدید الاراء والمقترحات

المقدمة وبعد المناقشة والدراسة توصلت اللجان الى اعادة صياغة المشروع بالشكل الاتى والمرفق مع هذا التقرير.راجين التفضل بالاطلاع وعرض الصياغة القانونية للقانون على البرلمان لابداء الراى المناسب والتصويت.

قانون رقم ( ) لسنه2012

قانون غابات اقليم كوردستان –العراق

الباب الأول

التعاريف والاهداف والسريان

الفصل الأول

" التعــاريف "

المادة(1):

يقصد بالتعابيروالمصطلحات الاتية المعاني المبينة ازاءها لاغراض هذا القانون:

أولاً: الوزارة: وزارة الزراعة والموارد المائية في اقليم كوردستان.

ثانياً: المديرية العامة: المديرية العامة للبستنة والغابات والمراعي.

ثالثاً: مديرية شرطة حماية الغابات والبيئة في الإقليم: مديرية الشرطة المكلفة بحماية الغابات ومنتجاتها ومكوناتها.

رابعاً: الغابة: الوحدة الحياتية المتكاملة والتي تتكون من الأشجار والشجيرات والأعشاب والنباتات سواء أكانت نابتة بصورة طبيعية اوغير طبيعية والحيوانات والطيور والاحياء الدقيقة.

خامساً: الغابات الاميرية: هي الغابات الطبيعية اوالمشاجر وأراضي الغابات العائدة ملكيتها للاقليم سواء عليها حق الانتفاع للغير ام لم يكن.

سادساً: الغابات الخاصة: هي الغابات المنشأه من قبل اشخاص طبيعيين اومعنويين التي تعود ملكيتها أو حق التصرف فيها لهؤلاء الاشخاص.

سابعاً: إنتاج الغابة: كل مادة في الغابة ثابتة أو منقولة كالخشب الصناعي وخشب الوقود والفحم والراتنج والعفص والاصماغ والمواد الدباغية والثمار والبذور والجذور والألياف واللحاء والعسل ومن السما والدبال والتراب والصخور والأعشاب والفطر واللحوم وفراء الحيوانات البرية والطيور والاسماك والبيض والأزهار وابصال الزينة وغيرها.

ثامناً: الشجرة: كل نبتة ذي ساق خشبي لجميع أدوار نموه.

تاسعاً: المشتل: الاراضي المخصصة لانتاج وتربية شتلات أشجار وشجيرات الغابات والمشاجر.

عاشراً: المواشي كل الحيوانات الرعوية الداجنة.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بۆ سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان ـ عیراق

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

دوابەدوای ڕاپۆرتی لیژنەی کاروباری یاسایی ژمارە 217 لە 2012/7/31 و ڕاپۆرتی لیژنە پەیوەندارەکان هەر سێ لیژنەی کاروباری یاسایی و کشتوکاڵ و ئاودێری و لیژنەی کاروباری تەندروستی و ژینگە کۆبوونەوەیەکی هاوبەشیان ئەنجام دا لە ڕۆژی 2012/10/3 ی زاینی بەرامبەر بە 13/ڕەزبەر/2712 ی کوردی، دوابەدوای کۆتایی هاتن بە گفتوگۆی ماددەکانی پرۆژە یاسای پاراستنی دارستان لە هەرێمی کوردستان بە مەبەستی پۆلین کردن و دیاری کردنی ئەو ڕاوبۆچوون و پێشنیارانەی پێشکەش کران، لیژنەکان گەیشتنە ئەو ئەنجامەی کە پرۆژەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دابڕێژرێتەوە کە هاوپێچە لەگەڵ ئەم ڕاپۆرتە، لەگەڵ ڕێزدا، تکایە بفەرموون بۆ ئاگاداری و داڕشتنەوەی پرۆژە یاسایەکە و بخرێتە بەردەم پەرلەمان بۆ دەنگدان لەسەری.

یاسای ژمارە (   )ی ساڵی 2012

یاسای دارستان لە هەرێمی کوردستان-عێراق

دەروازەی یەکەم

پێناسەو ئامانج و کارپێکردن

بەشی یەکەم

" پێناسەکان "

ماددەی (1):

مەبەست لەم دەستەواژە و زاراوانەی خوارەوە واتا دیاریکراوەکانی بەرامبەریانە بۆ مەبەستی ئەم یاسایە:

یەکەم: وەزارەت: وەزارەتی کشتوکاڵو سەرچاوەکانی ئاو لە هەرێمی کوردستان-عێراق.

دووەم: بەڕێوەبەرایەتی گشتی: بەڕێوەبەرایەتی گشتی باخداریو دارستانو پاوان.

سێیەم: بەڕێوەبەرایەتی پۆلیسی پاراستنی دارستانو ژینگە: بەڕێوەبەرایەتی پۆلیس کە راسپێردراوە بە پاراستنی دارستانو بەروبوومەکانیو پێکهاتەکانی.

چوارەم: **دارستان:** پێکهاتەیەکی ژینەوەری تەواوکارە ، کە پێکدێت لە دارو دەرخت و ، پووش و پاوان و ، رووەکەکان و ، گیانلەبەر و باڵندە کێویەکانو ، زیندەوەری بەچاو نەبینراو ، جا چ سروشتی بن یا ناسروشتی.

پێنجەم: دارستانی میری: بریتیە لە دارستانی سروشتی و دەستکرد و ، زەویوزاری دارستان کە موڵکیەتی ئەگەڕێتەوە بۆ هەرێم ، جا مافی سوود وەرگرتنیان بۆ کەسی تر بێت ، یان نا.

شەشەم: دارستانی تایبەت: ئەو دارستانانەی لەلایەن کەسانی ئاسایی یا مەعنەوی دروستکرابنو، موڵکایەتی یا مافی بەکارهێنانیان بۆ ئەو کەسانە دەگەڕێتەوە.

حەوتەم: بەری دارستان: هەر ماددەیەك لە دارستان جێگیر بێت ، یا گوازراوە وەك تەختەی پیشەسازیو ، داری سووتەمەنی، خەڵوز و راتینج و مازوو و کەتیرە و کەرەستەی پیشەسازیو ، بەڕوو و تۆو ، ڕەگ و ڕیشاڵو توێکڵو هەنگوینو گەزۆو ، گڵو گیا و قارچكو گۆشتو پێستی ئاژەڵی کێوی و باڵندە و ماسی و هێلکە و گوڵ و پیازی جوانی و بەروبوومی دیکە.

هەشتەم: درەخت: هەموو ڕووەکێك کە قەدێکی دارینی هەبێ بە هەموو قۆناغەکانی گەشەکردنەوە.

نۆیەم: نەمامگە: زەوی تەرخانکراو بۆ بەرهەمهێنانو پەروەردەکردنی دارو درەختی خۆڕسك و دەستکرد.

دەیەم: ماڵات: سەرجەم ئاژەڵە ماڵییەکان کە لەسەر گژو گیا دەلەوەڕێن.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

کاك پێشەوا فەرمووو.

بەڕێز پێشەوا توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پێشنیار دەکەم پێش ئەوەی ئەوماددەیە بخرێتە دەنگدانەوە ناونیشانی پرۆژە یاسایەکە بخرێتە دەنگدانەوە، چونکە ئەوەی لە حکومەت هاتووە یاسای پاراستنی دارستانە، بەڵام ئەوەی لە تەقریری موشتەرەکە یاسای دارستانە و چەند پێشنیارێکی دیکەش هەبوو، من پێم باشە بەدەر لەوەی ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

لیژنەی یاسایی دەڵێن چی؟ د.ڕۆژان فەرمووو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئێمەش پشتگیری لەو پێشنیارە دەکەین سەرەتا ناوی یاسایەکە دواتر ماددەکە وەکو ئەوەی خوێندرایەوە بدرێـە دەنگدان، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

باشە ناوی یاسایەکە بخوێننەوە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

(قانون غابات اقلیم کوردستان ـ العراق)، بە کوردیەکەشی (یاسای دارستانی هەرێمی کوردستان ـ عیراق).

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەو ناونیشانەی کە د.ڕۆژان خوێندیەوە بۆ ئەو پرۆژە یاسایە کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە تکایە؟ کێ لەگەڵ نیە؟ 5 کەس لەگەڵ دانیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، دێینە سەر ماددەی یەکەم، بەو شێوەیەی

به كوردی و عەرەبی خوێندرایەوە كێ لەگەڵ دایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ 3 كەس لەگەڵ دانین، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا فەرموون بۆ ماددەی دووەم.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الفصل الثاني

" الاهـداف "

المادة (2):

يهدف هذا القانون الى :

أولاً: الحفاظ على الاستقرار والتوازن الطبيعي وادارة وتنظيم الغابات وزيادة مساحاتها.

ثانياً: تحسين البيئة وتقليل تأثير التغيرات المناخية والحفاظ على التنوع البيئي.

ثالثاً: توفير بعض المواد الأولية والتي تتطلبها الصناعة.

رابعاً: تشجيع الاستثمارالزراعي في مجال الغابات.

خامساً: الحفاظ على الاصناف الطبيعية من النباتات والابقاء على أصولها الوراثية في كوردستان.

سادساً: توفير المناطق السياحية.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەشی دووەم

" ئامانجەكان "

ماددەی (2):

ئامانجەكانی ئەم یاسایە:

یەكەم: پاراستنی سەقامگیریو هاوسەنگی خۆرسكی بۆ بەڕێوەبردنو ڕێكخستنی دارستان و برەودان بە زیادكردنی رووبەرەكان.

دووەم: چاككردنی ژینگەو ، كەمكردنەوەی كاریگەری كەشوهەوا و ، پاراستنی هەمەچەشنەی ژینگەیی.

سێیەم: فەراهەمكردنی هەندێ كەرەستەی سەرەتایی ، كە پیشەسازی پێویستیەتی.

چوارەم: هاندانی وەبەرهێنانی كشتوكاڵ لەبواری دارستاندا.

پێنجەم: پاراستنی جۆری خۆرسك لە رووەكەكانو ، هێشتنەوەی خۆرسكە رەچەڵەكدارەكان لە كوردستاندا.

شەشەم: دەستەبەركردنی ناوچە گەشتوگوزاریەكان.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

ماددەی دووەم بەو شێوەیەی بە عەرەبی و کوردی خوێندرایەوە تکایە کێ لەگەڵ دایە دەست بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ 1 کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەی 3.
جەنابی وەزیر ئەگەر تێبینیەکت هەبوو پێشتر ئاگادارمان بکەوە، بۆ ماددەی 3 فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

" الســريان "

المادة (3):

أولاً: تسري أحكام هذا القانون على:

1/غابات الاقليم والاراضي التي تم تشجيرها للنفع العام إضافة إلى الاراضي الخالية من الغابات في المناطق الغابية أو التي يمكن أن تنشأ عليها الغابات.

2/ الغابات الخاصة من النواحي الفنية والادارية.

3/ المحميات الطبيعية.

ثانياً: تخصص الاراضي الواردة في الفقرة (أولا) من هذه المادة بقرار من الوزارة.

يوجد اقتراح بتحويل ثالثا الى المادة الرابعة.

المادة (4):

تسجل أراضي الغابات والمراعي التي لم يتم تسويتها بإسم وزارة الزراعة والموارد المائية.

يوجد اقتراح بتحويل رابعا الى المادة الرابعة مستقلة.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

د.ڕۆژان فەرموو.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەبێ ئەو بڕگەیە لەو ماددەیە یەکلا بکرێتەوە، لەبەرئەوەی پێشنیار دەکرێ بە ئیلغا کردنی بڕگەی 4 ی ئەو ماددەیە، پێشنیارێك هەیە بەوەی کەوا ئەو بڕگەیە بکرێتە ماددەیەکی سەربەخۆ، ئەگەر ئەو دوو پێشنیارە یەك لەوانە دەنگی هێنا ئەگەر نا ئەوجا ماددەکە بدرێتە دەنگدان، واتە مەسیری بڕگەی 4 یەکلابکرێتەوە ئەوجا ماددەکە دەنگدانی لە بۆ بکرێ و سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

کوردیەکەی بخوێنەوە دواتر قسەی لەسەر دەکەین.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

" کارپێکردن "

ماددەی (3):

یەکەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەبێت لەسەر:

1/ دارستانەکانی هەرێمو ، ئەو زەویانەی کراون بە دارستان کە دارستانیان تیا نییە لە ناوچە دارستانیەکاندا کە ئەتوانرێت دارستانی لەسەر دروستبکرێت.

2/ دارستانە تایبەتەکان لەڕووی هونەریو کارگێڕییەوە.

3/پارێزراوە خۆرسکیەکان.

دووەم: زەوییە تەرخانکراوەکان بەپێی بڕگەی (یەکەم) لەم ماددەیە بە بڕیارێك لە وەزارەتەوە.

(پێشنیار هەیە (چوارەم) بکرێتە ماددەیەکی تایبەت).

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

لیژنەی هاوبەش ئێوە بۆ ئەو پێشنیارە ڕەئی هاوبەشی خۆتانمان پێ بڵێن فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەت بڕگەی 4 کە داوا کراوە ببێتە ماددەیەکی موستەقیل و هەروەها باسی لەسەر کراوە کە ئەو زەویانەی تا ئێستا تەسویە نەکراون، تەسویە بکرێن وتەسجیل بکرێن بەناوی وەزارەتی زراعەوە و مەواردی مائیەوە، جەنابی سەرۆکی پەرلەمان ئەمە کارێکە پێچەوانەی یاسا جێ بەجێ کراوەکانە، چونکە ئەو زەویانە کە تا ئێستا تەسویە نەکراوە ئێستا لیجانی تەسویە ئەگەڕێ ئەو زەویانە مالیك حەقی ڕەقابەکەی ئەکرێ بەناوی وەزارەتی مالیە و دواتر ئەو کەسانەی کە لەسەری فەلاحەت دەکەن خۆیان یاخود بۆیان ماوەتەوە لە باوباپیرانیانەوە ئەوانە بە گوێرەی یاسا دەبنە موتەسەریف، یەعنی حەقی تەسەروفیان دەبێ، بەلاّم حەقی ڕەقابە و حەقی مولکیەتی ئەو زەویانە لە ئەسڵدا هی دەوڵەت دەبێ، موتەسەریف مالیك فەلاحەکەیە یاخود وەرەسەی ئەو فەلاحانەن و حەقی تەسەروفیش لەو حەقانەیە کە لە قانون هەموو حەقێکی وەکو حەقی مالیکی پێ دەدرێ، لەبەرئەوە ناکرێ ئەو زەویانە بەناوی وەزارەتی زراعەوە تەسجیل بکرێن.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان(وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس سەرۆكی پەرلەمان دەربارەی فەقەرەی 4 كە لەغو بكرێتەوە یان نا، بەڕاستی ئێمە پشتگیری دەكەین كە بمێنێتەوە، لەبەر سەبەبێك ئەوەیە كە وەكو شەرحیان كرد خۆی ئەساسەن بەناوی وەزارەتی مالیە دەبێ، قانونەكە ناوی قانونی غاباتە، ناوەڕۆكەكە باسی حیمایە وتەتویر دەكات، كە ئەو ئەركە بە وەزارەتی ئێمە دراوە، بۆ ئەوەی بتوانین ئەو ئیشە بكەین زیاتر ئاسان دەبێ بۆ ئەوەی قانونەكە تەبیق بكرێ، ئەگەر ئەوە نەكرا بە ناوی وەزارەتەكەی ئێمەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

بەڕاستی ئەوە زۆر موناقەشە كراوە، ناكرێ موناقەشە بكرێتەوە جارێكی دیكە، ئەوە پێنج، شەش كەس دەستیان بەرز كردووەتەوە، ئەوە ناكرێ بەڕاستی، ئێوە ڕەئی خۆتان گوتووە ئێستا بزانین لیژنەی هاوبەش دەڵێ چی؟ دەست پێ بكەینەوە بە موناقەشات جارێكی تر دەچینەوە سەر خاڵی سفر، فەرموو لیژنەی هاوبەش بزانین ئاخر ڕەئیتان چیە؟ كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێویستە ئەوە بخرێتە دەنگدانەوە بۆ ئەوەی ئایا تەسویەكە لەسەر وەزارەتی زراعی بێ، چونكە لە پرۆژەكە هاتووە یاخود ئیلغا بكرێ ئەو ماددەیە، وەكو باسمان لەسەری كرد و تەوزیحیكمان دا هەموو ئەو زەویانە دەكرێ كە تەسویە دەكرێ كە تاپۆی نیە دوایی كە تەسویەی بەسەردادەكرێ دەبێتە موڵكی وەزارەتی مالیە، موتەسەریف ئەو فەلاحە دەبێ كە خۆی یاخود ئەگەر مردبێ وەرەسەكەی دەبنە موتەسەریف لەسەر ئەو زەویە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

ئێمە ئێستا دەمانەوێ دوو كەس ئەوەی كە داوای كردووە ئیلغا بكرێ، كێ لەگەڵ ئەوە دایە كە ئیلغا بكرێ، دوو كەس وەردەگرین، ئەوانەی كە دەیانەوێ ئیلغا بكرێ، كاك اسماعیل فەرموو.

بەڕێز اسماعیل محمود:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پشتیوانی لە كاك عمر دەكەم، لەبەرئەوەی ئەو ناوچانە تێدا زەرەرمەند دەبن كە تا ئێستا دوو یاسا هەیە و یاسای تەملیك هەیە و یاسای تەسویەش هەیە، یاسای تەملیك و تەسویە ئەو ناوچانەیە كە زیاتر بوونی شۆڕش و بەردەوامی شۆڕشی تێدابووە مەنتیقەكان، دەسەڵاتی شۆڕشی تێدابووە حكومەت نەیتوانیوە مەنتیقەكان تەسویە بكات یان تاپۆ بكات لەسەر ئەو خەڵكانەی ئەو زەوی و شتانەیان لەبەردەستە، كە بە میرات لە باوباپیرانیان بۆیان ماوەتەوە، ئەو دوو یاسایە كەی جێ بەجێ بوون حكومەت توانی یاسایەكە جێ بەجێ بكات ئەو كاتە حكومەت كە پێویستی پێ بوو لە هەر شوێنێك دەتوانێ بەكاری بهێنێ، بۆیە من پشتیوانی دەكەم كە ئیلغا بكرێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كاك بلال فەرمووو.

بەڕێز احمد سليمان (بلال):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەم بڕگەیە تاپۆ كردنی یان بڵێین تەسویە كردن و بەناو كردنی ئەو زەویانەی كە ئەو هاووڵاتیانەی بەتایبەتی ناوچە شاخاویەكان كە دەبینین لەسەردەمی ڕژێم ئەو ناوچانە زۆر مەحروم كراون و ڕاگوێزراون و غەدریان لێ كراوە ئێستاش جارێكی دیكە بەو یاسایە غەدرێكی دیكەیان لێ دەكرێ بەوەی كە ئەم زەویانە جارێكی دیكە دەدرێن بە حكومەت بێ ئەوەی خاوەنەكانیان كەلەبەردەستیانە وخزمەتیان كردووە چەند ساڵە و زۆر لەو لادێیانەی كە خەڵك و هاووڵاتیانەی لە لادێكان بوون ئەسڵەن نەیانزانیوە تاپۆ چیە و ئەوە چیە، پێی وایە كەموڵكی خۆیەتی و لە باب و باپیری بۆی ماوەتەوە و هەر هی خۆیەتی، ئێستا حكومەت بێ و بەناوی خۆی بكات بەڕاستی زوڵمێكی گەورەیە و پێشمواییە كێشەی گەورەی لێ دەكەوێتەوە، ئەم كێشەیەش دواجار ئێمە خۆمان دێین ئەم یاسایە ئیلغا دەكەین، لەبەرئەوەی كێشەكە ئەوەندە گەورە دەبێ لەوانەیە بگاتە ئەوەی كە حكومەت و هاووڵاتی دژی یەك بوەستنەوە، ئەمەش بەڕاستی حەقی هاووڵاتیە و زوڵمە لە هاووڵاتی دەكرێ بە تایبەتی لە فلاح، بۆیە من بە هەمووشێوەیەك دژی دەوەستمەوە، بەهیچ شێوەیەك نابێ ئەم زەویانە بەناوی حكومەت بكرێن، ئەو خەڵكانەی كە بەناویانە یان بەدەستیانەوەیە حەقە لەسەر ئەوان تاپۆ بكرێ نەك لێیان بسەندرێتەوە و بدرێ بە حكومەت بێ ئەوەی حكومەت هیچ حەقێكی بەسەریانەوە هەبێ، من پێمواییە بەڕاستی ئەم بڕگەیە پێویستە ئیلغا بكرێ نابێ بەهیچ شێوەیەك زوڵم لە فلاح بكرێ بە عەكسەوە دەبێ ئێمە بێین ئەم یاسایە تەفعیل بكەین كە پێویستی تاپۆكردنی زەویەكان و تەسویە كردن بەناوی ئەو فلاح و ئەو خەڵكانەی كە بە دەستیانەوەیە، هیچ زەویەك نیە لەو كوردستانە بە دەست كەسەوە نەبێ، جا بەناوی حكومەت كراوە یان هەر نەكراوە، موهیم نیە، گرنگ ئەوەیە بە دەستی كەسێكەوەیە و داوا دەكەم لە هاوكارانی بەڕێزم دەنگی پێ نەدەن بە هیچ شێوەیەك، چونكە بەڕاستی گەورەترین گرفت دروست دەكات، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

ئێستا دوو كەس دیفاع بكات لەوەی كە بمێنێ، جەنابی وەزیر تۆ دیفاع دەكەی كە بمێنێ؟.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تەفسیرەكە ئەوەیە لەهەر حاڵەتێك دا هەر موڵكی حكومەتە، پرسیارەكە ئەوەیە ئایا موڵكی وەزارەتی مالیەیە یان موڵكی وەزارەتی زراعەیە؟ باسی قانونی غابات دەكەین كێ تەتبیقی دەكات و كێ ئاسانكاریەكەی بۆ دەكات؟ ئیشی ئێمە ئەوەیە كەوا پشتگیری لە فەلاح بكەین و شەڕەكەیان بۆ بكەین، ئەگەر بەناوی ئەمە بێت ئێمە مەشروعی وەبەرهێنانیان بۆ ناكەین، وەكو غابات و مەراعی دەمێنێتەوە،

یەعنی پرسیارەکە ئەوەیە، بەناوی وەزارەتی زراعە بێ کە بتوانین پشتگیری لێ بکەین یان بچێتە سەر وەزارەتی مالیە، هەموو حاڵەتەکان هەر بەناوی حکومەت دەبێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

کاک جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵلا من هەر ڕوونکردنەوەیەك دەدەم، 67,4 ٪ هەموو زەوی هەرێمی کوردستان سەخەریە، یەعنی بەرەدەڵانیە، شاخە و دۆڵە و بە کەڵك نایە و ئەم سەخەریە لە ئەسڵدا کە تەسویە کراوە ساڵی 1957 بە ئەمیری دانراوە، یەعنی ئەمیریە و ئەمە هیچ پەیوەندیەکی بە بەرژەوەندی جوتیار و خەڵکەوە نیە، هیچ مەزڵومیەتێکی تیا نیە، هەموو وەحدەیەکی ئیداری سنووری ئیداری خۆی هەیە، مەرعای خۆی هەیە و قەدەغەی خۆی هەیە، ئەمە تەنها ئەوەیە کە بە وەزارەتی دارایی نەبێ بۆ ئەوەی ئەم یاسایە یاسای وەزارەتی کشتوکاڵە، وەزارەتی کشتوکاڵ بتوانێ لە دادگاکان و لە مەجلیسەکان دا لە بوارەکانی موناقەشات دیفاع لەم زەویانە بکات، ئەگینا وەکو جەنابی وەزیر گوتی ئەو زەویانە لە ئەسڵدا لە 1957 یشەوە وپێشی 57 یشەوە ئەمیریە کە لە ساڵی سییەکان دا خەریتەی کادستڕۆی هەموو هەرێمی کوردستان دروست کراوە ئەمیریە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئێستا کێ دەیەوێ بڕگەی 4 لە ماددەی 3 ئیلغا بکرێ تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ 44 کەس لەگەڵ ئەوەیە کە لەغو بکرێ، کێ دەیەوێ بمێنێتەوە؟ تکایە دەست بەرز بکەنەوە؟ 14 کەس لەگەڵ دایە بمێنێتەوە، کەواتە بە زۆرینەی دەنگ لەغو کرا، ئێستا بڕگەکان بخوێننەوە هی ماددەی 3 کاک جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثالث

" الســريان "

المادة (3):

أولاً: تسري أحكام هذا القانون على:

1/غابات الاقليم والاراضي التي تم تشجيرها للنفع العام إضافة إلى الاراضي الخالية من الغابات في المناطق الغابية أو التي يمكن أن تنشأ عليها الغابات.

2/ الغابات الخاصة من النواحي الفنية والادارية.

3/ المحميات الطبيعية.

ثانياً: تخصص الاراضي الواردة في الفقرة (أولا) من هذه المادة بقرار من الوزارة.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی سێیەم

" کارپێکردن "

ماددەی (3):

یەکەم: حوکمەکانی ئەم یاسایە جێبەجێ دەبێت لەسەر:

1 / دارسـتانەکانی هـەرێمو ، ئـەو زەویانـەی کـراون بـە دارسـتان کـە دارسـتانیان تیـا نییـە لـە ناوچـە دارستانیەکاندا کە ئەتوانرێت دارستانی لەسەر دروستبکرێت.

2/ دارستانە تایبەتەکان لەڕووی هونەریو کارگێڕییەوە.

3/پارێزراوە خۆرسکەکان.

دووەم: زەوییە تەرخانکراوەکان بەپێی بڕگەی (یەکەم) لەم ماددەیە بە بڕیارێك لە وەزارەتەوە.

ئەوەی تریش کە ئیلغا کرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

کێ لەکەڵ دایە تکایە دەست بەرزبکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ 3 کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الباب الثاني

اجراءات حماية الغابات وتنظيم أوجه الانتفاع فيها.

الفصل الاول

" إجـراء حمـاية الغـابات "

المادة (4):

أولا: يمنع التصرف بالغابات سواء كانت مسجلة بأسم الوزارة أم غير مسجلة الا وفق القانـون.

لێرە هینیکی تێدایە (، و من قبيل ذلك على وجه الخصوص.) ئەوە زیادە نووسراوە لە هینەکە، مسوەدەکە.

ثانيا: لايجوز نقل ملكية أراضي الغابات الاميرية لأي شخص أو جهة مالم يكن المشروع إستراتيجي يتعذر ايجاد موقع أكثر ملائمة لتنفيذه وذلك بقرار مسبب من مجلس الوزراء.

ثالثا: لايجوز القيام بأى من التصرفات والنشاطات الآتية إلا بموافقة الوزارة:

1- إنشاء أو تبديل أو نقل أي حق عيني أخرغير حق الملكية ،على اراضي الغابات (مشروطة بعدم الاضرار بالغطاء النباتي).

2- تأجير أراضي الغابات.

3- إقامة منشأت عامة أو خاصة داخل أراضي الغابات بشكل مؤقت أو دائمي.

4- زرع أراضي الغابات أو إستغلالها.

5- تشذيب أو تقليم الاشجار والشجيرات الغاباتية أو القطع بما يؤدي إلى الاضرار بها أو تشويهها.

6- قطع أي من ألاشجار الغاباتية.

7- إصطحاب الآلات والوسائل الخاصة بالقطع ونقلها داخل الغابة.

8- الرعي داخل المناطق التي جرى فيها حريق واشجارها كليا مقطوعة لفترة محددة او داخل مناطق الاخلاف الجديدة الناشئة.

9- إقامة سد أو حاجزعلى نهر أو جدول يمر بالغابة أو تبديل جريانه أو مد خطوط الكهرباء ذات الضغط العالي.

10- إنشاء المقالع أو إستخراج ونقل الصخور والاحجار والاترية من داخل مناطق الغابات أو القيام بالحفريات فيها.

11- عدم تفتيت أراضى الغابات.

رابعاً: يمنع رعي الحيوانات في:

1- الغابات التي شب فيها حريق ، أو المقطوعة أشجارها كلياً ، الاّ بعد مضي فترة محدودة و حسب نوع الأشجار.

2- الغابات المحمية والمناطق الوقائية الواردة في المادتين (الخامسة) و (السادسة) ، وكذلك الغابات التي تقل اعمار أشجارها عن عشر سنوات.

خامساً: عند حصول الموافقات الاصولية والقانونية لإنشاء المشروع فى مناطق الغابات يجب على الجهة المختصة ذات العلاقة الإبقاء على (30 ٪) من الاشجار والشجيرات كحد ادنى.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكيە سيد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دەروازەی دووەم

ڕێوشوێنی پاراستنی دارستانو ڕێكخستنی لایەنەكانی سوود لێوەرگرتنی.

بەشی یەكەم

" ڕێوشوێنی پاراستنی دارستان "

ماددەی (5):

یەکەم: ڕێگە نادرێت رەفتار بە دارستانەکانەوە بکرێت ، چ بەناوی وەزارەت بێت یان نا ، لەنموونەی ئەوانە بەتایبەتی.

دووەم: ڕێگە نادرێت موڵکیەتی زەوی دارستانە میرییەکان بگوازرێتەوە بە هیچ کەس یا لایەنێك ، ئەگەر بۆ پرۆژەیەکی ستیراتیژی نەبێت ، کە نەتوانرێ جێگەیەکی گونجاوی بۆ بدۆزرێتەوە. بۆ جێبەجێکردنی ئەمەش بە بڕیارێکی پێشتر لە ئەنجومەنی وەزیرانەوە.

سێیەم: ڕێگە نادرێت هیچ کارپێکردنو ، ئەم چالاکیانەی خوارەوە ئەنجام بدرێت تەنها بە رەزامەندی وەزارەت نەبێ:

1- دروستکردن یان گۆڕین یان گواستنەوەی هەر مافێکی دیاریکراوی تر ، تەنها مافی موڵکداری لەسەر زەوی دارستان ، ئەمەش مەرجدارە بە زیان نەگەیاندن بە ڕووپۆشی رووەکی.

2- بەکرێدانی زەوی دارستان.

3- دامەزراندنی دەزگای گشتی و تایبەت لەناو زەوی دارستاندا بەشێوەیەکی کاتی یا هەمیشەیی.

4- چاندنی زەوی دارستانەکان یا بەکارهێنانی بۆ مەبەستی تر.

5- هەڵپاچین و سووککردنی دارودرەختی دارستانەکان یان بڕینەوەی کە ببێتە هۆی زیانگەیاندن یان شێواندنی.

6- بڕینەوەی هەر دارێکی دارستانەکان.

7- هێنانی ئامێر و کەرەستەی تایبەت بە بڕینەوە و گواستنەوەی لە دارستانەکاندا.

8- لەوەڕاندن لەو ناوچانەی کە سووتاون و دارەکانی بەتەواوی بڕاونەتەوە بۆ ماوەیەکی دیاریکراو ، یا ئەو ناوچانەی پەلی تازەی دەرکردووە.

9- دامەزراندنی بەنداو یا بەربەست لەسەر ڕووبار و جۆگەی بە دارستاندا تێپەڕ ئەبن ، یان گۆڕینی ڕێڕەوی یا ڕاکێشانی خەتی کارەبای وزە بەرز.

10- دروستکردنی کانەبەرد و دەرهێنانی تاوێر و بەرد و خۆڵ لەناوچە دارستانیەکاندا یان هەڵکەندن تیایدا.

11- کەرت نەکردنی زەویەکانی دارستان.

چوارەم: لەوەڕاندنی ماڵات قەدەغە دەکرێت لە:

1- ئەو دارستانانەی ئاگرکەوتنەوە تیایدا ڕوویداوە یا دارەکانی بڕاونەتەوە بەتەواوی تەنها دوای بەسەرچوونی ماوەیەکی دیاریکراو بەپێی جۆری دارەکان.

2- دارستانە پارێزراوەکان کە لە ماددەی (پێنجەم) و (شەشەم) هەروەها ئەو دارستانانەی تەمەنیان لە (10) ساڵ کەمترە.

پێنجەم: لەکاتی دەربڕینی موافەقاتی کارپێکراوی یاسایی بۆ دروستکردنی پرۆژەیەك لەناو دارستانەکاندا پێویستە لەسەر لایەنی پەیوەندیدار لانی کەم (30٪)ی دارودرەختەکان بهێڵرێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

د.صباح نوقتەی نیزامی هەیە فەرموو.

بەڕێز د.صباح بەرزنجی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

پێش ئەوەی ئەمە بخرێتە دەنگدانەوە لێرە ئەگەر بەراوردێك بکەین بڕگەی 3 دەڵێ (لایجوز ذو القیام بەمانەی خوارەوە) 11 دەڵێ (عدم تخطیط اراضی الغابات) یەعنی ئەمەوێ بزانم ئایا جائیزە تەفتیتی ئەرازی یان جائیز نیە؟ یان ئەگەر عەدەم تەفتیت بێ دەبێ عەدەمەکە لابچێ، بۆ ئەوەی لایەجوزەکە نەچێتە سەری.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

لیژنەی یاسایی ڕەئیتان؟.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ڕاستە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، پێویستە ئەو وشەیە عدم لە دەقە عەرەبیەکە لابرێ، لەبەرئەوەی لە پێشەکی بڕگەکە هاتووە کە (لایجوز) پێویست ناکات عدەمەکە لێرە بمێنێ، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر تەماشایەکی خاڵی 11 بکەین دەڵێ (عدم تفتیت اراضی الغابات) وابزانم وشەی تەفتیت لێرە کوردیەکە دەڵێ کەرت نەرکردنی، وشەی تەفتیت و کەرت نەکردن لە یەك جیان، دەبێ چاك بکرێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

هەر تێبینیەك بۆ ئەوەی بڵێین 10 و 11 عقوباتی بۆ دانەنراوە، دوایی کە دەچیتە فەسڵی دووەم، لەژێر (رابعا) خاڵی دووەم و (خامسا و سادسا) لەوەو پێش هەڵە بوو ئێستا خۆ چاك کردەوە، لەبەرئەوەی 4 مان لەغو کرد، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە و ئەو یەك، دوو تێبینیەی کە لەسەری درا و قەبوڵ کرا، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ تەنها 2 کەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، بۆ ماددەیەکی تر. کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (6):

الغابات المحمية: وهي مساحة الغابات أو الاراضي الواقعة داخل الغابات وتكون مخصصة لأغراض خاصة كالمحافظة على بعض الأشجار والحيوانات والطيور أو المواقع الاثرية أو المناظر الطبيعية ، ويكون إنشاء وتحديد هذه المحميات بقرار وزارى يحدد فيه:

أولاً: إسم الغابة المحمية والهدف من إنشائها.

ثانياً: موقعها وحدودها ومساحتها.

ثالثاً: تنظيم كيفية الدخول والخروج وإدارتها.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (6):

دارستانە پارێزراوەکان ، ڕووبەرێکی دارستانە ، یا ئەو زەویانەی ئەکەونە ناو دارستانەکان کە تەرخانکراوە بۆکاری تایبەت ، وەك پارێزگاری لە هەندێك جۆری دارودرەخت ، گیانلەبەر و باڵندەی کێوی و شوێنەواری دێرین و دیمەنە سروشتییەکان.

دامەزراندن و نیشانکردنی ئەم پارێزراوانە بە بڕیارێکی وەزاری دەبن:

یەکەم: ناوی دارستانە پارێزراوەکە و ئامانجی دامەزراندنی.

دووەم: شوێن و سنووری ڕووبەرەکەی.

سێیەم: ڕێکخستنی چۆنیەتی هاتوچۆ و بەڕێوەبردنی.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

بەو شێوەیەی کە خوێنرایەوە بە عەرەبی و کوردیەکەی، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا، تکایە کە دەڕۆنە دەرەوە وابکەن زوو بێنەوە، چونکە ئەوە دەنگدانە، بۆ ماددەیەکی تر. کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (6):

أولاً: للوزير إنشاء مناطق وقائية فى الأراضي الاميرية و أراضي الملكيات الخاصة والتى تكون جرداء معرضة للتعرية بسبب جريان السطحي للماء أو في الاراضي الغاباتية الاخرى وذلك من أجل:

1. **تثبيت التربة على الجبال والتلال والمنحدرات التي تزيد نسبة الميل (40 ٪) فما فوق.**
2. **حماية الأراضي من إجتياح الأنهار والسيول.**
3. **حفظ الينابيع ومصادر ومجاري المياه.**
4. **حفظ المناظر الطبيعية لاماكن الاصطياف أو الطرق العامة.**

ثانياً: يمنع أصحاب الملكيات الخاصة من الاستثمار الغير الملائم للاهداف الوقائية داخل الغابة.

ثالثاً: للوزير الغاء قرار إنشاء مناطق الوقاية عند زوال الأسباب الداعية لانشائها.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادەی (6):

یەکەم: وەزیر بۆی هەیە ناوچە پارێزراوەکان دروست بکات لەناو زەوی حکومی و زەوی موڵکی تایبەت کە ڕووتەنن و رووبەڕووی راماڵینی خاك بوونەتەوە بەهۆی ڕێڕەوی ئاوی سەر زەوی یان دارستانیەکانی تردا ، ئەمەش لەپێناوی:

1- **جێگیر کردنی گڵو خاك لەسەر شاخ و گردەکان و لێژییەکان ، کە لێژاییان لە (40٪) زیاترە.**
2- **پاراستنی زەویەکان لە راماڵینی رووبار و لافاو.**
3- **پاراستنی کانی و سەرچاوەکانی ئاو.**
4- **پاراستنی دیمەنە سروشتییەکان لە ناوەندە گەشتوگوزارییەکان و ڕێگا گشتییەکان.**

دووەم: ڕێگە نادرێت بە خاوەن زەوییە تایبەتەکان بۆ وەبەرهێنانی نەگونجاو کە لەگەڵ ئامانجەکانی پاراستندا ڕێك نەکەوێت لەناو دارستانەکاندا.

سێیەم: وەزیر بۆی هەیە بڕیاری دامەزراندنی ناوچە پارێزراوەکان هەڵوەشێنێتەوە ئەگەر هۆکارەکانی دامەزراندنی نەما.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەو ماددەیە وەکو ئەوەی خوێندرایەوە کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ 1 **کەس لەگەڵ دانیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر. کاك جلال فەرموو.**

بەڕێز جلال على:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الثاني

" الانتفاع من الغابات "

المادة (7):

أولا: للاشخاص الساكنين داخل أراضي الغابات أو بجوارها وإستثناءً من أحكام المادة (5) من هذا القانون الانتفاع بما لا يتجاوز إحتياجاتهم الشخصية من الغابات شريطة عدم الاضرار بها وذلك من خلال:

1- الانتفاع من جميع الأخشاب اليابسة والمكسورة والتي تستخدم لصنع الآلات والأدوات الزراعية بعد الاذن.

2- رعي المواشي وتقليل أعداد الماعز في الغابات المحمية.

3- منع دخول المواشي الوافدة خارج الإقليم الاّ بأمر صادر من الوزارة.

ثانياً: للمدير العام أن يصدر إجازات بدون مقابل بأذن الأشخاص المشمولين بالبند (أولاً) من هذه المادة وأفراد القبائل برعي مواشيهم في الغابات المجاورة لهم بشرط التقيد بتعليمات تصدر لهذا الغرض.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەشی دووەم

" سوود وەرگرتن لە دارستانەکان "

ماددەی (7):

یەکەم: ئەو کەسانەی لەناو دارستانەکاندا نیشتەجێن ، یان لەدەوروبەرین ، بەدەر لە حوکمەکانی ماددەی (5)ی ئەم یاسایە دەتوانن سوودمەند بن لە بەروبوومی دارستانەکان کە لە پێویستی خۆیان زیاتر نەبێت بەمەرجێك زیان نەگەیەنن ، ئەمەش لە ڕێگەی:

1- سوود وەرگرتن لە هەموو دارە وشك و شکاوەکان کە بەکاردێت بۆ دروستکردنی ئامێر و ئامرازی کشتوکاڵی ، دوای مۆڵەتپێدان.

2- لەوەڕاندنی ماڵات ، کەمکردنەوەی ژمارەی بزن لە دارستانە پارێزراوەکاندا.

3- ڕێگەگرتن لە هاتنی ماڵات لە دەرەوەی هەرێم تەنها بە بڕیاری وەزارەت نەبێت.

دووەم: بەڕێوەبەری گشتی بۆی هەیە مۆڵەتی بێبەرامبەر دەربکات بۆ ئەو کەسانەی کە بڕگەی (یەکەم)ی ئەم ماددەیە دەیانگرێتەوە و ، بۆ ئەو هۆزانەی کە ماڵاتیان لە دارستانەکانی دراوسێ بلەوەڕێنن ، بەمەرجێك پابەندبن بەو ڕێنماییانەی بۆ ئەم مەبەستە دەردەچن.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

جەنابی وەزیر تێبینی هەیە با بفەرمووێ.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوو تێبینی بچووکم هەیە، یەکەم کە باس دەکات لە (انتفاع من جمیع) وابزانم ئەوە (جمع)، کە دەخوێنێتەوە (الانتفاع من جمع الاخشاب اليابسة والمكسورة)، ئەوە یەکەم، دووەم/ لە ژێر ثانیا (للمدیر العام) مودیری عام لەوەوپێش تەعریف نەکراوە، لە پێشەوە، جا پێشنیارەکە ئەوەیە لە ئەوەڵ کە لە تەعریفەکە مودیری عام بڵێی کێیە، یان لێرە کە دەڵێی مودیری عام دەبێ بڵێی (المدیر العام للغابات والبستنە)، زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

مامۆستا عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالعزیز:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بڕگەی ئەوەڵەنیش ئەو ئەحکامی ماددەیە خامسا دەبێ بکرێتە ئەحکامی مادده 4، چونکە ئێمە ماددەی 5.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

کاك ئارام نوقتەی نیزامیت هەبوو؟ باشە، بەڕەچاوکردنی ئەو تێبینیانەی کە وترا، فەرمووو کاك ئاسۆ.

بەڕێز بکر کریم (ئاسۆ):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە جیاتی وشەی بەند فەقەرە دابندرێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەو ماددەیە بە کوردی و عەربی خوێنرایەوە، ئەو تێبینیانەش کە وتران پەسەند کران، دوای ئەوە کێ لەگەڵە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ 1 کەس لە گەڵدانیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا فەرموون بۆ ماددەیەکی تر. کاك جلال فەرمووو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (8):

أولاً: تخصص وزارة المالية بناءً على طلب من وزارة الزراعة والموارد المائية المساحات المطلوبة من الأراضي الأميرية لِأغراض التشجير وإنشاء الغابات وتوسيعها في المناطق التي لا تنمو فيها الأشجار بصورة طبيعية.

ثانياً: للوزارة القيام بتشجير المناطق المعرضة للتعرية والمساحات الجانبية لجداول الري وأحواض الأنهر والسدود وجوانب الطرق العامة خارج حدود البلديات وغيرها بالتنسيق مع الجهات ذات العلاقة.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (8): یەكەم: وەزارەتی دارایی لەسەر داوای وەزارەتی كشتوكاڵوسەرچاوەكانی ئاو رووبەری پێویست لە زەوی میری تەرخان بكات بۆ مەبەستی دار چاندن و دروستكردنی دارستان و فراوانكردنی لەو ناوچانەی كە دار ودرەخت بەشێوەی سروشتی تیادا ناڕوێت.

دووەم: وەزارەت بۆی هەیە رووبەرەكانی تەنیشت جۆگەكانی ئاودێری و حەوزی بەنداو و رووبارەكان بكات بە دارستان ، بەدەر لە سنووری شارەوانیەكان و هی تر بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەكان.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

فەرموو كاك د. صباح بەرزنجی:

بەڕێز د.صباح بەرزنجی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

زۆر جار هەست دەكەین موتابەقە لە بەینی عەرەبی و كوردیەكە نیە دەبێ ئەوە ڕەچاوبكرێ، ئێستا بۆ نموونە لە دووەم دا باسی (المناطق المعرضة للتعرية) لە كوردیەكە نەهاتووە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

عەرەبیكەی دەكەین بە ئەساس، بەو شێوەیەی كە خوێندرایەوە، كێ لەگەڵ دایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟ بە كۆی دەنگ پەسەند كرا بۆ ماددەیەكی تر. كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (9):

على الوزارة وبالتنسيق مع الوزارات ذات العلاقة القيام بنشر الوعى والثقافة اهمية الغابات والحفاظ عليها وصيانتها وحمايتها من الحرائق وادخالها فى مناهج الدراسة بمراحلها المختلفة واشراكهم فى حملات التشجير.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (9):

لەسەر وەزارەت پێویستە بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەكان بە بلاوكردنەوەی هۆشیاری و كەلتوری گرنگیی دارستان و پارێزگاریكردن وپاراستنی لە ئاگركەوتنەوە، وە ئەم كەلتورە بكرێتە بەشێك لە پرۆگرامەكانی خوێندن لە قۆناغە جیاجیاكاندا، هەروەها بەشداری پێكردنیان لە هەڵمەتەكانی دارچاندندا.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كێ لەگەڵ دایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟ بە كۆی دەنگ پەسەند كرا بۆ ماددەیەكی تر. كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة (10):

لأصحاب الغابات الخاصة وفق الشروط والمعايير الفنية التي تحددها الوزارة باستثمار غاباتهم بالتخفيف والتقليم واستبدال الأشحار الغاباتية بأشجار مثمرة ملائمة للمنطقة شريطة حصولهم على رخصة من الوزارة.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (11):

خاوەن دارستانە تایبەتەكان بۆیان هەیە بەپێی ئەو مەرجو رێنماییە هونەریانەی وەزارەت دیاری دەكات بۆ وەبەرهێنانی دارستانەكانیان بە داهێنان و سووككردنیان ، وە گۆڕینی دارستانەكان بە درەختی بەردار كە گونجاو بێت لەگەڵ ناوچەكە بەو مەرجەی مۆڵەتیان لە وەزارەتەوە پی بدرێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كاك عبدالرحمن فەرموو نوقتەی نیزامیت هەیە؟ فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی ئێمە لێرە هەر ڕۆتینیات زیاد دەكەین، ئێمە دەمانەوێ، جاران باسی حكومەت دەكەن ڕۆتینیانی لەناو زیادە، ئێمە یاسا دەردەكەین هەتا ڕۆتینیات دوو ئەوەندەی كە لەناو حكومەت و دامودەزگای تر هەیە زیاتر، ئێستا لێرە دەڵێ بەمەرجێ مۆڵەت لە وەزارەت وەربگرێ، ئێمە زۆرقسەمان كرد لەكاتی گفتوگۆ كردن

لەناو پەرلەمان، گوتمان با لە نزیکترین فەرمانگە بێ ئەو مۆڵەتە، ئێستا هەر وەزارەتی لەناوە، دەمانەوێ ئەو وەزارەتە ببێتە فەرمانگە و رۆتینیات کەم ببێ، جوتیارێك لەسەری ئەو پەڕی کوردستانەوە بێ بۆ هەولێر و مۆڵەتێکی بەسیت وەربگرێ بەخوا چوار سەد، پێنج سەد هەزاری دەچێ و دوو شەو لێرە دەخەوێ، ئێمە دەمانەوێ لە نزیکترین فەرمانگە ئەو مۆڵەتە وەربگرێ و زۆر سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

کاك پێشەوا فەرموو.

بەڕێز پێشەوا توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پرسیارێك ئاراستەی هەر سێ لیژنەی تایبەتمەند دەکەم وا هەست دەکەم ئەو ماددەیە ماددەیەکی زیادەی ئیزافە کراوە، چونکە لە ئەسڵی پرۆژە یاسایەکەی حکومەت ئەو ماددەیەی تێدانیە، بۆیە ئەگەر زیادە بێ پێشتر وایە بخرێتە دەنگدانەوە، ئایا ئەو ماددەیە زیاد بکرێ یان نا دوایی سیاغەکەی بخرێتە دەنگدانەوە، زۆرسوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

لیژنەی هاوبەش ڕەئیتان؟ کاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو ماددەیە زیادە نیە، ماددەی 12 یە، بەڵام بە نەتیجەی گفتوگۆی ئەو بەڕێزانە لەناو قاعەکە سیاغەکەی بەو شێوەیەی لێ هاتووە کە ئێستا باسی لەسەر کرا، بە نیسبەتی ئەو بەڕێزەش کە باسی لە وەزارەت کرد، قەسد لەوە نیە هەموو کەسێ موراجەعەی وەزارەت دەکات، وەزارەت تەعلمیات دەردەکا و وەزارەت ئاگاداری دەوائیری تابیعەی خۆی دەکات، ئەو فەرمانگانەی کە سەر بە وەزارەتن، دەکرێ ئەو روخسەتە لەوێ بدرێتێ، پێویست ناکات هەموو کەسێ بۆ روخسەت بێتە وەزارەت، لەبەرئەوە ئەوە لە تەعلیماتی کە دوایی بۆ تەسهیلی ئاسانکاری ئەم یاسایە جێ بەجێ دەکرێ لەو تەعلیماتە دەردەچێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاس، ئەوە هەمان تەفسیر بوو.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەو ماددەیە بەو شێوەیەی کە خوێندرایەوە کێ لەگەڵە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ 2 کەس لەگەڵ دانیە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر. کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (11): تعمل الوزارة على دعم وتشجيع وانماء وتطوير مشاتل الغابات الخاصة وذلك من خلال:

أولاً: تخصيص أراضي غير المكسوة بالغابات وفق تعليمات تصدرها الوزارة.

ثانياً: تقديم الخبرة الفنية والشتلات والبذور والمعونات الاخرى.

ثالثاً: تقديم القروض الميسرة لهذا الغرض.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (11):وەزارەت کار دەکات بۆ هاندن و پشتگیری دامەزراندن و گەشەپێدانی شەتلگاکانی دارستانە تایبەتیەکان ، ئەمەش لەڕێگەی:

یەکەم: تەرخانکردنی ئەو زەویانەی بەدارستان دانەپۆشراون و بەپێی ئەو ڕێنماییانەی وەزارەت دەری دەکات.

دووەم: پێدانی شارەزایی تەکنیکی و نەمام و تۆو و هاوکاری دیکە.

سێیەم: پێشکەشکردنی قەرزی ڕەخسێنراو بۆ ئەم مەبەستە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

نوقتەت هەیە فەرموو د.ڕۆژان.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

تەنها لە پێشەکی ماددەکە وشەی (انشاء) ئەوە هەڵەیە چاك بکرێ لە ئەسڵی ماددەکە دا نیە و لە مسوەدەکانیش دانیە، تەنها ئەو وشەیە لابرێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمانی کوردستان):

ئەو ماددیە بەو شێوەیەی کە خوێنرایەوە کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە؟ انشاء لابرێ، بەو گۆرانکاریەی د.ڕۆژان گوتی کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (13):

اولاً: للوزارة تحديد مواسم و أيام التشجير خلال السنة.

ثانياً: للمديرية العامة توزيع شتلات الغابة مجاناً على البلديات والمنظمات ودوائر الإقليم للقيام بحملات غرس الأشجار في المناسبات الوطنية والقومية وتصدر بذلك تعليمات عن كيفية غرس وادامة الشتلات.

ثالثاً: على الوزارة و بالتنسيق مع الجهات ذات العلاقة نشر وعي ثقافة الحفاظ على الغابات واهميتها.

تقترح اللجنة الغاء المادة.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكيە سيد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 13 پێشنیار دەكەین ئیلغا بكرێتەوە، ئەم جۆرە بابەتانە دەكرێ بە ڕێنمایی ڕێك بخرێت.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كێ دەیەوێ ئەو ماددەیە ئیلغا بكرێ تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ كێ دەیەوێ بمێنێتەوە؟ تەنیا دوو كەس دەیانەوێ بمێنێتەوە، واتە بە زۆرینەی دەنگ ئیلغا كرا بۆ ماددەیەكی تر. بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكيە سيد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 12

پێشنیار دەكەین ئیلغا بكرێتەوە، چونكە ئەمە لە سەلاحیەتی وەزارەتە ئەو جۆرە كارانە ڕێك بخات.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كێ لەگەڵ ئەوە دایە ئەو ماددەیە ئیلغا بكرێتەوە تكایە دەست بەرز بكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟ بە كۆی دەنگ لەغو كرا فەرموون بۆ ماددەیەكی تر. بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكيە سيد صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الماده 15 يصبح الماده 12

المادة (12): يحق لمالكي الأراضي الزراعية او المغروسة بأشجار مثمرة والنابتة عليها بعض الاشجار الغاباتية بكثافة تقل عن (10٪) قطع ونقل وتفحيم الاشجار المثمرة وتقليم الاشجار الغاباتية بموجب اجازة يحصل عليها اصحابها من دائرة الغابات في المنطقة بعد اجراء الكشف على الموقع.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی (12): خاوەن زەوی كشتوكاڵی یان ئەوەی زەویەكی بە درەختی بەردار چاندووە و هەندێ داری دارستانی لەسەر ڕوواوە بە چڕیی (10٪) كەمتر، مافی هەیە ئەم دارانە بېڕێتەوە و بیكات بە خەڵوز وە سووككردنی دارەكانی دارستان بەپێی مۆڵەتێك كە خاوەنەكانی وەریئەگرن لە فەرمانگەی دارستانی ناوچەكە دوای ئەوەی كەشفی شوێنەكەی بۆ كرا.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كێ لەگەڵ دایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟ تەنها 4 كەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، فەرموون بۆ ماددەیەكی تر. كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 16 يصبح المادة 13

المادة (13): لايجوز للمستثمر ان ينقل منتجات غابات الاقليم المرخص له وباستثمارها من موقع التجميع او مستودع الخزن الا باجازة نقل تصدر من مديرية الغابات في المحافظة او المنطقة يحدد فيها كمية المنتجات المنقولة وانواعها واوصافها والطرق الواجب سلوكها عند النقل.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 16 كە دەبێتە ماددەی (13):

نابێ وەبەرهێن بەرهەمی دارستانەكانی هەرێم كە ڕێگەپێدراون وەبەرهێنانی تیادا بكات لەشوێنی گردكردنەوەو یا لە گەنجینەوە بگوازرێتەوە ، تەنها بە مۆڵەت نەبێ كە لە بەڕێوەبەرایەتی دارستان لە پارێزگا یان ناوچەكە وە ردەگیرێ و بڕی بەرهەمی گواستراوەو جۆر و چەشن و ڕێگاكانی گواستنەوە دیاری بكرێن.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمانی كوردستان):

كێ لەگەڵ دایە تكایە دەستی بەرز بكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟، سێ كەس لەگەڵ دانیە؟ بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 17 يصبح مادة 14

لشرطة الغابات حجز منتجات الغابة والادوات ووسائل النقل والاحتفاظ بها، لحين صدور حكم المحكمة بشأن التصرف بها اذا ثبت بانها تستعمل فى احداث الاضرار بالغابة أو استغلالها أو الانتفاع بها خلافا لاحكام هذا القانون.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 17 كە دەبێتە ماددەی 14

پۆلیسی دارستان بۆی هەیە دەست بگرێ بەسەر بەرهەمەكانی دارستان و ئامێر و هۆیەكانی گواستنەوە و گلدانەوە یان تا ئەو كاتە حوكمی دادگا دەردەچێ سەبارەت بە بەكارهێنانیان ئەگەر سەلمێنرا كە بۆ ئەوە بەكاردێت كە زیان ئەگەیەنێ بە دارستان و خراپ بەكارهێنانی و سوودوەرگرتنی لێیان بە پێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە.

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان:

كێ لەگەڵ دایە تكایە دەست بەرزبكاتەوە؟ كێ لەگەڵ دانیە؟ تەنها 3 كەس لەگەڵ دانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا فەرموون بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة 18 يصبح المادة 15

للوزير وبامر وزارى يصدره تعين مراكز خاصة لتكون محلا لتجميع منتجات الغابة الى ان يتم عرضها للبيع بموجب التعليمات ويستثنى من ذلك المنتجات السريعة التلف.

تقترح اللجنة الغائها لان من صلاحية الوزراء اصدار امر وزارى لتنظيم هذه المسائل.

بەڕێز د.ارسلان بايز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 18 كە دەبێتە ماددەی 15 پێشنیاری لیژنەیە كە ئەمە ئیلغا بكرێتەوە ئەمە لە دەسەڵاتی وەزیرە فەرمانی وزاری پێ دەربكات.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

پێشنیاری ئەوە کراوە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێ کێ لەگەڵ دایە ئیلغا بکرێ؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ ئیلغا کرا فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة 19 يصبح المادة 15

يمنع صنع الفحم فى الغابات الا بموجب ترخيص خاص يصدر من الوزارة أو ممن تخوله، لاحتياجات الاقليم فقط.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 19 کە دەبێتە 15

ڕێگە نادرێ بە دروست کردنی خەڵوز لە دارستانەکان دا تەنها بە مۆڵەتێکی تایبەت نەبێ لە وەزارەتەوە یان ئەو لایەنەی دەسەڵاتی پێ دەدرێت تەنها بۆ پێداویستیەکانی هەرێم.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الماده 20 يصبح الماده 16

يمنع اخراج الاصول الوراثية النباتية والحيوانية من مناطق الغابات وتصدر التعليمات اللازمة بالاصول والانواع المسموحة من الوزارة.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 20 کە دەبێتە ماددەی 16

نابێ بنەچەی ڕەچەڵەکی ڕووەکی و ئاژەڵی لە ناوچە دارستانیەکان ببرێتە دەرەوە، ڕێنمایی تایبەت دەردەچێ بەو ڕەچەڵەك و توخمانەی ڕێگەپێدراوە لە وەزارەتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

جەنابی وەزیر فەرموو.

بەڕێز د.سیروان بابان (وەزیری كشتوكاڵ و سەرچاوەكانی ئاو):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

پێشنیار دەكەین كە (لتصدر التعليمات اللازمه بالاصول) وشەی (كميات) ئینجا بڵێی (انواع المسموحه من وزاره)، چونكە باسی كەمیە ناكات لێرە.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

لیژنەی هاوبەش، كاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

لێرە كەوتوومانە مەقسەد لەو شتانەیە كەدەگمەنن، ئسوڵی دەگمەنن، لەبەرئەوە كەمیات بۆ شەتلات ناوترێ، لەوانەیە بە عەدەد بێ بە وەزن نەبێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەو شێوەیەی كە خوێندرایەوە كێ لەگەڵ دایە تكایە دەست بەرز بكاتەوە؟ كی لەگەڵ دانیە؟ یەك موعاریزە بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

الماده 21 يصبح الماده 17

اولاً: تصدر الوزارة تعليمات حول انتاج شتلات الغابات ومصادره الشتلات المنتجة لاغراض تجارية دون ترخيص.

ثانياً: لايسمح بادخال شتلات الغابات الغير مستوفية لشروط وضوابط وقاية النباتات والقوانين المرعية الى داخل الاقليم.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆكی پەرلەمان):

بەكوردیەكەی تكایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددەی 21 كە دەبێتە ماددەی 17

یەکەم/ وەزارەت ڕێنمایی دەردەکات سەبارەت بە بەرهەمهێنانی نەمامی دارستان و دەست دەگرێت بەسەر نەمامی بەرهەم هێنراو بۆ مەبەستی بازرگانی کە بە بێ مۆڵەتن.

دووەم/ ڕێگە نادرێ بە هێنانی نەمامی دارستان کەمەرجی هونەری و ڕێگرەکانی پاراستنی ڕووەکی تیا نیە بە پێی یاسا کارپێکراوەکانی ناو هەرێم.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

یەکەم وشەی یصدر بکرێتە تصدر، بە گۆڕینی ئەو وشەیە کێ لەگەڵ دایە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بەکۆی دەنگ پەسەند کرا فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە 22 یصبح المادە 18

یمنع التجاوز على أراضي الغابات بطرح الانقاض والنفایات والمخلفات الصلبة أو السائلة أو المشعة أو ایة مواد ملوثة للبیئة أو ضارة بها.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 22 کە دەبێتە ماددەی 18

نابێ دەست درێژی بکرێتە سەر زەوی دارستان بە فڕێدانی پاشماوە و پاشەڕۆی ڕەق و شل یان تیشکدار یان هەر ماددەیەکی تر کە ژینگە پیس بکات یان زیانی پێ بگەیەنێ.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بە نیسبەتی ئەوماددەیە تەنها وشەی (یمنح)ە یان (یمنع)ە چونکە ئەو دوو وشەیە دژی یەکن.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بە گۆڕینی ئەو وشەیە یان ڕاست کردنەوەی ئەو وشەیە، کێ لەگەڵە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە 23 یصبح المادە 19

تحدد مدة المرعى في الغابات والمراعي حسب المواسم والمناطق المختلفة بالتنسيق مع الادارات المحلية.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

بەکوردیەکەی تکایە بیخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 23 کە دەبێتە ماددەی 19

ماوەی لەوەڕاندن لە دارستان و لەوەڕگاکان دا بە پێی وەرز و ناوچە جیاوازەکان دەبێ بە هەماهەنگی لەگەڵ کارگێڕی یان خۆجێیەکان دا.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

کێ لەگەڵ دایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دانیە؟ بە کۆی دەنگ پەسەند کرا فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الفصل الأول

" الوقاية من الحرائق "

المادة 24 يصبح المادة 20

اولاً: يحظر حمل النار او اضرامها خارج المساكن والابنية ضمن حدود غابات الاقليم وفي خارجها ضمن مسافة 200 متر عن حدودها.

ثانياً: يمنع استعمال النار في الخيم و الورش والمصانع والإنشاءات المؤقتة الواقعة داخل غابات الإقليم أو على مسافة (200) متر من حدودها الأ لأجل الطهي والتدفئة وفي هذه الحالة تؤخذ التدابير اللازمة.

ثالثاً: لايجوز انشاء اي مؤسسة صناعية او منشأة تستعمل النار، او انشاء مستودع لمواد مشعة ، أو بناء الدار تزيد مساحتها عن المائة والعشرون متر مربع داخل غابات الإقليم أو على مسافة أقل من (500) متر من كل حد من الحدود ضمن الغابات بدون الحصول على إجازة من الوزارة ، وتصدر توضيحات ضمن تعليمات الوزارة بذلك.

رابعاً: لايجوز لاي شخص اشعال النار داخل غابات الاقليم او على مقربة تقل عن 300 متر الا باجازة من الجهة المسؤولة عن حماية الغابات.

خامساً: على الوزارة وبالتنسيق مع الجهات الفنية توفير ادوات ومستلزمات مكافحة الحرائق الميكانيكية واليدوية وانشاء ابراج مراقبة ومكافحة الحرائق في المناطق ذات الكثافة العالية والمتوسطة.

سادساً: للوزير أو من يخوله الإستعانة بالسلطات الإدارية في المنطقة بإستخدام الآليات والمكائن لغرض اتخاذ التدابير اللازمة للوقاية من الحرائق.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

(لاتزید) پێم وایە دەڵێن زیادەیە، زۆر باشە (تزید) فەرموون بە کوریەکەی امینە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی چوارەم

خۆپاراستن لە ئاگرکەوتنەوەو ڕێگە لێگرتنی

بەشی یەکەم

پاراستن لە ئاگرکەوتنەوە

ماددەی 24 کە دەبێتە ماددەی 20

یەکەم: هەڵگرتن و ئاگرکردنەوە لە دەرەوەی خانوو و بیناکان لەنێو سنووری دارستانەکانی هەرێم و دەوروبەری قەدەغەیە لە نێوان (200/م) لە سنوورەکەیەوە.

دووەم: ڕێگە نادرێت ئاگر بەکاربهێنرێت لەناو چادر و شوێنی ئیشکردن و کارگە دامەزراوە کاتییەکان کە دەکەونە ناو دارستانەکانی هەرێم یا بە دووری (200/م) لە سنوورەکەی تەنها بۆ مەبەستی خواردن دروستکردن و خۆ گەرمکردنەوە نەبێت لەو حاڵەتەدا ڕێو شوێنی پێویست دەگیرێتەبەر.

سێیەم: نابێ هیچ دەزگایەکی پیشەسازی یا دامەزراوەیەك کە ئاگر بەکاردێنێت دابمەزرێت ، یا دامەزراندنی کۆگا بۆ ماددەی تیشکدەر ، یا دروستکردنی خانوو کە نابێت لە (120 مربع) زیاتر بێت لەناو دارستانەکانی هەرێم یا لە دووری (500/م) لە هەر سنوورێکی دارستانەکاندا بەبێ بەدەستهێنانی مۆڵەت ، هەروەها ڕوونکردنەوەی پێویست دەردەکرێت لەنێو ڕێنماییەکانی وەزارەت بۆ ئەم بابەتە.

چوارەم: هیچ کەس بۆی نییە ئاگر بکاتەوە لەنێو دارستانەکانی هەرێمدا یا لە نزیکی کەمتر لە (300/م) بە مۆڵەت نەبێت کە لەلایەن لایەنی بەرپرس بە پاراستنی دارستانەکانی دەردەچێت.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

د.ڕۆژان فەرموو تێبینیت هەبوو؟.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە بڕگەی 2 (یمنع باستعمال) حرفی (ب) ئەوە زیادە، لەبڕگەی3 لە پاش ئەو (بناء) الدار تزید مسحاتها عن 120، واتە وشەی دار مساحتها زیاد بکرێ بۆ ڕێزی یەکەمی بڕگەی 3 ماددەکە سوپاس، ثالثاً: لایجوز انشاء اي مؤسسة صناعية او منشأة تستعمل النار، او انشاء مستودع لمواد مشعة ، أو بناء (الدار) زیاد بکرێ و (لا)یەکە لابردرێ و بەس (تزید مساحتها عن مائة والعشرون......).

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

زکیە خان فەرموو.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر عینوانەکە کە دەڵێ خۆپارستن لە ئاگرکەوتنەوە، پێموابێ ویقایە دەبێتە پاراستن نە خۆپاراست.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

ڕاستە پاراستنە نەك خۆپاراستن، ئاهەنگ خان فەرموو.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

نیسبەی تەحدید کردنی ئەو مەساحەیە پێموایە هەڵەیە چونکە ئەوە دەبێ بە نیسەب تەحدید بکرێ، حەسەبی زروف و زەمەن و جێی ئەو مونشەئاتە و ئەو دارستانەی کە لێی دەکرێ، بۆیە مەساحەکە لە هیچ قانونەکی دونیادا مەساحە لە قانون تەحدید ناکرێ، ئیللا بە پێی نسبەی واقع حالی ئەوەی کە دەیەوێ ئەو مونشەئە، سوپاس.

بەڕێز د.ارسلان بایز (سەرۆکی پەرلەمان):

لیژنەی یاسایی؟ کاك جلال فەرموو.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم پێشنیارە لەسەر پێشنیاری بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو بوو، بۆ ڕێگە گرتن لە سەر پێشنیاری بەڕێز وەزیری، ئەم پێشنیارە لەسەر پێشنیاری بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو بوو، بۆ ڕێگە گرتن لە دروست کردنی قۆرخ کردن و مەساحەیەکی زۆر بۆ خانووی گەورە، ئەو ئیقتیراحی کردبوو، ئێمەش پێمان باش بوو کە داخل بکرێ.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو ئاهەنگ خان.

بەڕێز ئاهەنگ عارف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بەڕێز وەزیری کشتوکاڵ و ئاوەدانکردنەوە پرسی، گوتی، ئەگەر ڕێنمایەك یان یەکێك هەبێ لێرە بزانن، بە تەحدیدیش گوتی موهەندسێك، تەعلیقیشی لێداین وابزانم من و شلێرخان بووین، بەس ئەوەی کە من لە قانونەکانی (گرین هۆم) ئەوەی کە قانونی غابات هەیە هەمووی بە پێرسەنت تەحدید دەکرێ لە دونیا، قەت نەبووە مەساحە تەحدید بکرێ، تەسبیت بکرێ لە قانون 20مەتر مورەبەع بێ بۆ هەموو لایەك، بە پێرسەنت

تەحدید دەکرێ، حەسەبی زروف و زەمان و مەکانی ئەو جێگەی، هەتاوەکو فاوندەیشن و ڕەگ و مەوادی لێ ئیستیعمال دەکرێ، کارەباو ئاو هەموو شتێکی لێی هەیە، لە (ئێم تو) ستانداردی عالەمیە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

زەکیە خان تۆ تێبینیت هەبوو، ئێستا لیژنەی هاوبەش هەروەکو خۆی، بەو شێوەیەی کەخوێندرایەوە بە موراعات کردنی ئەو تێبینیانەی کە دران، تکایە کێ لەگەڵدایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، کێ لەگەڵدانیە دەستی بەرز بکاتەوە؟، چوار کەس لەگەڵدانیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة الخامسة والعشرون يصبح المادة واحد والعشرون.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەش بخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 25 کە دەبێتە 21:

ڕاکێشانی هێڵەکانی کارەبای وزە بەرز قەدەغەیە لەناو دارستانە سروشتیەکان کە زۆر چڕن یان ناوەندین.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو دکتۆرە.

بەڕێز د.ڕۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دوای ئەوەی ناوەڕۆکی ئەوە ماددەیە لە بڕگەی نۆیەمی ماددەی (4) دەنگی بۆدا، ئێمە پێشنیار دەکەین ئەو ماددەیە پێویست ناکات ئیلغا بکرێتەوە، هەروەها لە ماددەی (27) بڕگەی دووەم (ج) سزای بۆ دانراوە، بەڵام ئێمە ماددە (4) مان پەسەند کرد، لە بڕگەی (9) باس لە ناوەڕۆکی ئەو ماددەیە دەکات، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی یاسایی دەیانەوێ ئەو ماددەیە لەغو بکرێتەوە، تکایە کێ لەگەڵدایە کە لەغو بکرێتەوە دەستی بەرز بکاتەوە؟، کێ لەگەڵدانیە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، بەکۆی دەنگ لەغو کرایەوە، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

الماده السادسه والعشرون يصبح واحد و عشرون.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەش بخوێنەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی پێنجەم:

حوکمەکانی سزادان.

ماددەی بیست و شەش کە دەبێتە بیست و یەك.

یەکەم: سزای بەند کردن ئەدرێت کە لە ساڵێك زیاتر نەبێ، یان غەرامەیەك لە سێ ملیۆن دینار کەمتر نەبێ، لە پێنج ملیۆن دینار زیاتر نەبێ، هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی بڕگەکانی (1، 5، 6، 7، 8، 10) لە بڕگەی (2) لە ماددەی (4) ئەم یاسایەدا بکات.

دووەم: سزای بەند کردن و غەرامەیەکە کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێ، هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی بڕگەکانی (2، 3، 4، 11) لە بەندی (2) لە ماددەی (4) ی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموون دیسان بە کوردیەکەی بخوێننەوە.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دەروازەی پێنجەم:

حوکمەکانی سزادان.

ماددەی بیست و شەش کە دەبێتە بیست و یەك.

یەکەم: سزای بەند کردن ئەدرێت کە لە ساڵێك زیاتر نەبێ، یان غەرامەیەك لە سێ ملیۆن دینار کەمتر نەبێ، لە پێنج ملیۆن دینار زیاتر نەبێ، هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی بڕگەکانی (1، 5، 6، 7، 8، 10) لە بڕگەی (2) لە ماددەی (4) ئەم یاسایەدا بکات.

دووەم: سزای بەند کردن و غەرامەیەکە کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێ، هەرکەسێك سەرپێچی حوکمەکانی بڕگەکانی (2، 3، 4، 11) لە بەندی (2) لە ماددەی (4) ی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەکاتی موناقەشە کردنی ئەو ماددەیەدا، پێشنیارێك هاتە ئاراوە بۆ لیژنەی تایبەتمەند، بۆ ئەوەی کە سزای بەند کردن نەمێنێ، سزای غەرامەکە بمێنێ، دیارە سێ کەس پێشنیاری ئەوەی کرد، دواتر کاك فرسەتیش پشتگیری کردین بەوەی کە ئەگەر بکرێ، لەبری سزای بەند کردن، سزای بەدیل هەبێ، بۆ ئەوەی کەسێك دارێك هەڵکەنێ لەبری ئەوەی کە بیگری دارێکی پێ بڕوێنیەوە، بۆیە من دەپرسم بۆچی ڕەچاوی ئەو پێشنیارەیان نەکردووە لیژنەی تایبەتمەند؟، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش وەڵامی بدەنەوە.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

مەسەلەی هاتنە پێشەوەی بەند كردن لەم ماددانە كە باسی لەسەر كراوە، بڕگەكانی (1، 5، 6، 7، 8، 10) ی ماددەی (4) بۆیە حەپس و غەرامە هاتۆتە پێشێ، ئەگەر بگەڕێینەوە سەر یاسا تایبەتمەندەكان، یاسای عقوباتی عیراقی بەهەمان شێوە حەپس و غەرامەی داناوە، ئێمە باسمان لەسەر ئەوە كرد، كە وتمان پێویستە غابات پارێزگاری لێ بكرێ، زۆر كەس باسی لەوەكرد كە ئەمە سەروەتێكی نیشتیمانیە، سەروەتێكی وەتەنیە، پێویستە دەستی ئاگر كردنەوەو كاركردن تیایە، تەسەروف تیا كردنی و بەكارهێنانی بۆ ئەغرازی تایبەتی، پارێزگاری كردنی لە هەموو تەعەدایەك كە لەسەر ئەم غاباتانە بكرێ، غابات ناونیشانی وڵاتەكەی ئێمەیە، مەنزەری جوانە ئەبێتە هۆكاری سیاحە، ئەبێتە سەروەیەكی نیشتیمانی، بۆیە پێویست كرا، عقوبەكان بەحەپس و غەرامەوە بێ، بەڕێز جەنابی سەرۆكی پەرلەمان، عقوبەكان كە باس لە حەپس كراو، ئەوە ئەدرێتە دەست تەقدیری ئەو مەحكەمەی كە مەحاكەمەی ئەو كەسە ئەكات، حەپس لە 24 سەعات بۆ 5 ساڵ، دەست پێ دەكات و غەرامەشی هەیە، ئەمەش بەگوێرەی جەسامەی جەریمەكە، یەعنی بەگوێرەی توندی ئەو تاوانەی كە ئەو كەسە بەرامبەر بە دارستانەكانی كوردستان دەیكات، ئێمە هەدەفمان لەوەیە ئەو دارستانانە لە هەموو دەستێكی دەرەكی و تەعەداكردنێك بپارێزین، بۆیە ئەو عقوبانە لێرە باس كراوە، ئەو عقوبانە بە هەدەفی ئەوە نیە كە خەڵك هەرچی دەستی بۆ دارستان بەرێ هەر هەمووی عقوبە بدرێ و حوكم بدرێ و بخرێتە سجنەوە، ئەمە هەدەفی موشەریعە، لە دانانی عقوبە ئەوەیە كە مەنعی خەڵك بكات لە تەعەدا كردن، نەوەك هەدەفی ئەوەبێ كە سزای خەڵك بدات بە ئەمەلی سزادان، بە ئەمەلی ئەوەیە كە ئەمە ببێتە شتێك خەڵكی دور كەونەوە لەتەعەدا كردن، لە دارستانەكان، لەبەر ئەوە ئەو سزایانە كە لێرە هاتووە هاوڕایە و تەریبە لەگەڵ هەموو یاسا سزایەكان، پێویستیشە ببێ، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك خلیل فەرموو.

بەڕێز خلیل عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من پێموایە ئەمە بڕگەی سێیەمە، لە ماددەی چوار، نەوەك دووەم، دوو لە هەمان ماددە ئەمجارە ئەم دوو زاراوە یەك بخرێ باشترە، یەعنی بەشی دووەم، نووسراوە بەندی دووەم، لە دووەم نووسراوە بەند لە ماددەی پێنج، چاك بكرێتەوە، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسين:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەڕاستی منیش پشتگیری قسەكانی كاك پێشەوا ئەكەم، ئێمە زیاتر لە چوار، پێنج ئەندام پەرلەمان لێرە گوتمان با ئەو سجنەی تیا نەمێنێ، كەچی ئێستا هەروا هاتووە، دەبێ بیخەنە دەنگدان، ئێمە داوا دەكەین ئەوە بخەیە دەنگدان، دوای ئەوە ئەو بڕگەیەی كە كاك خلیل باسی كرد، بەڕاستی ئەوە كەمتر نەبێ لە پێنج ساڵ، با ئەویش بچێتە پاڵ بڕگەی یەكەم، لە سێ ملیۆن تا پێنج ملیۆن بێت، نەوەك لە پێنج كەمتر نەبێ، یەعنی ئاوا ڕەق بین لەسەر ئەمە، ئەوە ڕاستە شتێكی نیشتیمانیە، بەس ئەو نیشتیمانەش هەر هی مەیە، ئەو خەڵكەش هەر خەڵكی خۆمانە، ئێمە دەبێ یاسایەك دەربكەین لەمەسلەحەتی خەڵك بێ، نەوەك هەر بۆخۆمان دروست بێ، باشەو تەواو، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بەنیسبەتی ئەو ماددەیە بابڵێین عینوانەكەی بە كوردی نووسراوە (دەروازەی پێنجەم) بە عەرەبیەكەی نووسراوە (الفصل الثاني) بە كوردی نووسراوە حوكمەكانی سزادان، بە عەرەبیەكەی نووسراوە (العقوبات) بەخۆی ئەگەر یان كوردیەكەی بگۆڕین یان عەرەبیەكەی بگۆڕین، لە هەردوو لا، چونكە حوكمەكانی سزادان ئەحكامی خیتامییەوە، لێرە نووسراوە (العقوبات) لە دوو لا ئەگەر زەحمەت نیە بزانین، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

خۆی عادەتەن لێرە عەرەبیەكە دەبێتە ئەساس، كاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

تێبینیەكەی من لەسەر ئەوەیە مادام بەپێی پەیڕەوی ناوخۆ كاردەكەین، ئەگەر زیاتر لە سێ ئەندامی پەرلەمان پێشنیارێكی پێشكەش كرد، مەفروز وایە لەكاتی داڕشتنی سیاغە كردنی ڕاپۆرتی موشتەرەك، ڕەچاوی ئەوە بكرێ، بۆیە من پێشنیار دەكەم ئەوەی كە كاك عمر باسی كرد، من قسەم لەسەر ئەوەنیە، قسەم لەسەر پێشنیارەكەیە، ئەوەی كە ئێمە داوامان كرد، پێموانیە هیچ ناكۆك بێ لەگەڵ قانونی عقوبات، بۆیە حەز دەكەم ئەگەر كاك فرست ڕوونكردنەوەی زیاتر بدات، ئەگەرنا ئەو پێشنیارەی ئێمە بخەنە دەنگدانەوە.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك عمر فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لێرە باس لە کەم و زۆری سزاکەو غەرامەکە هات، من جارێکی تر ئەیڵێمەوە، حەپس بە گوێرەی قانونی ئسولی مەحاکەماتی جەزائی، قانونی عقوباتی عیراقی لە 24 سەعات هەیە بۆ 5 ساڵ، شەرت نیە دەقاو دەق پێنج ساڵ حوکم بدرێت، بەگوێرەی قورسی و سووکی ئەو تاوانە، بۆ میسال باسمان کردووە ئەڵێین فەقەرە (1، 5، 6، 7، 8، 10) فەقەرە (1) ی ئەو ماددەیەکە لە بەندی سێیەمی ماددەی چوار باسی لەسەر کراوە، ئەگەر بگەڕێینەوە سەری باس لە گواستنەوەی حقوقی عەینی دەکات، حقوقی عەینی لەو هەقە موکتەسەبانەیە کە ناکرێ بە ئاسانی خەڵك ئەو هەقانە بگوێزێتەوە لە یەکێك بۆ یەکێکی تر، پێویستە سزای بۆ دابندرێت، هەروەها باس لە فەقەرەی پێنج دەکات، فەقەرە پێنج باس لە بڕین و هەڵکەندن و ئەو دارە بە تەمەن و نادرانە ئەکات کە لە یاساکە هاتووە، هەروەهاکە باسمان لە غەرامەکە کردووە ئەڵێین لە سێ ملیۆن کەمتر نەبێ، لە پێنج ملین زیاتر نەبێ، بەواتا شەرت نیە دەقاو دەق لە پێنج ملیۆنەکە، ئەمە نەسی یاسا کە دێت بەم شێوەیەی خوارەوە دێت، ئەمەش ئەگەڕێتەوە سەر سەلاحیەتی ئەو مەحکەمەیەی کە ڕووبەڕووی تاوانبارەکە بە گوێرەی گرنگی و سووکی و قورسی تاوانەکەی مەعامەلەی لەگەڵ ئەکات، بۆیە موشەریع پێی باشە یاسا سزایەکان بەم شێوەیە بێ، من تکراری ئەکەمەوە، ئێمە هەدەفمان لەوە نیە هاووڵاتیانی خۆمان بکەینە ژوورەوە و غەرامەی لێ بسێنین، هەدەفمان لەم یاسایە ئەوەیە لەبەر ئەم سزاو غەرامەیە دەستکاری غاباتەکان نەکرێت، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

ئەگەر نوقتەی نیزام بێ، نوقتەی نیزام نەبێ، فەرموو.

بەڕێز بێریڤان سەرهەنگ:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەوەی بەڕێز پێشەوا وتی، ڕاستە یەکێك بووم لەوانەی کە وتم سزانەبێ دار بچێنن، هەر ئەوکاتە لیژنەی یاسایی دەستخۆشی لێ کردین و وتی پشتگیریت دەکەین، یەعنی ئەندامی تریش هەیە لێیان پرسینەوە کێ ئەوەی داوا کردووە، بزانن ئەگەر سێ کەسن یان چوار کەسن، دەبێ بدرێتە دەنگدانەوە.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی موختەس، لیژنەی یاسایی بەیەکەوە هەردوو لیژنەکە بە کاملی، ئەو سیاغەیەیان کردووە، بەڵام کاك پێشەوا هەڵسە ئاخیر هینەکەی خۆت بکە، بەتایبەتی ئەیخەینە دەنگدانەوە.

بەڕێز پێشەوا توفیق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من لەسەر پێشنیازەکەی خۆم سوورم و داواش دەکەم بخرێتە دەنگدانەوە، پێشنیازەکەمان ئەوەیە کە سزای بەند کردن نەمێنێ لە یاساکە، سزای بەدیلی هەبێ، من قسەم لەسەر غەرامەکە نەبوو، بۆیە سزای بەند کردن نەمێنێ، بەدیل هەبێ جێگرەوەی سزای بەند کردن بێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

پێشنیارێکی وا هەیە کە سێ کەس دەڵێن سزای بەند کردن نەمێنێ، بەس غەرامە بێ، کێ لەگەڵدایە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، 16 کەس لەگەڵدایە، کێ لەگەڵ ئەوەدایە وەکو سیاغەکە چۆن هاتووە ئاوا بمێنێتەوە تکایە دەستی بەرز بکاتەوە؟، (34) دەنگ دەڵێ وەکو خۆی بمێنێتەوە، کەواتە دەقی ماددەکە وەکو ئەوەی کە خوێندرایەوە، بەکوردی و عەرەبی، کێ لەگەڵدایە؟ تکایە دەست بەرز بکاتەوە، کێ لەگەڵدانییە؟ تکایە دەست بەرز بکاتەوە، (14) کەس لەگەڵدانییە، بەزۆرینەی دەنگ پەسەند کرا فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (27):

مع عدم الاخلال بأية عقوبة أشد ينص عليها القانون

أولاً: يعاقب بالحبس مدة لاتقل على ستة اشهر و بغرامة لاتقل على خمسة ملايين دينار كل من قام:

أ- قطع وحرق الاشجار الغاباتية المعمرة أو النادرة أو تجريدها من قشورها أو تشويهها بأية صورة.

ب- من تسبب بقصد من نشوب حريق أو إضرام النار في الغابات والاراضي الغاباتيه والمحميات والمناطق الوقائية والمراعي.

ج- قام بزراعة واستغلال اراضي الغابات والمحميات المحروقه.

د- يعاقب بالحبس مدة لاتقل على ثلاثة اشهر ولا تزيد عن سنة واحدة و بغرامة لاتقل عن خمسة ملايين كل من قام بصناعة الفحم بدون موافقة الوزارة.

ثانياً:

أ- يعاقب بالحبس مدة لاتزيد على ثلاثة اشهر وبغرامة لاتقل عن خمسمائة الف دينار كل من تسبب بخطأ و مخالفة لاحكام هذا القانون أو التعليمات الصادرة في احداث حريق في غابة عامة أو خاصة.

ب- يخالف أحكام المادة (23) من هذا القانون كما ويلزم بأزالة ورفع المواد التي قام بالقائها وعلى نفقته الخاصة.

ج- إقامة سد أو حاجز على نهر أو جدول يمر بالغابة أو جريانه أو مد خطوط الكهرباء ذات الضغط العالي.

د- إمتنع عن تقديم المساعدة من إطفاء حريق نشب في الغابة او المحمية أو رفض المساعدة بدون عذر.

هـ- يعاقب بالحبس مدة لاتقل على ستة اشهر وبغرامة مضاعفه بقيمة المادة(الفحم) كل من قام بنقلها واخراجها الى خارج الاقليم بدون موافقة الوزارة مخالفه لاحكام هذا القانون.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کوردییەکەشی فەرموو.

بەڕێز زکیە صالح عبدالخالق:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (27) کە دەبێتە ماددەی (22):

لەگەڵ لانەدان لەهەر سزایەکی توند کەلەم یاسایەدا هاتووە:

یەکەم: سزا ئەدرێت بە بەندکردن بۆ ماوەیەك لە شەش مانگ کەمتر نەبێت وەغەرامەیەك کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت هەر کەسێك کە هەڵسا بە:

أ- بڕینەوە یا سووتاندنی دارە بەتەمەنەکانی یا دەگمەنەکانی دارستان یا لێ کردنەوەی توێکڵەکانیان یا شێواندنیان بەهەر چی جۆرێك بێت.

ب- هەر کەسێك بوو بەهۆی ئاگرکەوتنەوە یا ئاگر تێ بەردانی دارستان و زەوی دارستانەکان و پارێزراوەکان و ناوچەکانی پاراستن ولەوەڕگاکان.

ج- هەڵسێ بە چاندن و خراپ بەکار هێنانی زەویەکانی دارستانە پارێزراوەکان و دارستانە سووتاوەکان .

د- سزا ئەدرێت بەبەندکردن بۆ ماوەیەك کە لەسێ مانگ کەمتر نەبێت و لە ساڵێك زیاتر نەبێت و بەغەرامەیەك کە لە پێنج ملیۆن دینار کەمتر نەبێت هەر کەسێك خەڵووز دروستبکات بەبێ ڕەزامەندی وەزارەت .

دووەم :

أ- سزا ئەدرێت بەبەندکردن بۆ ماوەیەك لە سێ مانگ زیاتر نەبێت وەبەغەرامەیەك کە لە پێنج هەزار دینار کەمتر نەبێت ، هەر کەسێك هۆکار بێت بە هەڵەکردنی یا پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە یا ئەو ڕێنماییانەی دەرئەچێت بەڕوودانی ئاگرکەوتنەوە لە دارستانێکی گشتی یان تایبەت.

ب- سەرپێچی حوکمەکانی ماددەی (23)ی ئەم یاسایە بکات وەپابەند ئەکرێت بەلابردن و هەلگرتنەوەی ئەو ماددانەی فڕێ ی داوە وەلەسەر ئەرکی (پارەی) خۆی .

ج- دروستکردنی بەربەست یا ڕێگر لەسەر ڕووبار یا جۆگە کە بەدارستاندا ڕێرەوئەکات یان ڕاکێشانی هێڵی وزە بەرز .

د- ڕێگربێت لەپێشکەشکردنی یارمەتی بۆ کوژاندنەوەی ئاگرێك کە کەوتبێتەوە لە دارستان و پارێزراوەکانی یان یارمەتیدان ڕەتبکاتەوە بەبێ پاساو.

هـ- سزا ئەدرێت بەبەندکردن بۆ ماوەی شەش مانگ کەمتر نەبێت وە بەغەرامەی دوو هێندەی نرخی ماددەی (خەڵوز) هەر کەسێك هەستا بە گواستنەوە و بردنە دەرەوەی هەرێم بەبێ رەزامەندی وەزارەت وە بەپێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی یاسایی.

بەڕێز د. رۆژان عبدالقادر دزەیی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

سەبارەت بەماددەی (27) کە دەبێتە ماددەی (22) لەبڕگەی اولا لەکۆتایی بڕگەکە وشەی (قام) هاتووە پێویست ناکا، کل من، لەبەرئەوەی بیدایەتی بڕگەکان هەمووی بە فیعل دەست پێدەکات، (قطع، تسبب)، لەبڕگەی (ب) وشەی (من)کە لابدرێ لەبیدایەتی بڕگەکە، (تسبب بقصد من نشوب حریق) (من)کەشی ناوێ، لە(ج) وشەی (قام)ەی ناوێ (بزراعة) بەفیعل دەست پێدەکا، بڕگەی (د) لەبەر ئەوەی سزایەکەی جودایە لەگەڵ ئەوەی لەبڕگەی یەکەم هاتووە، ئەوە ڕیز بەندەکە بەهەڵە چاپکرایە، ثانیا، واتە (د) دبێتە دووەم، لەبەر ئەوەی سزای لەگەڵ بڕگەی یەکەم جودایە، دووەم دەبێتە سێیەم، لەبڕگەی (ه) دووبارە سزایەکە جودایە لەگەڵ بڕگەکانی دیکە، پێویستە (ه)یش ببێتە (رابعا)، (ه) دەبێتە چوارەم، دووەم دەبێتە سێیەم، (د) دەبێتە دووەم، یەکەمیش وەکو خۆی تەنها بیدایەتی بڕگەکان بەفیعلەکان دەست پێ بکرێ، (قطع، تسبب، زراعة واستغلال اراضي) (من)کە و (قام)ەکە نەمێنێ، لە (ب، ج)، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت (ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لەکاتی گفتوگۆدا زیاتر لەسێ ئەندام باسیان لە بڕگەی (د) کرد، کە ئەو کەسەی داوای بڕگەی یارمەتی لێدەکرێ دەبێ عقوبە بدرێ، وتمان ئەوە پێچەوانەی بنەماکانی مافی مرۆڤە، یەعنی لیژنەکە هیچ ئاماژەیەکی پێ نەکردووە کە ئەو بڕگەیە ئەوها بکرێتەوە، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەکانی هاوبەش فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەو داوا کردنەی کە بۆ یارمەتیدان داوا کراوە بۆ ئاگر گوژانەوە، ئەوە موخالەفەی بنەماکانی مافی مرۆڤ نییە، بەپێچەوانەوە ئەوە مەبدەئێکی ئەساسییە، لەهەموو یاساکاندا هاتووە، بەتایبەت لەقانوونی عقوباتی عێراقی لەماددەی (370) تەڵەبی ئیجازە، داواکردنی یارمەتی، ڕەفز کردنی بەپێی مەحزەرە، عقوباتی خۆی هەیە، ئێمە لێرە عقوبەکەشمان زۆر بەکەمتر داناوە، لەبەر ئەوە هەر کەسێك داوای موساعەدەی لێبکرێ، داوای هاوکاری لێبکرێت، لەکاتی کەواریسدا (فەیەزان، لافاو ، بوومەلەرزە، خنکاندن، ئاگر کەوتنەوە)، ئیستیعدادی هەبێت یەعنی بتوانێت یارمەتی دەر بێت بۆ هاوکاری کردن، نەیدا بەقەست، تاوانبارە و عقوبەی هەیە، لەبەر ئەوە پێویستە ئەو بڕگەیە بمێنێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

سیوەیل خان فەرموو.

بەڕێز سیوەیل عثمان احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەکو کاك ئارام باسی کرد چەند ئەندام پەرلەمانێك پێشنیاریان کرد، ئاخر سجن ماقووڵ نییە، یەعنی تەمەنا دەکەم ئەندام پەرلەمانێك تووشی ئەو حاڵەتەی بێ بزانە قبووڵ دەکا سجنی بکەن؟ سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کاك عبدالرحمن فەرموو.

بەڕێز عبدالرحمن حسین ابابکر:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەمە لەکوێ کاك عمر ڕێزم هەیە باسی دەکا دەڵێ ئەگەر توانای تێدا هەبێ، ئێمە لەکوێ دەزانین ئەو پیاوە، ئەو کەسە توانای تێدایە یان تێدا نییە؟ بەشکو کەسێکە دەترسێ، لەئاگر دەترسێ، لەلافاو دەترسێ، لەئاو دەترسێ، چۆن دەزانێ؟ دەبێ بچێ فەحسی توبی بکا، بزانێ چی تێدایە یان نا، ئەمە بەڕای من ئەو بڕگەیە هەر زیادە، یەعنی نابێ ئێمە ئیجباری بکەین، دەمێنێ لەسەر ناخی ئینسان ئەگەر وەتەنییە، ئەگەر دڵسۆزە، دڵی بە وەتەنەکەی دەسووتێ، دڵی بەغاباتەکەی، بەماڵی کەسێکی تر دەسووتێ، یارمەتی دەر بێ، خۆی دەڕوا، خۆی لەناو ئاگر فەڕێدەدا، بەڵام کەنەڕوا ئیتر تۆ چی لێدەکەی؟ ئەمێنێتەوە لەسەر شەخسی خۆی، پێموایە ئەم بڕگەیە زیادە، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

کوێستان خان فەرموو.

بەڕێز کوێستان محمد عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

منیش هاوڕام لەگەڵ هاوڕێکانم، مەسەلەی ئەوەی کە تۆ داوا لەیەکێك دەکەی بێ ئاگرت لەگەڵ بکوژێنێتەوە، جارێ هەر ئاگر کوژاندنەوە بەتایبەتی لەدارستانێکدا پێویستی بە تەدریب هەیە، پێویستی

بەجلی تایبەتی هەیە، پێویستی بە ئامادەکاری هەیە، یەعنی ئەمە بێگاری نییە یەکێك لەوێ دەڕوا بەزۆر بیهێنی ئاگری پێ بکوژێنێتەوە؟ کەنایکا بێی حەپسی بکەی، ئەمە لەکوێی دونیا شتی وا هەیە؟ تا ئێمە کەسێك بەوێ دەدەڕوا داوای لێدەکەی ئاگر بکوژێنێتەوە، نایکاتن، جلی وی قایم نییە، تەدریبی نەکردووە، نازانێ ئەو ئیشە بکاتن، چۆن دەیهێنی بەزۆر ئاگری پێدەکوژێنیتەوە؟ زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

بەئیجازەی سەرۆکی پەرلەمان، بەردەوام دەبم، بەڵێ ئەڤین خان فەرموو.

بەڕێز ئەڤین عمر احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من پشتگیری قسەکانی کاك عمر دەکەم، ئەوەی کاك عمر باسی کرد ئەوە بنەمای یاساییە، ئەوە لەیاسای عقوباتدا هاتووە، ئێمە ناتوانین لێرە شتێك دەر بکەین، موخالفی بنەماکانی یاسا بێت، یاسای عقوبات ئیمتیناعی لەهەندێ حاڵەتدا بەجەریمە داناوە، یەعنی تۆ یەکێك غەرق دەبێ مەلەش نازانی، ئەبێت هاوکاری بکەی، بۆیە حەرق لێرەدایە، یەعنی غابات ئێمە دامناوە بە مومتەلەکاتی وەتەنی و چۆتە مەسەلەی ئەمنی قەومییەوە، ئەوە لێرە جەریمەیەکە ئەگەر تۆ ئیمکانیاتت هەبێ، هاوکاریشت دەکەن، ئەو کەسەی کە داوای یارمەتی لێدەکا هەڵبەتە تەسهیلاتت بۆ دەکا، ئیجرائاتی بۆ دەکا، بۆیە بەڕاستی خۆی ئەمە بنەمایەکی قیاسییە لەیاسای عقوباتدا هاتووە، ناتوانین ئێمە لێرە بەم قانوونەیە موخالەفاتی دانێین، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

پێموایە زۆر وازیحە، دوو ڕەئی هەیە، کاك سەردار فەرموو.

بەڕێز سەردار رشید محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

وەڵڵا لەڕاستیدا من لەسەر بڕگەی (ھ) قسەم هەبوو، سزا دەدرێ بەبەند کردنی بۆماوەی شەش مانگ، بەغەرامەی دوو هێندەی نرخی ماددەی خەڵوز، نازانیین خەڵوزەکە خۆماڵییە ناو هەرێمە یان ئەوەی کە دێتە ناو هەرێم؟ دوای ئەوە یەعنی بۆچی نرخی بەڕاستی خەڵوز؟ یەعنی حەقە غەرامەکە دیاری بکرێ، بڕی پارەکە ئەوەندە بێ، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سوره / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئاهەنگ خان فەرموو.

بەڕێز ئاهەنگ عارف رؤوف:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

دیارە هەر کەوارسەك یان هەر تەوارییەك لەدوونیایێ کە ڕوودەدات، تیپی خاسی خۆی هەیە، لەصەحەی دەگری، لە غابات دەگری، لەحەریق دەگری، بە پێچەوانەوە زۆرجا زۆر کەس هەیە کە دێ موساعەدە تەقدیم دەکات، لێت دەشێوێنی، ستاندەردی خۆی و تیمی خاسی خۆی بەخۆیان دەزانن، حەریق بەخۆی دەزانی غابات لەکوێ دەکوژێتەوە، چۆن شۆفەری دەینی و چۆن خەتەکەی لۆ بنبڕ دەکا، حکومەتی عێراق ئەوێ ساڵێ گەنمی هەولێری هەموو سووتاند، بەیەك شقاتەی، بەڵام لێنەگەڕان هەتا دەڕاسەکان بچن خەتی لۆ لێدەن، چونکە دەڕاسەکان ئاگریان تێبەردەبوو، ئەوە ستاندەردی عالەمییە و شتەکە مواسەفاتی هەیە، هەرتیمەك کە دەچێ شتەکی بکوژێنێتەوە، ئەو تیمە بەخۆی دەبێ موختەس بێ بەوشتە، قانوونی عقوبات لەگەڵ تۆمە، بەڵام من شەخسەکی دەینم بەشەرە قەلبی گرتییە، وەڵڵا ئەوە کەواریسە فەیزانەك هاتە ماڵەکی، من دەبێ بزانم کو ئەو فەیزانەی مەنع دەکەم، تیمی خاسی خۆی هەیە، بەڵام من لەگەڵ تۆمە ئەگەر مەسەلەن غاباتەك ئاگری تێبەر دەبێ، من بیرەکم هەیە، بیرەکەیان لۆ پێنەکەم، ئەرێ وەڵڵا حەقە عقوبە بدرێم، ئەوە حەقە بەتەعلیمات بێتە دەرێ، حەق نییە بچەسپێ لەقانون، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخیر کەس کاك ئارام فەرموو.

بەڕێز ایوب نعمت (ئارام):

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من وتم پێچەوانەی بنەماکانی مافی مرۆڤە نەك پێچەوانەی یاسای عقوباتی عێراقی، قانوونی عقوباتی عێراقی کۆمەڵێك یاسای تێدایە، زۆر قاسییە بەرامبەر بەئازادی مرۆڤ و مرۆڤ بەشێوەیەکی گشتی، ئێستا زۆربەی زۆری دادگاکانیش داوای هەموار کردنی ئەو یاسایە دەکەن، لەبەر ئەوە هاوکاری کردنیشی تەوعییە، بەزۆر ناکرێ بەهیچ شێوەیەك بڵێی بەیاسا بسەپێندرێت، سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

هەروەك باسم کرد دوو ئیتیجاه هەیە، ئیتیجاهێکیان عەلەساس نایاساییە، ئەگەر نایاسایی بێ ناتوانین بیخەینە دەنگدان، بۆیە لیژنەی یاسایی ئاخر تەعلیقی خۆیان لەسەر ئەو بابەتە، فەرموو.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مەسەلەی ئیغاسەکە کەئێمە باسمان لەسەر کردووە، ئەگەر ئەو بەڕێزانە بەتەواوەتی بیخوێننەوە باس لە ڕەفزی موساعەدە دەکەین (بدون عذر) یەعنی ئەوە نییە پەلی هەرکەسێك بگری بڵێی ئاگر بکوژێنەوە، بڵێی نەیکوژانەوە بیخەنە سجنەوە، بەبێ مەعزەرە بۆ نموونە کابرایەك وەکو ئێستا ئاهەنگ خان باسی کرد، ئاگرێك کەوتۆتەوە، سێ تەنکەر ئاوی لەبەر دەستدایە، بیرێکی هەیە، ئیمکانیەتی ئاوی هەیە، مەکینەی هەیە، شتی لەبەر دەستدایە، بەبێ مەعزەرە سەیر بکاو هەر نەیدا، هەر شوێنەکە بسووتێت، یا ئەو زەلامە لەئاوەکە غەرق بووە، پەتێکی پێیە

بەدەستییەوە، نەیداتێ، یارمەتی نەدا، ئەمە کاکە لەقانونی عقوباتدا هاتووە، ئەم قانوونی عقوباتە لە بنەما عالەمییەکان وەرگیراوە، من باسی ئەوە ناکەم ڕاست دەکا

ماددەی (155 و 157) باسی لەوە کردووە هەرچ کەسێ زدی حزب و سەورە بێ ئەوە عقوبەی شەدیدی سێدارەی هەیە، ئەمە باس لە عامی بەرژەوەندی گشتی دەکا، ئەمە باس لەوە دەکا کە هەر کەسێ ئیغاسەی ئەم کارەساتانەی نەکرد (لافاو، فەیزان، بوومەلەرزە، حەریق، غەرق) بەبێ مەعزەرە، ئێمە وتوومانە (بدون عذر) یەعنی هەرکەسێك مەعزەرەی هەبوو مەعفییە لە عقوبەکەی، بەڵام کە مەعزەرەی نەبوو ئەبێ سزا بدرێ، چونکە هاوکار نەبووە، بۆ ڕزگار کردنی ئەو کەسە یان کوژانەوەی ئەو ئاگرە یاخود وەستانی ئەو کارەساتەی کە روو ئەدا، لەبەر ئەوە پێویستە ئەم ماددەیە، ئەو بڕگەیە لەشوێنی خۆیدا بمێنێ، زۆر سوپاس.

بەڕێز حسن محمد سورە / جێگری سەرۆکی پەرلەمان:

ئێستا لیژنەی یاسایی تەئکید دەکەنەوە وەك خۆی بێ، بۆیە ئەو ماددەیە وەکو خۆی دەخەینە دەنگدان، کێ لەگەڵدایە؟ بەو دەستکاریانەی کەلیژنەی یاسایی کردی، تکایە دەستی بەرز بکاتەوە، (29) کەس لەگەڵدایە، کێ لەگەڵدانییە؟ تکایە با دەستی بەرز بکاتەوە، (18) کەس لەگەڵدانییە، بەو دەستکاریانەی کەلیژنەی یاسایی باسی کرد درا دەنگدان دەنگی وەرگرت، زۆر سوپاس، فەرموو.

بەڕێز کاردۆ محمد پیرداود:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

کاتێك پێشنیارێك کراوە لیژنەی یاسایی نەیکردۆتە پێشنیار، یان زۆرینە لەگەڵ نەبووە، ناکرێ ئەو پێشنیارە فەرامۆش بکرێ، یەعنی نەخرێتە دەنگدان، ئایا بخرێتە ناو یاساکە یان نا؟ پێشتریش موناقەشەی لەسەر کراوە.

بەڕێز بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆکی پەرلەمان:

ئاخر ئەوەی کە ئەو خستیە دەنگەوە دەنگی نەهێنابایە ئەویتر ئەخستە دەنگەوە.

بەڕێز فرست احمد-سکرتێری پەرلەمان:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەگەر پێشنیارەك موخالفی قاعیدەیەکی قانونی بێت یان مەبدەئەکی قانونی بێت، غەڵەتە بیخەینە دەنگەوە، چونکە حەقمان نیە قەواعیدی قانونی ئیلغا بکەین، مەبدەئی قانونی ئەوەیە هەر کەسێکە بکەوتە خەتەرەك، کەسێکی تر بتوانێت یارمەتی بدات، و ئیمتیناع بکا، ئەوە بە جەریمە حیساب ئەبێت لە هەموو قانونی عقوباتی دونیا، لە قانونی عقوباتی عێراقیش هاتووە، ئەگەر ئەو ماددەیە ئیلغائیش بکرێ لێرە هەر مەفعولەکەی ئەمێنێ، چونکە نەصەکە لە قانونی عقوباتی عێراقی مەوجودە.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کوێستان خان.

بەڕێز كوێستان محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەوە باسی دارستان ئەكات باسی شەخص ناكات، ئەمە یەك، دووەم، هەركاتێك سێ ئەندامی پەرلەمان پێشنیارێكی كردبێ خراوەتە دەنگدانەوە، ناكرێ نەخرێتە دەنگەوە، قسەی ئەندام پەرلەمان بە هەند وەرنەگیرێ، ئەمە باسی دارستان ئەكات، باسی شەخص ناكا.

بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆكی پەرلەمان:

باشە دارستان شەخص نیە؟ من لە قانونەكە نازانم، بەڵام دارستان نابێتە هۆی زراعەت، سووتانی ماڵی خەڵك، جاری وا هەیە كە ئاگرێك ئەكەوێتەوە سەدان ماڵ ئەگوازرێنەوە بۆ ئەوەی تووشی خەتەر نەبن، فەرموو كاك گۆران.

بەڕێز گۆران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

هەردوو پێشنیارەكە خرا دەنگەوە، پێم وایە ئێستا نازانم موناقەشە لەسەر چ دەكەین؟

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك شوان.

بەڕێز شوان عبدالكریم:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من هەرچەند دەنگیشم لەگەڵ چەسپاندنەكەی نەدا، بەڵام نەتیجەكە عەینی شتە، كێ لەگەڵیەتی، كێ دژیەتی، ئیلغا بكرێ، كێ لەگەڵ ئەوەیە بمێنێتەوە، هەردووكی یەك ئەنجامە، یەعنی ئێستا بشیخەیتەوە دەنگ بۆ ئەوەی ئیلغا بكرێ یان ئیلغا نەكرێ، تەقریبەن نەتیجەكە یەك شتە، ئەگەر دەنگێك یان دوو دەنگ فەرق بكات،سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

كاك احمد فەرموو.

بەڕێز د.احمد وەرتی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

بە ڕەئی من سەرنجەكە لەسەر ئەوەیە لیجانی موشتەرەك ڕەئی ئەندام پەرلەمانەكانیان كۆ كردۆتەوە لە كاتی موناقەشەدا نەك ڕەئی لیژنەكان، لەبەر ئەوە پێویستە هەر فەقەرەیەك كە دوو كەس ڕەئیان لەسەر دابێ پێویستە لیجانەكان بە ڕەئی هێنابێتیان، ئەوەی من تێبینی ئەكەم لە ڕاپۆرتەكە ئەو ڕەئیانەیان نەهێناوە لە زۆر شوێنی تریش، تەنانەت ڕەئیدان لەسەر ماددەكان ئەڵێ (تقترح اللجنە)، ناڵێ (تقترح

اللجان)، یەعنی ئەمە ڕاپۆرتی سێ لیژنەیە، لەبەر ئەوە ڕەئی ئەو ئەندام پەرلەمانانە با وەرگیرێ، کۆکردنەوەی ئەو ڕاپۆرتانە و بخرێتە دەنگدانەوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك دلشاد.

بەڕێز دڵشاد حسین:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ڕاستی دا بە پێی یاسای پاراستنی دارستان لە زۆر وڵاتدا، دەستەڵاتی جێ بەجێ کردن ئەتوانێ پەنا بەرێتەبەر هەرکەسێك کە لەو ناوچەیەیە کە ئالیەتی گواستنەوە بێ یان هەر شتێك بێ بۆ هاوکاری کردن، بەڵام لە هیچ یاسایەك نیە هاوکاری نەکردنی عقوبەی هەبێ، یەعنی ئەتوانێ دەستەڵاتی جێ بەجێ کردن لەم یاسایە هەیە، بەڵام دەستەڵاتی جێ بەجێ کردن لەو ناوچەیە، پۆلیسی دارستان، بۆی هەیە پەنا بەرێتە بەر هەموو کەسێك، ئیتر ئیسنان بێ، ئامێری گواستنەوە بێ بۆ ئاگر کوژانەوە، بەڵام ئاگر کوژانەوە ئیجبار نەکراوە، پێم خۆشە پێم بڵێن لە چ قانونێك هەیە، سوپاس

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان:

ئێمە ئەگەر ئەم عقوبەیە لەم یاسایە باس نەکەین، بە تایبەت ئەم فەقەرەیە، ئەگەر شتێك لەم حادیسەیە ڕووی دا و ئیغاسەکە نەکرا، ناچار ئەگەڕێتەوە بۆ ئەم قانونی عامە، قانونی عامیش قانونی عقوباتە کە ئێستا جێ بەجێ ئەکرێ لە کوردستان و لە عێراقیش، لە قانونی عقوباتی عێراقی ماددەی 370 لە فەصڵی (الامتناع عن اغاثة) عقوبەکەی لەم عقوبەیە زیاترە کە ئێمە ئێستا باسمان کرد، با بۆتان بخوێنمەوە بە یارمەتی بەڕێز سەرۆکی پەلەمان، لە بابی ماددەی 370 لە فەصڵی (الامتناع عن اغاثة) فەقەرە (1) ئەڵێ (یعاقب بالحبس مدە لا تزید علی ستە اشهر و بغرامە لاتزید علی خمسین دینارا او باحدی هاتین العقوبتین کل من امتنع او توانی بدون عذر عن تقدیم معونة طلبها موظف او مکلف بخدمة عامة مختص عند حصول الحريق او الغرق او كارثة اخرى، و یعاقب بالعقوبة ذاتها من امتنع او توانی بدون عذر عن اغاثة ملهوف في كارثة او مجنى علية في جريمة)، بە ئیتلاق ناوی هێناوە، ئەم نەصە ئێمە تەخفیفیشمان تێدا کردووە، هاوکاریشمان کردووە، و باسیشمان کردووە لە ئاخیرەکەدا ئەڵێت (بدون عذر)، یەعنی ئەگەر ئارەزوو مەند بوو بە بێ بەڵگە هەبێ، ئەگەر هەر عوزرێکی هەبێ مەعفی ئەبێ لەو عقوبەیە، ئەمە لە خۆمانەوە نەمان هێناوە بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من یەك پرسیار ئاراستەی كاك عمر دەكەم وەكو نوقتە نیزام، جەنابی زۆر پەنا ئەباتە بەر قانونی عقوبات، من پرسیارێكی لێ ئەكەم، ئەگەر ئەوە سەری گرت و دەنگی هێنا، ئەو كەسە چوو لە ترسی ئەو قانونە سووتا یان گیانی لەدەست دا یان كەم ئەندام بوو، كاك عمر با پێم بڵێ بە چ یاسایەك تەعویزی ئەو كەسە ئەكاتەوە؟ سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز/ سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك عمر.

بەڕێز عمر عبدالرحمن:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

من تەعویزی ئەو كەسە ناكەمەوە، قانونی عقوبات قانونێكە لا یەزال نافیزە لە هەرێمی كوردستان، هەركات ئەم قانونە نەفازی نەما ئێمە لە پەرلەمان و جەنابتان توانیتان مەشروعێك تەقدیم بكەن ئەم یاسایە ئیلغا بكرێ، یان تەعدیل بكرێ ئەوكاتەش ئەم عقوبەیە ئیلغا ئەكرێ، بەڵام لا یەزال ئەم قانونە و عقوبەكەش نافیزە.

بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆكی پەرلەمان:

كاكە ئەم ماددەیە دەنگی لەسەر دراوە، كۆتایی هاتووە، ئێستا موناقەشە ئەكەن خۆ جارێكی تر دەنگی لەسەر نادەینەوە؟

بەڕێز كاردۆ محمد:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

گرفتمان لە یاساكە نیە، ئەوەی كاك عمر دەڵی بابڵێین ڕاستە، قسەمان لەسەر مەبدەئەكەیە، پێشنیار هەیە، ئەمە عورفە لای ئێمە كە پێشنیار هەبێ خراوەتە دەنگدانەوە، لەبەر ئەوە قسە لەسەر مەبدەئەكە ئەكەین، جگە لەوە موشكیلەی تر نیە، ئێمە دیفاع لە مەبدەئەكە ئەكەین كە پێویستە پەرلەمان یان لیژنە هاوبەشەكان كە پێشنیار هەبوو بیخەنە دەنگدانەوە، یان ڕوون كردنەوە بدەن بڵێین لەسەر ئەو ئەساسە با ڕەفز بكرێتەوە.

بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆكی پەرلەمان:

كاك كاردۆ ئەڵێن مەبادیئ و سەوابتی قانون دەنگی لەسەر نادرێ، ئەوە یەكێكە لە مەبادیئ و سەوابتی قانون.

بەڕێز دڵشاد حسین:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سوپاس

بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش بڕۆ سەر ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادە 28: یعاقب بالسجن مدة لاتزید علی سبع سنوات کل من حاز أو اشتری بسوء النیة نتاج الغابة وهوعلی علم بأن مایحمله متحصلة خلافاً لأحکام هذا القانون و یعاقب الحائز بالحبس بشرط عدم المساهمة بارتکاب الجریمة التي تحصلت منها تلك المنتوجات.

بەرێز زکیە صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 28 کە دەبێتە 23: سزا ئەدرێ بە بەند کردن بۆ ماوەیەك کە لە 7 ساڵ زیاتر نەبێ هەرکەسێك بەرهەمی دارستانی لێگیرا یان کڕینی بە مەبەستی خراپ کە ئەزانرێ ئەوە پێیەتی پێچەوانەی حوکمەکانی ئەم یاسایە سزا ئەدرێ بە گرتن بە مەرجێك بەشدار نەبێ لە ئەنجام دانی ئەو تاوانە کە ئەو بەرهەمانەی پێ گیراوە.

بەرێز د.ارسلان بایز-سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ دایە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ 8 کەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر.

بەرێز جلال علی:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة: (29):

اولاً: یعاقب بالحبس مدة لاتقل علی سنة واحدة و بغرامة لاتقل علی ثلاثة ملایین دینار مع مصادرة ما یضبط معه کل من یخالف احکام المادة (21) من هذا القانون.

ثانیاً: یعاقب بالحبس أو بغرامة قدرها الف دینار للشتله الواحدة وتصادر الشتلة کل من أنتج أو أدخل شتلات لاغراض تجاریه أو غیر مستوفاة للضوابط وفق احکام هذا القانون,

ثالثاً: کل ما لم یذکر من الجرائم المنصوص اعلاه في هذا القانون تعتبر مخالفه لاحکامه

بەرێز زکیە صالح:

بەرێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی 29 کە دەبێتە :24

1-سزا دەدرێ بە ماوەیەك کەمتر نەبێ لە یەك ساڵ یان بە غەرامەیەك کەمتر نەبێ لە 3 ملیۆن دینار لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی ئەوەی پێی گیراوە هەرکەسێك پێچەوانەی حوکمەکانی ماددەی 17 لەم یاسایە.

2-سزا ئەدرێ بە گرتن یان بە غەرامەیەك 1000 دینار بۆ هەر نەمامێك لەگەڵ دەست بەسەر داگرتنی هەرکەسێك بەرهەمی بهێنێت یان بهێنێتە ناوەوە بۆ مەبەستی بازرگانی یان بە پێی ڕێنماییەکان نەبێت و بە پێی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

3-هەموو شتێك كە باس نەكراوە لەو تاوانانەی ئەم یاسایە بەسەر پێی دائەنرێ بۆ حوكمەكانی.

بەڕێز د.ارسلان بایز-سەرۆكی پەرلەمان:

ئێستا ماددەی 20 كە بوو بە 24 بەو شێوەیەی كە خوێندرایەوە كێ لەگەڵ دایە؟ كێ لەگەڵ دا نیە؟ 11 كەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسەند كرا، فەرموو بۆ ماددەیەكی تر.

بەڕێز جلال علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

المادة(30): كل من رعى حيواناً ، أو اطلقه في غابات الإقليم ، خلافاً لأحكام هذا القانون يُعاقب بالحبس مدة لاتزيد على شهر وبغرامة لا تقل عن خمسة آلاف دينار عن كل رأس غنم أو بقر ، و عشرة آلاف دينار عن كل رأس من الماعز والخيل والبغال والحمير وغيرها.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

بەكوردیەكەی.

بەڕێز زكیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ماددە (30) كە دەبێتە (25)، هەركەسێك ئاژەڵ بلەوەڕێنیت یا بەرڵلآبكات لە دارستانەكان بەپێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە سزا ئەدرێت بۆ ماوەیەك لە مانگێك زیاتر نەبێت و بە غەرامەی پێنج هەزار دینار بۆ هەر سەر مانگایەك و، دە هەزار دینار بۆ هەر سەر بزنێك یا ئەسپ و گوێ درێژ و هی دیكە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو كاك پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

ئەو ماددەیەش پێشنیازبوو كە ئیلغا بكرێتەوە، من نازانم، یەعنی ئەو پێشنیازانە كە دەكرێن، ئەگەر بەهەند وەرناگیرێن بۆچی؟ ئەگەر بەهەندیش وەردەگیرین، حەقە بەڕاستی مەسەلەن ڕەچاوی ئەوە بكرێتن، سوپاس،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش وەڵامتان.

بەڕێزعمر عبدالرحمن علی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

وابوو ئەوە لە كاتی گفتوگۆ وا بڕیار وابوو ئەو ماددەیە هەر لا ببرێ، ئێمەش وەكو لیژنەی یاسایی ئەو كاتە لەگەڵ لیژنەی موشتەرەكە، هاوڕا بووین لە سەر ئەوەی كە ئەوە لابرێ، بەڵام دواتر دیارە لە كاتی سیاغە ئەبێ بیر چووبێ، یان ئیزافە كرابێ، لەبەر ئەوەی ئێمە هاوڕاین لەگەڵ ڕەئەكەی كاك پێشەوا بە لابردنی ئەو بڕگەیە، سوپاس،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ ئەوەدایە ئەو ماددەیە ئیلغا بکرێتەوە؟ تکایە دەست بەرزکاتەوە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ یەك کەس لەگەڵ دا نیە، بە زۆرینەی دەنگ پەسند کرا، فەرموو بۆ ماددەیەکی تر، ئیلغا کرا،

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (31) يصبح المادة (25):

الاحكام الختاميه

(على الوزير اصدار التعليمات اللازمة لتسهيل تنفيذ أحكام هذا القانون)

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی،

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ماددەی (31) کە دەبێتە (25):

حوکمە کۆتاییەکان

پێویستە لە سەر وەزیر ڕێنمایی پێویست دەربکات بۆ ئاسان جێبەجێکردنی حوکمەکانی ئەم یاسایە.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ دایە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ بە کۆی دەنگ پەسند کرا فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة (32) يصبح المادة (26)، (يوقف العمل بقانون الغابات العراقي رقم (75) لستة 1955 في إقليم كوردستان _ العراق)

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی،

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

مادده (32) کە دەبێتە (26) (کارکردن بە یاسای دارستانی عێراقی ژمارە (75)ی ساڵی (1955) ئەوەستێنرێ لە هەرێمی کوردستان_عێراق).

بەڕێز ایوب نعمت قادر (ئارام).

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

به هەمان شێوە پێشنیارێك هەبوو كە ئەم ماددەیە لا ببرێ، بگۆڕێ بە دەقێك، كە كار ناكرێ بە هیچ دەق و بڕگەیەك كە پێچەوانە بێ لەگەڵ ئەم یاسایەدا،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو د. احمد.

بەڕێزد. احمد ابراهیم علی(وەرتی):

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

دیارە كۆمەڵێك تەعلیمات هەیە، كە بە پێی ئەو یاسایە دەرچووە كاتی خۆی، ئەگەر ئەم یاسایە ئیلغا بكرێت، ئەم تەعلیماتانەی كە بە پێی ئەم یاسایە دەرچوون، یەعنی هەمووی لەگەڵ ئیلغا دەكرێن، دەبێ ئێمە ئیستسنایەك بكەین، كار بەو تەعلیماتانە دەكرێ كە بەپێی ئەم یاسایە دەرچوونە، مادام پێچەوانە نەبێ لەگەڵ حوكمەكانی ئەم یاسایەدا، لەبەر ئەوە ڕەنگە ئەمە كێشە بۆ هەم بۆ وەزارەتی زراعەو بۆ هاووڵاتیانیش دروست بكات، سوپاس،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

فەرموو لیژنەی هاوبەش

بەڕێزد. ڕۆژان عبدالقادر احمد دزەیی:

بەڕێز سەرۆكی پەرلەمان.

سەبارەت بە بوونی دەقێك بەوەی كەوا كار بەهیچ دەقێك یان بڕیارێك ناكرێ پێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایە بن، لەگەڵ ڕاگرتنی كاركردن بە یاسایەكی عێراقی كە تا ئێستا كاری پێ دەكرێ، ئەوە دوو شتی جیاوازە، لەبەر چی؟ لەبەر ئەوەی ئەگەر ئەو دەقە نەبێ، واتا كاركردن بەو یاسایە ڕانەگیرێ دەقێك هەبێ، پێچەوانەی حوكمەكانی ئەم یاسایەی ئێستا پەرلەمانی كوردستان پەسەندی دەكا، ئەوە لە هەرێمی كوردستان كاری پێ دەكرێ، بابەتەكان جیاوازە، سەبارەت بە تێبینیەكەی بەڕێز د. احمد، ڕێنماییەكانی كە لە بۆ ئاسانكاری جێبەجێكردنی یاسا عێراقیەكەی ساڵی 1955 دەرچووە، ئەوە لە یاسای عێراقی ژمارە (30) ساڵی 2009، ئەو بڕگەیەی تێدایە، واتا كە یاسایەكەیان هەڵوەشاندۆتەوە و، هەموو ئەو ڕێنماییانەی بۆ ئاسانكاری جێبەجێكردنی یاساكە دەرچووە ئەوان كاری پێ دەكەن، بەشێكی كە پچەوانەی حوكمەكانی یاسا نەبێ، ئەو دەقە لە عێراقیەی تێدایە، لەبەر ئەوەی یاساكەیان هەڵوەشاندۆتەوە، ئێمە بەڕێزان تەنها كاركردن بەو یاسایە لە هەرێمی كوردستان ڕادەگرین، دوو بابەت و بڕگەی جیاوازە، ئەو ڕێنماییانەی كە بۆ ئاسانكاری یاساكە دەرچووە، ئێمە كە یاساكە جێبەجێ نەكەین، ڕێنماییەكانیش جێبەجێ ناكەین، ئێمە كە یاسای خۆمان لە هەرێمی كوردستان پەسەندكرد، دەسەڵات بە وەزیر درایە لەو ماددەیەی كە دەنگمان بۆ دا، ماددە كە بووە، (25)، ڕێنمایی پێویست دەركا بۆ ئاسانكاری جێبەجێكردنی ئەو یاسایە، بۆیە ئێمە پێویستمان بە ڕێنماییە عێراقیەكە نیە كە كاتی خۆی دەرچووە، بۆ ئاسانكاری جێبەجێكردنی یاسای ژمارە (75)ی ساڵی 1955، سوپاس،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆكی پەرلەمان:

دوای ئەو نوقتە نیزام و تەوزیحاتانەی کە دران، کێ لەگەڵ دایە؟ تکایە دەست بەرز کاتەوە، کێ لەگەڵ دا نیە؟ تەنیا دوو کەس لەگەڵ دا نیە، فەرموون بۆ ماددەیەکی تر.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

المادة(33) يصبح المادة (27)، ينفذ هذا القانون أعتباراً من تأريخ نشره في الجريدة الرسمية (وقائع كوردستان).

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بە کوردیەکەی.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ئەم یاسایە لە ڕۆژی بڵاوکردنەوەی لە ڕۆژنامەی فەرمی(وەقایعی کوردستان) کاری پێدەکرێت.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

کێ لەگەڵ دایە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ بەکوی دەنگ پەسەندکرا، فەرموون بۆ هۆیەکانی دەرچوون، ـ

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ـالأسباب الموجبة ـ

القوانين النافذة في إقليم كوردستان بشأن الغابات أصبحت لاتتلائم و متطلبات حماية الغابات، و لغرض تنظيم إدارة و حماية و صيانة تحسين الغابات، و زيادة المساحات الخضراء والمساهمة في تحسين البيئة، و توفير مناطق سياحية و ترفيهية التي أصبحت في الوقت الحاضر من ضروريات الحياة. و لمواكبة الظروف الراهنة و السياسة الغاباتية التى يجب أن تتبع في حماية الغابات بإعتبارها ثروة قومية و وطنية والحفاظ على الأصناف الطبيعية الملائمة والإبقاء على اصولها الوراثية في كوردستان، فقد شرع هذا القانون.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

بەکوردیەکەی.

بەڕێز زکیە سید صالح:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

ـ هۆیەکانی دەرچوون ـ

ئەو یاسایانەی لە هەرێمی کوردستاندا بەرکارن سەبارەت بە دارستانەکان لەگەڵ پێویستیەکانی پاراستنی دارستانەکاندا ناگونجێن و، بە مەبەستی ڕێکخستنی ئیداری و پاراستن و پارێزگاری و چاککردنی دارستانەکان و زیاد کردنی ڕووبەری سەوزایی و بەشداریکردن لە چاککردنی ژینگەو بەدەستهێنانی شوێنی گەشتیاریی و رابواردن، کە لە کاتی ئێستادا بۆتە پێویستیەکانی ژیان و، بۆ خۆ گونجاندن لەگەڵ بارودۆخ و سیاسەتی دارستان، کە پێویستە

پەیڕەو بکرێ بۆ پاراستنی دارستانەکان وەکو سامانی نەتەوەیی و نیشتیمانی پارێزگاری لەسەر جۆرە سروشتییە گونجاوەکانی لەگەڵ ژینگەی ئێمە و مانەوەی بنچینە بۆ ماوەیەکانیان لە کوردستاندا، ئەم یاسایە دەرچوێندرا.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

فەرموو کاک پێشەوا.

بەڕێز پێشەوا توفیق مغدید:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

لە ناوەڕۆکی یاساکە زۆر باس لە گیانلەبەران و باڵندەی کێوی و زیندەوەری بەچاو نەبینراو و سروشتی و نا سروشتی کرا، بەڵام لە هۆیەکانی پێویستی دەرچوونی ئەم یاسایە بەدوورو نزیك باسی نەکرد، بۆیە پێشنیاز دەکەم یەعنی بە ڕستەیەکیش بێ باڵندەو زیندەوەریش بخەنە ناوەوە، چونکە لە ناوەڕۆکی یاساکە بە درێژی باسمان کردووە،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز جلال علی عبدالله:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

من تەئیدی فکرەکە دەکەم، بەڵام لێرە (و لمواكبة الظروف الراهنة والسياسة الغاباتية) سیاسەتی غابات ئەوەیە کە دیاریمان کردووە، لە بنەمای یاساکان، لە تەعریفەکان، سیاسەتی غاباتی ئەوەیە کە ئەم یاسایە دەرکراوە، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

هۆیەکانی دەرچوونی ئەم یاسایە، کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ بەکۆی دەنگ پەسەندکرا، ئێستا یاساکە بە تێکڕایی کێ لەگەڵ دایە تکایە دەست بەرزکاتەوە؟ کێ لەگەڵ دا نیە؟ حەوت کەس لەگەڵ دا نیە بەزۆریەی دەنگ پەسەند کرا، دەست خۆشیتان لێدەکەین ماوەیەکی زۆر موناقەشەتان کرد، هیلاك بوون، ماندوبوون، ئومێدی ئەوە دەکەین دارستان کە سەروەتێکی نیشتمانیە، و، یەکێکە لە دیمەنە جوانەکانی هەر وڵاتێك، ئومێد دەکەین هەموو لایەکمان بۆ جێبەجێکردنی ئەو یاسایە، بۆ ئەوەی دارستانەکانمان بپارێزین، سوپاسی جەنابی وەزیریش دەکەین کە ئەو ماوەیە لەگەڵمان بوو، بەشداری کردین بۆ دەرکردنی ئەو یاسایە، ئێستا بزانین دوا قسە جەنابی وەزیر چ قسەیەکی هەیە؟ با بفەرموێ،

بەڕێزد. سیروان بابان/ وەزیری کشتوکاڵ و سەرچاوەکانی ئاو،

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

زۆر سوپاسی سەرۆکایەتی پەرلەمان دەکەین، ئەو سێ لیژنەیەی پەرلەمان کەوا هاوکاریمانیان کرد، بە هەمان شێوە خوشکان و برایانی پەرلەمانتاری کوردستان، کەوا بەڕاستی قانوونەکەیان زۆر دەوڵەمەند کرد، سوپاس.

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

سوپاس بۆ هەموو لایەك و پیرۆز بایی لە میللەتەکەمان دەکەین، جەنابی وەزیر جەنابت ئازادی سوپاست دەکەین، دەتوانی بۆ خۆت ئازاد بی، ئێستا ئێمە دەچینە سەر برگەی تر، سەر برگەی دووەم، فەرموون ئێوەش لیژنەی کشتوکاڵ ئازادن، ئەویش نەخۆشی شێر پەنجە و دەنگدان لە سەرپێشنیاری یاسا و صندوقی هاوکاریکردنی نەخۆشەکانی شێر پەنجەو نەخۆشی قورس، لیژنەی یاسایی لێرەن، لیژنەی تەندروستی فەرموون، فەرموو کاك گوران،

بەڕێز گوران ئازاد محمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

خودی ڕاپۆرتەکە بە غیابی وەزیری تەندروستی نووسرایە، دەنگدانیش بە غیابی وەزیری تەندروستی پێم وایە خەلەل لە یاساکە دروست دەکات،

بەڕێز د. ارسلان بایز اسماعیل/سەرۆکی پەرلەمان:

ئەو گەردەنی ئازادکردووین، فەرموون لیژنەی هاوبەش.

بەڕێز هاوڕاز شیخ احمد:

بەڕێز سەرۆکی پەرلەمان.

بابەت/ ڕاپۆرتی هاوبەش

لە بەرواری 2012/10/2 هەردوو لیژنەی تەندروستی و ژینگە و لیژنەی یاسایی کۆبوونەوە و بە سەرپەرشتی دەستەی سەرۆکایەتی پەرلەمانی کوردستان، بە مەبەستی ئامادەکردنی ڕاپۆرتی هاوبەش، لە بارەی پرۆژە یاسای صندوقی کۆمەك بۆ تووشبوانی شێر پەنجە و نەخۆشیە قورسەکان، لە پاش گفتوگۆکردن و بە هەند وەرگرتنی پێشنیار و تێبینیەکانی ئەندامان، گەیشتینە ئەم خاڵانەی خوارەوە:

1.سەبارەت بە ناوی یاساکە دوو ڕا هەیە،

أ. ڕای یەکەم ناوەکەی وەك خۆی بمێنێتەوە واتا صندوقی هاوکاریکردنی تووشبوانی شێرپەنجەو نەخۆشیە قورسەکان،

ب. ڕای دووەم ناوی یاساکە بەم شێوەیە بێت صندوقی کۆمەك بۆ تووشبوانی شێرپەنجە، زۆرینەی ئەندامانی لیژنەی هاوبەش لەگەڵ ڕای یەکەمن.

2.ماددەی یەکەم بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە صندوقێك پێك دێت بەناوی صندوقی کۆمەك بۆ تووشبوانی شێرپەنجە و نەخۆشیە قورسەکان، خاوەنی کەسایەتی مەعنەویە و لە ڕووی دارایی و کارگێڕیەوە سەربەخۆ دەبێت و بە وەزارەتی تەندروستیەوە دەبەسترێتەوە،

3. سەبارەت بە ماددەی دووەم ڕای زۆرینەی ئەندامانی لیژنەکە ئەوەیە کە ماددەکە بەم شێوەیە دابڕێژرێتەوە، ماددەی دووەم، ئامانجی صندوق بەدیهێنانی ئەمانەی خوارەوەیە: صندوق بە هەماهەنگی لەگەڵ لایەنە پەیوەندیدارەکان کار دەکات بۆ دابینکردنی باشترین ڕێگای چارەسەر کردن و ڕێکارەکانی خۆ پاراستنی هاووڵاتیانی کوردستان، ئەوانەی حاڵەتی شێرپەنجە و نەخۆشیە قورسەکانیان هەیە، کە پێویستیان بە پشتگیریەکی چڕ هەیە،